

תולדות כפר מנחם

חלק שלישי

עשור שלישי

עורך: מתתיהו (מתס) שור

תוכן העניינים

3 ח ל ק ש ל י ש י - עשור שלישי - שנים 1961-1952
	פרק ראשון: שנת 1952, הבעיות הקשות של המדינה הצעירה, בעיות הקליטה, הסערה האידיאולוגית, כביש פנימי
3
	פרק שני: תנורי נפט, פתיחת מכון חליבה, הותקן טלפון, שריפה בבית התינוקות, הרגשת בית, העמידה הרעיונית,
14 מותו של סטלין, 10 שנים לאיחוד עם "אלגביש", מרדכי אורן
	פרק שלישי: מצב כספי קשה, השקעות גדולות, שריפה בשדות, קבלת הבנים לקיבוץ, יציאת הסילו, השילומים,
37 בירורים רעיוניים, עצרת צבא היער האדום, המוסד החינוכי, הקרקעות, אידיביה
	פרק רביעי: דיר ב', הקן, הבחירות לכנסת, הפסטיבל בורשה, קייטנות לילדי העיר, בחירות תש"ז, מהפכת
59 אוקטובר
	פרק חמישי: נוער ערבי חלוצי, פתיחת המוסד החינוכי, קן חשמל אלינו, יום השואה, חתונה ראשונה, שחרור אורן,
71 סטיות החברים, בירורים חברתיים, הצטיינות בקליטה, מלחמת "קדש", תשובת יערי לישראל כרמון
	פרק שישי: פריצה חמורה בענייני שיתוף, המצוקה הכלכלית בקיבוץ ובארץ, חוסר אספקה לענפי החי, הרצח בכפר
84 קאסם, כספי השילומים, עזיבת היינץ ואלן, הבירורים הפוליטיים
	פרק שביעי: מצב ביטחוני מתוח, נכדה ראשונה בקיבוץ, פתיחת המוזיאון, עלייה גדולה, העבודה השכירה, מסיבת
	המקלחת החדשה, שליחות רפאל בטוניס, הפגנה נגד הסנקציות, הנסיגה מסיני, עלון בדפוס לכבוד 25 שנה לעליית
89 ראשוני הקיבוץ, שירו של נחום, מסיבת הקציר, עלון הח"צ, נפגמה האמונה בדרכנו
115 פרק שמיני: העלייה הגדולה ותקוות הקיבוץ, קליטת העולים, הספוטניק הראשון, עבודה עצמית
	פרק תשיעי: מאורעות ואדי-סאליב, בעיות קליטת העלייה מעדות המזרח, חזרה ל-9 שעות עבודה, הישגי מפ"ם
	בבחירות, חתונות הדור הצעיר, משתלמים בלול מאפריקה, 20 שנות "אלגביש", משפט על הקיבוץ במוסד,
120 המשמעת בקיבוץ
	פרק עשירי: יוסלה, בן גוריון-אדנאואר, כור אטומי, פתיחת הכל-בו, טלפון פנימי, קטיף ראשון של הכותנה, פרטים
135 על משפט הקיבוץ במוסד, בכוח היחד, מרות הקיבוץ, פרס קפלן למיירים
	פרק אחד עשרה: ג'ון קנדי, אדם לחלל, תפיסת אייכמן, האסון הגדול בקיבוץ - נהרגו 7 ילדי "רימון" ונפצעו
147 נוספים, המורכבות בפתרון בעיית המשך חיי הקבוצה, מיומנו של דוד קרון

ח ל ק ש ל י ש י - עשור שלישי - שנים -1961- 1952

פרק ראשון: שנת 1952, הבעיות הקשות של המדינה הצעירה, בעיות הקליטה, הסערה האידיאולוגית, כביש פנימי

1952

המדינה הצעירה מתלבטת ומתמודדת עם בעיות קשות. מצוקה כלכלית קשה. כל הגבולות עם מדינות ערב סגורים. המצור מהים אמנם נפתח, אך טרם נקבעו יחסי סחר עם מדינות המערב, ומטבע חוץ באוצר מצומצם מאד. עם הקמת המדינה מתחיל זרם גדול של עלייה המונית, כמעט מכל הארצות, וביניהן יהודים רבים מהארצות הערביות והמוסלמיות. אין יכולת לשכן כולם. מקימים צריפי פח עלובים, בהם משכנים אלפים רבים, שיכונים הידועים אחר כך בשם "המעברות", שבעתיד ייזכרו כסיוט לרבים. המצוקה הכלכלית גורמת להנהיג מה שנקרא אחר כך "משטר הצנע", או "תקופת דב יוסף", על שמו של השר שעמד בראש משרד המסחר והתעשייה, שהיה אחראי לאספקת המזון לאוכלוסייה לפי תלושים, לשמור על חלוקה צודקת, פחות או יותר, למינימום הדרוש לכל משפחה. היה גם חוסר עבודה גדול. הממשלה וקק"ל מפעילים עבודות ציבוריות, כגון נטיעת עצים, סלילת כבישים וכד'. גם בסביבתנו נטעו עצים וחורשות, וכיום, מזרחה לקיבוץ, הם יערות ממש ומקום לטייל ולפיקניקים. תקופה קשה, אך התרומות הרוח מהקמת המדינה היהודית לא פגה, וכן השמחה והגאווה שהקיפה את יהדות העולם כולה, שהתגייסה גם לעזרה עצומה והפיחה בציבור תקווה למחר טוב יותר.

גם בקיבוץ באותה שנה, וגם לאחריה, המצוקה הכלכלית נתנה אותותיה. גם אלינו התחילו לזרום חברים ששרדו מהשוואה והיו בחו"ל, וכן חברינו האמריקנים, שבגלל המלחמה לא יכלו לעלות. התחלנו גם לקבל חברות נוער וילדים משארית הפליטה בגולה וכן מארצות המזרח. בעיית השיכון החריפה מאד. תקציבי מחלקת ההתיישבות הצטמצמו מאד. גם הבנקים החמירו מאד בנתינת הלוואות לפיתוח המשק ודרשו ערבויות בטוחות, כגון שעבוד נכסים נזילים וערבות "תנובה" למשלוחי הרפת והלול. אף על פי כן, המשק צמח וגדל, הגבעה התמלאה בבתים וצריפים לחברים ולילדים נוספים, שנולדו במשפחות הקודמות והחדשות, שרבו והלכו. במשק, עם קבלת אדמות נוספות, אמנם זמניות, וכן תוספת מים, הגדילו משמעותית תפוקת הפלחה והרווח שלה. הרפת גדלה, וכן הוספנו עוד לולי פק, ולבסוף גם משחטה מיוחדת לשחיטת העופות, הקפאתם עם תו מיוחד של כפר מנחם על אריזה מתאימה, והשוק "חטף" המוצר החדש, שטרם נמצא בארץ.

מעריך הלול על כל שלוחותיו נהפך למקור ההכנסה הגדול ביותר בהשוואה ליתר ענפי המשק. יש לציין, שבכל השלוחות, וגם במשחטה, עבדו רק חברי קיבוץ, וביניהם מספר רב של חברות שעבדו שנים רבות בענף הזה. בתקופת הצנע התעוררו גם בעיות מוסריות בעניין משלוח תוצרת המשק לקרובים ומשפחות החברים. למרות שהתפתח גם שוק שחור, הרי בדרך כלל, כל משפחה קיבלה את מכסת המזון המגיעה לה לפי התלוש שהיה בידה. אך מספר חברים רצו ותבעו מהקיבוץ לאפשר להם לשלוח ביצים ועופות לקרוביהם, דבר שהיה בניגוד לחוק, ובאם מישהו נתפס ע"י הפקחים, הוא נקנס ו"סחורתו" הוחרמה. היה ויכוח רציני בקיבוץ בנושא זה וחשש כבד לכבודו ושמו הטוב של הקיבוץ. לבסוף נמסר הטיפול בעניין זה לוועדת חברים, וזו אפשרה למספר מצומצם מאד של חברים לקבל ביצים או עופות לקרוביהם, במקרים מיוחדים ומוצדקים. באותה שנה, וכן לפני ולאחריה, התחוללה בתנועה ובקיבוצים סערה רעיונית גדולה. כמעט כולנו השתייכנו למפ"ם. גם בשנים קודמות היו ויכוחים בתנועה בנושא יחסינו לברית המועצות. אמנם היה קונצנזוס של אהדה, למה שקראנו, "הבנייה הסוציאליסטית בברית המועצות", וכן שאנחנו חלק בלתי נפרד "מעולם המחר", והנושא המכריע המבדיל בינינו לבין הקומוניזם הוא הציונות, שנשלל טוטלית על ידו. אך היו גם אז גוונים שונים של השקפות ביחס למשטר עצמו שהיה קיים בברית המועצות. רובינו שללנו את משפטי מוסקבה ומשפט הרופאים היהודים, השמדת הצמרת של הסופרים היהודים, וכן כל מיני תופעות אכזריות של המשטר הסובייטי. והנה קמה קבוצת חברים במפ"ם, ובראשם החבר משה סנה, אחד האישים המרכזיים בהנהגה וכן נואם מוכשר ופופולרי, שניסה לדחוף את המפלגה והתנועה להזדהות מוחלטת ומלאה עם ברית המועצות והקומוניזם, שכללה בסופו של דבר התכשורת מוחלטת לציונות, שנראתה כביגדיה ממש בכל דרכנו ההיסטורית. הניצחון הגדול של ברית המועצות במלחמה והתקרבותה לאזורנו, וכן הניצחון הגדול בסין של מאו-טסה-טונג והנהגת משטר קומוניסטי שם, הביא את קבוצת סנה להאמין שהנהגת הקומוניזם מתקרבת להגיע גם אלינו, ולמען "הצלת המדינה ועמנו" יש להשתלב מה שיותר מהר בעולם הקומוניסטי, ולו גם במחיר הויתור על הציונות. נוצרו קבוצות של "סנה'יסטים" במספר קיבוצים, חלק במחתרת, וגם קיבוץ כמעט שלם, קיבוץ הראל, שהפעיל ביותר בו והמשפיע היה יענקל'ה, כיום יעקב אגמון, מנהל "הבימה" ודמות פופולרית בארץ. ועידת המפלגה וגם הקיבוץ הארצי החליטו להוציא ולהרחיק משורות התנועה כל אלה שהשתייכו לקבוצות הללו. העניין היה כרוך בוויכוחים ומשבחים רבים באותם הקיבוצים ועל התנועה עברה תקופה קשה. למזלנו, בקיבוצנו לא היה אף "סנה'יסט" אחד, אך פער הדעות ביחס לברית המועצות גדל, ולא פעם נוצרה מתיחות בין חברים, ולא ידידות אחת נחלשה או התפרקה בגלל חילוקי הדעות הללו. נוצרו גם מעין מחנות, ומספר מסוים של חברים אף הרחיק לכת בשלילתו הכוללת של המשטר בברית המועצות ויחסינו אליו. יש לציין הערות הפוליטית והמעורבות של הקיבוץ בכל המאבקים הפוליטיים בארץ, ויכוחים רעיוניים בשיחות קיבוץ רבות, וזיקה של החברים לערכי הקיבוץ והזדהות מוחלטת של הקיבוץ עם התנועה ומאבקה. לבסוף יש לציין, שסנה עצמו, לפני מותו, הודה בשגיאתו והביע חרטה על סטייתו הפוליטית, ואף ביקש שבנו, כיום אפרים סנה, חבר מרכזי

במפלגת העבודה, יאמר קדיש לאחר מותו. הטלטלה הרעיונית שעברה על התנועה והקיבוצים השאירה צלקות רבות וגרמה גם לפירוקו, כמעט המלא, של קיבוץ הראל (בנושא זה ראה להלן "מהפרוטוקולים של הקיבוץ"). הטלטלה הרעיונית גרמה גם לזעזועים קשים בתוך המפלגה, היינו בתוך מפ"ם, אשר למעשה הייתה מורכבת משתי מפלגות: השומר הצעיר ואחדות העבודה, שהתאחדו בראשית 1948. כבר מלכתחילה היו ויכוחים קשים בין שני החלקים בעניין היחס לערבים, ובעיקר גדל הפער בתקופת "משפטי פראג" והסטייה הסנה'סטית. אמנם, באמנת האיחוד דובר על שוויון מוחלט בין שני החלקים שהתאחדו, וכל מחלקות ומוסדות המפלגה היו בנויים על "פריטטי": שני מזכירים ארגוניים, שני מזכירים מדיניים, שניים במחלקת הארגון, במערכת "בשער", שהיה אז, למעשה, שבועון הפלמ"ח, וכל הסופרים הצעירים מדור הפלמ"ח התרכזו סביבו וכו', אך למעשה לשומר הצעיר, שהצטרפו אליו גם חברים מפועלי ציון שמאל, שהיו מקודם חברים באחדות העבודה, וכן סנה וחבריו, היה במפלגה רוב ואף הקימו מסגרת מיוחדת בתוך המפלגה שנקראה "החזית". המתח בין שני החלקים גבר, לא רק בגלל חילוקי הדעות, אלא גם בגלל ההרגשה שהייתה לאנשי טבנקין, מנהיג אחדות העבודה, ולחבריו, ובעיקר לאנשי הקיבוץ המאוחד, גלילי, אלון, בן אהרון, ש"החזית" משתלטת על המפלגה וכופה בכוח הרוב שלה השקפותיה. לאחר שבמשותף, בועידת המפלגה, הוצאו משורותינו אנשי סנה, באה פרשת "משפטי פראג" ומשפט אורן, חילוקי הדעות העמיקו, המתח בין שני החלקים גבר, ובסופו של דבר בא הפילוג. שתי המפלגות נפרדו מחדש. השם "מפ"ם" נשאר בידי השומר הצעיר, ואחדות העבודה הופיעה כמפלגה עצמאית עם עיתון משלה, "למרחב", ואף התמודדה בבחירות להסתדרות בשנות ה-50. כעבור זמן חזרה לחיק ביתה הקודם, מפא"י, לאחר הטלטולים במפא"י עצמה, עם הקמת רפ"י, הליכתה לבחירות עם בן גוריון, כישלונה, שובה למפא"י, ויחד הקימו את מפלגת העבודה הידועה לנו עד היום.

יש לציין, שגם בתוך "החזית" היו חברים שהתרכזו סביב יעקב ריפתין ופרי, קראו להם "השמאלנים", שהיו בנושא היחס לברית המועצות ו"משפטי פראג" די קרובים להשקפות סנה, אך נשארו נאמנים לצינונות ולמדינת ישראל, וריפתין אף היה חבר כנסת מטעם מפ"ם. בסופו של דבר גם ריפתין וחבריו עזבו את מפ"ם, הקימו "חזית השמאל", קבוצה קטנה שלא החזיקה מעמד זמן רב. במשך הזמן הרוחות נרגעו והתנועה חזרה להתלכד סביב דרכה הרעיונית והפוליטית.

הזכרנו לעיל, בסקירתנו על התפתחות המשק, מערך הלול על כל שלוחותיו, לולי פק והמשחטה שהקמנו, שהייתה אז הראשונה והיחידה בארץ. הנה קטע מעיתון "דבר", שכתב על המשחטה שלנו.

"מכון ראשון לשחיטת עופות הופעל בכפר מנחם.

קיבוץ כפר מנחם, השוכן בדרום הארץ, הוסיף עם הפעלת המכון לשחיטת ומריטת עופות, ענף חדש במשקו, אל ענפי החקלאות, המלאכה והחרושת המפותחים בו. 'המשחטה', כפי שקוראים למכון חברי כפר מנחם, הוא המכון הראשון בארץ מסוג זה, ותוצרתו: עופות שחוטים, מרוטים, נקיים, רחוצים וארוזים בצורה נאה. הכל כשר

למהדרין. המכון הופעל זה עתה ולתוצרתו יצא כבר מוניטין בתל אביב, והביקוש אחריה רב... לכפר מנחם משק עופות לבשר מהגדולים בארץ, משק זה משתרע על פני קריה שלמה. זהו משק גדול, ממוכן, המושתת על מינימום עבודת ידיים. משק זה מספק לשוק כ-500 טון בשר עוף לשנה (בהמשך הגענו ל-1,000 טון).

מהפרוטוקולים של שיחות הקיבוץ בשנת 1952

במשך השנה התקיימו 31 שיחות. המזכיר באותה שנה היה זליג הלבני, עד לבחירות השנתיות, שבאותן השנים התקיימו בסוף השנה החקלאית, ז.א. בחודשי ספטמבר-אוקטובר. במקומו נבחר ראובקה. הבא-כוח היה מתס. התנהל ויכוח ממושך עם התנועה שתבעה אותו לפעילות במפלגה, שהייתה נתונה, כפי שהזכרנו לעיל, בטלטלה רעיונית גדולה, בשתי חזיתות: ערב הפילוג עם אחדות העבודה, והמאבק נגד הסטייה הסנה'יסטית. הקיבוץ התעקש לא לשחרר אותו ואף מרד בפסק דין של בית דין התנועה. מאיר יערי לחץ, ואומרים שאמר, שבאם מתס לא יבוא, הוא הולך הביתה. לבסוף הקיבוץ נכנע, תוך פשרה של דחיית יציאתו של מתס למספר חודשים. במקומו נבחר פייטל בראשית 1953. מרכז המשק היה היינץ. רוב השיחות הוקדשו לעניינים שוטפים, ענייני עבודה, קבלת חברות נוער וחברים שונים, איוש ועדות ובעלי תפקידים, וכמובן יחד עם זה ערעורים רבים, ענייני שמירה, תקציב החברים, תוכנית ההשקעות וכו'. מהעניינים "השוטפים" בדיוני השיחות, אתה לומד על התפתחות המשק, גידולו והתבססותו. למרות המצב הכללי בארץ, בקיבוץ מורגשת שביעות רצון, התלכדות ונכונות לתת שכם לכל משימות הקיבוץ ומפעליו. אפשר להתרשם שהייתה זו שנה טובה לקיבוץ. ההשתתפות בשיחות הייתה בדרך כלל משביעת רצון, היו שיחות בהן השתתפו מעל 130 חברים, אך היו גם שיחות עם 20-40 חברים. גם בהצבעות היה פער גדול בין השיחות. לפעמים נפלה הכרעה בין 20-30 נגד 7-8 ולפעמים בין 40-50 נגד 12-15. והיו גם שיחות בהן דנו בעניינים יותר כבדים ושיחות רעיוניות-פוליטיות, להן נקדיש להלן בהרחבה גדולה יותר. אחד העניינים ה"כבדים" היה הקמת המוסד החינוכי בכפר מנחם, ומה לעשות עם הבנים הבוגרים שהגיעו לגיל המוסד. כידוע, בנינו הראשונים, קבוצת "הסלע", שלחנו למוסד החינוכי במעברות. הייתה גם תחרות בינינו וקיבוץ נגבה, שהקדימו אותנו והתחילו להקים מוסד חינוכי אצלם, והציעו שילדינו הבוגרים יבואו אליהם ובתנאי שנשלח אתם גם מורה. דובר על קבוצת "עופר". כמה שיחות הוקדשו לנושא הזה. היו חברים שתבעו שנשאיר אותם בבית, והיו כאלה שהסכימו לשלוח אותם לנגבה, בפרט שגם התנועה לחצה בכיוון זה, תוך הבטחה שגם אצלנו, בעוד שנה שנתיים, יקום מוסד חינוכי. לבסוף שלחנו את הקבוצה לנגבה, וגם הקבוצה שבאה אחריה, ורק עם קבוצת "לבנה", ובשותפות עם קיבוץ רבדים, שעזר לנו הרבה, קם המוסד החינוכי שלנו, אשר בהמשך השנים נהפך למוסד "צפית", שכלל את כל ילדי הקיבוצים באזור, והיה המוסד הגדול ביותר בקיבוץ הארצי.

בשיחה מיום 1.1.52 דנים על בעיית הקצבת ביצים לחברים (יש לזכור, כפי שכתבנו לעיל, שבארץ הייתה הקצבה לכל משפחה) והוחלט על האפשרות לתת לחברים שועדת חברים תחליט על כך. רק 400 ביצים לחודש לבד.

29.1.52: שיחה על מגוריו אצלנו של מוחמד סלמה, שכתבנו עליו בהרחבה ביומנו של דוד קרון. מאיר א. נגד. גם זאב פ. נגד. מתס טוען: אל תאהבו האנושיות ותשנאו את הקרוב שלך. טוען לקבלתו. ברוב של 36 נגד 3, מוחמד סלמה יגור אצלנו, לפי הצעת המזכירות.

12.2-19.2: שיחות על תוכנית ההשקעות על סך של 62,000 לא"י, וכן על תוכנית ההלבשה.

26.2: המשך הוויכוח לקראת מועצת הקיבוץ הארצי. עיקר הוויכוח על עבודה שכירה, כולם נגד, אך בגוונים שונים. אברהמ'ל מציע לקצץ 2 שנות לימוד. לדעתו מספיק 10 שנות לימוד ולא 12, כדי שהבנים יוכלו לעזור למצוקה הגדולה בסידור העבודה. אחרים מדברים על הרחבת הייצור, אך להתאימה ללוח העבודה, וכן להגדיל את הקליטה של חברות נוער וגופים דומים. מתתיהו אומר שאנו חוט השידרה של קיבוץ גלויות. ואין עתיד לקיבוץ עם עבודה שכירה, כשם שאין עתיד לו ללא חזון ציוני-סוציאליסטי. הפתרון איננו הסתגלות לשוק השחור או החופשי. פילוג הקיבוץ המאוחד הוכיח צדקת הקולקטיביות הרעיונית שלנו. תוכנית הממשלה ותוכנית גבתי להרחבת הייצור מכוונת להורדת רמת החיים, שלדעת חברים תפגע בייצור ולא תרחיב אותו. היינץ מדבר על עבודה שכירה בהשקעות, שלדעתו בהן אין ניצול, ואכן עבדו אצלנו בבניין פועלים דרוזים מדליית אל כרמל ונוצרו קשרים ידידותיים מאד איתם. זליג הלבני נגד הרחבת הייצור, כדי לא לגרום להזדקקות לעבודה שכירה. הצירים למועצה: מיטק, זליג הל, מרקה.

18.3: אורחים לפסח, לליל הסדר. בעד הגבלה - 24, נגד הגבלה - 12.

בדיון על תקציב אחזקת אדם מוקצב 20 ל"י לחבר להוצאות אישיות. רבים טוענים שזה מעט מדי, בפרט שבארץ אינפלציה דוהרת ותקציב קטן מפתה חברים להזדקק למקורות מהחוץ. אברהמ'ל טוען שגם אם יעלו תקציב לחבר, לא ימנע חברים מסוימים להיעזר במקורות חוץ. מתתיהו מדבר על הקשר בין תקציב אחזקת חברים ולבין תוכנית ההשקעות, שהם למעשה כלים שלובים. היינץ, רכז המשק, מוסר שנתווספו לחברים פריטים רבים. ביתר השיחות במרץ, אפריל ומאי דנים בעניינים השוטפים של שליחת חבר להשתלמות בגבעת חביבה, שוב ושוב בעניין המוסד החינוכי ומציאת מורה למוסד בנגבה, לשם שלחנו שתי קבוצות של ילדים בוגרים. עוד פעם בעניין האורחים לפסח ולקייץ.

6.5.6- זאב מוסר דו"ח על פעולת המועצה האזורית. בוחרים בצדוק להדריך הקן של השומר הצעיר המקומי. מקבלים, פה אחד, דוד עמיר לקיבוץ. דוד עמיר הוא מהנדס ידוע בארץ, מחבר ספרי הנדסה לבניין, ויש לו משרד בירושלים. הוא מוכן לוותר על כל נכסיו ולהצטרף לקיבוץ. הוא השתקע בקיבוצנו, עבד במחלקה הטכנית של הקיבוץ הארצי, לא רצה לקבל מכונית צמודה, נסע לעבודה ב"אגד". אך תרם רבות גם לבנייה בקיבוץ, לא רק בתכנון, כי אם בעבודה פיזית ממש, ויזכר האמפיתיאטרון שהוא תכנן ועבד בו בעצמו, כשהוא בוקע עם "הבלמינה" סלעים ואבנים גדולות לבניית המדרגות. בסוף ימיו, כשהוא כבר חולה מאד, התמסר לבית הקברות, לגינונו ואחזקתו. יהיה זכרו ברוך.

ב1.6.52- דנים בהדרכת קיבוץ נחשון, שהתנועה הטילה עלינו תפקיד זה. ראובקה היה המדריך הראשון, אך טרם מצאנו לו מחליף כשהוא סיים. לבסוף הוחלט שפייטל יחליף אותו.

10.6: דו"ח כספי מהבא-כוח על המצב הכספי הקשה. חוסר האשראי ע"י הבנקים מכביד מאד על עבודתו. במשך חצי שנה היה עלינו לשלם לבנקים 104,000 ל"י, למשקי הדרום 81,000 ל"י, ויחד עם כל יתר ההוצאות מגיע סכום ההוצאות ל-300,000 ל"י. כל ההכנסות מהמשק, והלוואות מהבנקים, מגיעות ל-230,000 ל"י והסרות 70,000 ל"י. מה עושים, שואל הבא-כוח, והוא מספר איך הוא עומד בפינות הרחובות, במסדרוני המוסדות, ו"צד" גזבר, מכר וידיד מהמשקים הוותיקים והחזקים יותר, ומבקש גמילות חסד, ובתמורה הוא נותן לו צ'ק לכמה ימים, תוך תקווה שעד שהצ'ק יגיע לפרעון יקבל גמילות חסד אחר מגזבר אחר, ושוב הגלגל יחזור. ב"אקרובטיקה" כזו הוא איכשהו מחזיק מעמד. בגלל המצב מחליטים גם להוריד 1 ל"י מהתקציב האישי של החבר.

חלק מילדינו מגיעים לגיל בר-המצווה, טרם נקבע הנוהג אצלנו. ויכוח.

19.8- דנים בשיחת קיבוץ על אופי המתנה לילדינו. הרוב מציע לתת להם שעון. חלק מהחברים מציע תנ"ך. כן דנים על תוכן האירוע הזה. נבחרה ועדה שתציע הצעה. מספר שיחות לא מעטות על בחירת ועדת מינויים, הצעות ארגוניות, ערעורים, עד שלבסוף המערכת כולה מתארגנת לקראת שנת תשי"ג.

22.9- בא אלינו לשיחה שמחה פלפן, לפתוח הדיון לקראת מועצת הקבה"א, שתדון בסערה והטלטלה הרעיונית שעוברת על התנועה. להלן נמסור ביתר פירוט על הדיון הזה אצלנו בקיבוץ. בכמה שיחות דנים על קורס ההשתלמות בגבעת חביבה ל-3 חודשים שהתנועה הנהיגה למען העמקת האידיאולוגיה שלנו למקסימום חברים בקיבוצים. מקבלים הורי צבי ק. וכן משפחת קורן מאמריקה לקיבוץ. שוב דיון על קבלת נוער להכשרה מקצועית. מחליטים בשלילה. דיון על שאילתות בשיחת קיבוץ.

הדיון הרעיוני-פוליטי בקיבוץ

ידיעה מפורטת מהנעשה בתנועה ובקיבוצים בעניין הטלטלה הרעיונית-פוליטית שעוברת, ועברה, ונמשכה גם בשנים אחר כך על הדיונים בועד הפועל של הקיבוץ הארצי, ועידות המפלגה ומוסדותיה המצומצמים יותר, קיבל הקיבוץ מהאינפורמציות התכופות בשיחות קיבוץ מפי מתתיהו, שהיה חבר במוסדות אלה. שיחות אלו היו מאוכלסות מאד. חדר האוכל היה מלא מפה לפה והחברים היו להוטים לדעת, תוך מעורבות רבה בחיים הרעיוניים של התנועה. היות והוויכוח היה ליחס, כנ"ל, ל"עולם המחר", ליחס של ברית המועצות לציונות, למשפטי פראג, למשפט אורן, לזהות הציונות עם האימפריאליזם, רחמנא ליצלן, שהיו בה גם גילויי אנטישמיות, ויחד עם זה, עדיין, אמונה חזקה בברית המועצות עצמה, ובעולם הקומוניסטי, כשמאיר יערי משתמש בסיסמה: "עם הקומונה לקומוניזם", ובאמונה והזדהות מוחלטת עם הציונות, מובן היה שהיו בוויכוח נוטים יותר מה שנקרא אז, "שמאלה" (ריפתין, פרי), תומכי "הקו הגנרלי" (יערי, חזן), וכן שוללי יחס התנועה לברית המועצות, שנקראו "ימניים" יותר (כבוריה לין), אשר היו גם יותר קרובים למפא"י ולחמו על התקרבות אליה. הוויכוח שהתנהל אצלנו היה כבר

לאחר הוצאת תומכי סנה מהתנועה הקיבוצית, וכאמור לעיל, בקיבוץ שלנו לא היו כאלה, והוויכוח שהתנהל היה כדוגמת הוויכוח בתנועה כולה. הדיון הפוליטי אצלנו נמשך בשיחות רבות ואף נמשך גם בראשית שנת 1953. חדר האוכל היה מלא, המתח היה רב, השתתפו בוויכוח חברים רבים, וחלק אף דיבר פעמיים ושלוש. טווח הוויכוח היה רחב, החל מאלה שהצדיקו משפטי פראג ו"המשפט הסוציאליסטי", והתעלמו ממשפט אורן. הרוב הגדול הזדהה, בדרך כלל, עם ה"קו הגנרלי" של מאיר וחזן, בגוונים שונים, ובהערות לכאן או לכאן, והיו גם חברים שכפרו בעיקר, שללו את יחסינו לברית המועצות, וכפרו בסוציאליזם שבה. והיו גם כמה חברים שטענו שהיטלר למד מסטלין. הוויכוח היה רציני מאד וגם מעניין. הקשבה הדדית, למרות חילוקי הדעות, ועל רמה תרבותית נאותה. עמודי פרוטוקולים רבים הוקדשו לקשת הדעות של כל משתתפי הוויכוח. אין כל אפשרות להכניס בספר את תוכן כל העמודים האלה. הפרוטוקולים עצמם נמצאים בארכיון שלנו, וודאי מי שיקרא אותם היום (ב1997-) לא יאמין שאמר מה שאמר או כפי שהתבטא אז. אלה הם החברים שהשתתפו אז בוויכוח המעניין הזה: משה ישראל, ראובקה, זאב פינקוס (וולוול), משה אסף, איזי פינק, זלו אפל, אברהמ'ל ברוידא, חיים בלכר, דוד עמיר, צבי בן אליעזר ("פליקצו"), משה דומב, מאיר אלעזרי, שמואל כספי, ברל אפרתי, איטה רוהר, היינץ שוורץ, שלמה שקלרציק, אברהם ציטרינו', צפורה דבורצקית, מיטק קנטור, ישראל כרמון, מתתיהו שור, יואל דרום, איצל יודוביץ', דייוי פרנקל, פייבל שריג, ברוך שטרסבורגר, חיים גולדברג, חיים לובה, אברהם אטינגר, תמר מן, זליג הלבני.

אי אפשר להגיד שהוויכוח הזה, למרות שמנע אצלנו קרע, ובדרך כלל תמכנו בעמדת התנועה, לא השאיר אצלנו עקבות שליליים. נוצרו גם אצלנו מעין "מחנות" אידיאולוגיים, שהתחלקו ליותר "שמאלה" או יותר "ימינה", והחלישו התלכדות הקיבוץ וחברויות שונות. הוויכוח גם נגע בבעיית הקולקטיביות הרעיונית, ובעניין זה בימים ההם הקיבוץ היה מאוחד, שלא יכול להיות שיתוף "בלחם" מבלי שיהיה גם שיתוף "בדרך", ברעיון משותף אידיאולוגי-פוליטי. הקולקטיביות הרעיונית לא נתפסה אצלנו כפי שהעלילו עלינו יריבינו ככפייה דעה אחת, או כפי שהתבטא אז ברל כצנלסון, שזאת "חבילות קש כבושות" וטוטליות כפויה. אנחנו ראינו הקולקטיביות הרעיונית כויכוח חופשי של דעות שונות, וכאלה היו במשך כל תולדות התנועה, ואיש לא כפה דעתו על חברו וגם לא התנועה, אלא בירור חופשי, ולאחר הבירור, מאמץ לסיכום וביצוע משותף. החינוך שלנו, הרקע המשותף בתנועה, החיים המשותפים בקיבוץ, הקשר ההדוק לתנועה, גרמו שהקולקטיביות הרעיונית הייתה חלק אורגני מהווייתנו.

מהתאריכון של אברהמ'ל ברוידא:

21.8.52: גמר בניית בית הקירור.

מעלוני הקיבוץ של שנת 1952

היתה כנראה הפסקה מסוימת בהוצאת העלון. העלון הראשון המופיע בשנת 1952 הוא מהתאריך 21.1. העלון פותח דפיו הראשונים בשמות בעלי התפקידים במערכת הארגונית של הקיבוץ. יש לקחת בחשבון שהמדובר בחלק של 1952. החלק השני מתחיל בסוף 1951, כשם שבסוף 1952 כבר מחליפים המערכת שתמשיך גם עד אוקטובר 1953. והנה המערכת שנבחרה ופעלה בקיבוץ בשנת תשי"א (רובה ב-52): מזכיר - זליג הלבני, בא-כוח - מתס, מרכז המשק - היינץ, רכז ו. עבודה - מיירים, חיים מ, הנהלת חשבונות - תמר מן, רכזות מטבח - לידה ולובה, מטבח תינוקות - גולדה, מחסן ילדים - לובה ל, מכבסה - נחה, מחסנאים - דוד קרון, חיים, חצרן י. - גרישקה, ספרנים - זלו וגד, רכז הפלחה - איצל, הרפת - ישראל ג, הדיר - בנימין ב., גינות נוי - קלאוס, מסגריית משק - מיירים, המוסך - אבוש, מכבי אש - מוטקה, רכז קניות - אריה, מפעלים - אצה, ילדים - רחל א., מחסנאיות בגדים - שרה י. ואסתר, מתפרה - פרדקה, רכז בניין - חנוקה, חצרן - שלמה ש., אספקה קטנה - שולה, מדריך גרעין - צבי י., גן הירק - אברשק'ה, מטעים - עמנואל, לול - אריה פודולסקי, זבלן - נחקה, מפעל מתכת - הלל ברוידא, נגרייה - קוטי, מכונות חקלאיות - פייבל.

בקיבוץ היו אז 106 חברים ו-93 חברות. יחד חברים, כולל מועמדים, 199, מזה מילאו תפקידים כרכזים או חברי ועדות 52.3%.

כדאי לציין המנהג שהוחלט עליו - שהמזכיר, מרכז המשק והבא-כוח חייבים להמצא בערב בחדר המזכירות להיענות לכל הפניות של החברים.

כן הוקמה ועדת תיאום המורכבת מרכז הקניות, המפעלים, הבא-כוח ורכז הקניות, כדי למנוע נסיעות כפולות העירה לקניית ציוד או מצרכים שהוזמנו ע"י הענפים, הועדות או החברים. הועדה תתכנס כל שבוע. בעלון זה נמסרה גם אינפורמציה ע"י הבא-כוח על המו"מ עם מזכירות הועה"פ בעניין השלמה לכפר מנחם. המצוקה בחוסר ידיים עובדות בסידור העבודה לא יורדת מסדר היום של הקיבוץ ועניין השלמה נהפך לדחוף ביותר. המשק גדל והתפתח וכל פעם מחפשים פתרונות זמניים כדי לעמוד בתביעות הרבות לידיים עובדות. תוכנית ההשקעות היא בגבולות 75,000 ל"י.

אחרי "לבטים קשים" הוחלט למכור את סוסנו הותיק והנאמן "איתן". התמורה לספרייה הפדגוגית. אלה הם קטעים מעטים מעלון ראשון זה. ביתר העניינים הוא כותב דו"חות מהענפים והועדות וכן השירותים השונים ועניינים שוטפים יום-יומיים. יש לציין דו"ח מיוחד מועדת התרבות שפעלה בשנה זו במרץ רב. הייתה זו באמת שנה של פעילות תרבותית ענפה והקיבוץ נהנה מאד.

בעלון זה ישנה סקירה מקיפה על הדיר, אשר הגיע ל-9,562 ל"י הכנסות, 9,320 ל"י הוצאות, עם רווח של 212 ל"י. תמורה ליום עבודה - 4.170 ל"י.

בין הצילומים המצורפים לעלון תמונה יפה של בובות רוקדות הורה, מעשה ידיה של נורית שטרסבורגר.

לצערנו, בידינו (בידי הארכיון) רק 10 גיליונות של עלון הקיבוץ בשנת 1952. כנראה, עם החלפת העורך והקושי למצוא לו מחליף, חלף זמן שהעלון בכלל לא הופיע. באותם 10 הגיליונות, פרט לראשון שמסרנו עליו לעיל, אין הרבה חומר מיוחד. בעיקר אנו מוצאים בו דו"חות מיישובות המזכירות וסקירות על ענפים, ועדות ושירותים שונים, וכן דו"חות מספריים. על כמה מהם נמסור להלן. דיונים רבים על קואופרטיב "הנגב", שאנחנו היינו מיוזמיו הראשונים, וכן מהעובדים הראשונים שלו, וקיבוצים אחרים הצטרפו אליו ובהמשך הזמן התפתח וגדל, אך בהתחלה ההנהלה העיקרית הייתה בידינו. במשך הזמן התחלפו החברים שלנו, עזבו, חלקנו ואחריותנו קטנו, ונציגי קיבוצים אחרים קיבלו עליהם האחריות. דיונים רבים על המצב הכספי. על ה"אקרובטיקה" של הבא-כוח לעמוד בהתחייבויות כתבנו כבר לעיל.

בעלון מ-9.12.52 יש סיכום של הבחירות לקראת שנת תשי"ד, והנה הוא: מזכיר - ראובקה, מרכז משק - היינץ, בא-כוח - פייטל, סדרני העבודה - אברהמ'ה ואברהמ'ה, מחסנאיות - נחמקה ואסתר י, מחסנאית ילדים - לובה ל, הנה"ח - תמר מן, חצרן - מוטקה, חצרן בית הילדים - דוו, אספקה קטנה - שולה, זבלן - שלמה שקל, מרכז קניות - חיים ג. למזכירות, נוסף לבעלי התפקידים - אסתר ס, צבי י, ו. חינוך - צבי י, ועדה פדגוגית - גבריאל, ועדת נוער - אילנה, ועדת תרבות - ליזקה, ועדה פוליטית - משה י, ועדת חברים - אסתר מ, ועדת בריאות - רשקה, ועדת ביטחון - אברהם פ, ועדת בניין - חונקה, ועדת ספורט - אברהמ'ל, ועדת הנעלה - חיים ב, מערכת העלון - ראובקה ומשה ל, לו. משק, נוסף לבעלי התפקידים, נוספו - חונקה, מרקה, איצל, סדרני העבודה, אברשק'ה, נחמקה, אריה מ.

מספרים

		<u>סיכומי עבודה של תשי"ב</u>		<u>ריכוז עבודת חברים</u>	
				<u>בתמורה</u>	
				<u>%</u>	
י"ע	חברים	31,362	בתמורה 31,374 שזה	39.9	
	נוער	5,787	שירותים 10,727 "	13.8	
	הורים	742	ילדים "	22.2	
	שכירים וגיוסים	4,164	ימי שבת 6,163 "	7.8	
	מההכנה	634	שבתות וחג 12,962 "	16.5	
	סה"כ	42,689			
			סה"כ ימי קיום 78700 "	100.0	
	שזה	137.3 עובדים בממוצע	שזה 215.7 עובדים		

סיכום אחזקת אדם בתשי"ב (בלירות ישראליות שלמות) לאיש לשנה

174	37,531	כלכלה לפי 0.475 יום כלכלה
31	6,685	הלבשה
13	2,782	הנעלה
5	1,058	כביסה
43	9,264	אחזקת דירות וסניטריות
8	1,738	גינות נוי
22	4,753	אספקה קטנה
21	4,443	הוצאות אישיות של חברים
13	2,717	תרבות
28	6,075	מס אחיד
18	3,870	מסים שונים
13	2,772	בריאות
13	2,860	מים
1	131	פעולה ציבורית
3	552	ביטוח
5	1,167	נופש
15	3,203	עזרת קרובים בבית (15 הורים)
3	858	" " בחוץ
168	36,421	אחזקת 193 ילדים
43	9,239	הפחתות
- 7	- 1,467	זיכויים
	634	סה"כ הוצאה לאחזקת אדם 136,652

בעלון מיום 29.12.52 כותבים על הוויכוח הגדול, שכנ"ל נמשך בשיחות רבות ובמתח רב, דברים קצרים אלה: "בהשתתפות הערה של החברים בוויכוח שהתעורר בעקבות משפט פראג, והחלטות המועצה, מעידים על רצינות השעה, וגורליותה לגבינו. יש לחזק מחדש את תפיסתנו הסינתטית של הציונות המגשימה והסוציאליזם המהפכני, הליכה בדרך ארוכה, בנאמנות ללא תנאי לציונות, ומסירות ללא סייג לעולם המהפכה. הוויכוח ימשך, ועדיין

מוקדם לסכמו, אך מצווים אנו לנהל את הוויכוח הנוקב בצורה חברית ובמגמה לחתור לסיכום משותף ומאחד ברוח הקולקטיביות הרעיונית".

בעלון זה מתפרסמות גם החלטות המזכירות, מהן נזכיר:

* פניית משפחת צ'רלס כהן לבנות בית בכפר מנחם וכן גלריה לחפצי אמנות שברשותם. הוחלט בחיוב.

* הוחלט שלחברים להם 2 אזרחויות לוותר על זו שאינה ישראלית.

* הוחלט שדוד פ. ישלים אלבום הקיבוץ.

* להנהלת החשבונות מצטרף ברוך סביר.

"קוריוז" מאחת ההחלטות במזכירות מ-9.12.52 - לא לבטל חג ה-7 בנובמבר בימי האבל למותו של אצה, בנימוק מההלכה היהודית שלא מבטלים חג בימי אבל.

כביש פנימי. הכביש מקיף מחסן האספקה, מגדל התחמיץ, וכל הרפתות. אורכו 600 מטר. יעלה לנו כ-11,000- ל"י.

בסקירות השונות המתפרסמות בעלון נציין סקירתו של הבא-כוח ועל קשייו בהשגת הכספים בתקופת כהונתו וכן הצעותיו לאיזון תוכנית המשק.

סקירה על פעילות ועדת הספורט בקיבוץ. על החפירות בתל החרסים וראשית הקמתו של המוזיאון הארכיאולוגי אצלנו.

סקירה נרחבת של מרכז המשק על המצב בענפים ועל לולי פק.

פרק שני: תנורי נפט, פתיחת מכון חליבה, הותקן טלפון, שריפה בבית התינוקות, הרגשת בית, העמידה הרעיונית, מותו של סטלין, 10 שנים לאיחוד עם "אלגביש", מרדכי אורן

1953

מהתאריכון של אברהמ'ל ברוידא:

12.1.53: הוחלט לקנות תנורי נפט.

8.3.53: פתיחת מכון חליבה.

13.3.53: הוחלט לקנות שעון לכל חבר.

24.3.53: הוחלט: חברות מעל גיל 35 תעבודנה רק 8 שעות ביום.

12.5.53: הוחלט: פעם בשנתיים חופש לחבר.

13.5.53: הותקן טלפון בכפר מנחם.

8.7.53: פתיחת בריכת השחייה.

11.12.53: חנוכת דיר צאן חדש.

12.12.53: שריפה בבית התינוקות.

שנת 1953 הייתה במהותה המשך ישיר משנת 1952, כמעט בכל המובנים. בחודש ינואר 1953 עוד נמשך בערבים רבים הדיון הפוליטי על משפטי פראג, משפט אורן, היחס לברית המועצות ויחסה לציונות ולמפ"ם. במשפט אורן ראו חברים אזהרה למפ"ם שלא היא מייצגת בישראל את "השמאל", כי אם מק"י. קשת הדעות, גם היא הייתה רחבה, אך בפירוש שונה, של החלטות המועצה של המפלגה והקיבוץ הארצי. היו גם חברים שתבעו להוציא חברינו מההנהלה הציונית, אשר האשימו את מדיניות בן גוריון, ביחס העוין של ברית המועצות לציונות. לבסוף, בהשתתפות נתן פלד, בשיחה מיום 21.1.53, הייתה הצבעת הקיבוץ ב-3 סעיפים:

□ הקיבוץ מתייצב מאחורי החלטות מועצת "החזית" והמפלגה בקשר למשפטי פראג. בעד ההצעה – 131 חברים, נגדה 2, נמנע 1.

□ הקיבוץ קובע שחובת ההתייצבות מאחורי החלטות "החזית" והמפלגה היא חובתם המוחלטת של חברי הקיבוץ הארצי. הקיבוץ עומד על קיום הקולקטיביות הרעיונית של הקיבוץ הארצי וקבלת מרות התנועה, "החזית" והמפלגה. בעד ההצעה הצביעו 144 חברים, נגד 0, נמנע 1.

□ הקיבוץ שולל כל פעולה סיעתית בקיבוץ, בקיבוץ הארצי ובמפלגה. בעד ההצעה היו 144 חברים, נגד 0, נמנעים 0.

אך "ברחוב" הקיבוצי נמשכו הוויכוחים עוד זמן רב ואפילו שנים. בשנה זאת נקראנו גם להגן על מפ"ם באופן פיזי, נגד ניסיונות אנשי סנה ל"חטוף" סניפי המפלגה בכוח. מקרה בולט היה ב-7 בפברואר 1953, כאשר בסניף לוד הייתה צריכה להתקיים אסיפת הסניף, ולשמוע הרצאת ארזי ממרכז המפלגה. והנה נודע לנו שאנשי סנה שפרשו ממפ"ם, בראשותו של אחד הפעילים המרכזיים של הסניף, תפסו הסניף, התבצרו בו, הכריזו שזה הסניף של אנשי סנה, ולא נתנו להיכנס לאנשי מפ"ם וגם לא לארזי להרצות. קיבלנו בקיבוץ קריאת עזרה דחופה מאנשינו לבוא לעזרתם. היה זה יום שישי. במהירות רבה גייסנו כ-20 חברים מקיבוצי חצור, רבדים וכפר מנחם. נסענו במהירות ללוד והתפתחה מריבה רצינית בינינו ולבין אנשי סנה, עד לשעות המאוחרות של הערב, ולבסוף יצאנו "מנצחים", גרשנו אנשי סנה והחזרנו המועדון לאנשי סניף מפ"ם בלוד, אשר גם באופן חוקי היה רשום על שם מפ"ם. אירועים כאלה קרו בעוד כמה מקומות. בבאר שבע, למשל, אנשי סנה הצליחו להשתלט והדפו אנשי מפ"ם אשר נאלצו להתאסף בבית פרטי של אחד מחבריהם. אך בסוף "המלחמה" הכל חזר למסלולו הקודם. כל סניפי מפ"ם נשארו בידינו. אנשי סנה התפרקו, חלק עבר למק"י, חלק אף הצטרף למפא"י, תמורת "ג'וב" טוב, וחלק חזר למפ"ם.

גם מבחינה כללית שנת 1953 הייתה המשך טבעי לשנת 1952. כל הבעיות השוטפות של הקיבוץ נידונו בשיחות הקיבוץ. המצב הקשה בסידור העבודה החמיר. תבענו בתוקף מהקיבוץ הארצי השלמה, ובניתיים פלוגת עבודה זמנית, וקיבלנו אותה, פלוגת עבודה מקיבוץ "להב", אלה שהיו אצלנו גרעין, ואשר שלחנו אליהם בזמן עלייתם על הקרקע פלוגת עזרה, וגם דוד קרון התגייס לעזור להם בענייני ביטחון וקשירת יחסים עם ערביי הסביבה. שינינו דעתנו לקבלת פלוגת עזרה להכשרה מקצועית, שגם היא הקלה במעט על מצב העבודה. אך בענייני עבודה וחוסר ידיים עובדות המצוקה הייתה גדולה ועשינו כל מיני מאמצים להחזיק מעמד. עלו גם הצעות לצמצום בכמה ענפים של המשק. עניין חברות הנוער תפס מקום רציני בשיחות קיבוץ רבות. בימים האלה היחס שלנו לחברות הנוער היה מאד חיובי וראינו בחינוכן והטיפול בהן, ובעיקר בילדים משארית הפליטה וגם מארצות ערב, שליחות ציונית ממדרגה ראשונה. אך הייתה בעיית המדריכים והמורים לחברות נוער אלו, שכמה מהן היו אצלנו באותו זמן. וכמובן, גם בעיות שיכון קשות. הקיבוץ התרחב, הילודה הייתה יחסית גדולה, ובניית בתי ילדים הייתה דחופה מאד. אך המצב הכספי והמשקי המשיך להיות קשה גם בארץ וגם בקיבוץ. בעיית האשראי להשקעות הייתה חמורה מאד והבא-כוח (כעת פייטל) המשיך באותה "אקרובטיקה" שהתנסה בה קודמו (מתס). הוויכוח על תור הבנייה היה "לוהט". נמשכו השיחות על הקמת המוסד ושליחת מורה לילדינו במוסד נגבה. נבחרה ועדה לעניין הקמת המוסד. כהמשך לבירורים האידיאולוגיים בתנועה הוקמו בכלל הקיבוצים חוגי השתלמות להעמקת ההכרה והידיעה האידיאולוגית והפוליטית. אצלנו דנו על כך בכמה שיחות, אך היה קשה למצוא מנהלי החוגים, והביצוע נדחה מפעם לפעם.

- 3.2.53: שחרור לידה לאחות ראשית בבית החולים קפלן. באותה שיחה דנים גם על איוש מטפלות בבתי ילדים, נושא שלא יורד מהפרק במשך זמן רב. הועדה הפוליטית תובעת מרות הקיבוץ לביצוע החלטותיה בעניין האידיאולוגי, היות והיו חברים שסירבו לצאת לעזרת המפלגה במלחמתה נגד אנשי סנה בתפיסת מועדוני המפלגה.
- 7.2.53: דנים על תוכנית ההשקעות לשנת תשי"ג. השנה היא שנת בצורת קשה. יש חברים המעלים הצעה לצמצום הילודה בגלל המצב המשקי הקשה. תוכנית ההשקעה היא מצומצמת. ישנם 12,100 י"ע מכניסים ורק 30,000 ל"י הפחחות. המקורות העצמים הם 98,000 ל"י ואין הצדקה להקטין החוב בשנת בצורת. פייטל, הבא-כוח, מוסר על המצב בארץ, האינפלציה הגוברת, וטוען שלא נוכל בשום אופן להקים 4 בתי ילדים. היינץ, מרכז המשק, טוען שלמרות המצב הקשה ישנו אצלנו פיגור גדול ואין ברירה אלא לאשר תוכנית ההשקעות שהובאה לשיחה ע"י ו. המשק. בעד האישור מצביעים 17 חברים, נגדה 4.
- 7.3.53 - ממשיכים לדון במצב העבודה הקשה. מחליטים על גיוס ימי עבודה ליום הילד. ושוב בעניין אורחים לפסח. דיון נוסף בעניין ההשתלמות הרעיונית.
- 4.4.53: נמסרת אינפורמציה משקית וכן הצעת תקציב אחזקת אדם לתשי"ג. באותה שיחה היינץ מוסר על מאבקנו בעניין משבצת הקרקע שלנו. אנו מעבדים 13,000 דונם. אנו בין המשקים שיש להם גם מים. בדיון ראשון נקבעו לנו 7,000 ד' ל-120 יחידות. המקובל הוא לפי 35 ד', ז.א. 4,200 ד'. לנו קבעו 130 יחידות לפי 50 ד'. נוסף לכך שטח זמני לתקופה ממושכת יותר עד שנקבל יותר מים. ממקורות רכשנו 250,000 מ"מ מים, ועוד 200,000 אחר כך, יחד 450,000 קוב. הוא מתאר המצב "הקטסטרופלי", כלשונו, בעבודה. המשק מצטמצם והשירותים גדלים. תקציב אחזקת אדם שלנו יותר מהצעת הקבה"א. מצב קשה מאד באשראי. מציע לאיזון המצב 3 גיוסים.
- 14.4.53: שמירה בבתי ילדים ע"י ההורים לפי תור, בגלל פחזי לילה של מספר ילדים. מתחיל להתבצע המוסד החינוכי אצלנו. מו"מ עם חצור שכיתה ז' שלהם תעבור אלינו.
- 18.4.53: סוף סוף נבחר מרכז לחוגים הרעיוניים, שטרם התחילו לפעול אצלנו, והוא צבי בן אליעזר. בקיבוצים רבים מתקיימים החוגים בהצלחה רבה. אצלנו העניין לא זז. באותה שיחה בוחרים מורה למוסד וכן נמסרות הוראות בעניין השתתפותנו בהפגנת 1 במאי של מפ"ם.
- 21.4.53: מערערים על בחירת צבי בן אליעזר לריכוז החוגים הרעיוניים. שיחה ערה בעניין קביעת קנה המידה לוותק, הקובע גם התור לכניסת החברים לבתים. האם וותק משותף לבני הזוג במשפחה או לפי הותיק יותר מביניהם.
- 30.4.53: דיון בעניין הגיוס של החברים להקמת בריכת השחייה, שהתחילו כבר להקימה. ברוב גדול הוחלט להתגייס.

9.5.53: דנים על עתיד חברת הנוער "יסעור". החברה הזו היא בגיל ילדינו הבוגרים, קבוצת "הסלע". רוצים שהקבוצה הזו תשלים אותנו. כך גם היה. היו קשיים ביחסים של "יסעור" עם "הסלע", אך בסוף הצטרפו כחברים לקיבוץ.

12.5.53: השיחה מוקדשת לקביעת ימי החופש וארגון הבילוי בבתי ההבראה. הוחלט על 7 ימי חופש ושליחת החברים לאחד מבתי ההבראה בנהריה. כמו כן שוב דנו בעניין הוותק.

הבאנו הדגמה לשיחות הקיבוץ באותה שנה. שנת גידול והתרחבות הקיבוץ. התקיימו באותה שנה 58 שיחות קיבוץ. ברובן דנו באותן בעיות שוטפות שהבאנו לעיל. בעיות של קיום המערכת. בקיבוץ 170 ילדים ובעיות החינוך, שיכון הילדים, הקמת המוסד החינוכי, שליחת מורים להכשרה, תפסו זמנם של שיחות רבות. לא נסקור כל שיחה ושיחה. נציין רק נושאים בולטים באותן השיחות עד סוף שנת 1953. שיחות ממושכות כנ"ל בקביעת התור להיכנס לבתים קבועים לפי הוותק וכיצד לחשב אותו. האם לפי הוותק במשפחה או המשותף? האם יש לקחת בחשבון הגיל וכו'. לבסוף הוחלט לפי נקודות שכל מרכיב מספר נקודות וכמספר הנקודות נקבע תור הוותק. בעניין דירות כדאי להזכיר שניתנה לנו אפשרות לרכוש דירה בתנאים נוחים מאד בכפר האמנים עין הוד, בזכות יואל רוהר, הצייר של הקיבוץ, דירה שכיום שווה ודאי מאות אלפי שקל. לצערנו דחינו הצעה זו. וכן הוצע לנו בזכות יואל דירה בשכונת האמנים בבית שאננים ע"י תחנת הרוח המפורסמת בירושלים, דירה שאמנם רכשנו אותה לקיבוץ (כיום היא שווה, כנראה, מיליונים), אך מסרנו אותה ליואל ואשתו כדמי עזיבה. כמה שיחות הוקדשו לבריכת השחייה וההתגייסות של החברים, שמילאה חלק רציני בהוצאות ההשקעה הזו. עוד נכתוב רשימה מיוחדת עליה בטכס הפתיחה. כמו כן יש לציין שיחה בענייני מרות סידור העבודה על החברים. העניין הזה של משמעת וקבלת מרות הקיבוץ על חבריו היה בעצם היסוד של קיומנו, והקיבוץ נהג בזה בחריפות וללא פשרות. אתה יכול לערער בפני שיחת הקיבוץ כמה פעמים, ולהסביר למה אינך יכול להיענות לוועדת עבודה או ועדה אחרת, ואפילו החלטת שיחת קיבוץ, אך באם אחרי כל הערעורים שהבאת, והקיבוץ היה ליברלי להבאת ערעורים, הקיבוץ החליט מה שהחליט, עליך לציית, ובאם אינך מציית עליך לעזוב הקיבוץ. וזה מה שקרה בשיחת קיבוץ ב-20.7.53 חברה אחת, שסודרה לעבודה בגן הירק, לא צייתה לסידור העבודה ולא יצאה לעבודה, נתנו לה אפשרות להסביר ולהסביר בשיחה נימוקיה, וכן התערב בעלה וביקש התחשבות מיוחדת אתה ושהוא מאד רוצה להישאר בקיבוץ. אמרו לו תשפיע על אשתך, וכשזו התעקשה ואיש לא יכול היה להשפיע עליה, ועמדה בעקשנותה, נאלצה לעזוב הקיבוץ יחד עם בעלה. עניין אחר שדנו בו בשיחות רבות היה קליטת העלייה. הקיבוץ שלנו הצטיין בקליטה טובה והדבר היה ידוע ברחבי התנועה. עברו אצלנו חברות נוער וחברות ילדים רבות. השיחות הרבות היו בעיקר בקביעת מורים ומטפלות. מספר שיחות הוקדשו לקואופרטיב ההובלה "הנגב", שאנחנו בעצם הקימונו בשיתוף עם עוד מספר קיבוצים בדרום, האחריות העיקרית וגם חברי ההנהלה ומספר עובדים היו שלנו, והתנהל ויכוח מתמיד לאיזון בין צרכי המשק שלנו למכונאים ופעילים, ולבין צרכי הקואופרטיב, שאנו היינו

האחראיים העיקריים לו. ברבות השנים הדברים השתנו וחלקנו קטן והלך ופעילי קיבוצים אחרים באו במקומנו. כפי שאמרנו לעיל, המשק גדל, התפתח והניח יסודות לפיתוח מואץ לשנים שבאו לאחר שנה זו. לא מעטות שיחות הוקדשו לשיחות משקיות, לתוכנית המשק, תוכנית ההשקעות ותוכנית אחזקת אדם. בדיון משקי ב-22.8.53, היינץ, מרכז המשק, פותח את הדיון בסקירה מקיפה על כל הענפים, התחזית לעתיד וכן המשבצת הקרקעית עליה ניהלנו מלחמה עם מוסדות המדינה, מנהל מקרקעי ישראל ו"מקורות", והתנינו במסירת קרקעות שקיבלנו לאחר הקמת המדינה בתוספת מים מ"מקורות". היו לנו אז 13,000 דונם (כיום 10,150). הדיון המשקי התנהל בעיקר בענייני תביעות שונות של הענפים, הגדלת השיכון לבוגרים וילדים, ותביעות החברים להגדיל תקציב החברים. אברהמ'ל מציג תוכנית אלטרנטיבית וטוען שהנוער מכניס הפסדים, חברים עונים שבזכות "הפסדי" הנוער זכינו ל"רווח" החברים והקיבוץ מקבל תוכנית ועדת המשק בתיקונים קלים.

26.9.53: הוחלט לראות בקבוצת "זית" קבוצת נוער ולדאוג למזריכים. בעקבות הטלטלה הרעיונית-פוליטית בתנועה, ובעקבות משפטי פראג והסטייה הסנה'יסטית, מתקיימים, לפי החלטת הקיבוץ הארצי, חוגים רעיוניים לביסוס השקפת עולמנו הציונית-סוציאליסטית. אצלנו העניין מתנהל בכבודות ובדחייה, בגלל הקושי למצוא רכזים לחוגים אלה. בעניין זה מתקיימת שיחת קיבוץ עם רישרד ויינטרוב וצבי רענן, לדרבן אותנו לקיים חוגים אלה. רישרד מספר שבטלטלה הרעיונית הזו עזבו אותנו לסנה 160 חברים. אנחנו לא סבלנו מאף אבדה. ראובקה, המזכיר, מספר שקבענו 3-4 חוגים: תולדות תנועת הפועלים, משק הארץ, השאלה הלאומית, אך נתקלנו בסירוב בעניין רכזי החוגים. ישנם חברים שמוכנים להשתתף בחוגים, אך לא לרכזם. המזכירות הציעה כרכזים: ברוך, ראובקה וגבריא'ל. טוען שיש לחייב את החברים. רישרד אומר שזה דומה לצו גיוס, ויש להתייבב. יש לפעמים לקבל זריקת "חזירות", כדברי מאיר יערי, באם רוצים לבצע דבר. הצעת ראובקה והמזכירות מתקבלת ברוב של 42 קולות. נגדה 3.

27.11.3: המשך הדיון המשקי בתוכנית ההשקעות. הוויכוח להשקיע 225,000 ל"י או 150,000 ל"י, בהתאם לסיכומי המאזן. פייטל מוסר שההלוואות הן עם 20% ריבית. בהכנסות לא נגיע ליותר מ-70,000 ל"י. אי אפשר לדבר על בנייה בכל תנאי. בהמשכת בניית שיכון הוותיקים הריבית עלתה עוד יותר. ויש במשק הפסד. רק ריבית נשלם השנה 30,000 ל"י. התוכנית לא מאוזנת ואין מספיק מקורות לממן אותה. התוכנית היא נועזת מאד ומחייבת מאמץ גדול של הקיבוץ. אין להשלים שאחוז העבודה הפרודוקטיבית בקיבוץ יהיה 45 אחוז. יום העבודה מגיע ל-12.5 ל"י. בתוכנית הכנסנו בניית מדגרה, שהיא הכרח המציאות הקשורה לפיתוח הלול. מקצצין בתוכנית ההשקעות במטלטלין. לבסוף מתקבלת הצעת ו. המשק, בסכום של 139,000 ל"י. ויכוח על בניית חדר אוכל חדש. מתקבלת ההצעה לעת עתה להזמין רק תוכנית. דוד עמיר, עליו סיפרנו לעיל, מתקבל כחבר. באותה שיחה דנים גם על הכשרות למורים, מטפלות וכן על קופה נפרדת של הכנסות משק הילדים שפנחס ינהל אותה.

מעלוני הקיבוץ של שנת 1953

לא כל העלונים השתמרו, אך ישנם די, כדי לשקף את "רוח התקופה" מאותם הימים. יש והם מבטאים הרבה יותר מאשר הפרוטוקולים של שיחות הקיבוץ.

ישנם נושאים שכיום, בזמן כתיבת תולדות אלה, נראים מדהימים ואף בלתי נסבלים, כגון הערצת סטלין. אך זו הייתה האמת בימים האלה, ולא נסתיר אותה, כשם שלא נשנה שום ביטוי או ניסוח שנכתב בעלון בשנה זו. ככה כתבו אז וכך האמינו, בתום לב, החברים אצלנו ובכל קיבוצי השומר הצעיר, וגם ההנהגה של התנועה. כמובן, מדובר בנושאים הפוליטיים שנכתבו בעלונים. אך רוב הנושאים בעלונים ביטאו הנעשה בקיבוץ ובמשק. ולהלן קטעים מעלונים אלה:

ב-6 לדצמבר 1952 מלאו 13 שנה לעלותנו לכפר מנחם, וכפי שהוחלט זהו "יום ההולדת" של הקיבוץ. העלון מיום 27.1.53 מוקדש ל"13 שנה לקיום כפר מנחם", ברשימה של מתתיהו, שהועתקה גם בעיתון התנועה, נפתח העלון. מערכת העלון מצטערת שיום זה עבר ללא ציון מיוחד ומציעה שנקבע כל שנה מסיבת יום הולדת באותו תאריך.

"כפר מנחם אז... והיום, או בשביל בו הלכנו"

'בר-מצווה' לכפר מנחם. 13 שנה מאותו יום, ה-6 בדצמבר 1939, עת התאספנו, מלווים בעם רב, לטכס הזריעה הראשונה והקראת מגילת העלייה לכפר מנחם.

שלהי מאורעות 'תרצ"ו-תרצ"ט', ראשיתה של מלחמת העולם השנייה. היינו מעטים והמקום שומם, בלתי ידוע, בלב כפרים ערביים, כשארגון מנחם לא יכול היה להחזיק מעמד ועזבו. סביבנו אפור מאד, מחנה של ד' על ד' בתוך חומה ומגדל.

וכך גם הרגשנו: '...באנו אליך כפר מנחם, ופניך אפורים כפני אדמתך...!'

כך כתבנו במגילת העלייה: 'וההד שבלבנו ענה! ...עוד יצמיחו שדותיך אמונה, כפר מנחם! ...הגענו ל'בר-מצווה' והשדות לא הכזיבו. צמחה האמונה מתוכם ובתוכם. 'החומה ומגדל' נהפכו לחומה חיה של ישוב גדול, שוקק חיים במולדת, ולמגדל אור של דור חלוצים מהפכני המאותת למחר טוב יותר לאנושות העובדת. מראשית צעדינו היינו ל'ברי-מצווה', העמסנו עלינו עול ובעולך חיינו, עולה של התנועה, אתה הלכנו הדרך. הייתה זו דרך המלך בה הלכו רבים כמונו. וכרבים גדלנו, והגענו עד הלום. בדרך הראשית - צעדנו בשבילנו אנו. היה לנו שביל. לא תמיד נראה היה. לא תמיד ישר היה. יש והתפתל, אך סימניו ברורים ובהירים!'

במשק - היה זה שביל של פרופורציות נכונות בין חקלאות ולא חקלאות. ליד פלחה וגן ירק, הרפת והלול - מפעל מתכת מוגדל ונגרייה רחבת ממדים, מפעלי תחבורה ועבודות חוץ. יש וסגרו עלינו השמים והשדות בבצורת, החציר יבש, אך הלמות הפטישים ושבבי המחרטות איזנו החסר. יש והיו יבולי ברכה, ורב השפע של החציר, ואין ידיים עובדות מספיקות. שבתו מפעל המתכת והנגרייה והידיים האמונות לפטיש אחזו בקלשון ובמכש. בנינו

מבנה בריא של המשק. אני מעריך שאנו אחד המשקים המאוזנים ביותר ביציבותו. כמובן שצרות הכלל הן גם צרותינו, אך כוחנו המשקי במבנהו ובמרכיביו, ביחס הנכון של ענפיו השונים. בתקופות שונות, ומצדדים שונים, קמו לא פעם לערער על מבנה זה של משקנו. נשמור עליו מכל משמר. בו טמון סוד התבססותנו, ובו הערובה להתקדמותנו.

במדיניות מבנה הקיבוץ. היה זה השביל של 'מדיניות קליטה' נכונה. ראשיתה באיחודנו עם 'אלגביש'. לדעתי, מעטים הם האיחודים שכה הצדיקו עצמם, כה התמזגו יפה, למרות כל ההיסוסים הכבדים וההתנגדות הרבה שליוותה חברים רבים. והמשכה, קליטת חברים וקבוצות שונות, כמעט מכל הבא ליד. לא היינו בין 'מעקמי האף', לא חרדנו 'לאורגניות' שלנו, לא פחדנו לפתוח מעגלנו בפני אנשים זה מקרוב באו. דלתותינו היו פתוחות לרווחה. העזנו בשטח זה. ולדעתי, לא התאכזבנו. אם גם אי פה אי שם לא שבענו נחת. אך בסופו של דבר כולם הפכו לחברים.

אינני יודע אם אנחנו מוסרים לעצמנו דו"ח על משמעות הדבר, שכיום אנו מונים 200 חברים, בטרם באה אלינו השלמת בנינו. ויש לזכור, שמאז איחודנו עם 'אלגביש', לא קיבלנו מהתנועה אף גוף נוסף. אינני יודע, אם אנו ממחישים לנו, כמה סכנות ומשברים מנענו מעצמנו, בגלל עובדה מכרעת זו. רבים היו הוויכוחים בפרשיות הקליטה אצלנו. לא מעטים התנגדו ופקפקו וניבאו לנו שחורות והטילו עלינו אימה. אך המציאות פיזרה הפחדים. הבאים אלינו נכבשו לדרכנו, לחיינו. היה זה שביל נכון ובטוח ולא הכזיב.

בחיי החברה. היה זה שביל של 'שוויון עם נדיבות לב', כביטוי של צבי ורדי ז"ל. בז'רגון שלנו היו אומרים: קו של ליברליות. אמנם, כפסע היה בין זו ובין חוסר שמירה על עקרונות חיינו אצל חברים מסוימים. לא פעם הייתה זו 'נדיבות לב' ללא שוויון, אך בעקומת הזמנים והתקופות השונות של חיינו, אפשר להגיד: היינו בין תלמידי הלל. לא 'רכבנו' על עקרונות סתם ולא ירדנו איש לחיי רעהו. כמובן, שגם אצלנו לא חסרו ולא הסרות 'היסטוריות' בין אנשים. מבחינה זאת אפשר להגיד ששום דבר 'אנושי' לא זר גם לנו. אך חיינו החברתיים והשיתופיים הצטיינו ללא החמרה. חתרנו לפתרון הבעיות ע"י מאמץ לסיפוקן ולא רק ע"י איסור הופעתן. חז"ל פסקו שההלכה היא לפי הלל. בטוחני שדרכנו הייתה נכונה ומועילה יותר.

הדרך בבניין המשק, בניין הקיבוץ וחיי החברה, הובילה ליציבות הבית. היא נטעה בכל אחד מאתנו הרגשת הבית. מה רחוקים כיום מאתנו הוויכוחים שהיו לנו לפני שנים: מה זאת הרגשת הבית? בדרך הראשית, בשבילנו אנו, חלפו עלינו 13 שנות כפר מנחם, כשהרגשה אחת מאחדת אותנו: אהבה לכפר מנחם.

בהגיענו לבר-מצווה טולטלנו בסערה איומה המתחוללת סביבנו, והכל הועמד במבחן. ועדיין המבחן הקשה ביותר לפנינו. סיפי עולם רועדים, וכתלי בתינו בסכנה. גם המשק, גם הקיבוץ וחיי החברה. יתכן וכל המצוות שהעמסנו על עצמנו יהיו כאין וכאפס לעומת המצווה העליונה של עמידה במבחן סערת הימים. יתכן ונצטרך להחמיר יותר, להתאכזר כלפי עצמנו, כלפי חברים, כלפי חברתנו ומשקנו, למען להישאר נאמנים לייעודנו ושליחותנו.

נכנסנו לתקופה, בה העמידה הרעיונית-פוליטית תהיה העמידה המכרעת לכל אחד מאתנו ולבית כולו. ובדרך בה הלכנו, נאמץ לנו אמת חיינו: בסערה גועשת לשמור על עוגן ומצפן. עוגן בעברנו, בשורשיו ההיסטוריים, ומצפן התנועה שלא הכזיב.

ביתר שאת להיצמד לכלל התנועתי ולשומרי ההגה. בסערה, רק יחד! וביתר חברות. ביתר אחריות הדדית וביתר אהבה לביתנו ותנועתנו".
מתתיהו

בעלון זה של "בר-המצווה", תחת הכותרת "מהימים ההם", מובאים קטעים רבים שנרשמו כבר בחלקים הקודמים של ספרנו. נביא בעיקר מספרים שיכולים לעניין רציפות אותן 13 השנים, וכן רשימות מיוחדות המבטאות רוח התקופה בקיבוץ ומחוצה לו.

על ילדינו משך השנים תש"ג (1943) - תשי"ב (1952)

תש"ג	תש"ה	תש"ז	תש"ט	תש"א	תשי"ב	
47	63	96	127	171	193	מספר הילדים
113	99.3	91.6	97.7	87.0	90.5	י"ע לילד לשנה
5304	6780	8837	12420	14844	17474	י"ע לילדים
17.2	21.7	28.9	40.7	48.6	57.2	עובדים בממוצע
50.0	44.7	55.5	56.2	69.2	81.0	י"ע לחבר לשנה

על הילודה (קטע ממאמר בעלון נובמבר 1943 שלא הופיע ב"תולדותינו").

"...האם הקיבוץ ממלא תפקידו הלאומי בשטח הילודה? (אני מדגיש לאומי) כי היטלר חיסל הוויכוח בשטח זה. כמה ילדים צריכים להיוולד בכל משפחה, כדי שתמלא באופן מינימלי חובתה הלאומית? לאחר הורדת משפחות עקרות, רווקים ורווקות וסיבות בריאותיות שונות, מגיע חלקם יחד ל-20%. לפי זה, כדי להבטיח קיום מספרי של העם, על כל משפחה להוליד לפחות 3 ילדים. ומי ידאג לריבוי טבעי? אנו, חברי הקיבוצים, היודעים לצעוד בראש פתרון בעיותיו הלאומיות של העם, אסור לנו להיות מפגרים בשטח זה. כל משפחה חייבת להוליד ילד רביעי. קיבוצנו מונה כיום 150-160 חברים. לפי חישובנו הקודם צריך שיהיה לנו כ-260-240 ילד. ז.א. שחסרים לנו עוד כ-100 ילדים. לפי זה יוצא שהילודה השנתית בממוצע צריכה להיות 12-13 ילד (הערת המערכת: הילודה המקובלת בקבה"א 0.9 ילד לכל עובד. אצלנו 1.1)".

עיבוד השטחים

תש	תשי"ג	תש"ה	תש"ז	תש"ט	תשי"א	תשי"ב	
1940	1943	1945	1947	1949	1951	1952	
1,450	3,100	2,820	3,783	11,386	12,090	11,175	דונמים מזרע
830	2,112	2,140	1,846	4,610	5,715	6,584	גרעינים ד'
59	170	141	90	472	286	730	יבול טון
520	400	500	665	450	2,100	1,419	חציר ד'
72	114	170	82	167	102	700	יבול טון
138	235	340	123	371	49	493	יבול לדונם

האוכלוסייה ב-13 השנים

הסוג	תש	תש"א	תש"ב	תש"ג	תש"ד	תש"ה	תש"ו	תש"ז	תש"ח	תש"ט	תשי"א	תשי"ב
חברים	131	125	113	153	182	172	162	174	175	187	197	202
זמניים	12	61	38	4	9	30	15	60	55	22	14	202
נוער ויל. גולה	89				4	38	41	51	101	131	84	89
הורים				2	2	3	2	5	5	11	17	16
ילדים	25	31	41	45	58	74	89	102	113	143	166	188
" חוץ	1			2	3	4	3	4	2	4	4	4
סה"כ	157	168	215	238	249	266	324	339	418	501	531	510
	5	5										542

הערה: יש שוני קטן במספרים בגלל החלפת לוח החישובים מהשנה החקלאית, שהייתה מקובלת בקיבוץ משך שנים רבות, היינו מאוקטובר לאוקטובר, לבין החישוב שנעשה בעשור האחרון, חישוב השנה לפי הלוח האזרחי, היינו מינואר לינואר.

המשקעים בכפר מנחם (מ"מ)

החודש	ממוצע חודשי	תש"ד	תש"ה	תש"ו	תש"ז	תש"ח	תש"ט	תש"י	תשי"א	תשי"ב
אוקטובר	1.7								14	1
נובמבר	66.8		20	256	107	111	45	3	25	33
דצמבר	134.3	25	191	130	72	42	169	201	23	353
ינואר	108.7		22	132	66	103	48	206	170	93
פברואר	89.4	51	196	163	13	21	120	83	86	69
מרץ	56.9		2	36	31	18	193	117	23	58
אפריל	15.5		27	11	9	6		52	8	24
מאי	7.7			29			4	36		
סה"כ שנתי	481	147	822	535	212	415	713	524	274	675

בתחום המאזנים (בל"י)

הסעיף	תש"ג	תש"ה	תש"ו	תש"ט	תשי"א	תשי"ב
אקטיבה לסוף	9,021	46,111	85,823	147,452	210,344	388,956
החוב "	8,154	43,583	85,289	177,452	203,766	371,937
ריבית לשנה	102	593	2812	4,535	5,376	10,396
כלליות "	655	1,891	3,759	4,651	9,457	20,093
הכנסות המשק	7,692	128,582	50,801	59,694	147,044	223,591
רווח + הפסד -	-162	+266	-894	-7,077	+4,312	+2,024
השקעות יסוד	3,557	22,269	19,087	27,608	59,693	124,458
						+18,978

בעלון מ-17.2.53, בפתיחת העלון, "על הפרק", יש תגובת המערכת על הפצצה שהונחה בחצר הצירות הסובייטית בתל אביב. המערכת רואה בזה תוצאה של מהפך ימינה בישראל המתחולל בכל שטחי החיים, מאז פירוק הפלמ"ח ועד קום הקואליציה - רוקח-בן גוריון. כמו כן מוסיפה המערכת שאנו עדים כיום לאבטלה המונית, חוסר עלייה, כפייה דתית בחיים הציבוריים, השתלטות הבריונות ברחוב ומעשי טרור, כגון שריפת חנויות ספרים, שנהפכו למעשי כמעט כל יום. "הבריונים והארגונים הפשיסטיים, 'נוער עברי' ומיני 'מגפים', נהפכו ממש למגיפה

המתפשטת ברחוב, ואתו הלך רוח שוביניסטי, עם שנאה לערבים ול'שמאל', כתוצאה גם של תעמולה ממושכת ומכוונת, מלווה בהסתה גלויה, מעל במת הכנסת.

ירד המתח החלוצי לחלוטין, ובזבזו ההישגים החלוציים שהגיעו לשיאם במלחמת העצמאות... לא קל כיום בהסתה הפרועה בארץ נגדנו, לשמור אמונים לדרכנו... מצווים אנו יותר מתמיד לחישול הכרתנו, כדי לא להסחף עם הנחשול העכור של שנאה וגזענות מחד, כפירה וחסלנות ציונית מאידך.

היינו עסוקים בזמן האחרון בבירורים פוליטיים, היו אלה בירורים נוקבים ורציניים והגענו לסיכום משותף, מאוחדים וחרדים לשלמות הקבה"א והמפלגה. אך לא די בזה. בלי העמקת הידיעות וההכרה המחסנת בפני תורות כשל - לא נעמוד במבחנים החמורים שעוד נכוננו לנו. על כולנו, בלי יוצא מהכלל, לקחת חלק פעיל בתוכנית ההשתלמות שהועדה הפוליטית עומדת לבצעה בימים הקרובים. גם זה מבחן חלוצי התובע מאמץ. רק בדעת קהל אוהדת וחיובית נוכל לבצע התוכנית, בפרק זמן הקצר שנשאר לנו".

מערכת העלון

בעלונים מינואר ופברואר, נמסרות בעיקר החלטות המזכירות בעניינים השוטפים של הקיבוץ, וביניהן על פעולה נמרצת בבצורת שפקדה אותנו באותה שנה, ענייני פעילים, מים וכו', שברובן דנו בהן גם בשיחות הקיבוץ שנסקרו לעיל.

עלון פברואר מוקדש כמעט כולו לסקירות מקיפות, ע"י זליג גייר, על חברות הנוער. כל חברה, בעיותיה ועתידה המשוער.

בעלון מ-6.3.53 כותב העורך החדש של העלון, זלו אפל, שהחליף את מתתיהו בעריכת העלון, בהקדמה "על הפרק", הוא מקדיש דבריו למלחמה הקרה המתחוללת בעולם, על הסכנה הגדולה הצפויה לאנושות, ועל כך שהסוציאליסטים בעולם מסתגלים למצב ע"י התייצבות לצד האחד של הגושים המתמודדים, גוש המערב. גם הוא תובע עמידה איתנה ונאמנות לדרכנו והשתתפות של החברים בחוגי ההשתלמות הרעיונית.

הצעת תקציב אחזקת אדם לשנת תשי"ג

ה ס ע י פ	לאיש לשנה	הצעת הקבה"א	להשוואה בתשי"ב
כלכלה (י"כ 0.500)	182.500	182.500	174.075 (י"כ 0.480)
הלבשה	44.500	45.500	31.008
הנעלה (ללא שכיר)	13.400	14.400	12.904 עם שכיר
כביסה	8.500	9.000	4.907
אספקה קטנה ועישון	24.000	24.000	22.045

אחזקת דירות	14.640	15.500	42.969 (בגלל הילדים)
הוצאות חברים	22.670	19.000	20.608
תרבות	17.200	17.200	12.602
גבעת חביבה	3.000	3.000	- נרשם בכלליות
רשיונות, מקלטים	1.500	1.500	- נרשם בכלליות
בריאות	18.000	21.000	12.858
מים וגינות	14.000	2.000	21.327 עם שכיר
מסים ותרומות	75.000	75.000	46.126
חופש והבראה	12.000	8.000	5.414
פעולה ציבורית	1.000	1.500	0.607
ביטוח	3.000	3.000	2.560
הפחתות וריהוט	40.000	40.000	42.850 רק הפחתות
אחזקת ילדים	219.000	200.000	168.928
עזרת קרובים בבית	25.000	30.000	-
" "	בחוץ	18.836	
סה"כ	737.110	712.100	640.624
הכנסות	7.000-	6.903-	
סך הכל	730.110		633.821

באותו עלון מ-6.3.53 מוקדשים סקירות ומספרים רבים על הענפים: מספוא, גן הירק שגדל, ענף הצאן, מלווה במספרים מעניינים, כיצד לשפר המחנה מפי קלאוס, סקירה על הגיל הרך וכן פזמונים נחמדים, מלאי הומור ו"עקיצות", כלפי מוסדות וועדות, פזמונים מנשף פורים שנכתבו ע"י מיירים והושרו ע"י "להקה" פורימית. אין לנו אפשרות להביא את הפזמונים הרבים שיצאו כחברת מיוחדת ונמצאים בארכיון הקיבוץ.

בעלון מיום 26.3.53, ב"על הפרק", כותבת המערכת, "עם מותו של סטלין", את הדברים הבאים: "עם מותו של סטלין נגרמת אבדה גדולה לפרולטריון הבינלאומי והאנושות המתקדמת, שוחרת השלום. סטלין סימל המלחמה האמיצה והעקבית לשחרור העמלים מכבלי השעבוד והניצול. העלה את רוסיה המועצתית ממדינה נחותה ומפגרת למעצמה כבירה ומתקדמת. חוסלו העוני והבורות, התפתחו הטכניקה והתעשייה. הודות לכוח זה ניצלה האנושות מהפשזים הרצחני ומאימי ימי הביניים, שאיימה עלינו בזמן מלחמת העולם השנייה. הודות לכוח זה ניצלו רבים

רבים של העם היהודי מהשמדה וממוות. בעזרת ברית המועצות הוקמה גם מדינת ישראל. הודות לעזרתה יכולנו לעמוד נגד התקפת האימפריאליזם ששיסה בנו עמים שכנים, על ידי ליבוי אש השנאה, שטרם שככה. חייו היו קודש למלחמה לצדק, שלום ואחוות עמים. גאון בתפיסתו הבהירה את המתרחש, והסברתו הפשוטה עניינים מסובכים. מנהיג גאוני בימי שלום ומלחמה. אהוב ונערץ לא רק ע"י בני עמו, אלא על כל האנושות העמלה הלוחמת לשלום.

הניח יסודות מוצקים להגשמת הסוציאליזם ולמעבר לקומוניזם. תאורטיקן ומורה לדורות בדרכי ההגשמה הסוציאליסטית והמדיניות הלאומית. תורתו נאמנה עלינו, למרות שטרם הוכר עמנו הכרה מלאה. בהגיע הידיעה המעציבה לקיבוץ, ביום שישי 6.3.53, הורדו לאות אבל דגלי המעמד והלאום עם פס שחור, עד חצי התורן. תמונת המנהיג הנערץ עטופת שחורים נתלתה בחדר האוכל ומסביב קושטו הקירות בתמונות מחיי המהפכה ומנהיגיה. קונצרט של התזמורת הקולית, שנועד לאותו ערב, נדחה. התקיימה אסיפת אבל של הציבור במקום, בה הוקראו פרקים מכתביו. דברי הערכה נאמרו ע"י שלמה אליאב ומתתיהו.

באותו עלון מסופר על גיוס הקיבוץ לענפי החקלאות: עקב החלטת הקיבוץ, שעל כל חבר לתת יום עבודה למען "יום הילד" - בוצע בשבת 14.3.53 גיוס לחקלאות. ברוב עם, מזקן ועד טף, יצאו חברים מכל ימות השבוע, פעילים "מהודרים" בבגדי עבודה, נוער וילדים, לעבודות השדה, גן ומטעים. הגיוס עזר מאד לקדם העבודות ההכרחיות שהצטברו. בגן: אסיף הגזר, הספיקו להכין משלוח של 400 ארגזי עישוב הבצל, כחצי מהשטח. במטעים התרכזו בעיקר בנטיעת השטח החדש, וכן זורזה העבודה בהכנת סידורי ההשקיה לענפים הנ"ל. הייתה זו חוויה נעימה, שהזכירה ימים טובים מהעבר הלא רחוק.

דברים שנאמרו במפקד ערב חג העצמאות תשי"ג:

"עוד יהיה אחרת!"

ביום השנה החמישי להקמת מדינת ישראל, נפנה מבטינו בראש וראשונה לאותם הימים הקשים והרציניים והכה נפלאים, עת היינו כולנו עם עמל ולוחם.

נעלה בראש שמחתנו זכר הימים, עת שלחנו חברי ההכשרה בכפר מנחם לירושלים ומשלטיה ואת הנופלים שלחמו שמה בגבורה בזמן מלחמת העצמאות, את כפר מנחם במצור, בעמל, בשמירה ובהתחפרות, פינוי ילדינו ובעלי החי להדר, את מטה גדוד 51, כיבוש תל אספי, את פלוגות ישראל גרמן ומאיר אלעזרי, נתיבותיו של דוד קרון, להבות נגבה והגנת הגבורה עליה, הפצצות גת וגל און.

נזכור משלטי 113,105, את רינגל ז"ל, המפקד, עת אנו שותפים במחלקה שלמה לפריצת הדרך לנגב. נזכור הימים של הפלמ"ח והגבעתיים שהיו בני בית אצלנו, של כובע הגרב והסטן, של רוח האחוה והפשטות, ההקרבה והמסירות, שמכנה משותף להם: משטר חלוצי. אותו משטר חלוצי, שינק ממעמקי העם, שצמח בשדות העמק והגליל, בהרי ירושלים וחברון, באדמות הדרום ומרחבי הנגב, אשר פשט על הארץ כולה, כבש כל חלקה טובה

בעם, ומצא הד בלב ויד מושטת לעזרה אצל כל שוחרי השלום והחירות בעולם כולו. בזכותו קמה אותה רוח מפורסמת שעלתה מחפירות נגבה ויד מרדכי, נירים, יחיעם, ירושלים ונבי-יושע, שבזכותה אנו חוגגים כיום חג העצמאות למדינת ישראל. זו אותה רוח, שכיום, בחלוף רק חמש שנים, ומשטר חדש קם בארץ, מחניקים נשמתה, משכיחים זכותה, ומרחיקים רבים מנושאייה. כיום היא שמורה בלב נאמנים ומסורים, שומריה וממשיכיה, שלא תיתן דמי, לא תחדל להזעיק העם וכל שוחרי אמת וחירות, והיא תקרא ללא הפסקה: ראו, היה אחרת.

ביום השנה החמישי להקמת מדינת ישראל, נפנה מבטינו למולדתנו האהובה, לשמי הגליל המשוחרר, המאפשר להקים מקווי מים גדולים, לאפיקו של הירדן המשנה ערוצו, לחולה המיובשת מביצותיה, לקישון המתרחב וקולט אניות, לנגב הרחב והגדול, שדורות היה רדום ועם הקמת מדינת ישראל התעורר לחיים, למחצביו, אדמותיו ואוצרותיו. לכבישים והדרכים בכל רחבי המדינה, לשיכונים ובניינים, ליישובים החדשים ובתי החרושת, למעבדות הסובלות, וליישובי העולים, לאלפי הקילומטרים של צינורות המים הנוספים, לאפשרויות העצומות שנגלו בארצנו הקטנה והיחידה שלנו עם השגת עצמאותנו, למען בניין וקליטה, למען עלייה וקיבוץ גלויות ופזורי עמנו. אך נפנה גם מבטינו לעשרות אלפים מחוסרי העבודה מחפשי פת לחם, להתעשרות המעטים ודלדול הרבים, להורדת רמת החיים של הפועל, להתמעטות ההתיישבות, סגירתה, כמעט, של העלייה, לחוסר גג למאות אלפים עולים חדשים, לבזבוז האפשרויות שניתנו לנו על ידי העם.

ועולה זעקת הלוחמים והנופלים, הכובשים והעמלים להשגת עצמאותנו: יכול היה להיות אחרת! וכיום השנה החמישי להקמת מדינת ישראל נפנה מבטינו לדגל העצמאות!... ובאם הוא יהיה בסכנה, אנחנו נגן עליו. אנחנו נרים אותו ונישא אותו ביד רמה וחזקה. הוא דגל העלייה, הקליטה, הבניין והיצירה, דגל הציונות החלוצית והסוציאליזם המהפכני. הוא גם דגל השלום ואחוות העמים!

כזה הוא לנו חג העצמאות!...

וממעמקי לבנו, משדותינו וסדנותינו, בוקע קול התקווה, העמל והמאבק: ע ו ד י ה י ה א ח ר ת !
מתתיהו

מהחלטות המזכירות בישיבתה מיום 17.4.53: הוחלט להשתתף בהפגנת 1 במאי המאורגנת ע"י המפלגה בתל אביב או ירושלים. להכריז על השתתפות חובה על כל אלה, שאינם עובדים באותו יום.
יום הילד. בעלון זה מסופר על ההצלחה הגדולה של יום הילד. התגייסות החברים ושמחת הילדים וברכות רבות לכל אלה שמסירותם אפשרה להפוך יום הילד לחג ממש.

בעלון מיום 31.5.53 נמסר על החלטה פה אחד של קבוצת הנוער "יסעור" להשלים את כפר מנחם. והנה קטע מהמאמר שהמערכת הקדישה ל"יסעור":

"...חברת 'יסעור', שהנה חברת הנוער החמישית המתחנכת אצלנו במסגרת עליית הנוער, הייתה החברה הראשונה, שנקלטה בגיל צעיר כילדים, בקבוצת 'נבטים', ובהמשך הזמן הושלמה ע"י קבוצת 'עמיר', שיחד היוו החברה התלת שנתית. יותר מכל חברה אחרת התקשרה למקום והשתלבה בענפים ובמשק. לכן טבעי הדבר, שרבים החברים, שראו בהם השלמה טבעית לקיבוץ יחד עם ילדי 'הסלע', בנינו הבוגרים. בשיחת הקיבוץ בה נידונה שאלת עתידם, היה מובן מאליו, שהם חלק אורגני מהקיבוץ. הדיון ניסוב בעיקרו על דרכי וצורת השלמתם. אמנם קיווינו, שהחברה, כשתדון על דרכי הגשמתה, תכריע בחיוב לפניית הקיבוץ אליה, להשלים כפר מנחם, הרי צפינו בהתרגשות לתוצאות הדיון.

החלטתם החיובית, פה אחד, גרמה לנו הפתעה נעימה ומשמחת לקיבוץ כולו. יש לזקוף, במידה רבה, החלטתם השקולה והחיובית, כסימן לבגרות תנועתית, וכתוצאה מהבירורים הרעיוניים, שהתנהלו בזמן האחרון לפני קבלת סמל הבוגרים, וכן להרגשת השתרשותם בקיבוץ ונופו.

בקרוב ניתן ביטוי למאורע חשוב זה במסיבה שועדת התרבות שוקדת להכנתה. בהזדמנות זאת הרינו להביע הכרת הקיבוץ למדריכי החברה, גבריאל ואילנה, שבמסירותם ללא גבול, דאגתם ושקידתם, הביאו החברה עד הלום".

המערכת

הלו, הלו, כאן כפר מנחם!

לאחר ציפייה ממושכת, תקווה, אכזבות ופניות לאין ספור לממשלת המנדט וממשלת ישראל, הגיעה סוף סוף קץ לפרשה ארוכת לבטים. הותקן קו טלפון לכפר מנחם. ב-13 במאי 1953 נחנך הקו, בשיחה שהתנהלה עם מזכירות הקבה"א, שהופתעה לשמוע "ה ל ו! ה ל ו!, כאן מדברים מכפר מנחם...".

הטלפון קשור למרכזיית גדרה ומספרו גדרה 100.

אנו מטפלים בהכנסת קו חיצוני, שיהיה קשור לחדר הלחם, המקום בו נמצאים חברים כל שעות היום והערב המאוחרות. ע"י כך תינתן האפשרות להשתמש בקו גם בשעות בהן המזכירות סגורה. הקו פועל בסדר. שומעים ברור ומנוצל כבר לתועלת המשק ולנוחיות החברים.

סיכומי ימי עבודה חצי שנתיים מ-1.10.52 עד 1.4.53

הענף	רק חברים	%	כל העובדים	שכירים
חקלאות	4,592	14.1	6,359	317
מפעלים	3,117	9.5	3,250	294
עבודות חוץ	520	1.6	669	-
אספקות, מחסנים	3,913	11.9	6,308	147

השקעות	431	1.3	432	1,563
כלליות	1,141	3.4	1,194	-
מוניציפליות	810	2.5	1,110	7
סה"כ בתמורה	14,524	44.3	17,322	2,328
שירותים	7,944	24.2	8,567	414
שירות לילדים	6,866	20.9	7,633	65
ימי שבת	3,482	10.6		
סה"כ י"ע בכוח	32,816	100.0	33,521	2,807
שבתות וחגים	5,782	סה"כ ימי קיום	38,598 =	211 חברים

ועדת מינויים. נבחרה ועדה בהרכב: שלמה אליאב כמרכז, חונקה, קוטי, אסתר ס. ולילית.

להצגת הלהקה הדרמטית

הלהקה הדרמטית שלנו גרמה לנו הפתעה נעימה, בהציגה המחזה "אי השלום" של הסופר הסובייטי פטרוב. היה זה בליל ה-1 במאי. חברי הלהקה עשו כמיטב יכולתם, ויש לברכם על ההתמסרות, ההתמדה והעמל הרב שהשקיעו בהצגה זו. מבין החברים השחקנים, יש לציין את אברהם ג. ואביבה, שרכשו אהדת הקהל הצופה במשחקם הטבעי והמשכנע. היתר עשו כמיטב יכולתם ומילאו תפקידם כראוי.

10 שנים לאיחוד עם "אלגביש"

חודש יוני ימלאו עשר שנים לאיחוד כפר מנחם – "אלגביש". פרק זמן נכבד בחיי הקיבוץ ובחיי כל פרט. בזמנו העלה האיחוד ויכוחים משך זמן ממושך.

כדאי שנקדיש ערב להשקיף על הדברים לאחר 10 שנים... מדברים גם על מסיבת קיבוץ לציין אירוע זה.

בעלון מיום 18.8.53 פותחת המערכת את הדף הראשון בברכה לנירה עם שובה הביתה לאחר גמר לימודיה והצטרפותה כחברה לקיבוץ.

"...שובה של נירה הביתה, בסיימה לימודיה במוסד מעברות, מבשר בואה של תקופה, לה פיללנו, בה ישתלב הדור השני במפעל חיינו החלוצי, בה אבות ובנים חברים ושותפים לחזון ובניין, יטו שכם יחדיו בעמל ויצירה. שובה של נירה לקיבוץ, אחרי שנות לימודים ונדודים מחוץ לבית, עיקר חשיבותה בבשורה של התחלת השתלבות הדור השני. רישומו עדיין טרם ניכר, אך יגבר בקרוב עם הופעת הקבוצות הראשונות הבאות אחרי נירה.

...לנירה, שלה הזכות הגדולה להיות הראשונה מבין הדור השני להצטרף לקיבוץ, שלוחה לך מהקיבוץ כולו ברכת

חברים נאמנה!...

פתיחת ברכת השחייה

במעמד חגיגי וקהל רב, בהשתתפות אורחים ומוזמנים, נחנכה בשבת ה-8.7.53 בריכת השחייה, שהייתה מקושטת דגלים סביב וסיסמאות, כגון: "והיה השרב לאגם", "ועשית לך בריכות להשקיה בהן שדות", באשר תפקיד הבריכה גם להשקות שטחים נרחבים של מספוא על יד הבית.

לפי עדות אורחים רבים, הבריכה היא כלילת היופי ואין לה דומה בארץ. יבורך המהנדס מ. לפס, שהשקיע הרבה עמל ורצון טוב בתכנונה. התודה יאה לו. על האי בתוך הבריכה הוקמה במה והקהל הנלהב צופה למתרחש. דברי פתיחה השמיע מיטק, בהם מסר על השתלשלות הקמת הבריכה, על פרשה ארוכה של גיוסים ואיסוף כספים, עוד בזמן שלא היה עולה בדעת איש להכניס השקעה זו בתוכנית ההשקעות. על ויכוחים סוערים ודיונים על תוכניות שנגזזו עם הזמן. בבוא המאורעות, מלחמת העולם, גיוס חברים, תוכניות חלוקת הארץ, בה הופענו במדינה הערבית. אך רוח החברים לא נפלה וכל פעם הועלתה השאלה מחדש. אף בעצם ימי מלחמת העצמאות, כשמוסדות הביטחון החליטו להקים פה שדה תעופה, כדי להגיש עזרה מן האוויר לכפר מנחם המנותקת, והיה זה אז בחזקת ודאות ממשית, באותם ימים טרופים, כשהבולדוזר כבר הכשיר שדה התעופה, הפר גם בור לבריכת השחייה. עובדה זו די בה כדי להוכיח גודל הרצון וערגת הנפש, שהיו לחברים משך שנים ארוכות למפעל זה.

והנה הפך החלום למציאות. לפנינו בריכת מים צוננים, ראי כסף מלוטש, ובקרוב יעטוף דשא מסביב. עוד רגע קט וידי ילדים רבות וידי חברים אמיצות ומיובלות, יתיזו אלפי רסיסי פז לכל עבר, וגופות שזופות שמש ירעידו חלקת המים ויעלו גלי חדווה וגיל. יש פיצוי למאמצים שהושקעו.

יבואו על הברכה החברים שטרחו, עמלו ולידיהם נמסר התפקיד להגשים המעשה.

גדולה היום שמחנתנו המעלה בזיכרון הכתוב: "...ביום טוב של חג היו יוצאים מירושלים למעיין השילוח ושואבין וממלאין צלוחית של זהב ומעלין אותה להר הבית בתקיעות ובתרועות של שופר. ומי שלא ראה שמחת בית השואבה לא ראה שמחה מימיו".

לאחר דברי הפתיחה, ברכת המוסדות וגזירת הסרט, החלו התחרויות הספורטיביות, בהדרכת רכז ענף השחייה ב"הפועל", פנחס שמואלי. התחרו כל הגילאים המצויים במקום, החל מהסבים וחברים קשישים, וגמור בילדים. לתוכנית העשירה הוסיפו קפיצות ההדגמה של הח' יצחק שברץ מ"הפועל" תל אביב, וכן הדגמת הסגנונות הספורטיביים השונים והסברתם המקצועית. גד ק., שחזר מקורס מצילים, הדגים תרגילי הצלה. ההופעות הספורטיביות הסתיימו בתחרות היתולית, שעוררה רעמי צחוק ובדיחות הדעת. לבסוף נפתחה הבריכה לקהל הרחב, שציפה בקוצר רוח לרגע הנכסף. ההסתערות הייתה קצרה ויעילה, בין רגע נכבשה כולה, ולשמחה ולצהלה לא היה קץ.

בשעות הערב היה המשך. הבריכה שינתה פניה וקיבלה צורה דמיונית. עשרות מנורות האירו מכל עבר, וממעמקי המים בצבצו אורות צבעוניים, כתובות אש, זיקוקין די-נור, להבות מגנזיום ומדורה עצומה. כל אלה הפכו מציאות לאגדה! עד שעה מאוחרת בילו בנעימים.

נוסף לנו נכס יקר אשר יוסיף לחינוך דור בריא ומאושר! איך אומר השיר? "שמחה ועצב מתחלפים בתור..."

העלון מ-6 בנובמבר 1953, ראשיתו מוקדש לאסון הכבד שפקד את הקיבוץ ומשפחת דבורקה ואריה לזרקביץ.

ילדם הקטן, נתן, טבע בבריכת השחייה שלנו.

וכך מסופר: "ארבעה ילדים יצאו לשוטט, חמקו מעיני כל, חדרו לשטח המגודר של בריכת השחייה, דרך פרצה בגדר שלא ידענוה ונכנסו למים לשחק... ילדי 'דרור' ראו אותם כעבור זמן קצר. הרגישו בסכנה, רצו לגרשם, חדרו לשטח הבריכה מעל המקלחת, והרחיקו שלושה פעוטים שעמדו בקצה הבריכה. את הרביעי, נתן, שרגליו מעדו כנראה, מצאו בתוך המים. ילדי 'דרור' גילו תבונה ואומץ לב, קפצו למים והוציאו אותו כל עוד רוח חיים בו. כל המאמצים בבית ובבית החולים להצילו עלו בתוהו... המומים ודוויים ליוונו אותו בדרכו האחרונה.

על יד הקבר הפתוח אמר ראובקה: מה אגיד? והרגשת האסון ניתקה מלים מפיו... מה חרדנו ודאגנו פן יבולע למישהו. נדמה היה לכולנו שעשינו הכל. השלמנו כל הסידורים הביטחוניים לבריכה, גדר גבוהה, שערים סגורים... והנה...

עומדים אנו ליד קברו הפתוח של נתן ילדנו, שנקטף מאתנו באיבו והוא לא ידע חטא, ולא הכיר פחד. קשה וכבדה ההרגשה לכולנו, אך להורים השכולים אין תנחומים בפי. מהו אסון כבד יותר להורים משכול? אריה ודבורה, עברתם בתקופת חייכם הקצרה דרך ארוכה של תלאות וייסורים בימי השואה, וידעתם להתגבר עליהם. מצאו נא העוז לדלות מנככי נפשכם תנחומים למען כולנו ולמען נתן בנכם שזכרו יכון בלבנו.

בזכור פרח רענן שנקטף בטרם עת..."

כבר הזכרנו בפרקים הקודמים תקופת "משפטי פראג", הוויכוחים הממושכים והנוקבים בשיחות הקיבוץ בנושא יחסינו לברית המועצות בימים ההם. והנה, בעלון מ-6 בנובמבר 1953, הדים נוספים מתקופה זו. במאמר המערכת כתוב:

לפסק דינו של מרדכי אורן. יחד עם כל התנועה נדהמנו לשמוע פסק דינו של אורן. עניין אורן הפך שוב לנושא מרכזי בשיחות החברים. קיוונו שעם השינויים שחלו בזמן האחרון בדמוקרטיה העממיות, יובהרו גם ההאשמות השווא נגד אורן והוא ינוקה מכל אשמת בגידה. כי הרי אין ספק בלבנו שאין כל יסוד להאשמות הכבדות שהוטלו נגדו. הרגשנו שפסק הדין איננו מכוון רק נגד אורן, האיש והחבר, אלא נגד כולנו. נצרף נא לכן קולנו למחאה ותביעת התנועה כולה לתיקון המעוות ושחרורו של אורן.

ואף על פי כן... מיד אחרי המשפטים לעיל, כותבת המערכת באותו עלון תזכורת ל-7 בנובמבר: מחר יחוג כל העולם המהפכני והמתקדם יום מהפכת אוקטובר, שלא כאן המקום להעריך מאורע כביר זה, השפעתו ועתידו. הננו רוצים לציין ההופעה המצערת שתאריך זה לא ימצא השנה ביטויו ההולם אצלנו, אולי בגלל חילוף המשמרות

בועדת התרבות. הועדה החדשה טרם התארגנה, ולא רק בגלל קשיים אובייקטיביים. עלינו לתבוע, מעל דפי העלון, מכל החברים שנבחרו לתפקידים ולוועדות, להתייחס לדבר ברצינות הדרושה, להתארגן ולעשות מאמץ לתקן הדבר בשבוע הבא.

להופעת ספרו של חיים ל. (רשף) : בימים אלה הגיע מארצות הברית ספרו של חיים ל. רק חברים בודדים ראו כבר הספר, טרם הספיקו לעיין בו. הספר נקרא "צעדים חרישיים", קובץ סיפורים מחיי קיבוץ. אך גם אם טרם נוכל להעריכו כיום, נשלח ברכתנו החמה לחיים ל. להופעת ספרו, אירוע בלתי רגיל בחיי חבר קיבוץ הנאבק למצוא ביטויו הספרותי, בעוד שחיינו המשותפים משמשים הרקע וגם ההשראה. כולנו שותפים לשמחתך, חיים ל., ומקווים להמשך יצירתך.

לסיכום הבחירות השנתיות לתשי"ד

מזכיר - שלמה אליאב, מרכז משק - איצל, בא-כוח - פייטל, מרכז קניות - קוטי, סדרני עבודה - חיה ס., משה ד., מנהלי המטבח - דינה ו., אברהם מל"ה, מחסנאית בגדים - דבורה ל', בגדי ילדים - ליובה ל., מחסנאי - דוד ק., חצרן - מוטקה, חצרן ילדים - פנחס, מנהלת חשבונות - תמר מ., ראש הקן - שמואל ד., ספרנים - זלו, גד ק. (לאחר מכן בא פירוט הרכב כל הועדות).

מפקד האוכלוסייה ל-1.10.53

חברים	102	95	סה"כ	197
מועמדים	2	3		
נוער	82	46		128
ילדי קיבוץ	110	100		210
ילדי חוץ	6	1		7
הורים	10	6		16
זמניים	1	1		2
סה"כ נפשות	312	251		563

סמינר משותף "יסעור" - "הסלע"

ביום ראשון יצאו חברי "יסעור" לגבעת חביבה, כדי להצטרף לסמינר כיתות י"ב, בהן משתתפת גם קבוצת "הסלע". הייתה זו פעולת בזק ראויה לציון מיוחד... נתקבלו כבר ידיעות ראשונות מהסמינר, החברים הסתדרו וניגשו בהתלהבות לעבודה הרצינית העומדת לפניהם. יש להניח שהפגישה בין שתי הקבוצות בלימוד רציני ובפגישה עם כיתות י"ב אחרות תביא לברכה רבה. תדרכן הפעולה המשותפת ותשמש עידוד לפעולה משותפת בעתיד.

מספרים ... מספרים ... ומאחורי המספרים ... צמיחת כפר מנחם ...תוכנית ההשקעות לתשי"ד:

מקרקעין:	בתי מגורים	27,000 ל"י	מטלטלין:	טרקטור	4,000 ל"י
	שיכון רופא	2,000		אוטו	3,500
	כיתה לילד.	22,000		משאית	9,000
	תכניות למוסד	1,000		ציוד לג.מ.ס	1,200
	2 צריפים ל"זית"	1,400		קולטיבטור	2,600
	שיפורים ליסעור	0.600		דיסקוס	1,200
	מקלחת	9,000		מעגלה	0,900
	2 בתי שימוש	2,000		כלים	1,200
	400 מ. ביוב	3,500		מגוב מהפך	0,700
	גמר הקיטור	1,000		מרסס לגן	3,000
	הגדלת המחסן	1,500		מדגרה	7,000
	מקלט	12,000		מ. להוצ. זבל	0.800
	בניין למדגרה	7,000		כלים ללול	2,700
	גמר הדיר	3,000		לרפת ולדיר	3,000
	ארגזים לתערובת	8,000		עגלה להובלה	1,500
	לבית קירור	1,000		מגרסה	1,800
	תא חליבה	1,500		מעלית	1,000
	לול פיטום	18,000		טנק לדלק	1,400
	מוסך	16,000		גנרטור	10,000
	תא לשמן ודלק	1,000		מכונת ייבוש	1,200
	מסגרייה	0.500		מכבסה	1,000
	זכויות מים	16,000		חדר האוכל	0.600
	צנורות קלים	2,000		אשפה מטבח	0.500
	רישות שטחים	12,000		כלים למטבח	2,400
				מחרטה למתכת	2,000
				בלתי ידוע מראש	3,000

67,200	169,000	סה"כ
	סה"כ השקעות לשנת תשי"ד	236,200 ל"י

בענייני השתלמות

בעיה שלא יורדת מסדר היום של הקיבוץ. יש לנו קשיים רבים. בעלון מיום 27.11.53 כותבת המערכת: זו השנה השנייה שהננו מתלבטים בבעיה זו. גם השנה הננו מתקשים לשחרר לפעולה זו מספר חברים. כולנו חיים בהרגשה שהכרחי להזיז "העגלה" הזו ממקומה. זה לא עניין של כבוד גרידא, אלא צורך חיוני להתיישב קצת על ספסל הלימודים, לחדש ולרענן תורה, שבמרוצת הימים נשכחת והולכת. הטלנו על כמה חברים התפקיד של הכנת החומר, ואנו תקווה, שלמרות האיחור הרב, יצליחו במאמצם ונרכז בשבועות הקרובים מרבית החברים בחוגי לימוד והשתלמות. יש לקוות, שקהל החברים יטה שכם וירתם בעול התורה, בכל הרצינות הדרושה, ובעיקר בהתמדה.

ועוד מספרים והתפתחות הקיבוץסיכום עבודה תשי"ג

חברים	נוער	הורים	שכירים ופל.	סה"כ	עובד ממוצע
8,721	5,814	30	1,818	16,383	53.6
14,116	5,930	519	2,678	123,243	76.1
5,074	225	14	29	5,342	17.5
2,566	746	124	1,014	4,460	14.7
1,076	2	3,455	4,533	14.9	
3,278	475	135	113	4,001	13.0
26,120	7,378	792	7,289	41,579	136.2
	+204	+78	-282		

ריכוז עבודת החברים בתשי"ג

י"ע	עובדים	%
26,324	72.1	35.3
11,416	31.3	15.3
18,034	49.4	24.2

ימי שבת	6,407	17.6	8.6
שבתות והגים	12,346	33.8	16.6
סה"כ ימי קיום	74,527	204.2	100.0

ועוד מספרים - צמיחת המשק - מאזן תשי"ג

פסיב:	אקטיב:
הון עצמי	רכוש קבוע
20.701 ל"י	330.110 ל"י
אשראי לזמן ארוך ובינוני	רכוש קבוע מטלטלין
" 313.462	" 103.446
אשראי לזמן קצר	קרנות פנסיה
" 122.307	" 0.782
זכאים	השתתפויות
" 112.056	" 7.739
סכומים עוברים	מלאי
" 0.251	" 126.700
סה"כ	סה"כ
" 568.777	" 568.777

הכנסות והוצאות במשק - תשי"ג

ההוצאה בל"י	ההכנסה בל"י
פלחה	67,587 (שנת בצורת)
93,471	21,515
מספוא	17,200
26,326	75,286
מטעים	71,686
14,804	27,751
גן הירקות	80,127
65,809	97,948
רפת	459,100
69,137	83,561
דיר	3,154
15,885	13,552
לול הטלה	1,328
66,441	8,990
לול בשר	
65,826	
סה"כ חקלאות	
416,979	
מתכת	
44,851	
נגרייה	
3,318	
תחבורה	
11,587	
בובות	
1,502	
ניקוי זרעים	
3,952	

			עבודות חוץ	9,947	11,363
			סה"כ כללי	492,136	581,048
			הכנסות שונות		103,160
			הוצאות כלליות	33,126	
			" מוניציפלי	13,094	
			ריבית	- 23,999	70,219-
			יתרת ההכנסה בענפי המשק	32,941	
			הכנסות מיוחדות	+	7,681
			הוצאות מיוחדות	-	34,115
			יתרת עודף בשנת המאזן	+	6,507
			עודף לפי מאזן פתיחה	+	5,542
			יתרת העודף בשנת המאזן		<u>12,049</u>
			<u>השטח וחלוקתו בתשי"ג</u>		
			פלחה	דגנים לגרעינים	2,200
				קטניות	1,850
				גידולי קיץ	800
				שחת	1,850
				חציר ירוק	936
				מרעה זרוע	466
				זבל ירוק	1,200
			כרב שחור		1,500
		סה"כ פלחה			10,802 דונם.
			מספוא		214
			גן ירק		216
			מטעים		142
			סה"כ בעיבוד		11,639
			בור - 884	דרכים ותעלות - 200	חצר - 400
					1,484
			סה"כ כל השטח		<u>13,123 דונם</u>

פרק שלישי: מצב כספי קשה, השקעות גדולות, שריפה בשדות, קבלת הבנים לקיבוץ, יציקת הסילו, השילומים, בירורים רעיוניים, עצרת צבא היער האדום, המוסד החינוכי, הקרקעות, אידניבה

1954 - 1955

בפרק השלישי איחדנו שתי השנים: 1954 ו-1955, שנים שהיו כאילו המשך אחד. בלטו בהן צמיחה והתפתחות מהירה של המשק, וגם גידול האוכלוסייה על כל גווניה. תוספת השטחים, למרות שחלק מהם היו זמניים, הרחיבו בהרבה גידולי השדה. גם המטעים גדלו, למרות רווחיותם הקטנה, אך מעל הכל התרחבו ענפי החי, ובעיקר גדלו והתרחבו לולי פק, שחיבו גם הקמת בתי אימון, לולי הטלה גדולים, מדגרה מודרנית של שתי קומות, ובסוף גם משחטה עצמית, שסגרה מעגל "הקומבינט" הגדול של ענף הלול, שגרם ל"מהפכה" ממש בהכנסות המשק. לעתים הוא היווה 40% מכל הכנסותיו. כבר נאמר, שהמוצר שלנו של עוף קפוא, באריזה מיוחדת בשם "עוף כן", היה הראשון וחדש בשוק התל אביבי, והתקבל ברצון אצל עקרות הבית, וכן זכינו ליחס אוהד ממשרדי הממשלה לאספקת מזון ללול, שהיה לא קל, היות וזה חייב הקצבת מטבע חוץ לקניית המזון מחו"ל, שהיה במדינה בצמצום רב בשנים הראשונות לאחר הקמתה. אך היה גם צמצום באספקת בשר (הביאו בשר קפוא מטורקיה), וכל תוספת בשר התקבלה בברכה, למרות שהיו כאלה שהתנגדו להקצבת מטבע חוץ ללולי בשר. לדעתם, ובראשם אורי מנהלל, ראש ענף הלול, טענו שלולים מיועדים אך ורק להטלת ביצים לאוכלוסייה, ואין להפכם ללולי בשר.

הרחבת הלולים על כל שלוחותיו חייבו השקעות גדולות, ונוסף להשקעות ההכרחיות, ביתר הענפים, והשקעות רבות בשיכון ובשירותים לחבר ולילדים, גדלה תוכנית ההשקעות בהרבה. המצב הפיננסי היה קשה, גם בארץ ובעיקר בקיבוץ, האשראי בבנקים היה מוגבל מאד, ונחוצים היו מאמצים וחיפושים רבים להשיג מימון לבצע את אשר החלטנו להקים. והקימונו. לא במעט עזר לנו שמנו הטוב, החידוש והיוזמה שהבאנו לשוק, אמינותנו ועמידתנו בתשלומים לבנקים ולמוסדות חוץ, וכן ההכנסות שגדלו, והמאזן השנתי שנגמר ברווח סביר.

אך לא רק בשטח המשקי והכלכלי הייתה התפתחות רבה ומואצת. גם בחיי החברה והתרבות הייתה פעילות ענפה. הקימונו מקהלה בניצוחו של האמן מן, ואחר כך בניצוחו של ברזובסקי, פליט השואה, מקהלה שהעשירה חיי התרבות והמסיבות שלנו, ושמה יצאה לתהילה אף מעבר לגבולות המשק, והייתה מוזמנת למקומות שונים. התארגנה להקה דרמטית, בהנהלתו של אברהם גרינבוים, וכן קמה תזמורת קטנה שהנעימה כמעט כל מסיבה. כל ליל שישי היה מוקדש לאירוע תרבותי, הרצאה ודיון לאחריה, הצגה, הופעות תרבותיות שונות. חוגי ההשתלמות נמשכו, הוקם ענף הספורט בהדרכתו של מיטק. באמצע השבוע, כמעט כל שבוע, היה סרט, וכן נסענו להצגה או הופעה מיוחדת לעיר. בשיחות קיבוץ, לעתים קרובות מאד, נשמעו אינפורמציות פוליטיות משיבות הועד הפועל של הקיבוץ הארצי ומרכז המפלגה ע"י מתתיהו, אינפורמציות משקיות מאיצל ופיטל, כשחדר האוכל היה תמיד

מלא ומעורבות החברים בנעשה בארץ ובמדינה הייתה ערה מאד. בקיבוץ וב"רחוב" הקיבוצי הייתה הרגשה של התקדמות ושביעות רצון, למרות שגם אז לא חסרו מקטרים, "מקופחים", מאשימי הקיבוץ, עוזבים (לא רבים), מותחי ביקורת ובעיות חברתיות, לפעמים לא קלות.

מהתאריכון של אברהמ'ל ברוידא:

4.5.54: הוקמה המקהלה בניצוחו של קונרד מן.

18.5.54: שריפה גדולה בשדות.

4.7.54: הפעלת המדגרה החדשה.

15.7.54: 34 הבנים הראשונים של הקיבוץ מתקבלים לחברות.

4.9.54: הוחלט להקים הכלבו.

8.9.54: יצקו הסילו.

12.11.54: הפעלת ממינת ביצים.

שנת 1955

22.3.55: קבלת "נס הקוממיות" של המדינה מהמשלה.

3.7.55: משתחררת החיילת הראשונה שלנו מהצבא, נירה שויאר.

14.5.55: שריפה בשטח מסה.

10.7.55: חנוכת מוסך חדש.

10.7.55: התחלת בניית המוסד החינוכי שלנו.

12.7.55: פתיחת "דואר נע" בכפר מנחם (יבנה-חולדה)

16.7.55: נשרף גורן חציר.

30.7.55: הפעלה ניסיונית של המשחטה.

מעלוני 1954

הקשרים עם ידידנו באמריקה

כידוע, חלק מחברינו הוא מיוצאי התנועה באמריקה, שהתארגן כקיבוץ עלייה ב'. הקימונו ועדת קשר שתשמור ותפתח קשרינו עם ידידנו הרבים באמריקה, הן יחידים ומשפחות, והן ארגונים מסוימים, שהיו קרובים לתנועתנו מבחינה רעיונית. כך התפתחה ידידות גדולה עם משפחת צ'רלס א. קובן, ובשנים לאחר מכן עם ארגון העובדים הגדול, שנקרא "ארגון 65", שבינו ובינינו התפתחו יחסים מיוחדים במינם, עזרו לנו, ביקורים אצלנו, ביקורי

חברינו אצלם, קשר הדוק מאד. לא במעט, יחסים אלה התפתחו הודות לחבר פרנקי בראון, סגן הנשיא של הארגון, ואשר היה פעם חבר קיבוצנו. הספרייה הגדולה שלנו הוקמה בעזרתם ויש להם חלק רציני מאד בהקמת ובניית בית הבנים שלנו.

בעלון הקיבוץ מיום 1.1.54 פותחת המערכת באזכרה לצ'רלס א. קובן בדברים אלה: השבוע מלאה שנה מאז שמת באופן פתאומי והובא לקבורות בכפר מנחם צ'רלס א. קובן, מראשוני ציוני אמריקה, שהתקשר לתנועתנו מאז ראשית צעדיה בארצות הברית. לא היה זה קשר מקרי, כי אם תוצאה של תפיסת הציונות במלוא היקפה, של ראייה חודרת למקומה של תנועה חלוצית מגשימה במערכת הכוחות והשפעתה על התנועה הציונית. הקשר הזה נבע גם מאהבתו העמוקה לנוער, הבנתו נפש הנוער ומאווייו, והערכתו המלאה לתנועתנו עבור מפעלה החינוכי בגולה ומפעלה ההתיישבותי בארץ. הודות לכל אלה ידע להתגבר על כל חילוקי הדעות שהיו בינינו ולעמוד לצדנו, גם כשזה היה לא מהדברים הנוחים לאדם, שתפס עמדה חשובה בהסתדרות ציוני אמריקה.

בביקורו האחרון, יחד עם אשתו, התקשר במיוחד עם כפר מנחם ותכנן להקים ביתו אצלנו. ראה בזה גולת הכותרת של פעולתו הציונית רבת השנים והגשמת מאווייו לגמור שנותיו בחברה קיבוצית מגשימה. אולם הגורל קבע אחרת. לא ניתן לו לחיות בינינו. לפני שנה הובלנו אותו בדרכו האחרונה. מנוחתו האחרונה מצא באותה האדמה עליה השתוקק כל כך לחיות. זיכרונו יישאר צרור בצרור חיינו.

לפתיחת חוגי ההשתלמות

ביום ראשון יתחילו חוגי ההשתלמות בפעולתם. רבות התלבטנו עד שהגענו לכך. הננו בין המפגרים בנדון זה בקיבוץ הארצי, והפסדנו כבר זמן יקר. נקווה שנמחק הכתם השחור שהעיק עלינו וניגש כולנו לפעולה זו בכל הרצינות ובכל האחריות. עלינו להתרגל מחדש לשבת על ספסל הלימודים וללמוד תורה אחד מהשני וכולנו יחד. יתכן שבהתחלה יראה הדבר מלאכותי ואולי מוזר קצת, אולם אם נתגבר על ההתחלה הקשה, הרי ניווכח, שמצויים בתוכנו הכוחות, וגם הרצון, לבצע מפעל השתלמות רעיונית וכללית. להלן הננו מפרסמים הרשימה המלאה וכל החברים נדרשים להטות שכמ ולהשתתף ללא הסתייגויות בחוגים לפי שנקבע ע"י הועדה. כל חבר חייב לזכור שהצלחת המפעל תלויה בכל אחד מאתנו.

והנה רשימת החוגים: תנועת הפועלים בהדרכת ראובקה, כלכלה מדינית בהדרכת גבריאל, השאלה הלאומית בהדרכת דוד עמיר, הבעיה המוניטרית בהדרכת אברשק'ה מ., תנ"ך בהדרכת משה א.

מהמאזן של תשי"ג - חשבון אחזקת אדם בתשי"ג - לאיש לשנה:

כלכלה לפי יום כלכלה - 0.542

197.904 לפי

8.104

הלבשה ומתפרה

19.581	הנעלה
6.310	כביסה
17.000	עישון
13.217	אספקה קטנה
16.792	אחזקת דירות וסניטריות
13.400	ריהוט
27.102	הוצאות חברים
14.269	נופש
19.732	תרבות וטיולים
6.058	פעולה ציבורית
19.228	בריאות
44.902	מס אחיד
7.481	מסים אחרים
2.674	ביטוח
24.807	מים וגינות
10.275	הפחתות
15.644	אחזקת הורים
6.499	עזרת קרובים
288.008	אחזקת ילדים (מספר הילדים 203)
18.777	מס הכנסה
837.764	סה"כ
- 10.474	פחות הכנסות נשות החיילים
827.290	סה"כ

חוג לריקודי עם. ביום רביעי התחיל לפעול בחדר האוכל חוג לריקודי עם. החוג עורר עניין רב והשתתפות הייתה רבה.

פיצויים מגרמניה. בעלון מיום 22 בינואר 1954 פורסמה החלטת שיחת הקיבוץ לטפל בכל תביעות החברים וההורים לפיצויים מגרמניה באופן מרכזי. הוטל על ברוך לטפל בדבר.

קן השומר הצעיר. בט"ו בשבט בערב, לאור לפידים, התקיים מפקד חגיגי של הקן. נוכחו במפקד למעלה מ-110 שומרים. במפקד נתקבלו חברים חדשים לקן וחולקו סמלי בוגרים. יש לציין ההופעה היפה של הלפידים ואת הסדר המופתי של המפקד.

מועדת בריאות: חבר שנוסע לקופת חולים, יומו נחשב כיום עבודה, העומד לרשות הועדה, והיא רשאית לנצל כראות עיניה. אם החבר חוזר מוקדם הביתה עליו להשלים יום עבודה.

הסמינר הרעיוני לקדרים. ביום רביעי ביקר במזכירות יהודה טובין מהועד הפועל, בעניין השתתפות חברנו בסמינר. השתתפות הקיבוצים חובה, והקיבוצים שעדיין לא מסרו שמות החברים שנבחרו לכך, יוזמנו לבית דין התנועה. מגמת הסמינר הזה היא להרחיב ולגבש שכבת הפעילים בקיבוצים.

על ראשיתו של מוזיאון השפלה. כידוע, יש לנו כיום מוזיאון השפלה, בנוי נהדר, רב-ממדים, ואלפי תלמידים מבקרים אותו ופעילים בו. זהו מוזיאון עם מגמה חינוכית מיוחדת, הבאה לא רק להציג הממצאים הרבים של החפירות והמציאות הארכיאולוגיות שהתגלו בשדותינו ובמקומותינו. הוא בא ללמד את התלמידים אך גם להפעיל אותם, בציוד הרב שבחדרים השונים, בהתאם לנושאים השונים שהם לומדים. המוזיאון הזה הוא בראש וראשונה פרי יוזמתו, מסירותו הבלתי נלאית, דבקתו העקשנית למשימה, דאגתו וטיפולו להשגת האמצעים וחבר העובדים המסור להתפתחותו, וגידולו של המוזיאון - של חברנו משה ישראל. הוא גם השיג הכרתו, אחריותו ומימונו השוטף של משרד החינוך לממשלת ישראל והמועצה האזורית "יואב". והנה, בעלון הקיבוץ, מיום ה-29 בינואר 1954, משה ישראל כותב:

"כידוע, קיים אצלנו אוסף ארכיאולוגי. זכינו לפני שנתיים לפתיחתו הרשמית. כבר זכינו גם לשלוש תערוכות שנתיות של האוסף הזה. בטוחני שלא כל החברים ידעו להגיד דבר על מקום הכמצאם של כל החפצים הללו, ואין אשמתם בכך. מקומו של 'המוזיאון' שלנו (שתחילתו היה בארגזים מתחת למיטות) הוא בוובל אחד קטן. אין כל אפשרות להציג או לסדר את המוצגים השונים. רשימתי זו צריכה להיות כעין קריאה לציבור לשינוי המצב הזה. התנהל מו"מ עם כל המזכירות האחרונות. לא היה מזכיר ולא הייתה ועדה שלא תמכו ברעיון של הקמת מוזיאון בקיבוץ. אך אפילו קבלת הוובל עלתה 'בדמים'. תמיד קדמו תביעות פרוזאיות אחרות. הרי על מפעל תרבותי אפשר לוותר, לעת עתה. והסבירו: לא נוותר כלל, לא ולא, רק דיחוי לזמן מה! אין כל ספק שבאחד הימים נגיע גם 'לזה'. ואמנם, בעובדה זאת לא אפקפק. 'באחד הימים' נזכה למוזיאון שלנו. אבל נשאלת השאלה, הצריך לדחות ביצוע המפעל הזה למועד כה רחוק? הנדרש כל כך הרבה שלא צריך כלל להתייחס לדרישה הזאת ברצינות כעת? מה ביקשנו עד כה? לא רצינו בהשקעה יסודית ניכרת, לא בבניין ולא בהיטים. הכוונה הייתה, אך ורק למקום נרחב יותר (שני חדרים בצריף או אחד המרתפים וכד'). היו הזדמנויות רבות למצוא לחבר שוחרי המפעל הזה המקום לתצוגה מתמדת. אך, כנראה, המאמץ הדרוש היה מעל יכולתם של אלה שעליהם היה להסכים ולהחליט.

הנשיג עתה עם חידוש הדרישה למבוקשתנו? האם צריך בעמל כה רב לאלץ את הקיבוץ לקבל מפעל תרבותי שורשי, כולו שלנו?...

וכאן בא ההסבר: יש לנו כבר מה להציג... למה זה נחוץ?... לא נטשנו תכניתנו המקורית... בבית התרבות שיוקם 'באחד הימים' נציג לא רק האוספים הנ"ל, כי אם גם ממעשי ידיהם של אמנינו וגם צילומים ומוצגים מתולדות יישובנו וקיבוצנו בארץ ובחו"ל. זאת תהיה האכסניה הנרחבת ביותר...

אכן משה ישראל זכה וחזונו התגשם במלוא תפארתו. יש לו במה להתגאות. מוזיאון השפלה, וזהו שמו כיום, חי וקיים, שוקק חיים ולימודים לאלפי אלפי תלמידים מכל רחבי הארץ. תצוגות והופעות למכביר, מפעל תרבותי לתפארת, כפי שמשה ראה בחזונו. יבורך משה ויבורך מפעלו שהתגשם.

בעלון מיום 19.2.54 נמסר על יום עיון בקיבוץ לפעילי מפ"ם מסניף ירושלים, שיבואו אלינו להכרה הדדית ולקשור קשרים אתנו. לקשרינו עם הסניף יש כבר עבר. השתתפנו לא פעם בהפגנותיו וחברי הסניף התגייסו כבר לא פעם לעזרתנו בעונה הבוערת של הקציר. יום עיונם אצלנו יהווה צעד נוסף בהידוק הקשרים בינינו ויסמל לא במעט הקשר הקיים בין פועלי העיר וההתיישבות העובדת, אותם שתי הזרועות העיקריים של תנועת הפועלים בארץ, אותם שני הגורמים עליהם מתבססת ביצירתה ומלחמתה לשינוי פני השלטון בארצנו. בבוא פעילי סניף מפ"ם בירושלים נקבלם כחברים לרעיון, אחים למאבק ושותפים לגורל.

הכנת הבירורים הרעיוניים לקראת מועצת הקבה"א

מזכירות הועד הפועל הטילה על החוגים הרעיוניים לימוד ראשי הפרקים של מאיר יערי. ביום ה' 25 בפברואר יתקיים יום עיון לכל מרכזי החוגים, שיהיה מוקדש לבעיות הרעיוניות הנובעות מראשי הפרקים. אחרי יום העיון הזה יוקדשו 2 פעולות חוגים ללימוד ראשי הפרקים. בפעולות אלה חייבים להשתתף כל חברי הקיבוץ. במשך שבועיים אלה תופסק פעולתם הרגילה של החוגים.

בעולם סביבנו

בעלון מיום 26.2.54 המערכת מגיבה על ההפיכות והתהפוכות בכמה ארצות סביבנו. במצרים ובסוריה. מסבירה שאלה מהפכות צבאיות ולא חברתיות ולא משנות ביסוד את מבנה השלטון ומצב החברה בארצות אלה.

מועצת הקיבוץ הארצי

בעלון מיום 2.4.54, ב"על הפרק", כותבת המערכת: "הערב תתכנס המועצה הכללית של הקיבוץ הארצי בגבעת חביבה, לסיכום הדיונים הרעיוניים שהתנהלו ברחבי התנועה על יסוד התזיסים של מאיר יערי. הבירור הרעיוני

היה מלווה בתסיסה ומאבק לאחר משפטי פראג, ואיתם גם גילויי חתירה ועריקה מיסודות התנועה וארגונה. גורמי החתירה והבגידה הוקעו והורחקו, אם כי לא בלי הקזת דם. כעת על המועצה לסכם פרשה ארוכה של בירורים, להבהיר עמדותינו ולסלול הדרך לבאות. תקופה זו, שהסעירה וזעזעה הקיבוץ הארצי על כל תאיו, צריכה לשמש גם אות ואזהרה לעתיד. נסיבות הזמן תובעות ערות רעיונית מתמדת ועלינו לשקוד שערות זו תהיה נחלת הציבור כולו. רק זוהי הערובה של נאמנות לדרכנו... אנו תקווה שבמועצה זו תחושל הכרתנו הרעיונית הקולקטיבית ותופגן עוצמתנו הארגונית כתנועה מהפכנית לחמת".

פסח תשי"ד

"ראה! שדותינו ירוקים מאופק אל אופק וריח אביב נושם בכל. קרא העם לאביב ולדרור גם יחד... 'החודש הזה הוא לכם... חודש האביב... היום הייתם לעם!' מה מופלא הוא הדבר! עם רוקם אגדת שחר ילדותו. לא מיתוס גיבורים, לא שירת עלילות כובשים, אלא אגדת פלאים, אגדת עבדים היוצאים לחירות... אשרינו שזכינו, זו השנה השישית, להסב בני-חורין... אנהנו עדיין מועטים. עדיין עמנו מפוזר ומפורד בשבעים ושבע גלויות, עדיין קמים עלינו וזוממים ומתנכלים בנו. רחוקה עדיין הגאולה... ולכן 'הגדת לבנך'... לטוות חוט הדורות, לחשל התקווה לחירות... (עלון מ-16.4.54)."

לאחר מועצת הקיבוץ הארצי התקיימו שתי שיחות קיבוץ, בהן נמסר דו"ח מהמועצה. בעקבות הדו"ח התעורר ויכוח על המסקנות הארגוניות של המועצה ועמדת משלחת הקיבוץ למועצה, שהקיבוץ החליט לתת לה יד חופשית בהצבעה. חברי המשלחת הסבירו עמדותיהם. השיחה אישרה עמדת המשלחת.

במשק

היה זה אחד השבועות הקשים בעבודה במשק. נפגשו עבודות קציר החציר, התחמיץ, הורדת הכרוב והבצל בגן, ומשלוח העופות מלול הפיטום. בכל זאת הצלחנו להתגבר על הקשיים ולהוציא לפועל כל העבודות. נעזרנו במידה ניכרת בילדי המוסדות והכיתות. יש לציין שקבוצת לבנה ודרור הופיעו כבר כגורם רציני ועמדו במבחן ההצלחה...

העלון מיום 30.4.54 מוקדש לחג ה-1 במאי במאמר מורחב ובביקורת על שמפלט פועלי ישראל לא חוגגת אותו כראוי לו. וכן מה רבה חשיבותו וערכו למעמד הפועלים ולנו והסולידריות עם עמלי כל העולם...

באותו עלון מברך הקיבוץ את הועד הפועל של הקבה"א המקיים ישיבתו אצלנו. העלון מציין ומשבח הנוהג לקיים ישיבות הועה"פ בקיבוצים ולאפשר לקיבוצים וחבריו הרבים לחוש דופק התנועה ובעיותיה, ולהנהגת התנועה להיצמד למקור מחצבתה.

חגיגות יום העצמאות

בליל חג העצמאות התקיים מפקד חגיגי על מגרש שדה הנחיתה. המפקד הצטיין הן בארגונו והן בתוכנו, והשאיר רושם רב על משתתפיו. מרחוק נראו קרני האור של זרקורי ירושלים. אחרי המפקד התקיימו ריקודי עם על רחבת אסם התבואות... השמחה הייתה שרויה בבית כפר מנחם.

עצרת יער הצבא האדום

העצרות של ה-8 במאי - ציון לגמר מלחמת העולם השנייה ולניצחון בנות הברית וחלקה הגדול של ברית המועצות בניצחון הוחג במקומות רבים בעולם, ובדרך כלל אורגנו ע"י אוהדי ברית המועצות. בארץ העצרת אורגנה ע"י מק"י ואוהדיה ובהשתתפות נציגי שגרירות ברית המועצות בארץ. בהתחלה השתתפו בה גם נציגי מפא"י, אך חיש מהר חדלו להשתתף. גם בתנועתנו היו מסתייגים, והורגשה כבר אז חלוקה בין "ימניים" יותר ו"שמאליים", כביכול, יותר. על כל פנים, העמדה הרשמית של מרכז המפלגה חייב השתתפות והיו באים לעצרות אלו גם רבים מהקיבוצים והמפלגה, עד שהתברר שזה מקום תעמולה של מק"י וחדלנו להשתתף. אך בעלון הקיבוץ מיום ה-14 במאי 1954 כתוב: בשבת ה-8 במאי, בסביבות מעלה החמישה, שם ניטע יער לכבוד הצבא האדום, התקיימה העצרת לכבוד הצבא האדום, ומקיבוץ השתתפו 45 חברי הקן ו-30 חברים. ההסעה הייתה בטנדרים וג'יפים.

המוסד החינוכי אצלנו

בעלון מיום 28.5.54 מסופר על ביקורו של מוני אלון ממדור המוסדות, לשם קביעת סופית של מקום המוסד החינוכי אצלנו. אחרי ביקורו של מוני אושרה התוכנית שפורסמה בשעתה בחדר האוכל והיא מתוכננת ל-2 קומות.

"קולו כי ערב..."

הננו רגילים לכך שישראל וינברג (כיום כרמון) ינעים מסיבותינו בקולו הערב. אולם בזמן האחרון נפוץ דבר קולו ברבים והדרישה להופעותיו גדלה והולכת. ביום רביעי השתתף ישראל בתוכנית אמנותית בקבה"א. ישראל יופיע גם במספר קיבוצים בתוכנית מיוחדת... ישראל, הכרת הקיבוץ תלווה אותך.

מקלט

המזכירות החליטה לבצע בניית מקלט ולכלול אותו בתוכנית ההשקעות הקרובה.

בעלון מיום 11.6.54 מגיבה המערכת, ב"על הפרק", בעניין הופעתו הנפרדת של עיתון "למרחב", של שותפנו במפלגה, אנשי אחדות העבודה והקיבוץ המאוחד, ורואה בכך סכנה לפילוג המפלגה... (ואמנם, לאחר כמה וכמה משברים שהתגלו בין שני חלקי המפלגה, אחדות העבודה והשומר הצעיר נפרדו ביניהם, והשם מפ"ם נשאר בידי השומר הצעיר).

לקראת מסיבת קבלת הבנים וההשלמה לחברות בקיבוץ

בתחילת החודש הבא יציין הקיבוץ תאריך חשוב מאד בחייו. ראשוני הבנים וההשלמה הצעירה יצטרפו לחברות בקיבוץ... בין כל השלבים בדרך התפתחותו של הקיבוץ, שלב זה, הצטרפות הדור השני, הבנים ואיתם ההשלמה של יסעור, יש לה חשיבות מיוחדת ונחוג יום זה בצורה ההולמת מאורע זה...

בעלון מיום 16.7.54, ב"על הפרק", נכתב: אמש נפל דבר בקיבוץ. בשיחת הקיבוץ, שהתקיימה ברוב עם, הוחלט פה אחד לקבל את בנינו וחברי "יסעור" כגרעין השלמה של הקיבוץ, 34 חברים במספר. הייתה זו חוויה עמוקה לכל החברים, לוותיקים כלחדשים. למרות שהדבר היה ידוע וצפוי, הרי הרגשנו באקט זה נקודת מפנה חשובה בחיי הקיבוץ. הרגשנו לא רק תוספת כוח כמותית, כי אם מפנה מהותי. הופעת הדור השני, דור הממשיכים, והתחלת שילובו במסכת חיינו. הגענו לשלב בו הגידול הפנימי הטבעי מתחיל להבטיח, הן הרציפות ההיסטורית של קיומנו, והן הצמיחה והגידול האורגני של מפעלנו הקולקטיבי. על במת חיינו מופיע הדור השני ומושיט לנו יד אחים נאמנה ומצהיר כי הכרתו אתנו ורצונו עז להטות כתף, להירתם שכם לשכם למשימה הגדולה שהטלנו על עצמנו, להקים חברה קיבוצית שתשמש גם יסוד איתן ומשענת חזקה למפעל הציוני-החלוצי ולמאבק המהפכני להגשמת הסוציאליזם.

לחברנו החדשים נישא ברכתנו. בכוחות משותפים נמשיך המפעל ונאדיר אותו.

ואלה השמות: אברהם ג, אורי א, גדעון ס, דליה ב, יעקב פ, נחום ש, עמירה ק, צבי ק, אורה ק, אסתר פ, אריה ג, בנימין א, גליה ש, דבורה מ, דוד מ, הניה א, חוה ו, חוה ק, חנה ק, יעקב צ', יצחק ב, יצחק פ, ישראל ש, מאיר ה, מרטה א, משה א, משה ס, מרים א, ראובן ס, שושנה כ, שרה ו, דוד ל.

166 חברים הרימו ידיים לאישור החלטת הצירוף, ואחר כך פרצה שמחה גדולה, מחיאות כפיים סוערות. השיחה נגמרה בשירת המנונים. לשירה מלוכדת כזאת לא זכינו כבר מזמן.

ברוכים הבאים!

הכוונה לבלה ושמואל שחזרו משליחותם בתנועה החינוכית בארצות הברית. שליחות קשה באווירה העוינת המתבוללת, האדישה, של יהדות גולה ועשירה זו. ואעפ"י כן לא פסו אמונים. התנועה חיה וקיימת ומארגנת קיבוצי

עלייה מהנוער, המאמין, שעתידי של העם היהודי קשור בעתידה של מדינת ישראל וחלוציה המיישבים ובונים אותה... כבדה לכן המשימה שהננו מטילים על שליחינו. בלה ושמואל עשו עבודה גדולה, קשה ונאמנה. יבורכו בשובם הביתה.

בעלון זה מיום 6.8.54 נרשם ששיחת קיבוץ אישרה נסיעתה של לידה להשתלמות באנגליה לחצי שנה מטעם קופת חולים.

20.8.54: ההתעניינות הכללית מרוכזת בהכנות ליציקה הגדולה של אסם (הסילו) התבואות, שכנראה תתחיל ביום ראשון ותמשך ללא הפסקה 5 ימים. הפיגום בגובה של עשרים וכמה מטרים וכמות החומרים בצדו עושים רושם רב.

לעבודת היציקה ירוכזו כ-90 פועלים שיעבדו ב-3 משמרות...

בעלון מיום 10.9.54, "על הפרק" מוקדש לפתיחת שנת הלימודים החדשה בכיתות היסוד. ילדי המוסד יצאו למקומם החדש. יחד עם גן המעבר יש לנו השנה 6 כיתות, מחזור מלא של כיתות יסוד. נוסד בית-ספר בפעם הראשונה.

בעלון מיום 17.9.54, ב"על הפרק", מוקדש למועצת המפלגה לאחר פרישתה של אחדות העבודה ממנה. לסכם ראשית מאמציה לליכודה מחדש, להחליט על תקנונה הארגוני ולסמן דרכי פעולה להבא... מאז פרישתה של אחדות העבודה נעשתה פעולה קדחתנית כדי ללכד השורות ולהקטין ממדי פגיעתה עד למינימום. המפלגה הוכתה, ללא ספק, מכה קשה, אולם הזעזוע החזק הזה לא ערער, לפי כל הנראה, יסודותיה. הפרישה, עם כל הנזק שלה, שיחררה הכוחות העצורים בגלל המאבק הפנימי החריף שליווה את המפלגה בשנים האחרונות... השנה החדשה העומדת לפנינו תהיה שנת מבחנים ציבוריים רבים... לקראתם מפלגתנו תוכל להופיע מלוכדת, במלוא מצעה הרעיוני ובמלוא יכולתה הארגונית.

באותו עלון מאמר בשם: במאבק על קרקעותינו: "כבכל שנה הוטלנו שוב למלחמת עצבים קשה בעניין הקרקעות שלנו. בשנים האחרונות הדיון חוזר מדי שנה בשנה מבלי להגיע לאיזה הסדר סופי וקבוע. הקרקעות שאנו מחזיקים מתחלקות ל-3 סוגים: א. אדמה קבועה. ב. זמנית קבועה, שצריכה להישאר ברשותנו עד להשקיה מלאה של השטחים. ג. אדמה זמנית, שתעמוד לרשותנו כל עוד לא תיושבנה ע"י מתיישבים קבועים.

המשבצת הקבועה שנקבעה לאזורנו הייתה לפי 45 ד' ליחידה. בהתאם לכך נקבעה לנו משבצת קבועה של 6,850 ד', המבוססת על 130 יחידות. קיבלנו 10 יחידות יותר מאשר משקים אחרים, והתוספת של 1,000 ד' על חשבון אדמות בלתי ראויות לעיבוד. משבצת זו נקבעה לנו בשטחים שסביבנו וכן אדמות בטט וואדי בורשיין. האדמה הזמנית הקבועה וכן הזמנית השנייה לא סומנו במשבצת מסוימת. אולם אנחנו מעבדים 4,400 ד' בערך, שטחים מהצד הדרומי של הכביש (הישן), החל מבריכות 'מקורות' ובחלקן בתל אספי ובתל-תורמוס..."

וכאן באו פרטים רבים על הוויכוחים בין המשרד החקלאי ו"רסקו", מצד אחד, ועם הסוכנות, מצד שני. בעניין "רסקו" מסרנו השטח שכיום נמצא שם הישוב כפר הריף. בעניין יתר השטחים מתנהל מו"מ ממושך בקשר לבעיות ההשקיה לשטחים, לאחר שהתבדו הסיכויים למצוא מים בקידוח העמוק. כשנקבל תוספת מים, נצטרך לדון על איזה שטחים עלינו לוותר. כיום המשבצת שלנו היא 10,150 ד' באופן סופי, לאחר שקיבלנו תוספת מים.

מחנה מעבר באידיבה

הסוכנות היהודית עומדת להקים מחנות מעבר (מעברות) עבור העלייה המרוקאית שתגיע בקרוב באזור בינינו ובית ג'וברין. מעברות אלו ישמשו מקום ריכוז זמני עד להתיישבותם הקבועה של עולי מרוקו. לפי שנמסר לנו, ישמשו מעברות אלו רק לשני מחזורים. המחזור הראשון יגיע בדצמבר ש.ז. וישאר בו עד לאביב, ואז יעבור להתיישבותו הקבועה, שהוכנה בינתיים בחלקה באזור שלנו. אחר כך יגיע המחזור השני, שיחכה לתורו להתיישבות הקבע. אחת המעברות תוקם באידיבה, בשכנות לאדמות שלנו, על הגבעה מצד שמאל של הדרך, מול הכפר הרוס. ישתכנו שמה 250 משפחות, שזה בערך 1,500 נפש... אנשי המעברה יעסקו בסיקול שטחי האזור, הכשרתם, ובנטיעת מטע חרובים בגבעות...

ראש השנה תשט"ו

...אין לנו עדיין הנתונים המדויקים, אולם אין כל ספק שהשנה החולפת הייתה שנת התקדמות והתבססות, הן במשק והן בחברה... השנה עשינו כמה צעדים חשובים בפיתוח המשק וביסוסו. בתהליך זה של התפתחות עלינו להיאבק באופן מתמיד לאיזון הכוחות והמגמות הפועלות הן במשק והן בחברה. הבעיה הזו של איזון הכוחות תלך ותחמיר בתקופה הבאה, עד שנגיע לשלב של גידול אורגני על ידי שילוב הדורות... לקראת השנה החדשה בחרנו כבר כל מוסדות הקיבוץ... יעשה נא המאמץ שהמעבר לשנה החדשה יהיה מסודר ובהצלחה...

התגייסות בני החטיבה

ביום ראשון 1.10.54 יתייצבו בני החטיבה הצעירה לשירותם בנח"ל. זו לנו הפעם הראשונה התייצבות "המונית" כזו וקשה, אולי, עדיין, להעריך הדבר במלוא היקפו וחשיבותו... מבחנים רבים לפנינו... עליהם יהיה לשרת בנאמנות ובמסירות למלא תפקידיהם בצבא במלוא האחריות... יחד עם זה עליהם לשמור על קשר אמיץ ומתמיד עם הבית ועם התנועה... ובצאת החברים שלוחה ברכת הקיבוץ: צאתכם לשלום ובואכם לשלום!...

לזכרם של אצה וחנן...

בימים אלה מלאו שנתיים למותו של אצה ושלוש שנים למותו של חנן... נעלה היום זכרם... הם לא זכו, ועל כך דואב הלב, אולם מפעלם-מפעלינו נמשך, ובזה הננו מוצאים נחמה פורתא...

ביקורו של שר האוצר, לוי אשכול, בכפר מנחם

בשבת הופתענו מביקור שר האוצר, לוי אשכול. הוא עבר המשק בדרכו לקידוח הנפט, והתרשם מאד מהתפתחות משקנו. הוא סייר במשק והתעניין מאד בלולי פק והמגמה לייצור בשר. נראה תומך מאד במפעל זה... אכל אתנו בחדר האוכל הקטן... והשתומם על גובה מס ההכנסה שאנו משלמים...

מסיבת פרידה למגויסים

בליל שבת התקיימה מסיבת פרידה לבני החטיבה הצעירה, 15 במספר, שיצאו להתגייס לנח"ל. נאמרו דברי פרידה מטעם הקיבוץ ע"י שלמה א. ומטעם החטיבה ע"י בנימין. לאותו ערב הזדמנו גם חיילינו "הוותיקים" (מלבד נירה), אורי ונחום מסרו מרשמי טירונים, ועמירה ודליה למדו שיר חדש. ישראל ו. הוסיף משלו, וכמובן היה כיבוד קפה ועוגות.

מפקד האוכלוסייה 1.10.54

<u>סך הכל</u>	<u>חברות</u>	<u>חברים</u>	
231	109	122	חברים
10	7	3	מועמדים
110	31	79	נוער
221	107	114	ילדי הקיבוץ
5	0		ילדי חוץ 5
16	7	9	הורים
15	3	12	זמניים
608	264	344	הסך הכולל

הערות: חברים, כולל גם חברים הנמצאים מחוץ למקום, 5 חיילים ו-31 אחרים. אין לשכוח שחברי ההשלמה התגייסו אחרי תאריך המפקד. זמניים, כולל תושבים שאינם מחברי המקום. ילדי המועמדים כלולים בין ילדי הקיבוץ.

השטח וחלוקתו בתשי"ד

9,883 ד'	פלחה
220 ד'	מספוא
205	גן הירק
142	מטעים

סה"כ	10,450 ד'
ב	500
חצר ודרכים	339
סה"כ	11,289 ד'

סיכומי עבודה תשי"ד

סוג העבודה	ימי העבודה	סוג העבודה	ימי העבודה
חקלאות	17,673	כלליות	4,625
מפעלים וע. חוץ	8,189	שירות לחבר	17,872
עב. עזר	11,185	שירות לילדים	15,283
סה"כ ימי עבודה	74,827	מזה לא חברים	16,824
"	2,481	"	3,468
סה"כ	78,295	"	19,305
רק חברים	58,990		
עתודות	571	י"ע בפועל	75.6%
ימי שבת	6,293		
שבתות וחגים	12,155	סה"כ ימי קיום	78,009

ממוצע עובדים: חברים - 213.7, נוער - 122.4, הורים - 15.4, ילדים - 225.1 = 576.6

הערה: העובדים האלה לא כוללים שכירים בבניין שהם - 2,466 ימי עבודה.

הייצור החקלאי בתשי"ד

חלב בקר - 327,667 ל', חלב צאן - 64,179 ל', ביצי דגירה - 428,302 יח', ביצי מאכל - 467,613 יח', אפרוחים - 87,128 יח', עופות לבשר - 105,195 ק"ג, עופות לגידול - 33,852 יח', עגלים לבשר - 1.5 טון, עגלים לגידול - 8 יח', חיטה - 217 טון, שעורה - 470 טון, שיבולת שועל - 43 טון, תירס לגרעינים - 16 טון, סורגום לגרעינים - 83 טון, קטניות - 131 ט', שחת - 462 ט', מספוא ירוק - 1,250 ט', בטנים - 3 ט', תפוחי אדמה - 180 ט', בצל - 115 ט', ירקות שונים - 267 ט', זיתים - 6,040 ק"ג, ענבים - 27,331 ק"ג, תפוחי עץ - 14,143 ק"ג, שזיפים - 5,779 ק"ג, פרי אחר - 2,633 ק"ג.

בעלי התפקידים המרכזיים בתשט"ו

מזכיר - שלמה א., מרכז משק - איצל, בא-כוח - פייטל, מרכז קניות - אריה מ., מנהלי מטבח - דינה ו., דב פ., סדרני עבודה - נחה, שמואל ד., מחסן בגדים - דבורה'ה, רחל א., מחסנאי - דוד ק., בגדי ילדים - בלה ק., חצרן - מוטקה, חצרן בתי ילדים - פנחס, ראש הקן - הדסה, הנה"ח - ברוך, ספרנים - זלו, גד המזכירות: שלמה א, פיטל, תקוה, פייבל.

ו. משק: איצל, פייטל, שלמה א., ברוך, היינץ, אריה מ., דוד ק., זליג ה., מרקה, אריה ד., דוד ע., שמואל ד., אברהמ'ל, חיים ב., ראובן ש., חונקה.

בעלון מיום 5.11.54 נמסר שביום שני יצאו 22 חברים לפעולת החתמה למען השלום, בסביבה הקרובה. החברים האלה הפסיקו עבודתם חצי שעה קודם, התקלחו והתלבשו ויצאו לפעולה. נאספו כ-250 חתימות. חברים שניסו כוחם במושבים הוותיקים נתקלו בהתנגדות רבה. במקומות אחרים נתקבלו ברצון. באותו עלון מתפרסם מהמאזן של תשי"ד החוב שלנו לבנקים ולמוסדות, כמו הסוכנות, קק"ל, הממשלה וספקים, וסה"כ אשראי - 838,892 בלירות שלמות.

בסביבתנו הקרובה. בזמן האחרון מתרחשים דברים רבים בסביבתנו הקרובה: יישוב זמני באידיניבה. העבודה בהקמת הישוב הזמני באידיניבה מתקדמת והולכת בקצב מזורז. בדצמבר יבואו כ-250 משפחות, ישר מהנמל. עבודתם תהיה בזמן הראשון סיקול והכנת הקרקע למטע חרובים בגבעות. מכאן יעברו להתיישבותם הקבועה. כעת סוללים כביש כורכר, מהכביש הישן שלנו בדרך לטינה, מקביל למסילת הרכבת, ומשם בדרך הישנה של טינה לאידיניבה, בגבול האדמות שלנו. התחילו להניח קו מים של 4 אינש מבריכות "מקורות" לאורך המטעים וגן הירק עד לבאר ב'... על יד בריכות "מקורות" יעמוד בוסטר שידחוף המים לאידיניבה. בוסטר שני ישמש קו מהבריכות בכיוון עג'ור, ישוב שני שמוקם שם.

כביש לקידוח הנפט. גם חברת הקידוח, העובדת לא רחוק מאתנו, התחילה לסלול כביש כורכר לקידוח הנפט, קצת מזרחית מהמסילה בדרך הישנה טינה - תל אספי. החברה הניחה גם קו מים עם בוסטר משלה.

קו הירקון. הנחת קו הירקון באדמות שלנו התקדמה כבר בהרבה, והקו מתקרב לגבול הצפוני של אדמותינו. מסילת הרכבת. הנהלת הרכבת פתחה מחצבת כורכר באדמותינו על יד הגשר בקרבת טינה. על ידה צריכה לקום בעתיד תחנת רכבת. יישור המסילה בשטח שלנו כבר נגמר.

חוגי ההשתלמות. ביום ב' 29.11.54 התחילו ארבעת החוגים בפעולתם. הכיבוד הקל בגמר החוג מוסיף לאווירה הכללית והופך החוגים גם למפגש חברתי. יש להניח שזה ידרבן גם פעולת ההשתלמות.

תערוכת אוה ג. בשבת הופתענו ע"י תערוכת אוה ג. בחדר האוכל. עבור רבים הייתה זו הפתעה מוחלטת. לא ידענו שאוה מושכת במכחול הציירים. התערוכה היא פרי עבודתה של אוה בכפר מנחם. אוסף עבודתה ניכר, בהתחשב בזמן הקצר שאוה נמצאת בינינו ובקשיי ההסתגלות הראשונים, הן כפרט והן כאמן, לתנאי הסביבה החדשים.

תערוכה זו מגלה לנו כשרון חדש בתוכנו. יש לציין במיוחד הסימנים הבולטים של התקשרות אוה עם נופי הארץ ואנשיה. הישג ניכר בזמן קצר באופן יחסי. לאוה - שלוחה ברכתנו החמה.

ממאזן תשי"ד - הוצאות אחזקת אדם לאיש

21.550	בריאות	272.700 ל"י	כלכלה
22.800	מים וגינות נוי	(0.747)	יום כלכלה
7.200	פעולה ציבורית	55.400	הלבשה
3.500	ביטוח	20.100	הנעלה
7.800	חשמל	8.100	כביסה
7.600	עזרת קרובים בחוץ	38.500	אספקה קטנה ועישון
29.000	במקום " "	45.000	אחזקת דירות וסניטריה
377.000	אחזקת ילדים	35.800	הוצאות חברים
19.700	הפחתות	13.900	נופש
9.400-	פחות פיצויים-	36.300	תרבות
53.900	מס אחיד	45.900	מסים אחרים
	יום עבודה בתמורה - 7.908 ל"י	יום קיום - 3.047	סה"כ לאיש - 1112.300

חג חנוכה

קשה היה השנה לסדר תור כל המסיבות. אבותינו לא לקחו בחשבון המערכת המסובכת של חיי קיבוץ והקציבו לחג רק 8 ימים. ולנו מסיבות לעשרות...

מהפרוטוקולים של שיחות הקיבוץ בשנת 1954

45 שיחות התקיימו בשנת 1954. דיונים רבים שהתקיימו בשיחות קיבוץ פרסמנו בעלוני הקיבוץ של אותה שנה. רוב העניינים שנידונו בשיחות הקיבוץ גם בשנה זאת עסקו בחיי היום-יום של הקיבוץ. שיכון החברים, שיכון ותיקים ב', מהו קנה המידה? מוסכם על וותק, אך כיצד לחשב הוותק? בפעם הראשונה מופיעה בעיית קבלת שילומים מגרמניה, מטילים על ברוך לטפל בנושא. שיחות רבות על קליטת חברים שונים, בחירות שנתיות לבעלי תפקידים וועדות, כולל הערעורים, תופסים זמן רב בשיחות הקיבוץ. דיונים רבים מוקדשים לחברות הנוער שהיו אצלנו (לפעמים 4 בבת אחת) וקביעת מדריכים ומטפלות להן. הילודה הרבה שהייתה בשנים אלו גרמו לדיונים רבים שהעסיקו אותנו ע"י ועדת חינוך שהייתה פעילה מאד, הקושי המתמיד למצוא מטפלות ומורים, הכשרתם

בחזק, יוקר החינוך, מספר ימי העבודה לכל ילד, שאלה "נצחית" של השיכון, היחס בין ילדינו ולבין חברות הנוער, שלא פעם חשו מקופחים בהשוואה לילדינו אנו, קבלת לקיבוץ ילדינו שגמרו המוסד במעברות יחד עם חברת "יסעור" כהשלמת הקיבוץ, ענייני נופש, נסיעות לחו"ל, עזרת קרובים, בירורים רעיוניים לקראת מועצות הקבה"א והמפלגה, חוגי השתלמות, על עזרה לקיבוץ זיקים, קיבוץ צעיר, שבימים אלה היה נהוג שאחד מהקיבוצים היותר ותיקים בא לעזור לו. על הפגנות ה-1 במאי בירושלים ובאזורנו ועל התגייסות חברים להפיץ כרוזים והחתמות למען השלום. כמעט ברוב השיחות בהתחלה הייתה נמסרת אינפורמציה פוליטית מהנעשה בארץ, בקבה"א ובמפלגה. כמו כן היו אינפורמציות ממרכז המשק, הבא-כוח על מצב המשק, תוכניות ההשקעות ותקציבי אחזקת אדם ומפי הבא-כוח על המצב הכספי, הקושי בהשגת אשראי לתוכניות הגדולות שלנו בהשקעות ובקיום. בדיון על מחסן הבגדים לא חסר היה, כמובן, דיון על השיתוף, נושא שלא ירד מסדר היום של חיינו כמעט באף שנה. בדיון על השיתוף, בשיחה מיום ה-4.5.54, מתלוננת אילנה על הפרצות הרבות בשיתוף שלנו. היא תובעת שלא תתרחבנה, ומתפתח דיון האם לאפשר קניות בכסף או נורמות שתקבענה ע"י הקיבוץ. באחת השיחות דיון מעניין, שגם מצא ביטוי בעלון, על השתתפותנו במפגן של ה-8 במאי ביער הצבא האדום, על יד קיבוץ מעלה החמישה. לבסוף, לפי החלטת המפלגה, חלק מאתנו השתתף, אך בהמשך השנים חדלנו לאחר שהתברר שמפגן זה משרת תעמולת מק".

אלה הם מקצת הנושאים ש-45 השיחות של אותה שנה עסקה בהם. אך חשוב לציין שגם משיחות הקיבוץ של אותה שנה וכן זו שלאחריה, וזאת, למרות המצב הכספי הקשה והחוסר המתמיד בידיים עובדות וקשיי סידור העבודה, אתה חש ההרגשה הטובה של הקיבוץ, הקצב המהיר של בניית כפר מנחם, התפתחותו וגידולו, פעילות ענפה בכל השטחים, גם בהרחבת הענפים, ובעיקר הגדלת לולי הפיטום (לולי פק) שחוללה ממש מהפכה במשק, וגם בחיים החברתיים, פעילות רבה בשטח התרבות, מקהלה ששמה יצאה למרחקים, בירורים רעיוניים ומעורבות רצינית לנעשה בארץ, חוגי השתלמות, טיולים ונסיעות להופעות תרבותיות רבות, ימי שישי המוקדשים להופעות תרבותיות ולא פעם שיחות בעקבות הופעות אלו. רוח של התגייסות והתנדבות. מערכת קיבוצית, על אף כל מיני קשיים והיאבקות, הפועלת כהלכה, ואין דבר כזה שחבר, בסופו של דבר, אחרי כל ערעוריו, לא יקבל מרות הקיבוץ, אלא אם כן החליט לעזוב (כבמקרה פולה). נוצרה גם אז "גאוות היחידה" והקיבוץ שלנו נחשב לאחד הטובים בקבה"א. מעניין לציין שבשיחת קיבוץ מיום ה-9.3.54 הביאה ועדת המשק שתי תוכניות להשקעות, אחת מצומצמת יותר ואחת הרבה יותר גדולה, ועל אף המצב הכספי הקשה והקושי בהשגת אשראי מתאים, הקיבוץ החליט על התוכנית הגדולה תוך אמונה שנצליח לבצעה.

ואכן הצלחנו.

כאמור לעיל, שנת 1955 הייתה שנת המשך לשנת 1954 ודומה מאד לקצב התפתחותו וגידולו של הקיבוץ, כמו גם ביתר שטחי החיים המשקיים, החברתיים-תרבותיים.

בסוף אותה שנה הקימונו המשחטה ללולי פק-הפיטום, המשחטה הראשונה בארץ, שסגרה מעגל המעריך של הלול כולו. לולי רבייה לביצי בשר, מדגרה גדולה לפקיעת אפרוחים, בתי אימון וגידול של לולי הפיטום, שהלכו וגדלו, ולבסוף המשחטה, בה הוכן המוצר הסופי של עוף נקי קפוא באריזה מיוחדת. יש לציין, שמשך שנים רבות (נדמה לי למעלה מ-20) המשחטה התנהלה בעבודה עצמית ללא שכירים, על אף העבודה הלא קלה ותנאים לא הכי משופרים, בעיקר רטיבות מתמדת ותנאי עבודה לא קלים. ונוסיף שרוב העובדים היו חברות, שחלק ניכר מהן עבדו עד ל"גיל הפנסיה", וגם לאחריו, עד שהשכרנו המשחטה לגורם חוץ. וכעת ניתן רשות העדויות לעלוני הקיבוץ והפרוטוקולים של השיחות מהם אנו שואבים חומר רב לתולדות קיבוצנו והספר המספר עליהן.

מעלוני הקיבוץ של שנת 1955

בעלון מיום 3.1.55 נמסרת סקירה מקיפה על שלוחות הלול והצרות שפקדו אותו, ובעיקר המחלות. בנזק מועט, הודות לעזרה הדחופה שקיבלנו מהוטרינרים, התגברנו על התקלות ושלחנו משלוחים טובים לשוק. המחירים קצת ירדו.

במדגרה חגגו את הפקיעה של האפרוח ה-250,000.

מסיבת חנוכה התקיימה בליל שבת ה-24 בדצמבר, בה גם נפרדנו מבנות החטיבה הצעירה לפני צאתן לבסיס בנח"ל. לאחר שהתקיימה גם מסיבה חמה ואינטימית עם "ההורים" המאמצים, יצאו 11 הבנות לבסיסן. באותו עלון של חנוכה הקיבוץ מברך את רוזקה ומיירים להולדת בנם גבריאל, אשר נפל לאחר שנים, במלחמת יום-הכיפורים.

מלחמה בנברנים. בשבת גויסו כ-100 חברים וחברי "עמל" לפיזור גרגרי רעל בשדות הפלחה. תנועת הנברנים גברה בזמן האחרון ודרושה פעולה תקיפה ומהירה. לחברים רבים הייתה זו הזדמנות ראשונה לסייר השנה בשדותינו. מזג האוויר היה נאה. גיוס זה הוא הראשון בשורת הגיוסים שעוד יהיו לקרן הבחירות של המפלגה.

בעלון מיום 10.1.55 אילנה מספרת על פגישה עם מגויסינו בבסיס ועל התרשמותה החיובית והמשמחת מפגישה זו. היא מספרת על הרוח הטובה בין המתגייסים, על הקופה המשותפת, על המאמץ לשמור ערכי התנועה והקשר עם הקיבוץ, המתבטא גם בעבודה במשק בזמן חופשתם ובואם הביתה.

תוכנית ההשקעות לתשט"ו

באותו עלון, בהקדמה לתוכנית ההשקעות, נכתב: בניגוד להשקעות אשתקד שברובן, 80%, היו יצרניות, מן ההכרח להדגיש השנה ההשקעות הצרכניות, הן בגלל הצורך להקים אצלנו את המוסד החינוכי והן בגלל ההכרח

לקדם בנייה ציבורית, המפגרת כל כך. כל השנים ראינו כתפקיד מרכזי וראשוני שלנו - ייצור בסיס ותשתית למשק והבטחת מנגנון הייצור.

כיום, לאחר ביסוס כמה מענפי המשק העיקריים, אין לדחות יותר ההשקעות בשטחים המוזנחים. בין ההשקעות שנדחו בעבר יש לקחת בחשבון, נוסף למוסד, התחלה רצינית, עוד השנה, לבניית חדר אוכל, מקלחת ציבורית, גמר הביוב מחדר האוכל, מקלט, גמר הקיטור ועוד. על אף העומס הרב בהשקעות צרכניות, אנו גם מציעים לטפל בתכנון בית תרבות, בהנחה שבשנה הבאה נוכל להתחיל בביצועו. גם בהשקעות היצרניות נשאר עוד הרבה לעשות. נוסף להשלמת ההשקעות מאשתקד, ונוסף להשקעות הרגילות לחידוש האיננוטר, נצטרך השנה להרחיב באופן ניכר שטחי ההשקיה, בעיקר לגידול תירס, להגדיל לול הרבייה, להשלים המחסנים לגרעינים ואספקה, להוסיף שיכון לרפת, וייתכן שנצטרך להוסיף גם השקעה רצינית לביצוע שלב ב', העיבוד ללולי פק, לולי הפיטום.

פרטי הצעת ההשקעות של ועדת המשק - הצעה שייתכנו בה שינויים משך השנה

40.000	פלחה	26.000 ל"י	בשיכוני החברים
4.000	מספוא	75.000	בבנייני ציבור
16.000	מוסך	5.000	שיכון נוער
12.000	מתכת	6.300	בנייני ילדים
5.000	גן הירק	120.000	המוסד החינוכי
6.000	מדגרה	121.000	בנייני משק
2.000	סידורי מים	40.000	השקיה
8.800	מחסן אספקה	3.000	ביוב
5.000	מכבסה	5.000	מטעים
2.000	מטבח	2.200	ביטחון
4.000	תחבורה		
5.000	בלתי נ. מראש		
=====			
513.300	יחד	403.500	סה"כ מקרקעין
	מטלטלין	109.800	=

עוד בעניין הישוב החדש של העולים ממרוקו באידיניבה - 18.1.55

"...הזרם של העולים החדשים הגיע עד שערנו. הוקם מחנה קליטה גדול בשכנותנו הקרובה. כישוב הותיק והמבוסס באזור, וכשכנים הקרובים ביותר, עלינו לשמש גורם רציני בהקלת הקליטה והשכנת יחסי שכנות

ידידותיים ותקינים והושטת עזרה במידת האפשרות. עלינו לזכור שלעולים אלה שיעברו במחנה הזה נשמש ביטוי ממשי ראשוני למציאות והווי החיים בארצנו ואין זה דבר פעוט ערך. הועמדנו כעת בפני בעיות קשות ועלינו לתת דעתנו עליהן ולמלא תפקידנו בצורה הטובה של קליטת העלייה הזאת לפי מיטב יכולתנו".

18.1.55: נזרעו כבר לפני הגשם וכן לאחריו 9,345 דונם.

4.2.55 עלון בעל פה

שלמה המזכיר מוסר על עצירת הגשמים.

במדור, מיומן הקיבוץ, נמסר על מסיבת ליל שישי: מוסיקה מתקליט פורגי ובס, וסרט מוזיקלי עם טוסקניני. על המשק והפלחה מסר דו"ח זליג הלבני, על לול ההטלה סיפר יהודה בן-חורין, על המתכת שלמה שביל, ועל החוג לריקודי עם חיה פ.

22.2.55 מסופר על חגיגת ט"ו בשבט והנטיעות בגבעתנו, וכן שהפעם השתתפו בטכס ילדי חרובית, שהתקבלו בחמימות ע"י הקיבוץ, וכן חילקו להם מתנות ומטעמים שונים.

באותו עלון נמסר על יום בנות חיל השריון. 75 חיילות הגיעו לקיבוץ מחיל השריון ליום עבודה במשק... הבנות חולקו בין הענפים השונים. לרובן הייתה זאת פגישה ראשונה ממשית עם חיי קיבוץ... בערב התקיימה פגישה משותפת עם הקיבוץ. קיבלנו מהחיילות סמל חיל השריון.

ועוד על שכננו החדש חרובית

ברשימה באותו עלון מספר ראובקה: "ביוזמת מדריכי חרובית ומורי כפר מנחם בוצע מפעל נאה - ציוד גן הילדים של חרובית ע"י קיבוצנו. בהתלהבות רבה התמסרו ילדינו למפעל ונתנו מצעצועיהם בעין יפה וביד נדיבה. גם החברים נתנו חלקם ע"י התקנת נדנדה גדולה ומגלשה, תוצרת המסגרייה והנגרייה.

בהזדמנות מסירת הציוד לילדי חרובית התקיימה פגישת היכרות בין ילדי שני הישובים. עמוסים על פלטפורמות נגררות אחרי טרקטורים ואוטו משא, הגיעו ילדינו בשעה 4 אחה"צ לחרובית. תרועת הצוצרה בישרה בואה של השיירה שהגיעה בשירה על השפתיים, בליווי נגינת אקורדיון. נשים ותינוקות על ידיהן יצאו בפתח ביתן ונענו לברכת השלום של ילדינו בנפנופי ידיים ובמטפחות ראש ששימשו גם למחות דמעה מעין מרוב התרגשות. בקבלת פנים נלהבת ובזמרה בוקעת נתקבלו ילדינו ע"י ילדי חרובית שהסתדרו בשורות בעזרת מוריהם.

על הרחבה לפני גן הילדים הושב ציבור הילדים על הקרקע, כשסביבם קהל רב מתושבי המקום, אורחים וחברי כפר מנחם שהצטרפו לשיירה. דברי פתיחה נאמרו ע"י חיותה, המורה מקריית ענבים, היושבת כמדריכה בחרובית. דברי ברכה הושמעו ע"י אחד מילדינו מכיתה ו', בהם הובעה השמחה לשינוי הנוף הקרוב על ידי הופעת חרובית באופן והרצון להתיידד ולהיות חברים טובים.

אחרי כמה הופעות אמנותיות משני הצדדים ושירה משותפת שגם ילדי חרובית הספיקו כבר לרכוש, יצאו בריקודים לקול צלילי האקורדיון. נוצרו מעגלים מעגלים, בהם נתמזגו הצברים עם העולים החדשים הקטנים. היה בזה ביטוי חזק לרצון הפועם בין הילדים למצוא שפה משותפת ולהתייחד.

המסיבה נסתיימה בחלוקת 'דברים טובים' ובהכנסת הצעצועים, מיד אל יד, בשרשרת חברים מהפלטפורמות לגן. רוח ידידותית מלבבת הייתה שרויה בעת הפגישה שהדביקה גם קהל הצופים המבוגרים. הייתה זו חוויה עמוקה עבור שני הצדדים.

יש לציין ההיענות היפה של ילדים וחברים והכוננות להטות שכם למפעל קליטת העלייה החדשה שהגיעה ארצה, והפעם בשכונתנו הקרובה".

ראובקה

הדי הפגישה דלעיל נפוצו במקומות שונים. הגיעו ברכות ממקומות שונים.

המערכת מפרסמת מכתב מיוחד שהגיע אלינו ממדור המושבים של מרכז מפ"ם. בין היתר כתוב: "...לא נשאר לנו חברים, אלא לברך אתכם על שעליתם על הדרך הנכונה. פעולתכם בחרובית שממנה יצאו להתיישבות בחבל לכיש, במפעל ההתיישבותי הזה, יהיה לנו חלק לא מבוטל...".

על הרקפת שמצאנו בגבעת הרקפות...

לאחר הסברו של עזריה אלון מקיבוץ אלונים על תולדות הרקפת, והכרזתו כפרח מוגן, פונה המערכת לחברים: "...הורים, מדריכים, מורים, שימו נא לב לנאמר לעיל ועזרו בהגנת הצמח העדין הזה, פן ייעלם מסביבתנו".

פרס לשלמה שק. בכינוס הארצי של ארגון עובדי הזבל האורגני הוכרז על חלוקת פרס אישי לשנת תשי"ד לחברנו שלמה שק, עבור עבודתו הטובה והמאמצים האישיים בשטח פיתוח הענף בשנה האחרונה. הננו מצרפים ברכותינו. מצוקת האמן. אביגדור מעלה הרהורים אישיים בזמן מחלתו על מצוקת האמן שלא מאפשרים לו להגשים מאווייו כאמן, אפילו בקישוט חדר האוכל לקראת החג, הוא נאלץ לעשות זאת בערבים ובלילות. ואין כבר מה לדבר על השתלמות בארץ או אפילו בחו"ל, כפי שהוא שמע שזה נעשה בקיבוצים אחרים. עכשיו שהוא חולה... איש לא מפריע לו להתמסר למשאת נפשו...

אוסף העתיקות המקומי - בטרם קם המוזיאון

משה י. מוסר סקירה מפורטת על האוסף העשיר שכבר נמצא בידינו, בזכות הקבוצה הנאמנה שהתאספה סביבו ומשוטטים בשדותינו ומביאים ומגלים ממש אוצרות: "...לא נפרט כל הממצאים. נציין רק התקופות מהן באו הממצאים: תקופת האבן הקדומה, האבן התיכונה, תקופת האבן החדשה, תקופת הברונזה (הברונזה הקדומה, תקופת הכנענים - בערך האלף השלישי לפני הספירה), תקופת הברונזה התיכונה (תקופת האבות), הברונזה המאוחרת (התקופה שלפני הכיבוש הישראלי), תקופת הברזל, התקופות ההלניסטיות והרומאיות. תל החרסים היה מיושב גם בימים ההם... כידוע, היום תל החרסים נהפך לאתר ארכיאולוגי מפורסם אצלנו, וכל שנה מעמיקים

תגליותיו מכל התקופות ע"י ארכיאולוגים של האוניברסיטה. כמו כן ממצאים מהתקופה הביזנטית, הערבית, הממלוכים..."

משה מסכם: "אין ספק שכאן, באזור התיישבות עתיק יומין זו של ארץ יהודה ופלשת, נוכל להשיג גדולות, אם רק נמשיך ונתמסר לפעולה. דרושה עין פקוחה של רבים".

משה ישראל

אות הקוממיות ליישובנו

בעלון מיום 22.3.55 מסופר שבימים אלה קיבלנו הודעה ממשרד הביטחון ומועדת "אות הקוממיות", וזו לשונה:

1. בהסתמך על הודעת שר הביטחון בכנסת בדבר הענקת אות הקוממיות ליישובים אשר נשאו במערכה לעצמאות ישראל, הוחלט להעניק ליישובכם אות הקוממיות.

2. האות - בצורת נס, כנסי חילות חטיבות צה"ל, בתוספת תעודת קלף, יימסר לנציג הקיבוץ בטכס חגיגי שיתקיים ביום העצמאות תשט"ו באצטדיון רמת גן, בחסותו של נשיא המדינה.

3. הנכם מתבקשים למנות בהקדם נציגים, גבר ואשה, שישימו כבאי-כוחכם לקבלת האות ולנשיאותו במפגן (כפי שכבר פרסמנו לעיל, היו אלה: חיים מ. ושו).

4. נודה לכם מאד אם תואילו להודיענו בדואר חוזר שמות הנציגים.

5. על מנת להבטיח הצלחה מלאה של הטכס, הנכם מתבקשים לשגר נציגים שיתייצבו בפני מפקד אצטדיון רמת גן לחזרה כללית שתתקיים בתאריך 26.4.55 בשעה 12.00.

6. נציגים יעמדו לרשות מפקד האצטדיון, לחזרות נוספות, עד לאחר הטכס שיתקיים למחרת.

מהרהוריו של צלם הקיבוץ...

כידוע, דוד פרלמוטר הוא צלם הקיבוץ והוא הוכיח עצמו בצילומיו, ניתן לאמור ככותב ההיסטוריה של הקיבוץ, בתמונות וכן כצלם אמנותי ומקצועי, שקיבל גם פרסים בינלאומיים. הוא יכול היה למלא תפקידו, בהיותו עובד בגינות נוי, ולשלב עבודה עם תפקידו כצלם שכה אהב. החלטת שיחת הקיבוץ להוציאו מגינות נוי פגעה בו קשה והוא כותב על כך בעלון הקיבוץ מיום 22.3.55, תוך צער עמוק ואכזבה והחלטה להפסיק לעת עתה עבודותיו בצילום, בתקווה שעוד יתוקנו הדברים.

סדר פסח התקיים השנה במחסן האספקה... השתתפו בסדר למעלה מ-800 איש.

המקהלה שרה

רמזה חכה

בניית המוסד

הוחלט לעשות כל המאמצים כדי לגמור מהר הקמת היסודות, עם גמר הקמתם, וטרם נגמר המו"מ עם הקבלנים, סולל בונה או מחלקת הבנייה, להמשיך בבניית הקירות. לשם כך, יש להביא, במידת הצורך, בעלי מקצוע מהחוץ והחומרים הדרושים.

העלון מיום 29.4.55 מוקדש בפתיחתו לשבע שנים שמלאו להכרזת העצמאות שלנו, שבע שנים מאז נפל דבר גדול בתולדות עמנו - הקמת מדינת ישראל. המאמר רצוף בסקירה על מאמצי הגבורה העילאיים של דורות חלוצים עד להקמת המדינה, אך גם מתריע על בדידותנו, על אופי הממשלה שקמה בברית בין הציונים הכלליים, הדתיים ומפא"י, והשאירה בחוץ אלה, אשר אולי יותר מכולם תרמו להקמתה. והחרדה גדולה לכיוון שממשלה זאת עלולה ללכת... והמאמר מסיים: "נתבע חזית חלוצית אמיתית לשינוי הדרך, להקמת משטר חלוצי. לא נשקוט, נגביר כוחנו בייצור, בסדנה ובשדה. ניאבק למדיניות שתחתור לכינון יחסי שכנים תקינים, לברית עמלים, לאחוות עמים. נעשה למען קיבוץ גלויות ומיזוגן, למען קליטת המוני ישראל בכל אתר ואתר.

ת ח י מ ד י נ ת י ש ר א ל ש ו ח ר ת ה ש ל ו מ ! י ח י ע מ י ש ר א ל !".

פרק רביעי: דיר ב', הקן, הבחירות לכנסת, הפסטיבל בורשה, קייטנות לילדי העיר, בחירות תשט"ז, מהפכת אוקטובר

1955 (המשך)

מעלוני הקיבוץ של שנת 1955 (המשך)

בעלון מיום 29.4.55 כותב עורך העלון, זלו, ברשימה בשם יום העצמאות ו1- במאי, את הדברים הבאים: "מועדים לשמחה, חגים וזמנים לששון! אנחנו איננו גורסים חלוקת החגים לפי נוסחת אבותינו: ימי שמחה וששון לחוד, וימי דין והרת עולם מאידך. חגיגנו ומועדינו, אינם אלא סך-הכל של כל ימות השנה, אינם אלא ביטוי תמציתי לימים אפורים וזוהרים כאחד, לזריחות ושקיעות כאחת. לכן טבועים הם בשמחה ובעצב, ברוממות רוח ובקול דממה דקה.

חג העצמאות בשנת תשט"ו, השנה השביעית לעצמאות ישראל. יחד עם כל בית ישראל, נרכין דגלינו בדומיה ונעלה זכרם של כל אלה, שהועלו קרבן עולה - וקורבנם נרצה. ומצווים אנו לצרור בתוכנו, לא רק נשמתם, כי אם גם רוחם, כור מחצבתם, המדורה שהאירה דרכם ואשר קמו לכבותה ולהשכיחה... אכן, לא על מי מנוחות עוגנת ספינתנו בשנה השביעית לעצמאותנו. רבו כי רבו הנחשולים. ברם, אתנו האמונה כי האור הגנוז בדורות חלוצים שהובילנו עד הלום, בכוחו ורק בכוחו להאיר במחשכים ולהצעידנו לקראת מילוי המשימה... תיתי לו לשר ההיסטוריה שהנחיל לנו יום העצמאות וחג הפועלים צמודים זה לזה. כי יש סמיכות הפרשיות, רעיון עמוק נובע מסמיכות זו. אין תקומה לחירותו של עם וריבונותו - אלא בזכות אחוות עמים. אחוות עמים פירושה שלטון פועלים: הגשמת מיטב שאיפותיהם וחזונם של תנועות הפועלים באשר הן שם. מכאן התלות ההדדית, ומכאן האחדות שלא ניתנת להפרדה. סוציאליזם מהפכני ופטריוטיזם אמיתי... יאה נא ה-1 במאי המתקרב ובא - יום של חשבון הנפש, יום של התעוררות, של קירוב לבבות, שיביא בעקבותיו התקדמות למטרה הנכספת".

זלו

ועוד על חג העצמאות...

לפי המסורת התקיימה העצרת של חג העצמאות מטעם אזור "יואב", הפעם בקדמה, בה השתתפו כל קיבוצי ויישובי הסביבה. אחרי פתיחת יו"ר המועצה ונאומו המוצלח של קובה וילן מנגבה, השמיעה המקהלה שלנו שלושה שירים. ניצוחו של קונרד מן טוב כרגיל. המקהלה זכתה לתשואות רבות... הופעה יפה של ילדי חרובית הוכיחה שהם מתחילים להשתלב בנוף המולדת... באותו עלון מתפרסמים מכתבי תודה והערכה מהקיבוץ הארצי ומקיבוץ יד מרדכי על השתתפותה ותרומתה של מקהלתנו בעצרת מורדי הגטאות ביד מרדכי.

הרחבת דיר ב' (החזיריה). הייתה כזאת אצלנו. היא חוסלה בגלל לחץ ואיומים (פסילת החלב) מצד הרבנים והכוחות החרדים. הוחלט לבנות משך כמה חודשים 6 תאים, מהם 2 גדולים. הממדים של הענף הזה תובעים תוספת אספקה נוסף על פסולת הקיבוץ.

העברה למוסד החינוכי. הוטל על חונקה, איצל וראובן לדאוג שתוך 10 ימים תבוצע העברה למוסד.

מעלון מיום 13.5.55

לקבוצת "לבנה" המצטרפת לתנועת השומר הצעיר שלוחה ברכת הקיבוץ: חזק ואמץ! לרגל אירוע חשוב זה, המסמל פעימת הצמיחה המתמדת בתוכנו והראוי לציון מיוחד, הבה וניתן רשות הדיבור לחברי "לבנה". נביא כמה קטעים בלבד: אילנה מספרת על התלהבות הקבוצה והציפייה המתוחה ליום זה... "דבר זה מחייב אותנו למחשבה. לא סתם נצטרף לתנועה. עתה יתחילו חיים חדשים. עכשיו אתה צריך לדעת שאתה שומר! איש אמת, שאינו משקר, אינו גונב, עוזר לחבריו בעת צרה, נאמן לעמו ומולדתו וכו'..."

יתכן והדבר לא קל, אבל אנו לא נחסוך במאמצינו לעמוד במשימה, להיות קבוצה טובה ולא לבייש דגל כפר מנחם!"

אילנה

בעלון מיום 20.5.55 סוקרים זלו ומתתיהו תוצאות הבחירות לוועידת ההסתדרות. נביא כמה קטעים מסקירותיהם. מתתיהו כותב: "אכן, זוהי האמת. ב'סיבוב הראשון' של מערכת הבחירות לא השגנו אשר קיווינו. ההצלחה לא האירה לנו פנים.

אמנם, טעות קשה יעשו אותם החברים שלא יעריכו המחנה הגדול, שלמעלה מ-50 אלף מצביעים עבורנו, דבר שכל עיתוני יריבינו מנסים להסתירו. מחוץ להתיישבות העובדת הצביעו עבורנו למעלה מ-35 אלף חברים, הווי אומר, שכל חבר מפלגה בעיר גייס עוד 2 מצביעים עבורנו. דבר לא מבוטל. לפני חודש, בערך, אף לא קיווינו ליותר. הערכנו לקבל 55-60 אלף, הודות למצב רוח העצום שהיה בשבועות האחרונים בכל האסיפות שלנו, שעברו בהצלחה בלתי רגילה..."

מתתיהו מתעכב על המסירות היוצאת מהכלל של חברינו למערכת הבחירות, ואף על הגיוס הגדול של קיבוצנו והנאמנות לדרכה של מפ"ם... "לא השגנו כל מה שרצינו, לא במעט בגלל הופעתה, לצערנו הרב, של אחדות העבודה והצלחתה היחסית, הרי מחנה של 50 אלף הנאמנים לנו מוכיח שהכינו שורש בציבור רחב...". והוא מסיים: "ב'סיבוב השני', והוא מכריע עוד יותר, נגייס מרבית חברינו ומיטב אנשינו להסברה, לעזרה בסניפים, למלאכת הבחירות. תופעל הועדה הפוליטית במלוא הקיטור, ייהפך הקיבוץ לקולקטיב לוחם אחד, קנאי ומסור.

ואם כולנו ככה, בטוחני שלא נאכזב. הדרך של מפ"ם היא הדרך הנכונה לפתרון בעיות העם והמדינה. הבה נתגייס במלוא הכוח, ובמלוא האמונה!".
מתתיהו

זלו כותב: "תוצאות הבחירות לועידת ההסתדרות הכזיבו אותנו והדהימו גם יחד. נראה לנו שהדגש למילה תדהמה הוא הנכון. היכול להכזיב יחיד או ציבור הפונה עורף לתנועה התובעת דריכות מתמדת, הקוראת יום-יום, שעה שעה, לעימות עם המציאות לאור החזון, שכל מצוותיה הן התנקשות חוזרת במציאות האופפת אותנו? ...אולם יש מקום לתהות על מעמדנו ועתידנו, לאור תוצאות הבחירות האחרונות. האם צו הגורל הוא שנישאר מיעוט צודק, נקי כפיים ובר לבב, אבל מיעוט הפוחת והולך? לא! אין צו כזה... אם כן, אולי יש צורך לבדוק מחדש הכלים הארגוניים וההסברתיים שלנו, שמא אינם מספיקים עוד לייעודם, שמא אין בכוחם להוביל דברינו לכל בית, פועל, סדנא ולכל בית חרושת? שמא שפתנו לא מובנת עוד לציבור הרחב והמתרחב, אליו אנו מדברים? וכל עוד לא גמרנו אומר להסתגר, לא להתערב, אלא להפך, להסתער, הרינו מחויבים להיות מובנים, למצוא שפה משותפת עם הציבור הרחב יותר.

ומהכלל לפרט. מה אנו ומה חלקנו במערכה הגורלית הזאת. האם עשינו די? האם מתחנו כל כוחותינו וכל מאמצינו למענה? ...ברור לכולנו שמעמדנו כקיבוץ, גורלנו כקולקטיב, קשור למעמדה של המפלגה. עלייתה - עלייתנו. כישלונה - כישלוננו... והוא מסיים: הבה נעלה ונבהיר לנו הבעיות ונחפש במשותף תשובה להן".

זלו

סמל הבוגרים

במוצ"ש, 14.5, התקיים בנגבה טכס הענקת סמל הבוגרים לקבוצת "השחר", כיתה י"א במוסד. הטכס התקיים בחורשה ליד צומת הכביש המוליך לבאר שבע. נוכחו קן נגבה ומגדל והורי הילדים מקיבוצי הסביבה. במעמד זה קיבלו קבוצת "סער" סמלי צופים וקבוצת "לפיד" עניבות.

בעלון מיום 26.5.55 מקדיש זלו בפתיחת העלון הרהוריו על חג הביכורים אצלנו: "...טבעי הדבר שאימצנו לנו פולחן אבותינו ומקיימים מצוות הבאת הביכורים והגשת שי בעצרת החג לקרן הגואלת אדמת ישראל... אולם עד היום לא הצלחנו לטבוע חותמם של שאר סימני החג, מורשת דורות, ולו גם, באספקלריה של ימינו והווייתנו. היש להסיח הדעת ממעמד הר סיני? זו 'המאגנה כרטא' של המוסר והחוק העליון, גולת הכותרת של ראשית תרבות המין האנושי עלי אדמות. מתן תורה זוהי בקעה רחבה להתגדר בה. אבותינו ידעו לקשור ולכרוך יחד הלכה ואגדה ביסודות החג, למזגם לשלמות אחת... והוא מסיים: אוצרות החגים, מטמוניהם וסמליהם, הם סם חיים לנו ולדורות הבאים...".

זלו

הרחבת הקן (מעלון מיום 26.5.55)

בל"ג בעומר, לאחר טיול ומחנה במשק שנלר, נערך מפקד חגיגי של הקן על מגרש האמפיתיאטרון, בו היו נוכחים חברי הקיבוץ שהסתכלו בטכס קבלת קבוצת "לבנה" לקן, וכן העלאת חברת "זית" ו"אלון" לשכבות יותר בוגרות. לקבוצת "זית" חולקו עניבות ול"אלון" רקע לסמלי צופים. אחרי המפקד החלו הריקודים בחדר האוכל. קבוצת "לבנה" קיימה מסיבה שההורים ערכו לכבוד מאורע זה.

עם כניסת לבנה לקן, מסתמן מפנה בהרכבו, המסמל תוספת של קבוצה כל שנה. בשנים האחרונות היה הקן מורכב רק מחברות הנוער במקום.

ביקור המחלקה לכלכלה של הקבה"א

ביום שני 20.5 ביקרו אצלנו שלמה רוזן ופודי מהמחלקה לכלכלה של הקבה"א. אחרי סיור מקיף בכל ענפי המשק, ישבו על מדוכת החשבונות ובדיקת מספרים כדי לתהות על התפתחות המשק וגידולו. הדלים אותם, במיוחד, הפיגור במטעים, הן בהישגים והן בגודל השטח. הם התאכזבו מסיכומי גן הירק דאשתקד. קיבוץ בגילנו צריך היה להגיע לשטח מטע לממדים גדולים בהרבה. אנו העלינו בפניהם בעיית כוח האדם, בייחוד לקראת השנה הבאה, עם עזיבת "עמל". כמו כן הדגשנו הצורך וההכרח בפיתוח שלב ב' של הכנף-לולי-פק, שיצריך הרחבה נוספת בימי העבודה, ותבענו פתרון של תוספת אנשים, ע"י גרעין או השלמה. חברי המחלקה גילו הבנה לשתי הבעיות שהצגנו בפניהם. בעלון מיום 3.6.55 נמסר בפתיחתו על עצירת הגשמים ומכת העכברים בשדות הפלחה... הנזקים בשדות הם קשים...

בועדת המשק הוחלט לדון בהצעה לנטוע פרדס בגודל של 300 דונם. בעלון מיום 17.6.55 נמסר בפתיחתו על הפעולה הנרחבת ועל התגייסות מסורה של חברים רבים לקראת הבחירות לכנסת. מבקרים במושבים, ביישובי העולים החדשים, לומדים תנאי חייהם, ולמרות חששותינו, התברר שגם מקבלים אותנו בסבר פנים יפות ומוכנים לשמוע להסברתנו. בעלון זה יש כתבות רבות על חיי הילדים שלנו בבית-הספר. מסיבות, הערכות של המורים והמטפלות, יצירות הילדים, שירים שהילדים חיברו בהצגות שלהם, מורגשת חדות נעורים, שמחת הורים. גם אצל הילדים וגם אצל ההורים מורגשת חוויה של שותפות, של אמונה, שהנה גדל הדור השני של הקיבוץ והוא שותף מלא לדרכו, בנינו והתפתחותו של מפעלינו החלוצי.

דואר נע בכפר מנחם

קו חדש של דואר נע יפתח בארץ. קו יבנה-חולדה, הכולל בין יתר המשקים בסביבה זו גם כפר מנחם. הוא יתחיל לפעול ב-12 ליוני שנה זו. הוא יגיע אלינו בשעה 11 בכל ימות השבוע. דואר בכל המובנים.

הכתובת: כפר מנחם. ד.ג. יבנה-חולדה.

ועוד על הבחירות לכנסת

"...עוד 10 ימים נשארו... ההתגייסות שלנו טובה. ואין לשכוח שכל פעילותנו היא אחרי העבודה, העמסת עופות, גיוסים ותורנויות. לא פגענו בסידור העבודה הרגיל של הקיבוץ... נקשרו קשרים אישיים בין החברים ותושבי הסביבה, ובמידה מסוימת מניחים היסוד להמשך הפעולה גם להבא..."

אפשר לסכם הפעולה עד כה סיכום חיובי בהחלט... כעת אנו עומדים בפני המערכה האחרונה והמכרעת. בעשרת הימים האחרונים וביום הבחירות נצטרך לעשות מאמץ עליון ולרתום כולנו לכל הפעולות שידרשו מאתנו".

גם בעלון מיום 22.7.55 פונה המערכת לכל החברים: שעת האפס קרבה. ימים ספורים נשארו עד ליום הבחירות לכנסת השלישית, החל ביום שלישי הבא, 26.7.55. במדינה יום זה הוכרז כשבתון. נתגייס כולנו כאיש אחד.

ולאחר הבחירות...

בעלון מיום 5.8.55 כותבת המערכת, ב"על הפרק": "לאחר חודשיים של מתח פוליטי ופעולה מאומצת ואינטנסיבית לקראת הבחירות לכנסת השלישית, יכולים אנו לקבוע בהרגשת רווחה וסיפוק, כי לא לשווא היה עמלנו.

לא זכורה בתולדות הקיבוץ תקופה, בה התגלתה ערות פוליטית מלווה במעשים והתנדבות מפוארת, מצד מספר כה רב של חברים, כמו בבחירות אלו..."

לאור הופעתה של אחדות העבודה בסימאות האקטיביסטיות, שהצמיחו פרי באושים - עלייתה של 'חירות' - מפלגת הפשיזם הישראלי, ובוגדנותה של מק"י, שבעקבות משפט קסטנר, לא נרתעה במצח נחושה, להשמיץ ולהעליל, אפילו על מחנה 'השומר הצעיר', אשמת שיתוף פעולה עם הנאצים, ודרכה הרפורמיסטית של מפא"י, שסללה הדרך לעליית הימין והדתיים בישוב ולהחלשתו של המחנה הפועלי, התברר ביתר שאת לכולנו צדקת דרכה של מפ"ם - בחירתה לשלום, לאחוות עמים, לעצמאות אמת של המדינה, לניטרליות מדיניות החוץ, לביטחון הגבולות, לעלייה גדולה וקיבוץ הגלויות ולמשטר חלוצי במדינה..."

במשק

בועדת המשק הוחלט להקטנת ממדי גן הירק, שבשנת תשי"ד הושקע בו הכי הרבה ימי עבודה של המשק - 5,000 י"ע. הוחלט שלשנת תשט"ז יוקצו רק 2,000 י"ע ושטח של 160-180 דונם.

בפלחה. תוכנית הזריעה היא: חיטה - 2,550 ד', שעורה - 3,020 ד', חציר - 1,300 ד', קטניות לגרעינים - 1,350 ד', חילבה לזבל ירוק - 450 ד'. סה"כ גידולי חורף - 8,670 דונם.

המטע הניסיוני בשטח הביוב: שטח מיושר-נטוע 6.5 ד'. הוא כולל 75 עצי גויאבה, 75 תאנים משני זנים. 70 רימונים, 4 עצי זית, לימון וקלמנטינות. ועכשיו נטעו 10 שתילי דקלים מזן חייני. התמר מזן זה לח ומופיע בשוק בסוף הקיץ.

לשחרורה של נירה מצה"ל

כבכורת הקיבוץ, עומדת לנירה תמיד זכות ראשונים. החל מהקמת בית התינוקות, יציאה למוסד, ועד בואה לקיבוץ כחברה ראשונה מהדור הצעיר, דור הבנים.

לחברתנו הצעירה, הסמלת נירה, עם תום שנות שירותך בצה"ל ועמידתך בכבוד בכל קשיי השירות והקורסים בצבא, שלוחה לך ברכת הקיבוץ כולו: כה לחי!

עם צאת המשלחת לפסטיבל הנוער בורשה. אם כי עניין זה חורג ממסגרת יומן הקיבוץ, הרי הפעם אנו גאים במיוחד בחלק הנכבד שיש לנו במשלחת חשובה זו - שני חברינו מתתיהו ויוכבד, עמדה להם הזכות להשתתף במשלחת כחברים... הם יצאו מהארץ ביום 28.7.55 במטוס אל על לטורקיה ומשם לפולין. אנו מאחלים למשלחת כולה ולחברינו בתוכה - הצלחה בשליחותם הנעלה. להדק קשרים ולהעמיק יחסי אחווה בין העמים למען הפגת מתיחות, למען השלום, ולייצג מדינת ישראל ושאיפותינו אנו באור הנכון...

לאחר הבחירות... "החברים חזרו עייפים אך מרוצים... אחרוני החוזרים מירושלים הגיעו בשחר באור היום. ההתגייסות הייתה למופת. המכסה שהטילו עלינו מילאנו, ואף עברנו עליה, הן באנשים והן ברכב".

הבחירות בכפר מנחם: מספר בעלי זכות בחירה במקום - 286, מספר המצביעים - 245, לא הצביעו במקום - 44, מהם חלק מכריע חיילים שלנו, והיתר בעלי זכות בחירה שאינם במקום. תוצאות הבחירות: מפ"ם 238, מפא"י 4, אחדות העבודה 2, ומעטפה אחת ריקה. בסה"כ 245.

ועוד משהו לאחר הבחירות... ישראל כרמון כותב במאמרו: "...הבחירות הכניסו חברים רבים מאתנו למתיחות גדולה. אבל, בהשקעת מאמצים כה רבים, גם הפקנו לקח רב עבור עצמנו. הפעילות הכניסה בנו הרגשת ליכוד עמוקה. כולנו יחד היינו חרדים לכבוד המפלגה, שררה בינינו אווירה חברית, אשר מזמן לא הרגשנוה. הוחזר לנו הביטחון בעצמנו וראינו כי אכן יכולים אנו, פשוט יכולים אנו, לא להזניח. יכולים אנו בשיתוף פעולה ובדאגה משותפת וביחס רציני ביותר מצד כולם להטות שכם לחישול הכלי הפועל לטובת מעמד הפועלים והעם כולו...".

בסוף מאמרו פונה ישראל לחברים להתגייסות ופעולת הסברה לא רק לקראת הבחירות אלא משך כל השנה. בעלון מיום 12.8.55, בפתחתו, כותב "מפעל חדש", והכוונה למפעל המשחטה, שכבר הזכרנו אותה בפרקים הקודמים בסיפורנו על לולי פק.

"בשבועות האחרונים היווה מרכז הכובד של פעילותנו המשקית - הטיפול בהקמת מפעל בשטח פעולה חדש לחלוטין: המשחטה, המוקמת והולכת בימים אלה. אם כל מפעל חדש במשק מעורר בעיות שונות, הרי על אחת כמה וכמה מפעל זה, שהנו הראשון בארץ, לאחר שקיבלנו על עצמנו אף בשטח זה להיות החלוצים וללכת בדרך בלתי סלולה. אף על פי שאנו נמצאים עדיין בראשית הדרך, אשתדל למסור אינפורמציה מהבעיות העומדות לפנינו.

ראשונות. הטיפול בעניין המשחטה התחיל מצדנו עוד לפני זמן, למעשה חזינו הדבר עם פרסום התוכנית הראשונה ללולי פק עוד בפברואר אשתקד.

התחלנו לטפל באופן מעשי, ע"י ריכוז חומר, לימוד הבעיות, וכן שלחנו חבר מיוחד לארה"ב, עוד לפני גמר שלבי הבנייה הסופיים בכנף. בעניין זה לא רק היינו חלוצים של הרעיון, אלא הקדמנו בטיפול מעשי ובלמוד הבעיות בכל היקפם וביסודיות רבה. ואכן, עם כל הטיפול הנמרץ משך החודשים האחרונים עם גורמים שונים, ארגוני משקים, מוסדות שיווק, משרד החקלאות, ועזרה טכנית - יהיה המפעל שלנו הראשון בארץ מסוג זה. הוא גם ישמש דוגמא ותחנת ניסיונות לכל המפעלים שיוקמו בקרוב. למרות 'דמי הלימוד' שישולמו על ידינו - אין ענינו צרה בכך.

סוג המפעל. ראשית היו התלבטויות רבות בעניין אופי המפעל. בחו"ל קיימים מפעלים שונים מסוג זה, מבחינת ההיקף, הזיקה, מבחינה טכנית ואופי העיבוד.

לאחר פירוט והסבר כל הבחינות הנ"ל, עמדנו בפני הכרעות קשות. ואכן, חודשים רבים התהלכנו באשליות בשטחים אלה, ובדעות מוטעות, ובעקבותינו כל האחרים שטיפלו בדבר, החל מתנובה וגמור במשקים שונים. קודם הושם הדגש על מידת המיכון ו"הסרט הנע", ואילו האמת היא שבתנאי הארץ זוהי הבעיה הכי פחות חשובה מכל מכלול הבעיות. בעניין זה, יש לציין, נעזרנו הרבה הודות לביקורו של אריה בארה"ב. הסיור שערך בעשרות מפעלים ברחבי ארה"ב, אפשר לו התייעצות עם אנשי מקצוע מעולים, והעברת חומר נרחב ביותר אלינו, המפעל היחידי בארץ. ולאחר לימוד ובירור יסודי של בעיות אלו, החלטנו:

א. להקים בשלב ראשון מפעל בממדים בינוניים - שיאפשר עיבוד של 2,000 עד 2,500 ק"ג ליום עבודה. בשם לב שמפעל כזה לא יכול לעבוד יותר מ- 200-250 יום בשנה, הרי הוא למעשה לפי ממדי הלול שלנו, באם כל תוצרתו תעובד במקום.

ב. לוותר לפי שעה על המיכון האוטומטי, "הסרט הנע", ולהסתפק במכונות הגילוח, למרות שהספק העבודה יהיה יותר נמוך.

ג. לקיים העיקרון של מכונות מותאמות לשחיטה כשרה למהדרין, כדי בזמן הראשון לא לעורר בעיות, שלא תחסרנה בלאו הכי. אולם גם להצטייד בסידורים רזרביים בעיבוד חם ובמכונות הרתחה.

ד. לשים דגש לעיבוד היפה והעדין של העוף.

ה. להצטייד במכונות קירור וייצור פתיתי קרח הנחוצים לייצור מידי וגם להכין מכונות להקפאה עמוקה, שאינה הכרחית לשיווק העופות בארץ, אולם נחוצה למצבים מסוימים במקרה של עודפים גדולים, ובמיוחד, כדי ללמוד מלאכת ההקפאה ועיבוד בכל השלבים, וכן כדי להיות מצוידים ומוכנים לקראת אפשרויות של ניסיונות ייצוא.

ו. מסגרת המפעל בממדים אלה והציוד הנ"ל - יאפשרו תקופת ניסיון של שנה לפחות, ללימוד הבעיות באופן יסודי, מבלי לוותר על ייצור מידי. רק לאחר תקופת ניסיון כזו, וגם לאחר שיווצר שוק למוצר החדש ונכיר בעיותיו, נוכל לגשת לתכנון יותר יסודי ומלא.

כזאת הייתה הכרעתנו ובהתאם לכך ניגשנו במרץ לרכישת המכונות...."

פייטל

המאמר, המשתרע על כמה עמודים, נכתב ע"י פייטל, שהשקיע הרבה מאד מאמצים להקמתו. ממשיך לתאר כל הקשיים בתהליך הקמתו של מפעל ראשון זה בארץ: "האישורים להקמתו ממשרד החקלאות והקצבת דולרים למענו, הקשיים בהשגתם עד שאשכול בעצמו התערב וקיבלנו אותם. השגת המכונות המתאימות, בעיות השגת מימון מתאים, בעיות ההקפאה העמוקה, שאלת הכשרות, בעיות השיווק, ואין סוף בעיות נוספות, כגון בעיית העובדים, בזמן ראשון לפחות 15, בעצמנו או גם להיעזר בשכירים, השייכות רק שלנו או של המועצה ושיתוף עם משקים אחרים. היתרונות והחסרונות של העוף הקפוא בשוק ולעקרת הבית. בעיות רבות שנצטרך לפתור אותן תוך כדי לימודי לקח וניסיון". פייטל מסיים בנימה אופטימית להצלחת המפעל ומבטיח אינפורמציות נוספות לעלוך.

ועוד על הבחירות לכנסת השלישית

חיים גולדברג, שהיה פעיל מאד במערכת הבחירות, כותב מאמר גדול על פעולתנו במושבי האזור. נביא את פתיחת מאמרו:

"מאחורנו מבצע גדול, מבצע שנמשך כמה חודשים, מבצע שהקיף כל חלקי התנועה והמפלגה. במבצע הזה, הבחירות לכנסת השלישית, ידעו כל תאי התנועה והמפלגה להתלכד ביתר שאת, ולהתגייס במידה נרחבת הרבה יותר מאשר במבצע הקודם, מערכת הבחירות להסתדרות.

השתתפות חברי כפר מנחם הייתה מורגשת לאורך כל החזית, שליחינו הפליגו למרחקים וקיבלו על עצמם עול של הנהגת סניפים שלמים, ותפקידם מילאו בכבוד ובהצלחה... לבחירות לכנסת הטלנו כל כוחנו הקולקטיבי והתגייסות חברינו יכולים לשמש דוגמא ומופת לכל חלקי התנועה... עם התקרב היום המכריע, הייתה ההתגייסות ללא גבול, ללא חשבון, ללא דאגה לצרכי הפרט, הכל הוטל על כף המאזניים בצורה שחברי הקיבוץ עדיין לא ידעוה בעבר. למרות שהיה זה מבצע יקר בהוצאות: רכב, ימי עבודה, ביטול כל יתר הפעולות, הרי בסופו של דבר, זה גם קירב וחישל וחיסן אותם לתפקידים לקראת העתיד..."

חיים גולדברג

מהפסטיבל לשלום בורשה

נתקבלו מכתבים משליחינו יוכבד ומתתיהו... "כשאתה בא לורשה העין תופסת שני דברים מנוגדים בבת אחת. בנייה רבה מאד, ומאיך ניכרים עדיין חזק מאד מה שהגרמנים עשו, הרסו והשמידו בה. קשה לתאר איזו זוועה התחוללה כאן... אכן המילה שלום היא התשוקה העליונה של כולם...

היום הראשון שלי החלטתי להקדיש להתייחדות עם בית הקברות הגדול של עמנו והלכתי מיד למקום שהיה הגטו. שוטטתי בין החורבות כשאני כולי מזועזע ונפשי בוכה על אוכדן בית ישראל. חיפשתי בין האבנים ובין תלי התלים של החורבות עקבות החיים הגדולים, העשירים והאומללים של עמנו. חיפשתי, יחד עם ישראל גוטמן שהיה

בגטו ובאשוויץ, הבונקר של מרדכי אנילביץ'. הייתי על יד האנדרטה העומדת בלב חורבות הגטו, זו המפורסמת של הפסל רפפורט, אשר פיסל גם הפסלים ביד מרדכי ונגבה.

בקרוב כל סביבת הגטו תיושר ולא יכירו כלום. הרחובות השתנו ובקושי אפשר לחדש העבר. סביב סביב בונים הכל מחדש.

בערב ביקרנו בתיאטרון של אידה קמינסקה, בתה של השחקנית הידועה והותיקה, אסתר רחל קמינסקה, בהצגה יהודית (עם שחקנים גם לא יהודים), וקבלת פנים לכבודנו. זה לעת עתה. שלום לכולכם וכל טוב".

מתתיהו

"עונה מתה"

...אולי בגלל העייפות לאחר הבחירות, ואולי גם מסיבות אחרות, עובדה היא שכמה שיחות התבטלו בגלל חוסר אנשים... והיו בעיות דחופות וחשובות שרק בשיחת קיבוץ ניתן לברר אותן... באם לא נצליח לקיים שיחות קיבוץ ובהשתתפות ערה, עלול הדבר להתנקם בנו קשות. עדיין אין לנו תחליף לשיחה, למרות מגרעותיה...

מפעל ראוי להוקרה

בצניעות וללא פרסומת מבוצע מפעל ראוי להוקרה - הארחת ילדי עיר משכונות העוני והמעברות בקיבוצים, לתקופה של שבועיים ימים. גם אלינו נשלחו שלושה ילדים המתארחים ב'אילה' ו'דרור'. אין ספק שבכמה רבה במפעל צנוע זה... לא רק מבחינה הומניטרית, כי אם גם להיכרות טובה יותר בין הילדים ולימוד תנאי החיים של שניהם.

זה גם יכול להביא להיכרות קרובה יותר בין חברי המפלגה מכל העדות לבין חברי הקיבוץ.

ישר כוחם של החברים היוזמים והנושאים מפעל זה. נאחל להם הצלחה והרחבת הממדים.

בעלון מיום 2.9.55 נפרדת המערכת בשם הקיבוץ מחברת הנוער "עמל" שסיימה תקופת הלימודים ועומדת להצטרף כהשלמה לקיבוץ אחר. ברכות הקיבוץ מלווה אותה. משה אסף מפרסם בעלון זה רשימה לאירוע זה. גם יפה מהחברה ועוד חברים מפרסמים הרגשותיהם ותודתם לקיבוץ על שנות היותם אצלנו.

רשמים מפסטיבל הנוער בורשה. בסקרנות ועניין רב שמעו החברים, שהתאספו על הדשא לפני חדר האוכל, קהל רב, רשמים מפסטיבל הנוער בורשה, שנמסרו ע"י מתתיהו, עוד ביום ראשון לבואו. האינפורמציה, ובה גם ביקור המשלחת במחנה ההשמדה הגדול באשוויץ, נמשכה בשני ערבים, בליל שבת ומוצאי שבת 26-27 באוגוסט, ועדיין לא מיצה הכל.

באותו עלון מתפרסם גם נאומו של מתתיהו בשם המשלחת הישראלית כולה למשלחת הסובייטית בפגישת רעים משותפת.

בתערוכה הבינלאומית לצילום שהתקיימה בקופנהגן, דנמרק, זכה דוד פרלמוטר להוקרה רבה. מישראל נשלחו 43 צילומים של 12 צלמים, מהן אושרו לתערוכה רק 10 של 7 צלמים, וביניהם של דוד פ. עובדה זו מוכיחה על רמתו האמנותית של דוד באמנות הצילום, ואנו שמחים יחד אתו להצלחתו, והננו מאחלים לו שישוב במהרה לעסוק במשנה מרץ בשטח שכה קרוב ללבו, ויעלה להישגים עוד יותר מפוארים.

החגים. ראש השנה הוחג ברוב עם, קרוב ל-600 אנשים נאספו מסובים לשולחנות על הדשא שלפני חדר האוכל. מקהלה זעירה בניצוחה של נירה פתחה מסיבת החג. אביה של תרצה השמיע כמה קטעי נגינה על פסנתר. הושמעו ברכות החג של נציג הקיבוץ והשכבות השונות של האוכלוסייה. אחרי הסעודה, שהייתה כידם הטובה של עובדי המטבח, הוצגה תסכית של מאורעות השנה בעולם, בארץ ובקיבוצנו.

בליל השני של החג הופיעה להקת הרקדנית בהדרכתה של נעמי אלסקובסקי.

זוכרים... אתמול ב-6 לאוקטובר מלאו 4 שנים למותו של חנן וביום חמישי, 14 באוקטובר, ימלאו 3 שנים למותו של אצה... וביום ראשון, 25 בספטמבר, מלאו 12 שנה למותו של זאב לוונברג.

במשק

סקירות נרחבות מבעלי הענפים על התירס, מטעים, תפוחים, השזיפים הצעירים, על הבניין וניצול חדש של הזבל האורגני.

פתיחת בית המלאכה של בית-הספר. בשבת, ספטמבר 24 הוזמנו כולנו לסיור בבית המלאכה שחונך זה עתה... כולנו הופתענו למראה הנכס הרציני הזה שקם בבית-ספרנו... הוקם מכשיר חינוכי רב-ערך שיהווה יסוד של השטח העמלני בחינוכנו שהיה לקוי אצלנו עד היום... מפעל נאה הוקם...

בעלון מיום 27.10.55 מפרט רכו המשק, איצל, בהרחבה, תוכנית ההשקעות לשנה הקרובה, המקיפה שטחים רבים במשק ובשטחי הצרכנות. תוכנית המראה גידול והתפתחות של המשק וכן הגדלת רמת החיים של החברים והילדים.

רשימות של חייל. נחום כותב לעלון רשימה מפורטת על חוויותיו בצבא, לאחר שחלפו כבר 15 חודש מאז הוא ואורי התגייסו. נחום מתעכב בעיקר בניתוח כמה עיקרי חיים לכן קיבוץ העוזב ביתו הקיבוצי ונפגש עם עולם אחר לגמרי, שהיה זר לו. הוא מרחיב השקפותיו ב - 3 דברים: חישול האופי, הרחבת אופקים ורכישת ניסיון.

תוצאות הבחירות לשנת תשט"ז

המזכיר - מיטק, רכו המשק - איצל ואחרי הקורס היינץ, בא-כוח - אברהמק'ה, רכו קניות - אריה מ., מנהל חשבונות - ברוך, סדרני עבודה - תרצה, פנחס, מחסנאי מטבח - חיה ס., אברהמל'ה, מחסן בגדים - ?, מחסן ילדים - בלה ק., חצרן - אריה ל., חצרן ילדים - נחקה, ראש קן - יעל, ספרנים - זלו, גד. מזכירות: מיטק, איצל, אברהמק'ה, דינה מ., משה ד.

ו. משק: איצל, אברהמק'ה, מיטק, אריה מ., ברוך, סדרן עבודה, זליג הלב, פייטל, חיים ב., שלמה א., חיה ס., אברהמ'ל, ראובן ש., שלמה ש., אריה ד.
ועדת עבודה: חיים ב., איצל, נחה, תרצה, פנחס.
ו. חינוך: ראובקה, רחל'ה, יוכבד, ברל, גרישקה, אסתר ס., רכז עובדי בית-הספר - דייוו.
ו. תרבות: דוד ע., פייטל, ראובן ש., שלמה א., אברהם, נחקה, אריה ל., חיה פ., נירה.
ו. חברים: קוטי, יהודית אל., שולה, רשקה, עמרי.
ו. בריאות: רוזקה, מטפלת חולים, עמנואל.
לא פירטנו: ו. בניין, ספורט, בדיק, ביטחון, פוליטית, קשר, השלמה, מוסד, בטיחות, קליטה, מחסן, מועצת הקן, מערכת העלון, נוי, רכז מדריכי הנוער.
רשמי מסע מפי לידה, שנרשם ע"י דוד ע., על נסיעתה לאנגליה ע"י קופת חולים ומטרתה לימוד בעיות הטיפול בחולים וענייני הארגון של בית החולים. לידה ביקרה גם בצרפת ושוויץ.
בעלון מיום 8 בנובמבר פותח העלון במאמר גדול של זאב פינקוס על המהפכה האוקטוברית.
מכתב ממרכז מפ"ם. "הננו מביעים בזה תודת החברים על עזרתכם הרבה בארגון הכינוס האזורי ב-29 באוקטובר שהתקיים במשקכם. בטיפולכם בכינוס ובמידת הכנסת האורחים שנהגתם בחברים - ראו כולם סימן נוסף לחיזוק הקשר של פועלי העיר והכפר. קשר שבזכותו קיימת ותתקיים מפ"ם".
בעלון מיום 23 בנובמבר מעלה המערכת את זכרו של רינגל ז"ל במלאת חמש שנים למותו.
על הריבית ממאזן תשט"ו:

להלוואות מעל שנה	25,260.384	עד שנה	8,702.487	ל"י
לבנקים	2,395.612	לארגון מ. דרום	5,993.260	"
לקיבוצי השוה"צ	10,902.103	גמ"חים	3,115.480	"
פיגורים	180.012	מ. בנייה	105.970	"
סה"כ ריבית	60,142.780			ל"י

האשראי וההלוואות שקיבלנו באותה שנה היו 88,1093 ל"י, שזה 6.8%

"החרפושית"

משה י. מספר בעלון מיום 6.12.55 על מציאה בלתי רגילה לאוסף הארכיאולוגי שלנו, שמצאנו בשדותינו, והיא "החרפושית". הוא מסביר שהחרפושית היא חותמת מצרית, ששימשה בעבר לחתימה במקום השם. החרפושית שלנו מצטיינת בשלמות ועדינות הביצוע. זוהי כבר החרפושית השנייה שמצאנו, הראשונה שהייתה מתקופת

ההיקסוסים נמסרה החוצה. השנייה והחדשה הרבה יותר טובה. היא כנראה שייכת לתקופת הברונזה התיכונה, תקופת האבות (שנים אחר כך היא נהפכה לסמל של המוזיאון הארכיאולוגי שלנו). בעלון מיום 6.12.55 מציינת המערכת 16 שנה ליום עלייתנו להתיישבות בכפר מנחם. היא מביאה קטעים ממגילת העלייה, ברכת מ.מ. אוסישקין, זיכרונות כיצד נפלה ההכרעה פה אחד לעלייתנו לכפר מנחם, על אף שאיפותינו השונות, והחניות השונות בדרכנו להתיישבות, סקירה גיאוגרפית, ומסיימת בעוד קטע ממגילת העלייה: ...באנו באמונה, כי פניך האפורים יוצפו אור של האדם היוצר...

מהפרוטוקולים של שנת 1955

התקיימו בשנה זו 39 שיחות. משום מה לא נרשמו דברי החברים באותם הפרוטוקולים. המזכירים הסתפקו ברשימת סעיפי סדר היום, והסעיפים שדנו בהם היו העניינים השוטפים של חיינו: ענייני עבודה, אינפורמציות פוליטיות, משקיות, ומועדות רבות. זמן רב הוקדשו לענייני קליטה וברוב המקרים לחיוב. בחירת בעלי תפקידים, וכמובן ערעורים לאחר מכן, כמה עניינים אישיים, אישורים לנסיעות חברים לחו"ל, להכשרות, דיונים רבים בענייני חינוך, מטפלות וילדים.

הבחירות השנתיות תפסו כמה וכמה שיחות. אך יש לציין, שלמרות כל הערעורים וההתנגדויות, המערכת הארגונית הושלמה במלואה ומילאה תפקידה לפי יכולתה.

מהפרוטוקולים האלה קשה להבליט או להתרשם מרוח הקיבוץ או מבעיות מיוחדות.

הרוצה להרגיש מה הייתה שנת 1955 בקיבוץ יפנה לעלוני 1955 שפרסמנו לעיל, מהם השתדלנו להוציא המקסימום האפשרי, שיבטא "רוח התקופה" בקיבוץ, תקופה שהייתה שנת התקדמות והתפתחות רבה של הקיבוץ כמעט בכל השטחים.

אפשר להגיד, גם, שרוח טובה שררה אז בקיבוץ ובין החברים.

פרק תמישי: נוער ערבי חלוצי, פתיחת המוסד החינוכי, קו חשמל אלינו, יום השואה, חתונה ראשונה, שחרור אורן, סטיות החברים, בירורים חברתיים, הצטיינות בקליטה, מלחמת "קדש", תשובת יערי לישראל כרמון

1956

שנת 1956 הייתה המשך ישר לשנה הקודמת. סימנה, המשך הגידול המשקי, התפתחות בניית הגבעה, גידול האוכלוסייה, המשך קליטה חברים מהחוג, בנינו כבר בשירות צבאי, הקמת המוסד החינוכי ביחד עם רבדים תחילה, טיפול בחברות נוער, עם הרחבת בית הילדים ריבוי הבעיות בעניין מטפלות, מורים, הכשרות, וכן בעיות הנובעות מהחינוך המשותף, מעורבות ופעילות פוליטית, קשר הדוק עם התנועה והמפלגה, ופרט לכמה "קוטרים", שתמיד היו ותמיד כנראה יהיו, מצב הרוח הכללי בקיבוץ היה טוב, ושררה הרגשה של התקדמות והתפתחות והזדהות נפשית ורעיונית עם מעשינו. התגאינו בקיבוצנו וגם בתנועה חשבו אותנו לאחד הקיבוצים הטובים. מה שהכביד עלינו היו הבעיות "הקבועות", כתמיד, מצוקות בסידור העבודה, עקב חוסר ידיים עובדות, נוכח הגידול וההתפתחות המהירים, וכן המצב הכספי, חוסר אשראי מספיק, ובעיקר מימון מתאים להשקעות, והבא-כוח (אברהמק'ה) התרוצץ הרבה ועבד קשה להשיג את המקורות.

מהתאריכון של אברהמ'ל ברוידא:

2.9.56: קבלת נוער ערבי חלוצי.

13.5.56: קבוצת "לבנה" עוברת לבניין המוסד החינוכי.

25.5.56: שריפה במכון החשמל.

28.5.56: פתיחת מקלחת בנויה.

31.5.56: חברת החשמל מתחילה להניח קו חשמל ממסמיה אלינו.

מעלוני הקיבוץ של שנת 1956

<u>רק חברים (לאחר העברות)</u>			<u>סיכומי עבודה תשט"ו</u>	
44.8 %	29,439	י"ע בתמורה	19,193	חקלאות
	18.1	11,919 שירות לחבר	10,243	מפעלים ועבודת חוג
	27.1	17,774 שירות לילד	9,944	ענפי עזר
	0.9	490 עתודות	2,457	בנייה וביוב
		9.1 6,003 ימי שבת	3,734	כלליות

100.065,625	י"ע בכוח	45,571	סה"כ
		11,741	שבתות והגים
		18,404	שירותים לחבר
211.96	ימי קיום 77,366 =	15,453	שירותים לילדים
77 %	י"ע בפועל לחבר 281.3 שזה	79,428	סה"כ כל העובדים

מההיסטוריה הקדומה. משה ישראל מפרסם בעלון זה סקירה מעניינת על החפירות בתל אספי עוד במאה הקודמת ועל הוויכוח בין הארכיאולוגים האם תל אספי היא גת ההיסטורית או העיר לבנה הנזכרת גם היא בתנ"ך. מחיילינו. נחום שור סיים בהצלחה קורס קצינים. בסה"כ, נחום בילה בקורס 9 חודשים. 3 חודשים בקורס חיל רגלים, 6 חודשים בקורס קציני הנדסה. נקווה שנחום יזכור כקצין, את אשר אמר כטוראי. שיחות הקיבוץ. מיטק, המזכיר, מתלונן על כך שבזמן שיחת הקיבוץ נמצאו כ-30 חברים שנסעו לתיאטרון. מאידך נמסר בעלון זה שבאותו חודש היו 4 שיחות, והשתתפות החברים בשיחות נעה בין 130 ל-160 איש. כזכור, היינו אז כ-212 חברים. לא רע.

עם חילוף המשמרות. בעלון מיום 25.1.56 נמסר על פגישת שתי המזכירות לשיחה יותר יסודית לקשר בין החברים בקיבוץ ובין המוסדות והפעילים. על ביקורת מתמדת של חלק מהחברים נגד הפעילים אשר מתמסרים בכל כוחם לענייני הקיבוץ, וכן על תרבות הוויכוח אצלנו בשיחת קיבוץ, שלא פעם נהפך לויכוח אישי ופוגע. בשיחה זו השתתפו: מיטק, המזכיר הנכנס, אברהמק'ה, הבא-כוח, איצל, מרכז המשק, פייטל, הבא-כוח היוצא, שטען שאין להימנע מביקורת, אך חשוב שתמיד ימצאו החברים שיעמדו בשער ויתמודדו ויסבירו הדברים. כן השתתפו עוד בשיחה שלמה אליאב, המזכיר היוצא, ומשה דומב, המעלה בעיית קליטת חברים חדשים שהיא לא פעם פוגעת, וכן על גישה בלתי נכונה של חברים למאמצי המשק ויחד עם זה אוזן אטומה למאמציו של הפעיל. מחיר המים. בשנה זו הפקנו מ"מקורות" ומהבארות שלנו 650,000 מ"מ מים, שעלו לנו 42,242.043 ל"י, הווי אומר: 65 פרוטות לכל מ"מ.

סימפוזיון בנושא הפעולה התרבותית. בליל שישי, ליד שולחנות ערוכים, ישב הקיבוץ ושוחה בבעיות התרבות והקשיים הנערמים בפני המבצעים. ההשתתפות בוויכוח הייתה ערה ורק השעה המאוחרת הפסיקה את המשכו. פתח פייבל. בוויכוח השתתפו: חיים ג., זליג ג., זלו, מיטק ומשה ישראל.

עלון בעל פה. מיום 2 במרץ 56 נעשה ניסיון לקיים עלון בעל פה. הנושאים שהעלו החברים היו: עלון הקיבוץ ותפקידו ע"י מיטק, המשחטה ובעיותיה ע"י פייטל, ארכיאולוגיה ע"י משה ישראל, השכבה הצעירה ע"י דוד ל., פלוגה מקובצת ע"י שמעון פ., הקיבוץ בעיניו של חולה ע"י יואל דרום ומפי הטף ע"י יוכבד.

הניסיון הצליח. ובעלון כתוב שאולי היה נכון יותר להרכיב העלון כך שיאפשר גם שאלות ותשובות ואף לפתח ויכוח.

על יום השואה. לייזקה, ברשימתה בעלון, מתלוננת שלא ניתן ביטוי הולם בקיבוץ ליום השואה והסתפקנו רק בשליחת משלחת לציון היום הזה לעצרת ביד מרדכי. האם כך נעביר המורשת לילדינו על השואה האיומה שלא הייתה כדוגמתה בהיסטוריה של עמנו ואולי בעולם כולו? האם כך נעביר איומי הרצח, המשרפות והגזים להשמדת עמנו, אך גם גבורת לוחמינו בגטאות וביערות? (כידוע בהמשך השנים, ביוזמתו הפעילה של פנחס כנעני, ואחר כך בהקמת האגדרטה להורינו שהושמדו, ביוזמתו ופעילותו הבלתי נלאית של משה דומב, לכניסה לבית הקברות שלנו, וכן פעילותו של זלו בתצוגת הספרים והתיאורים של ההשמדה של עמנו, הקיבוץ נתן כל שנה ביטוי הולם ומכובד ליום זה).

במשק. היינץ, מרכז המשק החדש, מוסר על מכסת המים המגיעה לנו לפי התכנון של משרד החקלאות: 12,400 מ"מ מים לכל יחידת משק. היות ולנו קבעו 58 דונם לכל יחידה וכן 130 יחידות (לפי שעה רק 120 יחידות), הרי מגיע לנו בעתיד 1,448,000 מ"מ מים. בפועל יש לנו באותה שנה (פרט לבארות) רק 875,440 מ"מ מים. היינץ מתריע שאנו מפגרים בפיתוח השטחים האינטנסיביים וכן על הקושי למצוא שטח מתאים לנטיעת 300 ד' פרדס בהתאם להחלטותינו הקודמות.

בתנו הראשונה מתחתנת. נוספה עוד חוליה בשרשרת השמחות המשלימה מעגל חיינו הקיבוצי. לנירה וראובן ברכת הקיבוץ. החתונה הוחגה ברוב עם וברוב פאר.

שחרור אורן. בעלון מיום 20 במאי פותחת המערכת בעלון בברכה מיוחדת לשחרורו של מרדכי אורן מהכלא בפראג. קיבוצנו, כמו התנועה כולה, שמח והתרגש עם בוא הידיעה לשחרורו של אורן. חרדנו לגורלו ועם שחרורו הוקל לנו וההתרגשות הרבה מצאה ביטוייה במסיבה ספונטנית באותו ערב, שגילויי החמימות, החברות והתרוממות הרוח ציינוה. מטעם הקיבוץ נשלחה ברכה זו:

"שמחים ונרגשים שולחים אנו איחולינו הלבביים, לרגה ולקיבוץ מזרע, עם שחרורו של אורן. אם גם מתמהמה הצדק בוא יבוא. למרכז מפ"ם ולועה"פ של הקבה"א - יישר כוחכם לעמידתכם האמיצה".

האמבולנס הראשון הגיע אלינו. בתרומת ציוני אנגליה הגיע אלינו אמבולנס עם כל מכשיריו... בקבלת הפנים ובמסיבה לאורחים נאמו: ד"ר ו. ניל, שניהל המסיבה, פתח בדברים קצרים בפעולת מגן דוד אדום וידידיו בחו"ל. זאב פ. בירך בשם המועצה. אחריו סיפר ד"ר ציקל על עבודת הרופא באזור ודליה הביעה בשם הקיבוץ גאוותנו ושמחתנו לקבלת האמבולנס ותודתנו לתורמיו. חבר הפרלמנט הבריטי, מר ברנס ג'נר, שהוא גם נשיא ההסתדרות הציונית בבריטניה, בירך בשם יהדות אנגליה. לידי ניקולס, אשת השגריר הבריטי בישראל, גזרה הסרט והקדישה האמבולנס לעבודתו. תור הנואמים סיים מר קסלר, בעל העיתון היהודי האנגלי "ג'ואיש קרוניקל", שקוראיו הרימו

תרומות לרכישת האמבולנס. האורחים נהנו מאד מקבלת הפנים, התלהבו מהקיבוץ ומהישגיו, שאלו שאלות רבות, ואחר כך סיירו במשק בהדרכתו של יהודה בן-חורין.

הקשרים שלנו עם הדר. בליל שישי האחרון נסעו חברי "כרית" בקיבוצנו למושבה הדר, כדי להשתתף במסיבת חברי "ההגנה", שם גם קיבלו אות "ההגנה", סמל היותם חבריה.

עם מושבה זו יש לנו קשרים לבביים מאז היותנו אצלה קיבוץ במושבה.

שמחת האור. העלון מיום 1.6.56 מוקדש בפתיחתו להכנסת החשמל לקיבוצנו ע"י חברת החשמל והשמחה שזה עורר בקיבוץ. תשבחות לחברת החשמל הישראלית, לעבודתה המהירה והמושלמת. נזכרים בנוסטלגיה ללוקס בחדר האוכל בהדר, למגורות הנפט בצריפים, באוהלים ובכמה הבתים שהיו לנו אז, וביום שחברת החשמל הכניסה לנו חשמל בימים ההם ובמסיבה והפזמונים של מיירים שהתקיימה אז.

גם לא שוכחים מאמצי הבא-כוח להשיג מימון ל"תענוג" הזה, שעלה 80,000 ל"י.

1,000,000 אפרוחים... התקיימה מסיבת הקיבוץ לחוג בקיעת המיליון הראשון של אפרוחים במדגרה שלנו. פיטל מסר סקירה על התפתחותה של המדגרה והתכניות להרחבתה. הבקיעה הגיעה ל-80%, הישג רציני מאד. ההשקעה במדגרה היא 37,500 ל"י.

מתוך עלון. לא ידוע לנו מאיזה עלון המערכת הוציאה משפטים אלה, אבל בשנת 1956 הם ראויים לציין: "הסכנה הגדולה ביותר הקיימת למבנה החברתי שלנו, היא בשינויים הנעשים ע"י החברים עצמם, ללא פיקוח והדרכה של החברה ומוסדותיה. הסטיכיה הזאת עלולה להביא להתפרקות יסודות הקיבוץ. אין להימנע מסטייה. בתנאים שלנו, הבעיה היא, באיזו מידה שולטת החברה ויכולתה לכוונה. בזה המבחן".

וכמעט באותו עניין... הדסה כותבת באותו עלון על הצורך בחשבון נפש, בעניין הסטיות של חברים מעקרונותינו, בעיקר ב-3 שטחים: רכוש פרטי, מסכת היחסים האישיים והאמון ההדדי, ו"ההסתדרות" הפרטית לעקוף החלטות הקיבוץ והועדות.

קבוצת "השחר". מסיבה בקיבוץ. ילדי "השחר" גמרו לימודיהם ועומדים להתגייס לצבא. הצעירים מספרים מחוויותיהם בזמן הפינוי להדר. ברכות הקיבוץ ורשימה של בת שבע וזיכרונותיה מהתקופה שהיא הייתה המורה של הקבוצה.

בירורים חברתיים. בשנים שסקרנו עד כה היה נהוג מדי פעם לפעם לקיים בשיחות קיבוץ בירורים חברתיים שלא פעם נמשכו כמה וכמה שיחות. הבירורים התקיימו כשהייתה הרגשה בקיבוץ של אי-נחת, אי-שביעות רצון מפעולות מוסדות או ועדות מסוימות, חוסר "הרגשת בית", חוסר ליכוד ואחדות בקשר לדרכו של הקיבוץ, ושיחות רבות מאד בענייני שיתוף ושוויון וסטיות מספר חברים מעקרונותיהם ועשיית דין לעצמם, גם בשטחים אחרים. בירור חברתי, לפחות אחד, היה מתקיים סמוך לבחירות השנתיות לחילוף המשמרות. הבירורים היו מארגנים המזכירות וועדת חברים.

יש לציין, שועדת חברים נחשבה לוועדה חשובה מאד, טיפלה בבעיות רבות של הפרט, והייתה מעורבת גם בבעיות החברתיות של הקיבוץ. בעלון מיום 18.7.56, בעניין ועדת מינויים והבחירות השנתיות, פונה המזכירות לחברים לקחת חלק פעיל בכל השיחות הללו, ובעניין השיחות החברתיות היא כותבת בעלון: שיחות ובירורים כלליים רצויים. הם מבארים דברים ומטהרים האווירה, וזה שוב יוצר רקע נוח לפעולתן של הועדות ובעלי התפקידים הנבחרים (יש לזכור ששנת הקיבוץ הייתה לפי הלוח החקלאי, היינו מאוקטובר לאוקטובר, ורק ב-1986 עברנו ללוח הכללי מינואר לינואר, ובהתאם לכך כל הספר).

כדי להבליט הלך הרוח בימים אלה, נביא מאותו עלון מאמרו של מיירים, שהיה חבר פעיל בוועדת חברים, גם אם זוהי דעתו הפרטית ואולי גם מחמירה מאד, כשמולה דעות אחרות וחולקות.

"לקראת הדיון החברתי. ועדת החברים והמזכירות עומדות בזמן הקרוב להביא בפני הקיבוץ דיון חברתי בכמה בעיות הדורשות פתרון, או יותר נכון לאשר ולחדש החלטות שנשכחו או שכוסו ברבות הימים באבק הדרכים שעברנו במשך השנים. לכאורה, נראה כי בעיות שיתוף שאנו רוצים להעלות אינן זקוקות לאישור נוסף, הן מובנות מאליהן, אך לא כך חברים. כל החלטה אפשר לפרש אחרת ולא פעם נוח לחבר לפרש דברים לפי רוחו הוא בהתאם 'לאינטרסים' שלו.

אין ועדת חברים מתכוונת להציג הפעם כל שלל הבעיות החברתיות, כי רבות הן ומסובכות ויתכן שיצוצו בזמן הדיון. אנו נסתפק הפעם בבירור דברים אלמנטריים ביותר. נדון במושג הנקרא שיתוף או שוויון מסוים, מושג הנראה לעתים כנעלם ואשר חדל להתקיים בעולמנו אנו. נדמה לי, לא פעם, שהוא נופץ לרסיסים על סלע המציאות הקיימת. הנכון הוא, כי אבד הרבה מערכו שיחסו לו פעם, בשנות הבתולים שלנו. לא מדובר עתה בשוויון אבסולוטי, לא היה ולא נברא יצור כזה. עלינו לשמור על עקרונות יקרים לנו, לפחות בקנה מידה מציאותי, עלינו להיעצר על עברי פי התהום, להציץ פנימה ולהחליט האם כדאי לקפוץ לתוכה או לא.

תופעה מוזרה מלווה אותנו זה רבות בשנים. הפרט, הוא אשר נותן הדחיפה לשיפור חיינו היום-יומיים, והכלל, הוא אשר מנסה להדביקו ומפגר מספר שנים, ולזה אנו קוראים 'יוזמה פרטית', והיה מי שאמר שהיוזמה הפרטית היא החלוצית לשיפור תנאי החיים של החבר. צר מאד שהמציאות היא כזאת. וצר מאד שאין אנו מסוגלים לקפוץ קפיצה אחת קדימה ולסיים פעם אחת ההתחרות הזו בין החברה והפרט. להפסיק בצורה זו או אחרת הרדיפה המתמדת, המסתיימת לא פעם בכישלון חרוץ לרעת החברה.

אם נדפדף קצת בדפי ההיסטוריה הקצרה שלנו, נוכל לראות, שהדבר החל מהקומקום הראשון והרדיו וגמור בספות קפיציות. אין ספק שלו הייתה החברה מצליחה להוציא היוזמה מידי הפרט, הרי מתשעה קבין של בעיות חברתיות ניטל היה העוקץ. אינני סבור שהדבר הוא בלתי אפשרי. נכון הוא, כי הגורם המשקי-כלכלי מונע בעדנו לבצע פעולה כזו. אך זה רק חלק מהאמת. ישנו גורם שני והוא חוסר הדאגה המספקת של הכלל לגבי הפרט.

הורגלנו למושגים נפסדים, מושגים ותפיסות המלוות אותנו כל השנים, וקשה להשתחרר מהם. זוהי בעיה כלל קיבוצית. הייתי קורא לזה 'פיגור מתמיד אחרי המציאות בה אנו חיים'.

סבורני שנהיה נאמנים לעצמנו אם נגיד שחוסר דאגה מספקת של החברה לגבי הפרט, מביא בעקבותיו השפעת גומלין. אם בשנת 1956 אנו עדים לעובדה שהמזכירות בקיבוץ יכולה לשבת 5 ימים ו-5 לילות, שלוש פעמים בזו אחר זו ולדון בהוצאה של 150-200 ל"י לתיקון מזרונים לחברים, דברים כה אלמנטריים וחיוניים, ולהחליט פעם בשלילה ופעם בחיוב, הרי הדבר לא יכול לתרום תרומה חיובית להרגשתו הטובה של החבר.

אך תהיה זאת שגיאה מצדי אם אסיק מסקנה שאותם הגורמים שהזכרתי לעיל, הם אשר גרמו למצב הנוכחי. ישנן עוד סיבות שאין בדעתי לפרטן כעת.

ישנם הבדלים ניכרים מאד ברמת החיים שלנו. עבור אחוז ניכר של חברים, עניין התקציב האישי הוא עניין של מה בכך, זו תוספת זעומה לצרכים האישיים, לעומת חלק החברים החי ומתקיים במשך שנים אך ורק מהתקציב האישי בלבד. אם בימים אלה ממש, אנו עדים לעובדה שחבר מעסיק פועלים שכירים לצרכיו הפרטיים על חשבוננו, הרי הגענו לשיא השיאים של התפרקות חברתית. הגלגלים התחילו להסתובב במהירות מסחררת כזאת, שקשה כבר לעצור בעדם. אך אם לא נעצור, מי יודע איזו 'תאונה' נכונה לנו. זכורים לי יפה יפה 'אותם הימים', שחברים שקיבלו תוספת ממקורות חוץ 'סבלו' ממעצורים, לא נעים היה להם, ולא נאה להפר שיווי המשקל. המושג של הגינות ציבורית עוד היה אז. חברים התביישו. כעת הפסיקו החברים 'להתבייש'. הדברים נעשים לעיני כל, התגברו על 'תסביך המעצורים', ונוצרו תנאים נוחים ליוזמה הפרטית. היום מתביישים החברים החיים רק על התקציב האישי. אין זו הלצה. זו תופעה מעציבה מאד.

לא פעם, כשיצאתי יחד עם עוד חברים ממסיבה צנועה שחבר ערך לכבוד מאורע מסוים, שמעתי קולות: בעל השמחה הוא קמצן וכילי. מדוע? מובן...

אלה הם מושגים חדשים. תפיסה וגישה חדשה לגבי החברה במציאות בה אנו חיים. מושגים שלא היינו רגילים להם עד השנים האחרונות. זוהי שחיתות רעיונית, פשוטה כמשמעה. אין הדבר מעליב רק את המארח, זה מעליב ופוגע בכל ישותנו. היום כל 'בעל יכולת' מוצא לעצמו הצדקה למעשיו. היום יש ביסוס תיאורטי. הטכניקה של ההנמקה התפתחה והגיעה לדרגה כזו שלכל מקרה אפשר למצוא הצדקה מעשית ורעיונית גם יחד. למשל, חברים שואלים: למה מותר לנצל לצורך פרטי כסף של הסבתא מאמריקה על מנת לנסוע ולהתראות אתה, ואסור לנצל כסף של סבתא מתה, כלומר ירושה למטרה דומה? זוהי באמת 'הקלוצקאשה'. ברור דבר אחד, בשני המקרים אין החבר רשאי לפעול על דעת עצמו. אין ספק ששאלות כאלה יכולות להיות 'סיטוניות'. הרבה יותר קל לחברים לשאול מאשר לענות. ואינני חושב שהחבר השואל פטור, אף הוא, מלתת תשובה.

אין ועדת החברים או המזכירות 'סנהדרין' או מועצת רבנים החייבת לתת תשובות לשאלות 'כשרות'. יחשוב כל אחד בפני עצמו, נחשוב כולנו יחד, איך להתגבר על בעיות השיתוף. העיקרון חייב להיות, למסור הדברים לוועדת חברים והמזכירות, ואלה ידונו בכל מקרה ומקרה.

הנה, בקרוב נעמוד בפני עובדה, שמספר חברים יקבלו פיצויים-שילומים או ירושות. אין זה מתקבל על הדעת, בשום אופן, שהחברים לא יימסרו על כך לוועדות המתאימות, וינסו לנצל הכספים לטובתם ועל דעת עצמם. אני מאמין שהחברים לא יעשו דין לעצמם ויבינו מה מעשה כזה עלול להביא בעקבותיו... לא מזמן קיבלנו חוזר בעניין השילומים מטעם המחלקה לחברה של הקבה"א. אצלם אין בעיות. כל הכסף עומד לרשות הקיבוץ. זה פשוט, זה רגיל, אך יש בזה, לפי דעתי, גם מהתמימות. זה מתאים יותר 'לתקופה ההיא'. עלינו להתחשב בכל פנייה ופנייה ולאפשר במידת ההכרח ניצול חלקי של הכסף, אך תתכן גם דחייה ואי-קבלת פנייה במקרים מסוימים. הצעה זו כוללת גם ההורים ואין להעניק להם בנידון זכויות יתר.

חברים, הדברים שכתבתי והבאתי לפניכם הם, בחלקם, דעות שהושמעו בשתי ישיבות של ועדת חברים. דעות והצעות עדיין לא מגובשות די הצורך. הנני מבקש סליחת חברי הועדה אם הובאו כאן גם דעותי הפרטיות ועלי האחריות.

יודע אני, שכל מה שכתבתי כאן, הוא רק חלק זעיר משלל הבעיות החברתיות. זוהי רק נגיעה בקצה המזלג. נשמח לשמוע תגובות מעל דפי 'העיתונות' שלנו, או בשיחת הקיבוץ. אך יותר מכל נשמח, אם הדיון יתנהל באווירה נאותה וב'אקלים נוח'. נשמח שהדיון יתנהל על רמה תרבותית נאותה והדברים יתלבנו בצורה חברתית והוגנת".
מיירים

ישראל ויינברג מתריע על אופי חגיגות הלידה שהשתרש לאחרונה בקיבוץ. "חגיגות 'עשירות' וחגיגות 'עניות'... צורה זו של חגיגות יש לבטל. לדעתי, צריך כל הקיבוץ לחוג את הלידה, למשל בערבי השבתות. דבר זה אינו מוגזם מדי. ממילא נוהגים אנו לקבל השבת, וזה רק יוסיף לאווירה הטובה...".

שם טוב. שמו של כפר מנחם יצא לרבים כקיבוץ היודע לקלוט חברות נוער, וכן חברים הרוצים לחיות בקיבוץ, גרעינים, פלוגות עבודה, והתפרסם כמכניס אורחים בפנים יפות. מכתבי תודה רבים מתפרסמים בעלונים שלנו. נציין, לדוגמה, אחד מהם:

"בית ילדים 'בני ברית', ירושלים, 6.7.56

לכבוד מזכירות כפר מנחם

א.נ.

ראשית כל ברצוני להודות לכם להסכמתכם לארח ילדינו אצלכם. ידענו מראש שילדינו ירגישו אצלכם בטוב ויקבלו מכל טוב. אך אחרי שובם של הילדים ומוריהם מהטיול, שמענו מפיהם איך נתקבלו ואיך הרגישו עצמם אצלכם. הילדים לא הפסיקו לדבר על קבלת הפנים ועל היחס היפה שזכו בו מכל אחד ואחד שבאו אתו במגע, על היחס הידידותי מצד הילדים, בקיצור להתלהבותם לא היה גבול.

אני מודה לכם מקרב לבי לנכונותכם להסב לילדים שמחה ולבטא רגשי ידידות לגביהם. נשמח לארח ילדיכם אצלנו".

בברכה, י. דויץ

פרס לחבר שלנו. שלמה ש. קיבל פרס מטעם משרד החקלאות עבור עבודתו המסורה בזבל האורגני.

רשימת החברים ביולי 1956

לקראת הבחירות השנתיות מוציאה ועדת המינויים שאלון ובו רשימת החברים:

<u>ח ב ר י ם</u>		<u>ח ב ר ו ת</u>			
משה א.	היינץ	אבוש	פרניה	חנקה ה.	אביבה
משה ד.	הלל	אביגדור	צילה ב.	טובה	אטקה
משה י.	זאב מ.	אברהם א.	צילה פ.	טוני	איטה
משה ל.	זאב פ.	אברהם ג.	צפורה ד.	יהודית ל.	אילנה
מתתיהו	זאב ר.	אברהם מ.	צפורה ו.	יהודית ק.	אליזה
נחקה	זלו	אברהם פ.	צפורה פ.	יוכבד	אלן
סמק	זליג ג.	אברהם צ.	צפורה ש.	יולה	אלקה
עומרי	זליג הלב.	אברהם ל.	קיילה	יונה א.	אסתר א.
עמנואל	חונקה	אברהם מ'ה	רגינה	יונה ז.	אסתר י.
פייבל	חיים ב.	אברהם ק'ה	רוזקה	לאה ו.	אסתר ס.
פייטל	חיים ג.	אברהם ק'ה	רות י.	לאה פ.	ארלט
פנחס	חיים ד.	אורי	רות כ.	לורה	בלה ד.
צבי ב.א.	חיים י.	איזי	רותקא	לידה	בלה ק.
צבי ג.	חיים ל.	איצל	רחל אל.	ליובה ל.	ברכה
צבי י.	חיים מ.	אליהו	רחל ד.	ליובה ק.	בת שבע
צבי כ.	חיים פ.	אליעזר	רחל י.	ליזה	גולדה

דבורה ל.	ליזקה	רחל מ.	אלישע	חיימק'ה	צדוק
דבורהל'ה	לילו	רחל נ.	אריה ד.	יהודה ב.	קוטי
דורקה	לילית.	רחל פ.	אריה ו.	יהודה ה.	קלאוס
דינה ו.	מוסקה	רחל ק.	אריה ל.	יואל ד.	קלוץ
דינה מ	מינדל	רייזלה.	אריה מ.	יואל ר.	ראובן מ.
דליה	מיפה	רשקה	אשר א.	יודל	ראובן ש.
הדסה	מלכה ג.	שו	אשר ג.	יורם	ראובק
הילדה	מלכה מ.	שולה	בנימין	יעקב ק.	ראובקה
הניה	מרקה	שולמית ו.	ברוך	ישקה	רפאל
זוזה	נורית	שולמית ז.	ברל	ישראל ג.	שייקה
חווה	נחה	שולמית ק.	גד	ישראל ו.	שלמה א.
חיה ס.	נחמציה	שרה ד.	גרישקה	מאיר א.	שלמה ר.
חיה פ.	נחמקה	שרה מ.	דב א.	מאיר ד.	שלמה ש.
חנה ג.	נירה	שרה צ.	דב פ.	מאיר ל.	שלמה שקל.
חנה כ.	פסיה	תמר	דוד ע.	מוטי	שמואל ד.
חנה ק.	פרדקה	תקוה	דוד פ.	מוטקה	שמואל כ.
		תרצה	דוד ק.	מיטק	שמעון פ.
			דוו	מיירים	שמעון ק.
			דייוי	מיכה	שמק
חברות -	97	חברים -	105	סה"כ -	202

הערה: באם יש אי-התאמות למספרים קודמים יתכן שרשימת ו. מינויים לא הוסיפה את המועמדים לקיבוץ. בעלון מיום 10.9.56 זלו מביא ברכת הקיבוץ למסיבת ראש השנה. סוקר האירועים שעברו עלינו בשנה החולפת ובעיקר אירועי משפטי פראג ואורן, מציין התפתחות המשק בנימה אופטימית, מברך כל הציבור ומאחל להתקדמות יוצרת לשנה הבאה.

מלחמת "קדש" (סיני)

בסוף אוקטובר וראשית נובמבר 1956 פורצת מלחמת קדש של ישראל בברית עם אנגליה וצרפת. ברית זו עוררה מחלוקת קשה בממשלה ובציבור.

צה"ל מגיע עד לסואץ. הצבא המצרי מוכה קשה. אנגליה וצרפת מפירים ההסכם עם ישראל ועוזבים המערכה. אמריקה וברית המועצות מאיימים בסנקציות על ישראל באם לא תיסוג לגבול הקודם. בן גוריון, על אף הכרזתו בהתחלת המלחמה על "הממלכה השלישית", נאלץ לתת פקודה של נסיגה וצה"ל חוזר לגבולו הקודם. נפלו קורבנות. אך מיצרי טירן, שסגירתם הייתה העילה הרשמית לפתיחת המלחמה, חוזרים להיות פתוחים. העוינות המצרית בהנהגתו של נאצר, התקפות הפדאיון מעבר לגבול, פעולות התגמול של ישראל נגד המחבלים ושולחיהם חוזרים למצבם הקודם. המצב נמשך, המתיחות הביטחוניות גוברת, פעולות הטרור ופעולות התגמול מתרבים, וזה נמשך, למעשה, עד פרוץ מלחמת ששת הימים. במלחמת "קדש" משתתפים כבר בנינו הבוגרים מקבוצת "הסלע", ואף אח של חבר מקבוצת הנוער "זית" נופל בה חלל. למזלנו כל בנינו חזרו מהמלחמה בשלום.

בעלון מיום 9.11.56 מתחלף העורך. מתתיהו מחליף את זלו, והוא חוזר למדור שניהל בהיותו עורך בפעם הקודמת – "עם הכלל". הפעם מדור זה מוקדש לשני עניינים. הזדהות עם מערכות ישראל שפקדו אותנו באותה תקופה, ולציון מלאת 39 שנים למהפכה האוקטוברית בברית המועצות, ולתקווה שהעיוותים שנעשו שם, ובעיקר יחסה לציונות, יתקנו, וצדקתנו תופיע גם שם.

בעקבות המצב הביטחוני המתוח מוסרת המזכירות בעלון זה הדברים הבאים:

"עוד לא הספקנו להתארגן לאחר הבחירות ולהסדיר החיים התקינים בקיבוץ, וכבר נעמדנו בפני בעיות שלא חזינו מראש. כל יום וכל שעה הופתענו מחדש ולא ידענו לאן פנינו מועדות. אי-בהירות המצב, חוסר ידע למתרחש, לקראת מה אנו הולכים, הכביד במיוחד לתוכניות המשקיות, וביניהן גם תוכנית המים לקראת הבאות. כל תוכנית שתוכננה, הן בשטח החברתי והן בשטח המשקי, הייתה מתבטלת כעבור כמה שעות. מצב הביטחון היה המוקד של הקיבוץ, ונקודת המוצא לפתרון יתר הבעיות. המזכירות שינתה שמה ל'ועדת מצב' וצורף אליה המא"ז. ועדת המצב פעלה במשך היום בהרכב מצומצם (מזכיר, מרכז משק והמא"ז) ובערבים בהרכבה המלא. בראש דאגתנו נעמדו שלוש בעיות: א. הכנות ביטחוניות. ב. שמירה על המשק. ג. מניעת זעזועים חברתיים.

כל האוכלוסייה, כולל הילדים, הראתה בגרות אזרחית והתנהגות ההולמת המצב. לא היו שום קשיים בשטח זה, וזה מעודד מאד.

בשטח הביטחוני (כולל מקלטים, חפירות, חשמל, מים, מלאי) נעשה המקסימום, מה שהיה ביכולתנו ואולי גם למעלה מזה. נהגנו, כפי שנאמר: 'אין בודקים בשעת סכנה'. אין ספק שזה יורגש בחודשים הקרובים, הן בשטח הצרכני והן בשטח הכספי. בשטח המשקי השתדלנו לבצע הזריעה והכנות השטחים ולא להזניח הטיפול בבעלי החיים. סבלו במידה מסוימת המפעלים, המוסך, המתכת והמשחטה.

בשטח החברתי. רוב הועדות טרם הספיקו להתארגן. חלק מהחברים גויס לצה"ל ונוצר חלל ריק. במצב זה חשוב היה שלא תהיינה הפרעות בחיינו החברתיים ובשטח החינוכי. פנינו לועדות המסיימות ויחד עם הועדות החדשות

הפעלנו מוסדות הקיבוץ. כדאי לציין, שהיענות החברים הייתה למופת, והפעם אף אחד לא סירב. כמעט כל הועדות ממלאות תפקידן. אין ספק שזה מנע זעזועים חברתיים וחינוכיים, ויצוין הדבר לשבח החברים. גייסנו למספר ימים חברות הנוער וילדי המוסד שלנו. גם הם תרמו חלקם במאמץ הכללי. עם כל העומס והקשיים שעמדנו בהם, לא שכחנו היותנו חברי תנועה, ונאמנות לה נבדקת בזמנים קשים.

כשבאו אלינו חברי 'הראל' והסבירו מצבם הקשה, שיחררנו מיד שני חברים לעזרה, הבטחנו לשלוח שלישי באם יתאים לתפקיד. נוסף לכך מסרנו להם דריל כדי שיוכלו להתחיל בזריעה.

עם כל שמחתנו והערכתנו לפעולות צה"ל המזהירות, השמים טרם התבהרו, ומצווים אנו גם להבא להיות דרוכים ומוכנים לקראת הבאות, עד שהעננים יתפזרו ויבוא השלום".

מסר וכתב פייבל

מרכז המשק מוסר בעלון שלמרות שיצאו מהמשק בבת אחת כ-40 איש, השתדלנו לבצע הייצור של המשק...

בפיטום יצרנו 84 טון וניצולת המזון הייתה 3.450 ובעיתונות בארץ פורסם "מכשיר למריטת עופות - מפעל המתכת בכפר מנחם בנה מכשיר למריטת נוצות עופות, שיש בו שיפורים לעומת המכשיר מארה"ב".

ביבולי הסורגום הגענו למקום השביעי בתחרות ארצית של משרד החקלאות.

דוד עמיר מראיין את יצחק פריד מחברת הנוער שלנו שהיה בזמן המלחמה יחד עם קבוצה מקובצת בניר עוז, על רשמיו בימי המלחמה.

הדים ממלחמת "קדש"

במשלת ישראל בהנהגתו של בן גוריון, בדיון על מלחמת "קדש", והברית עם אנגליה וצרפת, היה ויכוח ומחלוקת. שרינו ממפ"ם התנגדו למלחמה, ואילו חברי אחדות העבודה והקיבוץ המאוחד חייבו המלחמה והתנגדו לברית עם אנגליה וצרפת. לאחר שנפל הפור, כדברי הימים האלה, כולם, כולל שרי מפ"ם, קיימו סולידריות עם הרוב והתייצבו להגנת מלחמה זו. העניין היה מסובך והדבר עורר ויכוח רב ברחבי התנועה.

בעלון מיום 1.12.56, במדור "על הפרק", כותבת המערכת בכותרת, "בעתות סערה": "אכן, התנועה נמצאת בטלטה נפשית ורעיונית גדולה. יש וסערת הנפש והמצפון כוחם לעקור דברים גדולה יותר מאשר כל סערה אחרת. ואין כל ספק שערעור על אחד או שניים מערכי היסוד של התנועה, ניפוץ עמוד תווך מיסודות השקפת עולמנו, יגרור אחריו ערעור על ערכים מקודשים נוספים של עצם חיינו. ואין אתה יודע היכן נייעצר. הבה נקווה שהתנועה, למודת הסערות והמבחנים, תעמוד גם במבחן חמור זה. הסערה תחלוף ונצא ממנה מלוכדים מחדש, כמגנים ולוחמים על כל היקר באמונת דרכנו שלא תכזיב". כהמשך לנושא זה הננו מביאים מכתבו של מאיר יערי לישראל וינברג (כרמון):

"לישראל וינברג, כפר מנחם, חבר יקר! לפני כחודש ימים, ב-21.10.56, פנית אלי בתביעה שנגביר מלחמתנו למען השלום, ושנתבע ממוסדות השלום שישימו קץ ליחסם הפושר אל מלחמתנו להקמת גשר לשוחררי השלום במדינות ערב. בין היתר, גילית דעתך, שישנו מיעוט בממשלה השוחר מלחמה ומסכן עתיד מדינתנו, ואילו הרוב בממשלה מקיים נאמנותו לשלום ומתנגד למלחמה יוזמת. מכתבך זה הגיע אלי בימים שלנו כבר התחיל להתברר לאן מועדות פני הגורם המכריע במדינתנו. עדות ישמשו שני המאמרים ב'על המשמר', שקדמו לשעת האפס של התחלת המבצע המזוין נגד מצרים. לצערנו התברר כי בשעה גורלית ומכרעת זאת לא 'האקטיביסטים' היו במיעוט, אלא אנחנו נשארנו בודדים בתוך הממשלה כולה. אין ספק שהצדק אתך, בבואך להוקיע הפשרנות של תנועת השלום ואשמתה של ברית המועצות במתיחות שהלכה וגברה באזור שלנו, עד שהגיעה לידי התפוצצות. במכתבנו למזכירות מועצת השלום שנשלח בתגובה למברק שהמוסד הזה שלח לאו"ם, אנו הסתייגנו מהנחות שהובאו במברק הנ"ל. א. שלפלישה לשטח מצרי קדמו שנתיים של הפוגה ושל מו"מ עם המצרים, שעורר תקווה מבוססת שבקרוב ימצא פתרון לבעיית חופש השייט בתעלה סואץ, להנאת כל הצדדים. ב. שהמצרים הותקפו על לא עוול בכפם. ג. הוספנו, שיש לנו טענה חמורה למוסדות תנועת השלום, שהזניחו הזדמנויות של פגישה בין כוחות השלום משני עברי המתרס.

בנאומו בכנסת עסקתי באותן הבעיות עצמן, ולא במקרה קבעתי בנאום זה, שההחלטה באו"ם נגדנו, אשר נתמכה ע"י 65 מדינות, הוקעה חד צדדית. מכאן משתמע שלולא הייתה זאת הוקעה חד צדדית לא הייתי יכול לטעון שאנו נקיים מאשמה. אמרתי שנשארנו בודדים בממשלה בשעת ההכרעה, כידוע לך נטלנו על עצמנו מלוא האחריות אחר שנפל הפור. ולא זו בלבד, אלא חייבים אנו להתייצב מאחורי מדינתנו ולהגן עליה בפני התנקשויות והסכנות המדיניות המאיימות עליה אחרי הניצחונות בשדה הקרב. משנפל הפור, המלחמה הזאת, שלא רצינו בה ושלא תמכנו בה מלכתחילה, הופכת לעינינו למלחמת מגן והגנה על קיומנו. לא סטינו במלוא הנימה מקו הסולידריות עם העם העומד על נפשו.

לצערי, הגל של פטריוטיזם גרף חלק די רציני של תנועתנו, והפטריוטיזם נסחף לעינינו לגל עכור של שוביניזם. חברים ותיקים וצעירים, שמאחוריהם חיים ארוכים של יצירת התיישבות בתנועתנו, פתאום הופכים עורם ונהיים לחלק של המון מוסת שאיבד כל מעצור וכל מצפן. אינני בטוח היכן הינך עומד עכשיו אף אתה, שלושה שבועות לאחר שכתבת מכתבך. הנני משקיע כל מאמצי שישים סכר בפני הגל העכור הזה, כדי שתנועתנו תצליח להחזיק ראשה על פני המים וכדי שתהיה מסוגלת גם להבא לשרת עניין השלום בארצנו ובעולם כולו.

מכאן תבין, שבאם לפני חודש ימים עיכבתי תשובתי למכתבך, משום שהיה בסתירה למציאות, ולעובדות שהיו ידועות לי ושעדיין לא הייתי רשאי לגלותן, אין אני בטוח האם תשובתי זאת לא תמצא איש אחר עם מושגים הפוכים ועם טענות הפוכות. ישנם רבים שאיבדו במשך חודש ימים הכתובת, שהפכו עורם לבלי הכר.

ואם אתה נמנה עדיין עם אלה שהצליחו להחזיק ראשם על פני המים, אשמח שמכתבי בכל זאת לא טעה בכתובת. והנני עונה בברכת חברים נאמנה".

מאיר יערי

פרק שישי: פריצה חמורה בענייני שיתוף, המצוקה הכלכלית בקיבוץ ובארץ, חוסר אספקה לענפי החי, הרצח בכפר קאסם, כספי השילומים, עזיבת היינץ ואלן, הבירורים הפוליטיים

1956 (המשך)

בעלון 1.12.56-, בהמשך לציון ימי חנוכה... "ובימים ההם, כן בזמן הזה, לוחשות שפתנו תפילה על פך השמן לבל יכובה אורו ולבל לא תטומא האש, כשעינינו נשואות לימים עת נדליק נרות החנוכה והם יספרו על ביטחון לישראל ושלום עלינו ועל העולם..." מזכיר העלון יום ה-17 שנה לעלייתנו לקרקע כפר מנחם... "היה זה ב-6 בדצמבר 1939, ובפינו מגילת העלייה, שהייתה גם לחגיגת הזריעה הראשונה, שבין היתר אמרה: באנו לכפר מנחם כשפניו אפורים כפני אדמתו ועל ימים שיבואו כששדותינו עוד יצמיחו אמונה בעמלנו ומאה שערים לאדמתנו. אכן, חלפו 17 שנה, ועדים תושבי המקום על סולם דורותיו, עדה יצירתנו הגדולה שלנגד עינינו, כי אכן לא הכזיבה אמונתנו ולא הכזיבה אדמת כפר מנחם..."

עם חזון ישעיהו בן אמוץ. הוויכוח עוד בחללו של האוויר, כן לקיים מסיבת 7 בנובמבר, לפי המסורת רבת השנים שלנו, או לא לקיימה, או כיצד לציינה? או מדוע לא לקיימה?

והנה אנו במסיבת הפתיחה של ועדת התרבות החדשה. והיא גם מסיבה לניצחון הצבאי, כשאתנו מספר מחיילינו שהגיעו מהחזית, והשתלבו נקודות האור עם הרגשת החום גם יחד. נעים היה לראות כיצד דורקה מנצחת על המסיבה, נואמת באופן נחמד וחזון ישעיהו בן אמוץ בפיה. מלבב היה לשמוע חוכמת החיים העמוקה של פעוטנינו בפיליטון של הדסה "מפי הטף", וההרגשה הטובה לשבת במעגל, כשאת פרשת השבוע מלאת ההוד והגבורה אתה שומע, עם יתר החברים, גם מאחד הבנים, שותף וממשיך.

שיחה שלא נסתיימה... הייתה זו שיחה סוערת, ואין פלא. מותר להתרגש בבעיה זו. היא שייכת לאותם העקרונות בחיינו, שיותר מאשר אתה שומר עליהם, הם שומרים עליך. וודאי צדקו אלה האומרים שבאם לא נחסל פרשה זו היא תחסל אותנו. אך למה לא הסתיימה? למה היו נאלצים להפסיקה באמצע, כשאחד מתפרץ מול חברו, גם אם מובנת ההתרגשות, למה הרוגז? למה עלבונות הדדיים? הרי אין ספק שכולנו כואבים את הדברים. הבה, אפוא, נתיישב, ותוך הקשבה הדדית וכיבוד הדדי, נמצא הדרך לפתרון הבעיה, הווי אומר לחיסולה.

ובאותו עניין... שיחה שעמדה על הגובה... "אולי היא לא השיגה כל מה שרצתה להשיג. וודאי גם נאמרו דברים שאולי לא היה צריך לאומרם, שפגעו ללא צורך וללא צדק בחברים. וכל חבר עלול להגיש החשבון ולהסיק מסקנות. אך השיחה בסיכומה העלתה הקיבוץ לקולקטיב של שותפות עמוקה ואחריות הדדית. ומה שלא תהיה המסקנה המעשית משיחה זו, אין ספק שהיא התייצבה מול הסכנות שבפרצות חיינו. הבה ונקווה שהיא תתמודד איתן ואף תוכל להן". (הערת העורך: לא מצאתי כל סימוכין ופרטים מה בדיוק הייתה הבעיה, אך לפי זיכרוני, נראה לי שהבעיה הייתה בשטח השיתוף ובפריצה רצינית בסידור פרטי של אחד החברים).

סיכום התוצאות הבחירות השנתיות:

המזכיר - פייבל, רכז משק - איצל, בא-כוח - אברהמק'ה, מרכז קניות - ישקה, הנה"ח - ברוך, סדרני עבודה - לילית, צבי י., מחסנאית מטבח - פרדקה, מחסנאיות בגדים - רייזלה, חנה ג., מחסנאית בית הילדים - בלה כ., מחסנאי סילו - ראובקה, חצרן - פנחס, חצרן בית הילדים - נחקה, ספרנים - זלו וגד (לא רשמנו חברי הועדות).
ויכוח... ותגובות שונות וגם נזעמות, בעניין השתתפות חברי חברות הנוער במסיבות פנימיות של הקיבוץ. הפעם דובר על מסיבה לשחרור חיילינו מהצבא. איש מחברות הנוער לא הוזמן למסיבה זו.

תקציב שנתי לחבר... 30 ל"י

בעלון האחרון של שנת 1956 מיום 25.12, במדור "עם הכלל", מגיבה המערכת בנושאים הבאים:

"המצוקה הכלכלית: פנים שונות לה לשעת חירום, ואחת הרציניות מאד היא המצוקה הכלכלית והמצב הכלכלי בכללו. ההוצאות העצומות הכרוכות במבצע סיני ובתוצאותיו, וקליטת העלייה שבעיקרה היא כעת קליטת הצלה, וכמו כן זעזוע המשק בכללו, הביאו המדינה למצב כה קשה, שזמן רב לא ידענו כמוהו. ... זה משפיע גם עלינו, ולא עוד אלא המצב בהתיישבות העובדת מחמיר והולך... ויש להתכונן "לנשימה ארוכה" ולהחדיר הכרה זו בתוכנו..."

על פי התהום. זו הכותרת שהמערכת מכתירה את רצח הערבים, חפים מפשע, בכפר קאסם... הכתבה מבטאת זעזוע עמוק ממעשה זה... "במקום אחוות עמים נדרדר לשנאת עמים... והתוצאות מי יישורנו... אכן למדיניות של שלום נחוצה העזה גדולה ואומץ רב".

המצב הכלכלי הקשה

אברהמק'ה, הבא-כוח, מוסר אינפורמציה על פעולת הגזברות בחודש דצמבר, שהייתה קשה מאד... "הרבה מהתוכניות המוקדמות 'לעבור', איך שהוא, התנפצו, בגלל המצב הכלכלי בארץ. כך למשל, מההכנסות המשוערות, החליטה 'תנובה' לעכב תשלומים למשקים. כמו כן חברת החשמל לא מדייקת בתשלומיה, וכיום, כשאנו כבר בשלהי החודש, טרם אוכל להצביע איך ייגמר החודש, מבחינת התשלומים ההכרחיים ביותר.

עקב המצב שנוצר באספקה לבעלי החי נעשה מאמץ בשבועות האחרונים ע"י אריה לגייס קצת אספקה. הצלחנו, בערך לשבועיים..."

באסיפת הגזברים האחרונה בקבה"א, לא נראתה כל הקלה רצינית בתקופה הקרובה בשטח האשראי הכללי בארץ. למען, אפוא, לקיים התקציבים שלנו במסגרת הקיימת ולעמוד בתשלומים הקיימים, יהיה צורך במאמצים פנימיים לא מעטים".

כספי השילומים. בין החלטות המזכירות נמסר שועדת החברים תכין דיון בשיחת הקיבוץ על מטרת כספי השילומים.

עזיבת היינץ ואלן גרמה לזעזוע בקיבוץ. היינץ היה מרכז משק, מרכז גן הירק, אחד החברים המרכזיים ב"אלגביש" ואחד הפעילים בשטחים מרכזיים רבים בקיבוץ. הייתה שיחת קיבוץ לבירור עם היינץ ונעשו מאמצים רבים מחברים רבים למנוע עזיבה זו. אך כל המאמצים לא הועילו, היינץ ואלן עזבו.

בעלון הנ"ל מגיב חבר: "נשארה רק... החולשה". בשיחת הקיבוץ שדנה בעזיבת היינץ, התבטא כותב טורים אלה, בין היתר... "היתה כאן חולשה של אדם, והיה גם משגה בהחלטת המזכירות בעניין פנייתו... והנה כעת יש להגיד בפה מלא, שלו גם היה משגה, ועל כך, כידוע, יש ויכות, הרי שיחת הקיבוץ והמזכירות חיסלו אותו, לחלוטין, ולא עוד אלא אפשרו להיינץ לחזור בו, ובכל הכבוד. אכן, חברים רבים מאד האמינו שלאחר השיחה הוא יענה וישנה החלטתו. ומבחינה זאת, בניגוד להערכת מספר חברים, יש להגיד, שהשיחה מילאה תפקיד חשוב ביותר בשני דברים: א. הראתה כיצד קולקטיב מסוגל להתעלות, לפעמים, לגובה של ויתור מכאיב, על דרכו הרגילה והנכונה, למען לעמוד לחבר בחולשתו. ב. הוציאה הרוח מהמפרשים של אלה שמוכנים היו לחפש האשמה אצל כולם, רק לא אצל העוזב עצמו, ואם אחרי שיחה כזאת, היינץ בכל זאת עזב וקרה אחרת, כפי שרבים קיוו ורצו, יש לחזור ולהגיד בפה מלא, למען האמת הפשוטה, ולמעננו אשר נשארים בקיבוץ, להמשיך ביצירתנו ולהעמיס העול, כי באם היה עוד 'משהו' בעזיבה הזו, הרי לאחר שיחת הקיבוץ נשארה רק... החולשה".

הבירורים הפוליטיים

כבר שיחה חמישית מוקדשת לבירור רעיוני ולעשיית חשבון נוקב של דרכנו. מבחינה זו אין כלל להתאונן על חוסר ערות פוליטית, כפי, שלא פעם, חברים היו אומרים. הבירור התנהל גם ברוח טובה, אם כי חילוקי הדעות הם רציניים ביותר, והינך עומד, לפעמים, מלא חרדה ודאגה מול השאלה: כיצד נקשור הקצוות וכיצד נלכד החברים סביב סיכומי התנועה? יש גם להגיד שהבירור מוכיח שמושגים אלמנטריים רבים ממשנת היסוד שלנו נשכחו, וקיים הכרח בל יגונה להיזכר "באלף בית", לקחת ספר ביד ולחזור ללמוד קצת תורה. למרות חמש השיחות עדיין דיברו מעטים, וכל ערכו של הבירור יהיה בכך, אם הוא יקיף רבים. העניין הוא כל כך רציני, ענייני דעות ואמונות קובעים כל כך הרבה את גורל חיינו, ולכן חשוב מאד, שרבים רבים יתבטאו, יעזו להגיד דברם, ואולי מתוך הקולות הרבים יעלה קול הליכוד סביב דרכה של התנועה, כשהחרדה לעתיד יצירתנו ועתידנו בכלל, היא מדריכנו הנאמן.

שונות

* בעלון זה מסופר על שמחת יציקת הגג לחדר האוכל החדש. נזכרים ביציקות גדולות בעבר והשמחה וההמולה סביבן...

* ועדת התרבות מארגנת חוגים: חיים ל. - ספרות עברית, שלמה א. - בעיות השעה, משה י. - ידיעת הארץ והסביבה, מתתיהו - מרקסיזם לאור ההתרחשויות בעולם.

* הסתיימה בניית מקלחת חדשה, יפה ומשופצת בכל האבזורים הנחוצים, ושמחת החברים הייתה רבה.

* העלון מפרסם מכתבו של רפאל, שליחנו לתנועה בטוניס, המספר על עבודתו הרבה ושליחותו החשובה.

* בונים... מקלטים. בארצנו זהו "מצרך" חיוני והכרחי.

מהפרוטוקולים של שיחות קיבוץ בשנת 1956

עד ל-7.11.56, בימי כהונתו של מיטק כמזכיר, נמשך הנוהג של המזכיר הקודם לא לרשום פרוטוקולים מלאים של דעות החברים ולהסתפק רק בסדר היום של השיחה וכן ההחלטות שהתקבלו. עם בחירתו של פייבל כמזכיר, חזרנו לנוהג הקודם. אנו כבר מוצאים פרוטוקולים מלאים של התבטאות החברים בנושאים שעמדו על הפרק. ואנו כבר מוצאים בשיחה מיום 30.11.56, לאחר האינפורמציה של הבא-כוח על המצב הכספי בארץ ואצלנו, שיחה ערה מאד על חיסול העבודה השכירה במשק, ובעיקר במשחטה, שחזרה לשם לא תמיד באישור הקיבוץ. ואמנם, לאחר ויכוח סוער, כשחלק שואל מה ההבדל בין מתנדבים, נוער ערבי-חלוצי, שכירים בבנין, ושכירים במשחטה, כשהמזכירות וחברים נוספים מנסים להסביר מהו ההבדל היסודי והעיקרי, מחליט הקיבוץ ברוב גדול, כמעט פה אחד, לחסל העבודה השכירה במשחטה. אמנם ההחלטה לא בוצעה במלואה למעשה, והוויכוח נמשך עד שהעברנו המשחטה לגורם מהחוזן, שמשלם לנו דמי החכרה צנועים למדי.

כן אנו קוראים בנושא עזיבתו של היינץ, שהזכרנו לעיל מעלון הקיבוץ, פרוטוקול מפורט על השיחה בהשתתפותם של היינץ ואלן, בה נמתחת ביקורת על המזכירות שלא נענתה לבקשתו של היינץ לצאת לפעילות בארגון מגדלי הירקות שלא במכסת הפעילים של הקבה"א. הקיבוץ מוכן לשנות החלטת הקיבוץ וחברים פונים בצורה נרגשת להיינץ ואלן, ולמען ילדיהם, שיחזרו בהם ויישארו בקיבוץ. היינץ מנסה להסביר אכזבתו מהקיבוץ ומפעילותו בו, טוען שהעניין הוא בהחלט אישי, חשב שהמשק הוא למען החבר, ובהיותו רכז משק התברר לו, שלמעשה, בגלל כל מיני חברים מרכזיים, החבר הוא למען המשק. חברים שונים הגיבו על כך בצורה נמרצת וטענו שאין זה אמת ואין זה צודק וראו בצעדו של היינץ חולשה שהוא נקלע אליה ופנו אליו להתגבר עליה. אך שום דבר לא עזר. היינץ ואלן עזבו, וכאמור, זה גרם צער רב בקיבוץ.

יש להגיד, שבדרך כלל, לפי הפרוטוקולים, רוב שיחות הקיבוץ דנו באותם העניינים השוטפים שהזכרנו כבר בפרקים קודמים. את הבעיות העיקריות של הקיבוץ, "רוח התקופה", מצבו המשקי והחברתי, שאבנו מעלוני הקיבוץ, ועלוני שנת 1956 סיפקו חומר רב. יש אולי לציין כמה קוריוזים שמצאנו בפרוטוקולים של אותה שנה, כגון הנוהג של גינויים מטעם המזכירות לחברים שונים בעקבות התנהגות לא קיבוצית או חברית, כגון קטטות או עלבונות, אי-ציות לסידור העבודה וכד'. כמו כן, מקרים שבעל תפקיד מרכזי שנבחר בבחירות השנתיות לא הסכים להיבחר באם הוא צריך לעבוד עם בעל תפקיד מרכזי אחר ביחד. בכלל, ועדת מינויים, כל שנה, והבחירות השנתיות, שנמשכו בשיחות רבות, ערעורים בלי סוף, ושוב בחירה מחדש. היו גם ויכוחים בשאלות ארגוניות ושינויים שונים, כגון שבעל תפקיד מרכזי חייב לכהן שנתיים ומרכז משק שלוש שנים... אלו היו שיחות ערניות

מאד וההשתתפות בשיחות הייתה מלאה והמערכת כולה התארגנה. באותה שנה היו 39 שיחות. לפעמים, כמו בבחירות השנתיות, ערב אחר ערב, ולפעמים, גם בגלל מלחמת סיני ומצב הביטחון בקיבוץ ובארץ, היו הפסקות יותר ממושכות בין שיחה לשיחה.

פרק שביעי: מצב ביטחוני מתוח, נכדה ראשונה בקיבוץ, פתיחת המוזיאון, עלייה גדולה, העבודה השכירה, מסיבת המקלחת החדשה, שליחות רפאל בטוניס, הפגנה נגד הסנקציות, הנסיגה מסיני, עלון בדפוס לכבוד 25 שנה לעליית ראשונה בקיבוץ, שירו של נחום, מסיבת הקציר, עלון הז"צ, נפגמה האמונה בדרכנו

1957

בארץ

מצב ביטחוני מתוח. כמעט בכל הגבולות קרבות עם המסתננים, בעיקר בגבול הסורי. צה"ל נסוג מסיני. המצב הכלכלי והפיננסי של המדינה הצעירה עדיין קשה. עקבות תקופת ה"צנע" טרם נעלמו. המעברות טרם חוסלו כולן. המצב בהן קשה. המצב הפוליטי גם הוא לא קל. אמנם, ממשלת בן גוריון נתמכת ע"י רוב העם, בן גוריון פופולרי ביותר ושולט בכיפה, אך האופוזיציה, בעיקר הרביזיוניסטים, עושה "צרות". קסטנר נרצח ע"י קיצונים ימניים. גם החרדים עושים מהומות בעניין שמירת שבת ע"י התחבורה הציבורית. אך יחד עם כל זה המדינה מתפתחת בקצב מהיר. זרם עולים גדול מגיע לארץ, גם מפולין, ומכל הארצות. היהודים בגולה במצב רוח מרומם, וגאים במדינת ישראל שזקפה קומתם ומזרימים כסף רב, בעיקר ע"י יהודי ארצות הברית, לקליטת העלייה ובניין המדינה. ההתיישבות העובדת מתרחבת ומתחזקת לאורך גבולות המדינה, ועם כל קשייה הכלכליים והחברתיים, מהווה חומה בצורה לעצם קיומה של המדינה.

בקיבוץ

על אף המצב הכספי הקשה וחוסר אשראי מתאים, ההתפתחות היא גדולה. כמעט בכל השטחים. בונים שיכונים ותיקים, בנייני ילדים, בנייני משק, הענפים מתרחבים, ובראשם "לולי פק", שהצלחתם בולטת מאד. קולטים עלייה. פעילות חברתית ותרבותית ענפה - מקהלה, ששמה התפרסם בציבור, גם מחוץ לקיבוץ. חוגי השתלמות, הופעות והרצאות בליל שישי, תזמורת קטנה, חוג דרמטי, נסיעות ביחד לתיאטרון וקולנוע ושיחות על תוכנם. משקיעים מאמצים רבים לחוג את חגי ישראל ברוחנו. אורחים רבים מציפים אותנו. הקשר עם התנועה הדוק ואנו נחשבים כאחד הקיבוצים המצטיינים בקליטת עלייה, בהכנסת אורחים וכן בהיענות לתנועה לגיוס פעילים לשטחי פעולתה. יוצא עלון קבוע, ומעורבות הקיבוץ, באמצעות הועדה הפוליטית, בחיי המדינה והארץ, ערה למדי. כמו כן, יש לציין ילודה יחסית גדולה, מרגישים כבר פעילות החטיבה הצעירה, היינו, בנינו הראשונים וחברות הנוער שקלטנו, שהתחילה להשתלב בענפים ובחיי הקיבוץ. ויחד עם כל זה ישנן עזיבות. עזיבתו של היינץ השפיעה מאד. וכן יש תקופות של מתיחות חברתית, קיטורים וביקורת. שיחות רבות מאד על עקרונות הקיבוץ. הסטינו מהם? האם לא מזניחים הפרט לעדיפות המשק? הקיימת "הרגשת הבית"? ושיחות רבות מאד על השיתוף, שגברו בעקבות קבלת השילומים. נבחרה ועדה שתעבד תקנון השיתוף והצעה לסתימת הפרצות שנבעו בו, וכמובן שיחות

נוספות על ערכו, והאם יבוצע במציאות? הדעות חלוקות. יש חברים המפקפקים ביכולתנו לאכוף התקנון על חלק מהחברים.

ומכאן למקורות להערכות הנ"ל. כמו בחלקים הקודמים של הספר "תולדות כפר מנחם", רוב החומר אנו מקבלים מארכיון, עלוני הקיבוץ, ספרי הפרוטוקולים של שיחות הקיבוץ, אך גם חומר רב מיומנים אישיים של חברים, ראיונות איתם, ולפעמים גם מעיתונות בארץ. החומר הוא רב מאד, והסלקציה קשה מאד. מה העיקר ומה ניתן לזנוח? האחריות לכך היא כולה שלי, והיא כמובן מבטאת השקפתי על הקונספציה כיצד לכתוב תולדות קיבוץ. ובעניין זה, כידוע, יש קונספציות שונות. קיבוצים, בעיקר בעקבות תאריך של יובל, מוציאים לפעמים ספרים בדפוס, עם תמונות רבות ובהוצאות מפוארות ויקרות. וכל ספר עם קונספציה שונה. אנו בחרנו בדרך צנועה יותר, ובהשקפה של כתיבת מה שנקרא, יומן הקיבוץ, סקירת האירועים העיקריים והחשובים של חיינו הקיבוציים בכל שנה ושנה מאז יומנו הראשון של בואם ראשוני הקיבוץ לארץ. אך שמנו דגש לא רק על "האירועים", כי אם גם על "מצב הרוח" של הקיבוץ, דרכו העקרונית שלו, ההזדהות עם דרך זו והשינויים שחלו בהם.

מהתאריכון של אברהמ'ל ברוידא:

17.3.57: נולדה נכדה ראשונה לקיבוץ, לרחל'ה ואברהמ'ל, בתם של נירה וראובן שויאר.

23.3.57: פתיחת המוזיאון הארכיאולוגי, הידוע כיום כמוזיאון השפלה.

מעלוני הקיבוץ של שנת 1957

20.1.57, המדור "עם הכלל" מוקדש למצבה של המדינה: "...לימין המדינה במצוקתה הגדולה. עינינו נשואות כעת לזירה הבינלאומית. הננו תרים ומחפשים אחרי 'מצפון העולם' אצל העמים הקובעים גורלנו. האמנם לא ימצא מי שילמד זכות הגנה עלינו? (המדובר לדיון באו"ם לאחר מבצע קדש), האמנם לרודנים ניאו-נאציים, משלחי מחבלים בנו לרצוח ולהרוג אנשים חפים מפשע, מגרשי יהודים, למשטרים פיאודליים רקובים יסלח? ומאתנו יתבעו 'ליטרת הבשר'? האם לא יינתן גם לנו פעם לחיות חיינו בשלום, שהם כולם קודש לבניין מולדת, לנרדף בין העמים, המקבץ גלוייתינו?

נכון, חטאינו, הפעם, לא ילבינו כשלג. מי ייתן וילמד העם, ואתו יחד כמה חברים שלנו, שהזדרזו מדי לזרוק 'הטלית והתפילין' של תנועתם לים הכללי של 'מחיאות הכפיים', שלא תמיד הפקודה 'קדימה' מקדמת. יש שלאחר ימי הזוהר של 'ההתקדמות' באים ימים עצובים של נסיגה. ואולי תבוא שעת חשבון הנפש למען מציאת דרך חדשה לפריצת מצור האיבה מסביבנו ולהשתלבות ביבשת זו, אליה חזרנו ושייכים, מרחב מזרח התיכון העצום, הקם לתחייה ולעוצמה בעולם. אך לבנו לא לעשיית חשבונות כעת. לבנו עם המדינה במאבקה המדיני, הביטחוני

והכלכלי, שאולי לא היה כמוהו מאז גמר מלחמת העצמאות. הננו תקווה שעמידתנו האיתנה, האור הגנוז ממפעלנו המשחרר, שהוא כולו טוהר וצדק, ונושא בתוכו תקווה גם לאזור, יעמוד לנו וגם 'ברחובנו עוד ירונו בחג'.

ובאותו מדור:

עם פעמי העלייה הגדולה

בדף אחר של עלוננו זה מסופר על כינוס מזכירי הקבה"א שהוקדש לקליטת העלייה הגדולה העומדת לבוא ארצה. אכן, כמה "חכמים" סתמו כבר הגולל על העלייה, ואתה יחד על הציונות, תוך "פרוגנוזות", "סטטיסטיקות", ניתוחים "מדעיים מרקסיסטיים" וכו', החל מ"היהודים" וגמור במתכחשים לעמם, אנשי מק". אך צרת היהודים לא רוצה לשמוע, משום מה, לכל ה"מדע" הזה, וכל פעם פורצת היא מחדש ממקום בלתי צפוי לכאורה, ואם כבר ניתוח מדעי, פרוגנוזות, הרי כל פעם וביתר שאת תורת הציונות לא תשקר.

"והם באים, והם עולים בהמוניהם, נרדפים, ללא בית, לא רצויים בארצם, ועיניהם לציון, למקלט שיקלוט אותם. זו לא עלייה חלוצית. אנו ניצבים שוב מול מבחן עליון וגדול: מבחן הקליטה. הנוכל לו? הנוכל לעודד אותם, להוציאם מייאושם וסבלם? ממרירות חייהם, הרגליהם הגלותיים בעבודה, בסגנון ושפה? גם עלינו תוטל מכסה של קליטה. הפעם לא יעמידו התנועה הקיבוצית מהצד. קיבוצנו, שהיה בין המצטיינים בקליטת עלייה, הבה נקווה, שלא יכזיב גם הפעם".

"ט"ו בשבט הגיע... הפעם נטענו שתילנו החדשים בגבעת המוסד לחינוך ילדינו... ונקווה לימים של לבלוב וצמיחה..."

נטיעות

"

המזכירות החליטה לקיים שורת שיחות כלליות: א. על השיתוף ויחסי חברים. ב. על החברה בקיבוץ. ג. על מצבו המשקי, בעקבות הדיון על תקציב החברים והמאזן. ד. על ענייני חינוך. כמו כן, לאחר פגישה עם ועדת חברים, והדו"ח שלה מפגישות ועדות החברים של הקבה"א, החליטה המזכירות שתפקידה של ועדת חברים אינו רק לטפל בעניינים טכניים, כגון חופש, עזרת קרובים, הקצבות שונות, אלא גם בעניינים עקרוניים וחברתיים של הקיבוץ ויחסי חברים.

פייבל, המזכיר, סיפר על כינוס המזכירים של הקבה"א בענייני הקליטה... מצפים לעלייה של למעלה מ-100,000- עולים... הפעם התנאים יהיו שונים. בקיבוצים שיקלטו עולים, ההקצבה לשיכונם, הבעיה המעיקה ביותר, תשולם מראש. יהיו גם בעיות נוספות, כגון קליטת הילדים של העולים ושילובם במסגרות הלימוד שלנו, שאלת העבודה של האשה, הבניינים שיבנו יהיו מיועדים לפי תביעת הסוכנות אך ורק לעולים החדשים וכו'.

הנוער הערבי החלוצי. לאחר שבזמנו, שיחת הקיבוץ החליטה לקלוט קבוצה של נוער ערבי חלוצי, והיא גם הגיעה למקום, אך בעקבות שעת החירום נאלצה לעזוב אותנו, הנה בימים אלה היא חזרה אלינו והתחילה להתרכז מחדש. כמדריך הקבוצה הזאת נקבע אברהם א.

פיצויי השילומים. במזכירות אושרו הצעות ועדת החברים בנדון, ואלה הן: כל הטיפול לקבלת השילומים יהיה בידי הקיבוץ, ע"י יפוי כוח של החברים. הכסף יוקדש למטרה מיוחדת שאיננה בתוכנית הרגילה של ההשקעות. חיסול העבודה השכירה. המזכירות מגשימה בהחלטיות החלטת שיחת הקיבוץ בעניין חיסול מוחלט של כל העבודה השכירה.

במשק: איצ'ל סוקר בעלון מצב הענפים - בפלחה, בגן הירק, במטעים (רק חלקת השזיפים היא מסחרית), בבעיות החשמל, התפתחות הלול ומפעל המתכת. הוא מעלה גם הקמת גידול ענף חדש, הכותנה, שהתחיל להתפתח בארץ. חיים גולדברג, הראשון שהקים ענף זה בקיבוצנו, מספר בראיון אתנו: "היכרות ראשונה לענף הכותנה התחילה בשנת 1956, בבואי לעזור לקיבוץ ניר עוז. בינואר 1956 נסעתי לכנס מגדלי הכותנה שהתקיים בתל אביב. סם המבורג מארצות הברית, הידוע 'כאבי הכותנה', שבא במיוחד לארץ, שכנע מנכ"ל משרד החקלאות, חיים גבתי, להקים ענף זה בארץ, והוא סיפר בכנס על הניסיונות בניר עוז, מגן, נירים ושובל. ב-1960 התחלנו אנחנו לזרוע כותנה. הצעתי לו. משק שנתחיל לגדל כותנה. גידול מבטיח. כך הוחלט. לאחר שסיימתי המזכירות בפברואר 1960 התחלתי מייד להכין זריעת הכותנה. קיבלנו מדריך שהדריך אותנו די הרבה. בשנה הראשונה זרענו בשטח כפר הריף 120 דונם. חלק קטפנו בידיים, וחלק מהקטפת של המועצה (צם). לא ריססנו בגלל סלק הסוכר. אחרי השנה הראשונה, 'וירא כי טוב', גם היכול וגם המחירים, זרענו בשנה השנייה 240 דונם. העבודה בעישוב הייתה רבה. אך הרווח היה מצוין. התקשרנו עם משרד החקלאות שעזר לנו לבצע ריסוס סלקטיבי, בלי עישוב. בשנה השנייה כבר היה היכול 400 ק"ג לדונם, ואחוז גבוה של סיבים, שהגדיל רווחיות הענף מאד. בשנה השלישית כבר הגענו ל-480 ק"ג לדונם, וזרענו כל השטח של כפר הריף. והגענו גם ל-500 ק"ג לדונם. מרכז המשק החליט להגדיל עוד יותר שטחי הכותנה, עד 950 דונם. ב-1964 נבחרתי לגזברות והחליף אותי כרכז הכותנה, כבר מהדור השני שלנו, הבן, עמרם בן-חורין ז"ל, שנפל במלחמת ששת הימים".

ביקורו של שלמה רוזן, רכז המחלקה הכלכלית של הקבה"א, הבהיר לקיבוץ מצבו הכלכלי ובעיקר הכספי, ולמרות ששיבח אותנו, ואפילו שבכמה שטחים מגיע לנו הגביע של הקבה"א, הזהיר אותנו בפני השקעות שמעל לכוחותינו,

שגרמו למצב כספי קשה בקיבוץ. ובעיקר לא להשקיע כשארן מימון מתאים. והוא אמר, כדברי המימרה: "עת להסתער ועת להתחפר, כדי שלא ניפול ושנוכל שוב להתקדם".

החוגים הרעיוניים. העלון משבח פעולת החוגים הרעיוניים שהתחילו לפעול בקיבוץ בהתאם להחלטות התנועה, לאחר הטלטלה הרעיונית הגדולה, שעברה בשנים האחרונות בתנועה. המגמה לחזק ולהבהיר הקולקטיביות הרעיונית של התנועה, וכפי שהעלון כותב, להדק הקשר בין "הרעיון" ובין "הקולקטיב", שבלעדי קשר זה צפויה סכנה לשניהם.

"לקח" מעניין ממערכת חיינו... וכך כותב העלון: "מעניין ביותר. העניינים 'הגדולים', 'החשובים', עברו בשיחת קיבוץ בסדר גמור, אולי אפילו יותר מדי בסדר. הדיון בתוכנית ההשקעות, שהפעם תבע מהקיבוץ קורבן לא קטן, התאפקות קשה ביותר, היה שקט מאוד, רציני, מעטים דיברו והייתה כנראה הבנה והסכמה, שאכן אין ברירה השנה, באם חפצי חיים אנו. אותו דבר, הדיון על חיסול העבודה השכירה. דווקא, הפעם, לא היה כל ערעור על ההחלטות הנועזות והמצוינות של המזכירות והן התקבלו פה אחד, אם כי יתכן שלא בלב אחד. והנה בסופה של השיחה, בעניין כה 'פעוט' כמו מתי להעמיס העופות, האם שעה אחת קודם או שעה אחת אחר כך, השתלבו היצרים והשיחה 'התפוצצה'. האם לא מעניין?".

מסיבת המקלחת החדשה. ...מה בין קבקי מקלחת... וקו? ...את זה אי אפשר להסביר. לשם כך צריך היה לשמוע הפזמונים של מיירים, לראות הופעת "להקתו" במסיבת המקלחת החדשה. היכן נבחן הקיבוץ, האם בגרוש או במיליונים? היכן נבחן החצרן, האם בקבקים במקלחת או במגרש חניה? היכן לבבות "המתרגשים" של החברים, בקליטתו של חבר חדש או עם "העוזב" החשוב? על כל זה אפשר לקבל תשובה ב...מקלחת של מיירים. אכן, מקלחת לתפארת! ומה פלא שהייתה מסיבה כזאת! ...אך אל תשכחו גם אליעזר, "הכוכב החדש". הוא עבר על עצמו. מין משחק פלירט כזה בין המקלחת הישנה והחדשה. לא תמצאו ברומן המפואר ביותר פלירט כזה. איך אמרו כולם, אליעזר שלנו חברה'מן! ועדת התרבות יכולה בהחלט לרשום מסיבה זו לאחד הערבים הנעימים של הקיבוץ.

שליחותו של רפאל בטוניס. במכתב לקיבוץ רפאל מתאר תנאי שליחותו... "אני חי ועובד בתנאים קשים מאד. אין לתאר איזה מצב רוח משתלט עליך כשאתה נמצא בסביבה עוינת ואתה חושד בכל אדם שמא הוא עלול להביא עליך שואה. מאסר בודד שנעשה מדי פעם גוזל מתוך השורה חבר מסור ומוסיף חרדה ומתיחות... לא פעם שאלתי עצמי, האם לא חטאנו במקצת לחברינו בחוסר תשומת לב מספיקה לעבודת קודש זו?

אחוות עמים... ליד שולחן אחד. הם חזרו אלינו. הנוער הערבי החלוצי מתחיל להתרכז מחדש במשק ואנו מברכים אותם: "ברוך בואכם בצל קורותינו. ברוכה תנועתנו שהיא הצליחה בהגשמת תופעה כזאת, למרות שהדרך עוד ארוכה ועוד חזון למועד. אך אין לך עוד פרק מאלף יותר בתורת רגשות ויצרי האדם ודעות קדומות מאשר אותו מבחן של היחס 'לגר החי אתך בארץ', כשזה על יד שולחן אחד, מקום עבודה משותף, בקיצור במחיצה אחת".

המוסד החינוכי שלנו. צפורה ד. מתארת מצבו של המוסד החינוכי שלנו הקטן, שבעיותיו הן לא יותר קלות מאשר למוסד גדול. "אמנם רק שתי קבוצות, אך הילדים עדיין צעירים מאד, וזה מסביר גם למה מספר העובדים במוסד יחסית גדול". היא גם מסבירה הוויכוח בנושא היכן צריכים הילדים לעבוד - בענפי המשק של הקיבוץ או במשק עצמאי של המוסד. המורים החליטו על האפשרות השנייה.

מחיילינו. מעלונה של נירה לחיילים הננו לומדים שנחום ואורי כבר סיימו שירותם בצבא וחזרו הביתה. כן אנו קוראים בו שיעקב סלע גמר קורס קצינים כחינין מצטיין, וכמובן ברכה לבית לו.

מצב חמור בדיר. חוסר מרעה ומזון, הכפור שהיה השנה, מחלות וכד', גרמו למצב חמור בדיר. עובדי הדיר מבקשים מהפלחים להקצות חלקי קרקע לאחר הקציר לעדר, וכן מלחמה נגד פולשים מהסביבה, העולים על השלף של שדותינו, מבלי לשאול...

חדר קריאה ופתיחת המועדון לחבר. העלון מספר על השכלול שחל בחדר הקריאה, ריהוט מתאים, עיתונים וחוברות רבים, והחברים באים לקרוא וליהנות מחדשות הארץ והעולם... וכמובן ישנם גם חברים מעטים ה"סוחבים" ומוצאים עיתונים לעצמם ללא בוש... "המועדון לחבר החדש נפתח, הוא נאה, וחברים יכולים לשתות כוס קפה, לשחק במשחקים שונים וסתם לבלות בשיחת רעים..."

בעלון מיום 22.2.57, במדור "עם הכלל", מקדישה המערכת מאמרה על ההפגנות בארץ נגד איומי הסנקציות ע"י האו"ם נגד מדינת ישראל בעניין מלחמת סיני ומדיניותה כלפי הערבים. "לבנו עם המפגינים ועם מחאות העם היהודי בכל חלקי העולם..."

החטיבה הצעירה. עם שובם של חברי יסעור מניר עוז ושובם של בנינו הבוגרים משירותם בצבא, הוקמה המסגרת הארגונית של החטיבה הצעירה בקיבוצנו. בעיות החטיבה הצעירה בכל הקיבוצים הועלו גם בדיון מיוחד בישיבת הועה"פ של הקיבוץ הארצי. אנו תולים תקוות רבות בהשתלבותם בחיי הקיבוץ, ויחד עם הברכות לשובם הביתה, כותבת המערכת: "...השותפות המלאה בזכויות היא גם השותפות המלאה בחובות, בהנאה אך גם בסחיבה בעול ובאחריות, בהטיית שכם. בביקורת הזולת, אך גם בביקורת עצמית, בתביעה מאחרים, מהקיבוץ, אך גם בתביעה מעצמכם. ואם זכותכם הבלעדית והבלתי שווה, היא צעירותכם וכוחה, יהיו נא נר לרגליכם דבריו של אחד מגדולי המשוררים, בשירו 'תהילה לצעירות': 'מתחו כוחותיכם לפי המטרה, ולא המטרה לפי כוחותיכם'..."

מכתב של שלמה רוזן לקיבוץ

"א. שמחתי לקרוא בעלונכם, הערכתכם החיובית על ביקורי אצלכם, והנכם תמימי דעים איתי ביחס לקו המשקי שיש לנקוט בו בעתיד הקרוב, שפירושו לבסס הקיים, ליעל הענפים לרמה גבוהה יותר, לנצל מנגנון הייצור הקיים ניצול יתר, מבלי להוסיף השקעות בתקופה הקרובה..."

ב. קראתי בסיפוק החלטתכם לעקור העבודה השכירה מהמשק. הנני מצטער על כך, כי אף למשק כפר מנחם, שהצטיין בכל שנות קיומו בנאמנותו לעבודה עצמית, התגנבה לאחרונה העבודה השכירה. מן ההכרח, אפוא, כי תקיימו החלטתכם הלכה למעשה ותשובו למסורתכם הטובה".

קבוצת "זית". במכתבה של המזכירות לועה"פ היא כותבת על השתלשלות הדברים בקשר לקבוצת "זית" משך השנים ומה הקיבוץ עשה למענה... והיא מסיימת במילים אלו: "הקיבוץ רואה בקבוצת 'זית' את בניו, ופועל בכל השטחים במגמה ברורה שהיא תשלים את כפר מנחם עם סיום חוק לימודיה...".

שונות

א. נבחרה בשיחת קיבוץ הועדה להכנת הבירור בעניין השיתוף בקיבוץ, ואלה חבריה: ראובן ש., מיטק, מתתיהו וישראל ג.

ב. בשלב מוקדם להכנת השיחה על החינוך המשותף תרצה אצלנו ב3.3- רחל מנור על הילד יוצא הדופן.

ג. בעקבות ביקורו של הציר הפולני אצלנו, שנהפך לחוויה בקיבוץ, נתהדקו הקשרים עם הצירות ואנו מקבלים ממנה חומר קריאה רב ומעניין מאד חנים.

החלטות הקיבוץ לחיסול העבודה השכירה

1. הקיבוץ מחליט לחסל העבודה השכירה שנכנסה למשק ע"י מוסדות שונים של התנועה וע"י המשק עצמו.
2. לעזרת המשק בכוח אדם יישארו אך ורק הגופים או הבודדים שישלחו אלינו ע"י המחלקה לכלכלה של הקבה"א, או שקיימת כלפיהם התחייבות מראש לתקופה מסוימת.

3. עבודות בהשקעות, בהוראה, או עבודות הכרחיות שאין לבצעם בכוחות עצמנו, ננהג לפי תקנון הקבה"א.

4. זמן הביצוע יעשה בהדרגה, עד שוב החברים המגויסים (בערך 1 במרץ). לאחר זה יישארו במשק אך ורק אלה שהגדרנו כעזרה מטעם הקבה"א.

5. ביחס לתנועה החינוכית, יש לברר עם מוסדות התנועה מהו המספר ההכרחי שעלינו להחזיק כעזרה לתנועה החינוכית.

מהמשק. לפני כמה שבועות ציינו עובדי המספוא יחד עם המסגרים המאורע הבא: אריה ו. יצר פטנט של סחיבת התלתן ע"י טרקטור. לאריה ו. ברכות רבות.

החלטות שיחת הקיבוץ בעניין פיצויי השילומים

1. כל התופעות היוצאות דופן בחיינו, שהובלטו בשיחות האחרונות, אין בהן כדי להביא לידי הכללה כאילו הן בבחינת הרס של כל יסודות הקיבוץ.

2. על הסטיות מערכי השיתוף, החברים חייבים למסור לועדת החברים והקיבוץ. ועדת החברים חייבת לברר כל מקרה ומקרה ולהביא מסקנותיה בפני הקיבוץ.

3. כספי השילומים וכן כל כסף אחר ימסר לרשות הקיבוץ.

4. הקיבוץ יקדיש כספים אלה למטרה מיוחדת והולמת.

5. 20% מהכספים יועמדו לרשות ועדת החברים, להיענות לאותן הפניות שהחברים יפנו והועדה תאשר. ועוד ממכתבו של רפאל, שליחנו בטונים. "...ההנהגה העליונה גייסה אותי לחודשיים שלוש במרסיל כרכו הפעולה בין העולים מצפון אפריקה ומגורשי מצרים... אחרי גל של שמועות שונות מתחיל המצב להתבהר. אנו עומדים בתוך תהליך של חיסולה האכזרי של גולת מצרים, המונה כ-60,000 נפש, שמהם 40,000 חסרי נתינות. 16,000 נתינים זרים. רק 6,000 נתינים מצריים. 2,000 יצאו ממצרים לארצות שונות ורק 600 מהם הצהירו על נכונותם לעלות ארצה. לארץ הגיעו עד עכשיו 300. זו הפעם הראשונה בתולדות הקבה"א הצלחנו לחדור למחנות העולים במרסיל ולבוא במגע עם העולים. כבר שלחתי קבוצה אחת ארצה..."

המשך מעלון הקיבוץ מס' 5, 22.3.57

סיכומי עבודה של שנת תשט"ז: (אוקטובר 1956 - ספטמבר 1957)

סה"כ ימי אספקה לחברים 78,261 שזה 214 חברים ומועמדים

פחות שבתות וחגים 12,262

נשארו ימי עבודה בכוח 65,999

מזה י"ע בתמורה 27,871 שזה 42.2%

ימי עבודה לחבר לשנה

שירות לחבר 59.5 ימים

שירות לילדים " 86.0

ימי שבת " 32.3

שבתות וחגים " 57.2

ימי עבודה בתמורה " 130.0

סה"כ ימים 365.0

להרמת פריון העבודה

אריה ו, לאחר המצאתו בהובלת המספוא, שחסכה 5 י"ע לדונם, כותב בין היתר כיצד להעלות פריון העבודה במשק... ראשית כל, נחוץ שיתוף פעולה בין ענף לענף, עזרה הדדית, יחס רציני וידיעה ברורה שלכולנו מטרה אחת, והיא: הרמת הייצור וע"י כך נוכל גם להעלות רמת החיים. צריך תמיד להקשיב ולהתייחס ברצינות גם להצעות של חבר מהשורה, שמניסיונו הוא מעלה אותן. ואם מקשיבים לו ושמים לב, דבר זה מעודד החבר מאד...

היוולדו של מוזיאון. משה ישראל כותב רשימה יפה על פתיחתו החגיגית הקרובה של המוזיאון, אחרי שנים רבות של איסוף ממצאים ארכיאולוגיים בשדותינו וסביבתנו, ע"י החוג המסור לנושא זה... "הבעיות הקשות בחיינו הן הרגשת החד גוניות, המונוטוניות, שבחיי יום-יום הקיבוציים. המפעל הזה הוכיח כבר, מראשית צעדיו, שבאמצעותו ניתן לרכז סביבו התעניינותם של מספר חברים ניכר. וגם ילדים... באפשרותנו להוציאם מחיי השגרה ולהעשיר חיי התרבות שלנו... ובלי חיי תרבות אין גם חיי קיבוץ..."

בעלון מס' 6 מ-15.3.57, במדור "עם הכלל", כותבת המערכת בעניין הנסיגה מסיני... "מתברר, אפוא, כי הדרך הקצרה של מלחמה יזומה, היא ארוכה למדי, ושאינן לעם קטן כמונו, בעולם מסוכסך זה, מוצא אחר, מאשר להתמיד 'בדרכו הארוכה' ליציבות, ביטחון ושלוש. יום יבוא וכולם יבינו שאכן 'דרך ארוכה' זו היא הקצרה ביותר..."

שונות

- * הועדה לשיתוף החלה בעבודתה.
- * בלימה מקובר מהמחלקה לכלכלה של הקבה"א באה לקיבוץ לבשר לנו שבקרוב יתחילו לבנות הבתים לעולים. אך כדאי שכבר עכשיו נתחיל לקלוט.
- * באינפורמציה משקית על הענפים, פייטל מסר שהלול על כל שלוחותיו מוציא עלון מיוחד, ובו פרטים רבים על הנעשה בכל השלוחות וכן על התוכניות לעתיד הקרוב.
- * החטיבה הצעירה, המורגשת כבר יפה בחיינו, הוציאה עלון מיוחד, בסיסמה: אנחנו פה. נחום כותב מהרהוריו על תקופת השירות בצבא והקשר עם הקיבוץ, וכן על משימות והשתלבותו של הדור השני בכל שטחי החיים של הקיבוץ לאחר שובם הביתה ואיחודו עם קבוצת "יסעור".
- * יואל רוהר כותב על שהותו במכסיקו ועבודתו עם הציירים המכסיקנים הנודעים. בעלון גם מסופר על הרצאתו לפני הקיבוץ עם פנס קסם שהביא עמו כמתנה לקיבוץ. הוא זוכה להערכה מכל החברים על תרומתו לחיי התרבות שלנו, על ה"פרגון" להצלחותיו ועל האמרה: "אותה תכונה יקרה של 'נתינה' היא התגמול הגדול יותר מ'הלקיחה', והשותפות בין האמן והקיבוץ היא הדרך הנכונה ל"בעיית האמן בקיבוץ".
- * התקיימה מסיבה יפה עם שובם של ילדינו מהמוסד בנגבה וכמובן על התקווה והאמונה שתקום שותפות ואחדות בין הדורות.
- * יש ועדות ויש ועדות. יש ועדות פעילות מאד ועושים ערביהם כיומם לשרותו של הקיבוץ. ויש ועדות שנרדמו כליל. אכן, יש מי שאכפת לו, ויש מי שלא אכפת לו. בעצם זוהי כל הפילוסופיה של הקיבוץ. לטוב ולרע. "לחיים או למוות", האם אכפת או לא אכפת.

בענייני כלכלה בשנה זו

בתגובה לדין וחשבון של המצב הכלכלי, התבטא חבר בלהט והתרגשות: איננו רוצים שלא "לקיים" עצמנו, הבה נעבוד עוד שעה או עוד שעתיים ביום וסוף סוף נקיים עצמנו. אינני רוצה לשמוע הביטוי הזה. על כך באה אינפורמציה קצרה וקצת מספרים מאלפים, מהנעשה בשטח הכלכלי בארץ: בשנים 4-1957 עלו מחירי התוצרת החקלאית ב-8% לעומת מחירי עלויות הייצור שעלו ב-24%. הריבית המשולמת ע"י הקיבוצים נאמדה ב-15% עד 17 מיליון ל"י, המהווה קרוב ל-900 ל"י למשפחה. תוספת שעות העבודה לא תפתור, והיא גם לא ריאלית, את המצוקה הכלכלית.

(הערת העורך: עניין הריבית בימים הללו הייתה מכביד מאד במשק. היא הייתה גבוהה מאד ביחס לחוב, והגיעה לבנקים ולספקים בין 17% עד אפילו 30%. כיום, להשוואה, בין 5%-6%. כמו כן, להשיג הלוואות מהבנקים היה קשה מאד, וכרוך בערביות מכבידות מאד. הריבית ביחס להכנסות הגיעה ל-22% עד 30%. כיום היא מגיעה בערך ל-5%. בקיבוצים היו מתלוצצים בימים אלה, שאנו עובדים עד הצהרים רק למען תשלום הריבית, ורק אחר הצהרים אנו עובדים לקיומנו).

שונות

- * חבר כותב בעלון על פרצות בשוויון ושיתוף הנוגע בבילוי ההורים עם ילדיהם.
- * מכתב הערכה מרות בירק למדריכי חברות הנוער שלנו.
- * בת מ"זית" כותבת על בריחתה של האמא שלה מהונגרייה לארץ, ועל נתיב הייסורים שעבר עליה, עד שהצליחה להגיע לוינה.
- * בארגון בתי הנכות בארץ ברכו והעלו על נס את עבודתו ופועלו של משה י.
- * בפורים ביום 15.3.57 נולדה הנכדה הראשונה שלנו, בתם של נירה וראובן ז"ל, נכדה ראשונה לרחל'ה ואברהמ'ל ז"ל.

עלון מס' 7 מיום 1.5.57 יוצא בדפוס לכבוד 25 שנה לעליית ראשוני הקיבוץ ארצה.

חצי יובל וברכה למייסדים. חלפו 25 שנה מאז עלייתם ארצה של ראשוני קיבוצנו. בעצם יום הולדתו של הקיבוץ. כשקראנו בזמנו הספר המעניין של חצי יובל ל"בני קריניצה", ספר חייה של קומונה ברוסיה במאה הקודמת, שהיה לו השפעה רבה גם להקמת הקבוצה הראשונה ועל התנועה הקיבוצית בימיה הראשונים שלה, רבים מאתנו שאלו: כיצד זה יהיה אצלנו כעבור 25 שנה? והנה רבים כבר הקיבוצים שהגיעו אף למעלה מזה. המפעל הקיבוצי הכה שורשים עמוקים, ואין כלל לתאר כל מה שהוקם בארץ הזו בלעדיו. ואף אנו, קיבוצנו, מונים כבר 25 שנה שהכה שורשיו במולדת. ואין לו מה להתבייש ביצירתו הנפלאה שהוא הקים. נקדיש למאורע זה הטורים הבאים והקיבוץ יציין מאורע זה במסיבה מיוחדת. פה רצינו, בשם המערכת והקיבוץ כולו, לברך לראשוני המייסדים: לאברהמ'ל, מיירים, חיימקה, מוטי, רחל'ה ומתתיהו - אלה שזכו להתחיל, ללכת בדרך הקשה, להמשיך ולהעמיס בעול,

להיאבק ולהתמודד עם כל אשר עבר עלינו ולהגיע עד הלום. ברוכים תהיו! מי ייתן ונוכל כולכם, יחד עם כל בית כפר מנחם, לברך ביובל השנים, כשעם ישראל שוכן לבטח בארצו, עם התקדמות התנועה הקיבוצית והסוציאליזם. מהחלטות המזכירות: הועדה לטיפול בשילומים התחילה לפעול. לפי הסקר שלה התברר, שבערך 80 איש רשאים אצלנו, בצורה זו או אחרת, להיכנס לרשימה. חלק מהחברים לא ידעו, אפילו, על כך. התקיים בירור מקיף במזכירות בהשתתפות הועדה ועם ועדת ה-4 להכנת הבירור על השיתוף, בעניין הגשמת החלטות שיחות הקיבוץ בעניין השימוש בכספי השילומים והתנהגות חברים מסוימים בנושא זה.

כאמור לעיל, העלון המודפס מוקדש בחלקו לחצי יובל לעליית ראשוני הקיבוץ.

והנה מה שדפי העלון מספרים, וכן קטעים מעיתון דבר ועיתון השומר הצעיר: "לפני 25 שנים, ב-11-18 באפריל 1932, בשתי קבוצות, הגיעו לארץ-ישראל 7 בחורים, ראשוני קיבוצנו. אחר כמה חודשים הגיעה השמינית. 2 עזבו אותנו בהמשך הדרך, יתר השישה עברו כל שלביה, עד הגיעם הלום. הם זוכים לחוג חצי יובל שנים בתוך ביתם, ביתנו, בית כפר מנחם. חצי יובל ואנו באמצע המסע. יצאנו לתור אחר מולדת ובית. יצאנו לתור אחר חברה צודקת יותר. יצאנו למסע ארוך. חלפו 25 שנים - חצי יובל שנים.

ההכזיבה הדרך? הנה מצאנו מולדת ובית, ולא עוד, אלא בלעדינו וכמותנו, לא היו מולדת ובית בכלל. בנינו חברה צודקת יותר, ולא עוד, אלא נהפכנו לבית יוצר יצירה חברתית כבירה, שאין לה מה להתבייש, לא כלפי יצירות פועלים אצלנו, ולא כלפי מפעלים ענקים של פועלים בעולם.

החסרה הדרך ממשברים, מאי-נחת וממצוקות האדם? לא! איננה חסרה. ולא עוד, יש ובהתאריך המסע, בגבור הכוח והשפע, גוברים גם אי-הנחת, החולשה והעיפות. ואיתם המשברים. ואעפ"י כן נכונה הדרך הזו. היהודים היו אומרים: יש לשאוף 'לטוב', 'לצודק', היוונים היו חותרים ל'יפה'. היש 'טוב' יותר ו'יפה' יותר מדרכנו? היכן הם? אך המסע הוא ארוך, ועדיין אנו באמצע המסע. ומהותו התגברות על החולשה, העיפות, והסטייה ממנו. בכל מהותו, הוא תובע 'הטוב' שבאדם 'והיפה' שבו.

ויחדיו נוכל להם, למשברים, לחולשות, לעיפות ואף למצוקת האדם.

ואל תבייש בגרותנו, נעורינו!

נערים היינו לפני 25 שנים, ואנו רוקמים אגדת נעורינו ועתידנו.

חלפו 25 שנה, חצי יובל שנים, ואנו כבר אבות לבנים ואף לנכדים זכינו.

הביישה בגרותנו נעורינו?

הביישה מציאותנו אגדתנו?

לא!

יש ומתחנו כוחותינו יותר וגם העזנו יותר.

יש והמציאות הייתה לאגדה.

ואם כי העייפות נותנת בנו סימנים, הגיל אומר את שלו, ועל הפרק כבר הדור השני, 'החטיבה הצעירה', הרי 'עוד לא תמנו לגווע'. יש חוכמת הבגרות והניסיון. יש חישול הפלדה והאופי. ועוד 'כוחנו במותננו', עוד אנו מסוגלים להתמודד ולהיאבק. ולא עוד, אלא אין אנו עדיין מוסרים 'הגביע'!

סמלי הדבר, יקר וגם מעודד, שבהישמע קול החטיבה הצעירה: 'אנחנו פה', נתייצב אתם שכם אל שכם, כחיילים ותיקים, וגם בפינו: 'אנחנו פה'!

כולנו פה. להמשך המסע. ויום יבוא, ובסיפורו של העם יגידו: כל הכבוד לאלה שהשתתפו במסע הזה!"

מהימים ההם...

"זה היה בתקופת 'השערים הנעולים', שבאה לאחר 'הספר הלבן' של פאספילד, סוף העלייה החמישית. בארץ התחילו להיראות סימני התגברות על המשבר הכלכלי, ובגולה סימנים ראשונים של התעוררות מתקופת המשבר בהסתדרות הציונית. הסנוניות הראשונות שפתחו התקופה הידועה בשמה 'תקופת הפרוספריטי', ראשית שנת 1932, היו 'עליית תיירים', שבאו למכביה הראשונה ולעדלאידות, לתערוכה השנייה בפורים שהתקיימה ב'יריד המזרח'.

באחת העליות האלו באה קבוצה של 7 בחורים, כולם מעיר אחת, גרודנה, שהייתה אז בפולין, ראשוני קיבוץ העלייה 'כרית'. בגולה היה הקיבוץ אחרי הכשרה עונתית משותפת, שאחריה התחיל להקים נקודת ההכשרה הראשונה הקבועה, ששכנה בהורודישצה, כפר פולני קטן. שבעת הבחורים, 'התיירים', גרעין לקיבוץ שיבוא. היה בזה משהו שונה ומיוחד, כשם שהיה משונה ומיוחד, השם שהביאו איתם, כרית. הליצינים פרשו אותו, כראשי תיבות ל'כת רווקים יישארו תמיד'... רק אחר כך גילו פירושו האמיתי של השם, שירשנו מקבוצת בוגרים אחת בקן השומר הצעיר בגרודנה, שקראה לעצמה 'כרית', היינו המיית גלים, לפי הסונטה הידועה של טשרניחובסקי'.

תל אביב הייתה 'לתיירים' אלה תחנה קצרה, של כמה שבועות, נהנו מהכנסת אורחים בלתי רגילה של אחד מבעלי הבתים, ברחוב יוחנן הסנדלר 29, בית שאף פעם לא סגרו, כמנהג הימים האלה, בתל אביב, וכן השתתפו בריקודי 'ההורה' ההמוניים, באמצע רחוב אלנבי, שאורגנו ע"י מה שנקרא אז 'חברה טראסק'.

לאחר מו"מ עם הועה"פ של הקבה"א נשלחו למרחביה, 'לתור' בכרם ובשדות, בכבישת קש וחציר, וסלילת כביש, עבודות האביב והקיץ במשק. לאחר מרחביה באה פתח-תקוה, 'אם המושבות', לקיבוץ ליטא. שם השתתפו בשביתה המפורסמת של פועלי הבניין, בה נדקר חברנו מיירים, שהיה כפסע בינו ולבין מותו, שביתה שבריוני הרביזיוניסטים ניסו לשבור אותה, בעזרת פורעים שכירים מירושלים, לפי קריאתו של מנהיגם, ז'בוטינסקי, 'יא ברעכן', היינו 'כן לשבור', והכוונה לשבור ההסתדרות, מבצרה של תנועת העבודה.

לבסוף הוכרע להקים קיבוץ עצמאי. מגיעות גם שמועות על הכנות לעלייה גדולה של הקיבוץ בחו"ל, שבינתיים התאחד עם קיבוץ עלייה 'הפועל', ל'כרית-הפועל'.

בבוקר אחד של הרביעי לאפריל 1933 יצאו 4 בחורים למושבה הקרובה בשרון ושמה הדר, ונטו אוהל באמצע המושבה והשתכנו בצריף של מועצת הפועלים...

באנו להדר ללא כלום. גם כף לאכול צריך היה לקנות. עבדנו הרבה, שהרי צריך למהר ולהכין לאנשים העומדים לבוא. ואמנם התחילה העלייה מחו"ל".

(פורסם ב"דבר" ב - 6.12.39 ע"י מתתיהו)

לרגל המאורע של מחצית היובל, פרסמה המערכת שירו של בננו נחום, שנכתב אמנם ליובל העשרים, כשנחום בן 20, אך מצאה שהשיר מתאים גם ליובל זה, וראתה בו ברכת החטיבה הצעירה.

והנה השיר:

גדישי אסיפים של קיץ הובאו	כבדה הלכתו של האיש היגע
עומרים עומרים נתמלא האמבר	ביפי הקמה הזעה ניגרת
גרעינים זהובים כבר בשלו והוסעו	עת נטמן חופנים, אי-הלב שיודע
מיטב הדגן, ביכורי שדות הבר.	התפתח אדמה רחומה שעה?
אך נסכית לבטחת היוגב ופולח	ונבוא לברך על השיר והלחם
את חרדת עמלנו נחוש ונאהב	על ברכת המזון ושמחת העמל
קשובים נאזין איך הזמר קולח	שוב נצעד כך יחדיו ושכם אלי שכם
עת טופחות שבלים בשדה המוזהב.	עד יפרח ויניב הפרי הגומל.

נחום

בעלון המודפס הזה, המוקדש לראשוני קיבוצנו, ישנה רשימה מלאת רגש, כאב וצער, מפגישת החברים הללו, באחד מחדריהם, במלאת 15 שנה לעלותם ארצה, היינו בשנת 1947, שנכתבה ע"י מתס, ובה "הרמת כוסית" ל-3 נושאים: "לעיר גרודנה ממנה יצאו, גרודנה היהודית על כל עושר חייה ופסיפס אנשיה, גרודנה היהודית שאיננה עוד. לקן השומר הצעיר בו גדלנו, התחנכנו, וחלמנו על מולדת וקיבוץ, על חברה של צדק ושוויון, ועל שלל טיפוסיה של גדודנו 'משמר העמק', שנשארו בגיא ההריגה והושמדו יחד עם כל יהודי גרודנה, 30 אלף איש ואישה, זקנים וילדים, שעלו בעשן משרפות של אושוויץ' וטרבלינקה, נורו ונתלו בגטו, ע"י חיות אדם, הנאצים הגרמנים הארורים, בשואה שאין לה אח ודוגמה, לא בתולדות עמנו, ואף לא בתולדות העולם. ו'כוס שלישית' ל ח ב ר ו ת, שקטע ממנה נביא להלן: '...למען החברות! למען החברות אשר לא מכזיבה. למען החברות, אשר אם גם

שבע תיפול, אחת תקום! לא אותה חברות של 'צ'וצ'לה, מוצ'לה', לא גם אותה חברות רומנטית, הנשבעת אמונים לנצח, ולבסוף נפרדת ב'דפיקת דלת'. גם לא אותה חברות משלה, מזויפת, מחניפה ומרמה. אך לאותה חברות מבוגרת, מחוסנת ומחושלת, שעברה מבחן האש של המציאות, של החיים! אין זו חברות שלא יודעת ריב ומדון, אין זו חברות שלא יודעת התנגדות וחילוקי דעות, או תחרות לפעמים וטינה אישית. אין זו חברות שלא יודעת שפל ואי-נחת, מרירות וכעס, ביקורת ותביעות. אך זו חברות של מאבק משותף, חברות של אחוות הנשק, חברות של חיים משותפים עם המהות של הניגודים והסתירות שבה. זו חברות של שותפות הגורל וגורל משותף. זו חברות הנבחנת דווקא בשעת צרה, מצוקה ושמחה. זו חברות, שחבריה נראים לפעמים רחוקים אחד מהשני, אך בהזדעק הפעמון, כולם מופיעים. חברות, בהתנופה הדגל, כולם מושיטים לו ידיים חזקות, ומתייצבים לשורה כשנקראים אליה... חברות כזו תצעידינו קדימה ליובל הבא!".

מתס

העלון סוקר על ביצוע והתקדמות חוגי ההשתלמות, החוג למרכסזים, החוג לספרות והחוג לתולדות האזור. "עיתונות. הידעת כמה עלונים יוצאים בכפר מנחם? ...עלון הקיבוץ, עלונה של נירה לחיילים, עלון הקן, עלון החטיבה הצעירה, ואחרון אחרון, עלון רב כמות ורב איכות, עלון ענף מיוחד, עלון 'הכנף', שיוצא ע"י פייטל... הגענו לרגע זה 41- עמוד של כתיב צפוף, מלא וגדוש מספרים, הסברים ואף חומר לימוד וחומר לעיון. וזה פרט ל-10 עמודים על המשחטה... "בענף כולו על כל שלוחותיו עובדים 35 חברים... מושקעים בו 12,500 ימי עבודה לשנה...".

בעלון מס' 8, 25.57, במדור "עם הכלל" מקדיש העלון הפעם לנעשה במשק, לעונת הקציר, תחת הכותרת "ברינת הקציר ובזיעת העמל", "להרבות גרעינים משלנו, מזון משלנו ולשאוף לעצמאות כלכלית, מבלי להיות תלויים באחרים. וכן לקראת חג הביכורים שיבוא בקרוב, להציג הישגי המשק בשנה הזו, האיזון בדרכנו המשקית, ולמזג 'מתן תורתנו' שהחג מסמל, עם הישגי מפעלנו הכלכלי והמשקי לחג שמח!".

פרס למרדכי בן אריה (מוטקה)

"למזכירות כפר מנחם,

חברכם מרדכי בן אריה זכה בחודש מרץ בפרס, ספר 'כיבושי האדם', לאחר שהשתתף במדור 'שאלות ותשובות לכבאי'.

נודה לכם אם תימסרו בשמנו לחבר בן אריה הפרס, בצירוף איחולים וברכות, ובתקווה שגם להבא ימשיך להשתתף באופן פעיל במדור זה".

בתודה וב"ח, ש. גרשוני, מנהל "האש"

הצעות המזכירות וועדת החברים בענייני השי"ת ו

א. הנחות. בבואנו להציע הצעותינו יצאנו מתוך ההנחות הבאות:

1. חיינו, ביסודם, בנויים על שיתוף וביצועו, ברובם המכריע, של שטחי חיינו היסודיים, לפי עקרונותינו. השיתוף ביסודו של דבר הוא כל כך גדול וערכו כה רב, שסטיות ממנו ופרצות בו אינם מצדיקים בשום פנים ואופן ייאוש ואכזבה או אדישות ואוזלת יד, כי אם מאמץ משותף ומחודש למלחמה בסטיות ומניעת הפרצות.
2. ביסודו של השיתוף מונח השוויון. אך ביסודו של השוויון שלנו מונח השוני של החברים וצרכיהם. השוויון שלנו אינו, אפוא, מכני, כי אם שוויון שיסודו שיתוף.
3. הגדרת השוני, הבנתו ואישורו, נקבע אך ורק ע"י הקיבוץ ומוסדותיו. אז הוא חוקי ובסדר.
4. בענייני שיתוף ישנם גוונים שונים של השקפות. לא עמדנו בפני לוח חלק של קיבוץ המתחיל חיו. מוכרחים היינו לקחת בחשבון מציאות מסוימת של קיבוצנו, עברו, הנוהג והמסורת רבת השנים שבו. ובהתאם לכך חתרנו למיזוי מקסימום המשותף שבגישות והגוונים השונים.
5. ביסוד הצעותינו מונח הרצון ל ה ר ת י ע בפני התדרדרות מסוכנת. לשים נקודה וסוף לריבוי הסטיות. לשמור ולקיים עקרונות השיתוף במסגרת מסוימת הנראית לנו כהכרחית וגם אפשרית בתנאים שלנו ובמציאות שלנו.

ב. "הקרניים" המנגחות השיתוף

4 הן "הקרניים" האלו. 4 הם השטחים הזקוקים להסדר ולתיקון, והם:

1. בעיות המתנות.

2. מקורות כסף מהחוץ.

3. בעיית הפעילים.

4. "היוזמה הפרטית"

ג. הצעותינו

בהתאם לנ"ל סיכמנו הצעותינו לאחר בירורים רבים ומספר ישיבות ניכר, ותוך גוונים שונים שבגישה. ואם כי לא סיכמנו הצעותינו בכל הסעיפים פה אחד, הרי נעשה מאמץ כן לקרב הגישות, ובסופו של דבר, ההצעות הן של כל חברי המזכירות והועדה, פרט לחבר אחד החולק בנקודה מסוימת.

ד. מתנות

1. יש להתנגד לקבלת מתנות בצרכי היסוד של סיפוק צרכי החבר, כגון הלבשה, הנעלה, וריהוט, וכן דברים החורגים מהרמה המקובלת בקיבוץ.
2. מתנה בצרכים אלה יכולה להימסר לרשותו של החבר רק באישור המוסדות המתאימים של הקיבוץ.
3. בחלוקת מצרכים אלה של החבר יש לקחת בחשבון המתנות שקיבל.

4. "הוספות כספיות" להלבשה והנעלה, מתוך תקציבו האישי של החבר, מותרות בתיאום עם המחסן והסנדלריה, בגבולות מצומצמים, המתקבלים על הדעת, שיקבעו ע"י המוסדות הנ"ל.

5. היות וברשות חלק מהחברים ישנן כבר מתנות או רכוש שהושג בדרך אחרת החורגים מהרמה המקובלת בקיבוצנו, ואין עדיין באפשרות הקיבוץ לספק צרכים אלה לכלל החברים, כגון: מצלמות, פטיפונים, אוספים אמנותיים, ספרי ערך וכד', תקום ועדה שתאפשר לכל חבר קיבוץ הרוצה בכך ליהנות מהדברים הנ"ל, בהתאם לנוהג שיקבע ע"י הועדה.

ה. מקורות כסף מהחוץ

1. ירושות, פיקדונות, שילומים, פיצויים אישיים, קבלת כסף מהארץ או מחו"ל וכן כל הכנסה אחרת, שהיא מחוץ למסגרת עבודתו הרגילה של החבר (כגון תמורת עבודה בשעות נוספות וכד'), נמסרים לרשותו הבלעדית של הקיבוץ. הקיבוץ הוא המחליט על אופן שימושם של כספים אלה.

2. אותו דין בסכומי כסף הנשלחים או הניתנים למתנות, העולים על שליש מתקציבה האישי של משפחה אצלנו, אלא אם כן בא על כך אישור לאחר בירור במוסד המתאים.

3. מצרכים שניתנו כבר בכספים הנ"ל ללא אישור מוסדות הקיבוץ - הם רכוש הקיבוץ.

4. הקיבוץ פונה בקריאה לאותם החברים, למען טיהור האווירה וליכודו של הקיבוץ, שיעמידו לרשות הקיבוץ הדברים הללו. הקיבוץ יחליט איך לנהוג בהם.

ו. "היוזמה הפרטית"

1. רכישת מצרכי יסוד, עפ"י רוב המדובר ברהיטים לחדרים, שיפור תנאי המגורים וכד', על ידי הסכמי ימי עבודה עם בעלי המקצוע, וכן ע"י בעלי המקצוע עצמם, יש לשלול, אלא אם כן הדבר יתוכנן ע"י ועדה מתאימה, שתאפשר לכל חברי הקיבוץ ליהנות מזכות זו באופן שווה.

2. יש לראות בחיוב ההסדר הקיים בעניין המתנות לילדים בימי ההולדת.

ז. פעילים

1. במסגרת משכורתו של הפעיל רשאי הוא ליהנות מהצגה נוספת, לקנות לו ספר, קישוט לחדר, ממתקים לילדים, אך בשום אופן לא דברי יסוד כנ"ל, כהלבשה, הנעלה וריהוט וכד'.

2. יש להקפיד הקפדה מוחלטת שזמן שהותו של הפעיל מחוץ לבית לא יסטה מהחלטות שנתקבלו בנדון ע"י מועצת הקבה"א. אנו רואים בנושא זה חשיבות רבה מאד. כן יש לאשר תמיד ע"י הקיבוץ המשך עבודתם של עובדי חוץ.

3. יש לדאוג לכך שהמשכורת והחופש של הפעילים יהיו בתנאים שווים לאחר בירור עם כל הפעילים בעניין זה.

4. כלי הרכב של הפעילים מחוץ למסגרת עבודתם לא נועדו לשימוש הפרטי, והם צריכים, במידה וזה ניתן, לעמוד באופן עקרוני לרשות הקיבוץ. ועדה מיוחדת צריכה לעבד הצעות מעשיות שיתאימו לעיקרון זה למציאות המעשית של בעלי הרכב שלנו.

ח. בעיות הביצוע

העיקר, כמובן, הוא בשמירה על הגשמת ההצעות הנ"ל הלכה למעשה. בעיית הביצוע תהיה, אפוא, הבעיה המכרעת. לכן אנו מציעים:

1. תיבחר ועדה מיוחדת בקיבוץ - ועדת השיתוף.

2. ועדה זו, יחד עם המזכירות, תשקוד ותיאבק למילוי ההחלטות הנ"ל. כל חבר קיבוץ חייב להודיע לוועדה על כל פרצה בשטחים אלה. הוועדה והמזכירות חייבים לברר כל פרצה וכן כל שמועה בנדון, עם החבר עליו מדובר, במוסד מצומצם ואח"כ, באם יש צורך, בשיחת קיבוץ. הוועדה חייבת להביא לאישור המזכירות החלטותיה. הוועדה צריכה להסדיר כל אותם הדברים שנזכרו בסעיפים הקודמים לטיפול של הוועדה המיוחדת.

3. ועדה זו תבוא בדברים עם ועדת החינוך לקביעת הצעות בעניין השיתוף אצל הילדים.

4. ועדה זו תבוא בדברים עם ההורים למען מצוא אתם דרך מוסכמת לשמירת עקרונות השיתוף על ידם.

סיכום

נראה לנו, באם ניגש, ברוח טובה וברצון טוב, לדיון זה, למען קידום הקיבוץ ליתר ליכוד, יתר חברות ויתר ערכות הדדית, תוכלנה הצעותינו לתרום תרומה חיובית ובונה למטרה זו. אנו קוראים לכל חברי הקיבוץ לתת יד להגשמת מטרה זו.

מעלון לעלון – בחינוך. מערכת העלון בכותרת "האם סדנא דארעה - חד הוא?" מעתיקה מעלון קיבוץ שכן רשימה של חבר המביע צערו על אופן והצורה של חגיגת ה-1 במאי... והוא כותב: "...מדוע אין אנחנו יודעים לחוג ה-1 במאי? האם יש כאן מקרה? ... האם מישהו מאמין שאפשר לאורך ימים לבנות קיבוץ בלי להאמין בסוציאליזם? ... אני מעיז להגיד, כי הסיבה היא, כי אין הרגשת הצורך לכך, כי אמונתנו הסוציאליסטית נחלשה, כי הסינתזה בין הציונות והסוציאליזם איבדה שיווי משקלה, כי תורת המבוכה משתלטת ואוכלת כל חלקה טובה, כי לאט לאט חודרים יותר ויותר הרגשות זעיר בורגניות והן משפיעות על הווי חיינו... האמנם לא נהרהר בכך גם אנחנו?..."

ובאותו מדור "... גם בענייני שיתוף נחוצה אמונה". המאמר מגיב לציניות של מספר חברים לפרסום הצעות התקנון בענייני שיתוף. "לא רק שלא מאמינים שמהו יצא מזה, אלא גם בחוכמתם כי רבה, מרפים ידיים...". והמערכת עונה: "האמת היא שבאם נגשים ההצעות הללו, יהיה זה בבחינת מפנה רציני בחינוך, ונוכל לצעוד בגאווה כמצטיינים בשטח זה, כשם שהייתה לנו מסורת יפה בענייני השמירה על עיקרון העבודה העצמית. והדבר תלוי רק

בנו. האם תתלכד חזית רחבה של חברים בעלי אמונה ורצון טוב שהקיבוץ יקר להם ויטילו כל משקלם למען הפיכת הצעות אלו הלכה למעשה?".

ציון לשבח לחטיבה הצעירה. כמעט כל פעם שיש מצוקה חמורה בחוסר ידיים עובדות, החטיבה הצעירה, מרצונה הטוב, מתגייסת לעזור... הפעם הורידו 3,750 חבילות חציר ביום אחד. כל הכבוד!
עוד לא נותקה השרשרת...

"סער" ו"לפיד", הבוגרים, היו ממש חתני ובוגרי יום התנועה. הם קיבלו סמלי הבוגרים ונכנסו לגדוד הבוגרים. "איילה" נכנסה לתנועה וקיבלה עניבות ירוקות.

"דרור" קיבלה דגל ועניבות כחולות ובזה עברו משכבת 'בני מצדה' לשכבה ב'.

"ליבנה" קיבלו סמלי צופים ודגלון ברעם עבור המקום הראשון במפגן צופי שנערך במחנה.

"זית" קיבלו עניבות שחורות ודגל ועברו משכבת הצופים לשכבת הבוגרים.

אכן, ככה מספרת "הכרוניקה" של הקן בכפר מנחם, ומשהו התרונן בלב: עוד לא נותקה השרשרת...

בעלון החטיבה הצעירה. נחום כותב ב"בשער" על 4 דגשים בפעולתה הקרובה של החטיבה: 1. ההתערות בחיי העבודה. 2. הפעילות בשטח התרבות. 3. ההשתתפות בשטח החברתי לצדם של לוחמי חיזוק של השיתוף הקיבוצי. 4. פעילות בשטח הרעיוני-פוליטי ולתרום לביצורה של הקולקטיביות הרעיונית בקיבוץ.

בעלון מס' 9, 1.7.57, במדור "עם הכלל", המערכת מקדישה מאמרה הראשי ל"שנת הלימודים בסיומה ומפעלה החינוכי במבחן דרכנו". היא סוקרת המופעים הרבים שילדינו הציגו, בחן ובכשרון וקרן מהם, לדעת הכותב, כאילו מכל גרונם פורצת קריאה: טוב לנו, יש לנו ילדות ונעורים מאושרים... אך בהמשך המערכת מעלה בעיות יסוד של מפעלנו החינוכי, שהועה"פ של הקבה"א דן בהן והן תבואנה גם לדיון למועצה חינוכית מיוחדת. כי לצד ההישגים של השיטה החינוכית שלנו, שהיא מיוחדת במינה, יש גם דאגה, ולפעמים אי-נחת, בדמותו של הדור הצעיר שלנו, שהוא פרי שיווי המשקל הנכון או הלא נכון של המשולש: המערכת החינוכית שלנו, ההורים, והחברה הקיבוצית, אשר כעצו כן פרו.

ענייני קליטה. המזכירות מפרסמת בין יתר החלטותיה ופעולתה, שבזמן האחרון עמדנו בסימן של פעילות רבה וערה בענייני קליטה מסוגים שונים.

פגישה בעניין הקונברסיה. התקיימה פגישה בין משלחת קיבוצנו ובין שלמה רוזן בעניין אי-הכללתנו בקבוצה השנייה של מקבלי הקונברסיה, מה שעורר הרגשת קיפוח והפלייה ברחבי הקיבוץ, הזוכר שיחת הקיבוץ שנתקיימה עם שלמה רוזן והסברת מצבנו הכספי בהשוואה ליתר המשקים. אנו מחכים לתוצאות הפגישה, בתקווה שהעוול כלפינו יתוקן.

האוכלוסייה בשנים האחרונות

האוכלוסייה 1954 1955 1956 1957

חברים	214	2112	214	234
הורים	15	15	17	16
ילדים	215	230	244	233
נוער עולה	122	105	62	35
ילדי חוץ	10	6		
גרעין			3	10
סך הכל	577	567	540	528

הערה: פרט למספרים אלה נמצאים 10 חברים בצבא, וכן המספרים עגולים.

עלון הקיבוץ מס' 10 מיום 5.8.57

במדור "עם הכלל" מפרסמת המערכת מאמר גדול על השיחות הרבות בענייני שיתוף שהתקיימו אצלנו וגם ברוב הקיבוצים, וכן על מועצת הקיבוץ הארצי שתקרא לדון בנושא זה, כי הנושא של השיתוף נהפך למעשה ברוב המקומות "על מעמדו של הקיבוץ במבחן הימים...". המערכת מתמודדת עם אותם החברים, שעקב הסטיות, הפרצות בחיי השיתוף, נתפסו לאי-אמון, ייאוש, אכזבה, לעג, ציניות, אדישות, לא אכפתיות, אגואיזם ודאגה רק לעצמך ולמשפחתך, חוסר רצון לבירור דברים וליבון עניינים, וטוענים שזה ילך כמו שהולך, במילא, כל אחד נוהג כפי שידו משגת וכו' וכו'... והמערכת מציינת תופעה זו "כי נפגמה האמונה וההכרה של החבר בשליחותנו ודרכנו. ואין שום 'במקום' לזה. שום 'רמת חיים' גבוהה יותר ושום 'סיפוק לפי הצרכים' לא תכסה על כך ולא תפתור הבעיה. חיינו בנויים על התנדבות ועל רצונו החופשי של החבר לחיות החיים הללו, המבוססים על אמונה בדרכנו ואורח חיינו, בהם אנו גם רואים יתרון לכל צורת חיים אחרת. דרך זו תובעת גם מאמץ וגם ויתור מצד האדם למען חיים משמעותיים יותר, צודקים יותר ונעלים יותר. ואין זו בעיה של גיל ושל עייפות. הגיל יכול להכביד או דווקא לסייע, אך בשום אופן לא מכריע. בסופו של חשבון יכריעו תמיד הכרתו, מצפונו ואמונתו של האדם. זוהי האמת הפשוטה, לה הטפנו דור והיא לא השתנתה בשום נסיבות ותמורות הזמן...".

עלון הקיבוץ מס' 11, 10.9.57

במדור "עם הכלל" מקדישה המערכת לערב שישי, בו מסרה הדסה דו"ח מהמשלחת הישראלית לפסטיבל השלום במוסקבה. כולם כמעט באו לשמוע דבריה. הקשיבו במתיחות ובעניין... "המה הלב בשמעך על הפגישות שנשמעו כפנטסיות של יהודי ברית המועצות עם משלחת המולדת שלנו... ביקור המשלחת עורר כמעט מהפך בלב היהודים... באו לבקר אותה ממקומות רבים ממרחבי הארץ הזו.

שוב למדנו ש'עם ישראל חי', ולא יוכלו לו לא ברע ולא בטוב. לא בהשמדה ולא בהתבוללות. בכל משטר בולט ייחודו. גחלת יעקב לוחשת ואינה דועכת ואתה יחד חזון ציון וירושלים... שמענו גם על ההישגים העצומים של ברית המועצות, אך יחד עם זה שמענו בלב פצוע סיפוריה על האפליה כלפינו, הבאה דווקא מלמעלה, על פחד ואימים הניבטים מעיני היהודים הרבים אתם נפגשו. על ההסתה והסילוף כלפי מדינת ישראל ומפעלנו הלאומי המשחרר ועל אי-הבנה עמוקה על הנעשה מסביבתנו..."

בין עלון לעלון – בחיבו. המדור הזה מקדיש מאמרו לבעיית "הגמישות" ומבחין בין גמישות וגמישות. "יש גמישות שהיא מבורכת, כגון ביחסי חברות, יחסי הועדות והמוסדות לחבר, ויש גמישות שהיא מסוכנת, שיכולה להביא אותנו להתדרדרות ולאובדן הדרך, כגון העבודה השכירה". לדעת הכותב, "יש לקרוא לה ניצול פועלים, גמישות בענייני אמונה ועקרונות היסוד של השקפתנו..."

הדסה ממשיכה לספר... מה שלא הספיקה לספר מרשמיה על הפסטיבל במוסקבה, היא מוסיפה בעלון הקיבוץ. והפעם על הדברים החיוביים שראתה והתרשמה, ועל ההישגים הגדולים של החיים וההתפתחות בברית המועצות... בסיומו של עלון זה התפרסמו ההצעות הארגוניות של ועדת המינויים והשינויים שהיא מציעה בארגון מערכת החיים שלנו.

עלון מס' 12, 5.10.57

המדור "עם הכלל" מקדיש כל מאמרו לשנה החדשה - תשי"ח, ובהמשך שנת 1958. נביא רק קטע הפתיחה: "...מבטינו נפנה קדימה ונקבל שנת העשור להקמת מדינת ישראל בתקווה שנתגבר על קטנות האמונה וחולשת הדעת שפשטו במחנה החלוצי וכי עוד תשוב עטרת החלוציות והקיבוץ ליושנה. בשבילנו זהו העיקר. גם אם השנה החולפת הייתה שנת עלייה גדולה, ושוב המו דרכי ישראל מבנים השבים לגבולם, ולבנו מתפעם מחזיון נפלא זה, ...ואם גם השנה החולפת הייתה לנו, בדרך כלל, שנת ברכה במשק, כשאנו מתחזקים, פורצים, ומסתעפים ברוכי יוזמה ויכולת, הרי אין להתעלם מכך שהמאורעות בברית המועצות, הרוח המשתלטת וגוברת של נטישת ערכים במדינה ובארץ, והאירועים בפנים החברה שלנו, הנאבקות לא פעם במאמצים על אנושיים להתרת ניגודיה השונים, כל אלה גרמו שחברים לא מעטים, נתפסו לקטנות אמונה לחזוננו הסוציאליסטי ושליחותנו האידיאלית, ולחולשת דעת, ליתרון הקיבוץ בפתרון בעיות האדם והחברה. רוח רעה מהלכת במחנה ואנו חייבים לחשבון הנפש..."

לא תיכון מדינת ישראל לאורך ימים בלי עלייה גדולה, ולא תהיה עלייה גדולה בלי עבודה וייצור, בלי התיישבות רחבה על אדמת המולדת, לאורך כל הגבולות, הכפר העברי והקיבוץ השיתופי...

האמנם אין יתרון לקיבוץ בפתרון בעיות האדם והחברה? האמנם רומזים לנו מחוץ לקיבוץ חיים טובים יותר, נעלים ומשמעותיים יותר?... האין אנו רואים מה מתרחש סביבנו יום-יום?... ולאן צועד העולם?... בלבנו פנימה

מתנהל מאבק בין חולשותינו ומצפוננו. בין אהבתנו ומרירותנו. בין ראייתנו הכוללת של המפעל לבין פרטי הביצוע ומעשי יום-יום, בין יצרינו והכרתנו. הבה, אפוא, ונאחל ששנת 1958 תהיה שנת התגברות על מצוקות נפשנו, וששוב יאיר לנו החזון במלוא זוהרו... ואנו עומסים בעול, במלוא האמונה בהכרת שליחותנו, ואיתנים בדעה כי אכן חיינו טובים ונעלים, ויתקיימו בנו דברי הנביא:

וקווי אדוני יחליפו כוח

יעלו אבר כנשרים

ירוצו ולא ייגעו

ילכו ולא ייעפו.

קליטת העולים. סיכמנו שגם אנו, עם גמר בנייני העולים, נוציא חבר שיטפל בריכוזי העולים במגמה להביאם לקיבוץ...

כספי השילומים. בזמן האחרון התחילו כבר להיכנס הכספים הראשונים מההורים ומהחברים. החלוצים הם: אבא שטרן, אשר אדלר וקוטי זלינגר..."

מפי פייבל - המזכיר החדש

האוכלוסייה בסוף שנת תשי"ח 1.10.57

חברים - 260, "זית" - 35, "נוער ערבי חלוצי" - 20, ילדי קיבוץ - 260, הורים - 15, עובדי חוץ - 30. סה"כ - 625.

עלון הקיבוץ מס' 1 (מערכת חדשה - מניין חדש), 18.11.57

בגיליון הראשון שלה פותחת המערכת החדשה בהתפעלות והתפעמות העולם כולו על "הספוטניק" הראשון, שנשלח ע"י ברית המועצות, המסתובב בחלל... "אך פה על פני אדמתנו, השמים מעלינו, מוסיפים להיות קודרים כפי שהיו. המעצמות הגדולות ממשיכות בחתירתן באזור, ומדי פעם עובר מוקד המתיחות מנקודה לנקודה. האזור הפך לחבית אבק שריפה.

לעת כזאת מרגישים אנחנו, כפל כפליים, מה רב ערכה של אי-ההזדהות, של נייטרליות, במאבק בין המעצמות. עננים כבדים מכסים עלינו מצפון ומדרום, ממזרח וממערב, והלחץ כבד. מצווים אנו לעמוד דרוכים לקראת העתיד, להמשיך במשימתנו הגדולה, במפעלנו המשחרר, בכל התנאים. עניינינו צודק, ותקוותנו שהצדק סופו לנצח".

סיפור מאלף שחבר שמע במקרה באוטובוס בין שני פועלים...

- "נמאסה עלי כבר העבודה שם..."

- "מה יש? רוכבים עליך? הקיבוץ לא מוצא חן בעיניך?..."

- "לא זה העניין. תראה, בשביל אלה שהם חברים במשק, הקיבוץ אולי טוב, אך לא בשביל שכירים כמוני. ראית שם חבר שיעשה עבודה שחורה, כמעט כולם מנהלי עבודה, ועוד איזה מנהלי עבודה..."

- "נכון. דוד, המנהל שלי, כאילו נולד לתפקיד זה..."

- "לעבוד הם כבר לא רוצים, אך לפקח על שכירים ולזרז - הם יודעים מצוין".

והחבר ששמע השיחה ממשיך: "המשך השיחה לא שמעתי... אך שיחתם עוררה תשומת לבי, כי מדובר היה במשק קיבוצי בסביבתנו. ונשאלת השאלה בפני עצמה: האם הכרח המציאות הוא שבקיבוץ יעבדו פועלים שכירים? שמעתי לא פעם מפי האחראים לעבודה שאי אפשר בלעדיהם. ואם זה נכון, הכרחי לפשפש במעשינו. לבדוק הבסיס המשקי ולכווננו, בעוד מועד, לפסים נכונים. העבודה העצמית הייתה מאז ומתמיד היסוד המקודש של הקיבוץ".

ובאותו נושא... "עבודה עצמית ושיתוף הם שני אבני היסוד עליהם בנוי הקיבוץ. טול אותם ממנו ורוקנת אותו מתוכנו. עסקנו הרבה בבעיות השיתוף, הקדשנו להן שיחות רבות, למען הציל אבן זו ולהשאירה ביסוד חיינו. הבה נקדש מלחמה גם על האבן השנייה, כי יש המתנכלים לה, המנסים להזיזה.

העבודה השכירה, גם אם היא כדאית מבחינה כלכלית, ונותנת אפשרות להגדיל הייצור, עלינו לחסלה. נזכור השכם והערב שאם הקיבוץ איננו חי מעבודה עצמית הוא חדל מבחינה אידיאית להיות קיבוץ. קיבוץ ועבודה שכירה הם שני דברים מנוגדים ביסודם. שניים אלה אינם יכולים לעלות בקנה אחד. ואם לא כן הדבר, זה טעון בדיקה יסודית וקפדנית. האם תיאר מישהו מאתנו לעצמו, לפני 15 שנה או אפילו 10 שנים, שבמרוצת השנים ניהפך לנותני עבודה, למעבידים...?

אל נכרות הענף עליו אנו יושבים. באם לא נמגר העבודה השכירה, בסופו של דבר עלולה היא למגר אותנו. ואם ביטולה יביא לצמצום הייצור והורדת רמת החיים, נהיה מוכרחים לקבל זאת באהבה. טוהר מידות וטוהר החיים קודמים לכל... מדברים הרבה על הסתאבות. האם אין סכנה שזה עלול לקרות גם לנו?".

צדוק

המזכירות החדשה בפעולתה. התחלפו המשמרות במזכירות. התקיימה שיחה משותפת של שתי המזכירות. דנו בבעיות הקיבוץ המנסרות כעת בעולמנו. השיחה הייתה בבחינת דאגה בלב איש ישיחנה. היה זה חילוף דעות חברי שחתר לתת תשובות לאותן השאלות והבעיות הכאובות כעת בחיינו הקיבוציים, החל מהרקע הכללי בו נתונה כעת התנועה הקיבוצית בכלל, וגמור בבעיות החברה, החטיבה הצעירה, השיכון, המתח בעבודה וקיומנו המשקי. את כל החברים הקיפה הדאגה והחרדה להתפתחות הדברים, באם בעוד מועד לא יצא הקיבוץ להגנה פטריוטית על עצמו, במאמץ כנה לפתור כמה וכמה בעיות כאובות, ולפחות להקהות עוקצן, כגון שיכון, עבודה, חברה וכד'. בין היתר ציינו החברים הצורך לצאת בהתמודדות נגד "מצב הרוח", שמשרים לפעמים חברים בקיבוץ או עלול להשתרר

בעקבות עזיבה זו או אחרת. הועלתה אפילו הצעה לקרוא לבירור במזכירות כמה אנשים המהווים מוקד של הפצת מרירות, ייאוש, אכזבה ואי-אמון בחיינו הקיבוציים. סוכם שיש להכין בירור דומה בשיחת הקיבוץ, לאחר הבירורים הפוליטיים, אולי בעקבות ההכנה לקראת מועצת הקבה"א או יחד עם סיכום הבירור על השיתוף, שטרם גמרנו אותו, באמונה שגם המזכירות החדשה וזו היוצאת יפעלו בכיוון ההתגברות על קשיינו כיום, כשהמטרה היא ליכוד החברים סביב ערכי הקיבוץ והתנועה.

עלון הקיבוץ מס' 2, 13.12.57

העלון מקדיש פתיחתו לבירורים הפוליטיים לקראת ועידת מפ"ם, המתקיימים בכל היקפם ברחבי הארץ. "המפלגה בוחנת דרכה, לאחר התמורות שחלו בעולם הסוציאליזם המהפכני ובעולם כולו. אמנם קמו 'שוברי הלוחות' ורביזיוניסטים, הדורשים מפנה חד בהשקפת עולמנו, אך מספרם לא רב. שני עמודי התווך בהשקפת עולמנו, הסוציאליזם המהפכני והמרכסיסטי והציונות החלוצית הבורוכוביסטית על עתידו של העם היהודי, עמדו, לדעתנו, במבחן הימים בעבר, וגם היום, לאחר כל מה שעבר עלינו, כוחם יפה..."

גם בביתנו החלו הבירורים בערות ובעניין רב. החלפת דעות וגיבוש עמדה ברורה בשאלות אלה הם הכרח המציאות. לא חסכנו גם ביקורת, והוקעה של השגיאות, ההסתאבות, היחס לעמנו ולציונות, בעולם המהפכה, אך יחד עם זה ראינו כהכרח להיצמד להנחיות התנועה. אנו זקוקים למצפן תנועתי אמין, כי בלעדיו עלולה גם ספינתנו להיטרף בסערת הימים האלה. אין ספק שהוועידה הקרובה תשים קץ לחוסר הביטחון ושוב תעלה אותנו על דרך המלך".

המזכירות בפעולתה. מדור זה מוסר בפרוטרוט ע"י המזכיר החדש, על הדיונים והחלטות המזכירות. נביא רק הנושאים בהם עסקה המזכירות, ואלה הם: גמר הבחירות ומינויים לועדות, חיסול העבודה השכירה, ענייני קליטה, מחסן הבגדים של המוסד, העברת כיתת "איילה" לבנייני המוסד, זירוז עבודת הנגרות במשק, מדריך לקיבוץ הצעיר בשכנותנו, "בית ניר", גגונים לשיכון ותיקים א', ועדה חקלאית, הסמינר לקדרים, ריכוז פנים וחוץ של מפעל המתכת, סמינר החברות, לימודי ציור וריקודים, צריף לאורטופדיה, קורס לספרנים ולפלחה.

הועדות ובעלי התפקידים בתשי"ח 1958

מזכיר - מתתיהו, רכז משק - איצל, בא-כוח - ראובן ש., קורס רכזי משק - שלמה א, רכז קניות - ישקה, חצרן-סניטר - פנחס, מחסנאי מטבח - פרדקה, אברהמל"ה, מחסנאיות בגדים - חנקה ג., לובה ל., מזכיר טכני - אברהם פ., מחסנאי אספקה - ראובקה, חצרן בית הילדים - חנקה, מרכז חטיבה צעירה - ראובקה, סדרני עבודה - אריה מ., מרקה, מזכיר המוסד - מאיר אל., מחסן בית הילדים - בלה ק., מנהל חשבונות - ברוך.

מזכירות - מתתיהו, איצל, ראובן ש., ראובקה, אסתר ס., איציק, רכז ו. חינוך.

ועדת חברים - צבי י., יורם, אביבה, קיילה, ראובק, עמירה מהח"צ.

ועדת משק - איצל, מתתיהו, ראובן ש., ברוך, ישקה, אברהמק'ה, פייטל, אריה מ., חיים ב., שמואל ד., חיים ג., מרקה, שלמה א., יעקב צ'קיר מהח"צ.

ועדת חגים - בת שבע, זלו, יואל ר., אברהם ג., חוה מהח"צ.

ועדת תרבות - זליג הלב, קלוץ, פרניה, אליעזר, אבוש, אביגדור, שמואל כ., ח"צ.

ועדת קליטה - משה ד., רפאל, אברהם מ., אלזה, דורקה, דבורקה.

ועדת בריאות - חיים ד., רוזקה, איטה, לידה.

ועדה פוליטית - דוד ע., גרישקה, צדוק, דבורה"ה, חיה פ.

ועדת עבודה - רשקה, הלל, איצל, אריה מ., מרקה.

ועדת בטיחות - זאב ר., חיים ד., אריה ל.

ועדת ספורט - יענק'ל, תרצה, רפאל, חיים מ.

ועדת פיתוח מגרשים - מיטק, איצל, אברהמ'ל.

ועדת ביטחון - חיים מ., צבי כ., אריה ל.

ועדת קשר לחיילים - דינה ו., שו.

מערכת העלון - צדוק, משה ל., הדסה.

ועדת קשר לחו"ל - יואל ר., דליה ג., מתתיהו.

ועדת מוסד - מאיר אל., מאיר ד., אברשק'ה, זליג ג.

ועדת בניין - אברהם צ., חונקה, שלמה ש., דוד ע., קוטי.

ספרנים - זלו, גד.

ועדת חינוך - לילית, ברל, מיטק, חיים ב., מיפה, שולמית ק., מאיר אל.

ועדת בדק - אברהם צ., פנחס, ועדת חברים.

שיחות הקיבוץ בשנת 1957

- 1.1.57: תכנית השקעות. הוחלט להקפיא כל ההשקעות עד אפריל.
- 8.1.57: מינויים לוועדות. חיסול עבודה שכירה, גינות נוי. התפטרות קלאוס.
- 17.1.57: קליטת עלייה. שילומים. מכסת הפעילים לקבה"א.
- 22.1.57: פגישה עם הציר הפולני. הוגש לו אלבום. הידוק הקשרים עם הצירות.
- 25.1.57: דיון ער בעניין השילומים וכיצד להשתמש בכספים ממקור זה.
- 29.1.57: המשך הדיון בעניין השילומים. חילוקי דעות ניכרים.

- 5.2.57: הדיון בשילומים נמשך, מתקבלת הצעת המזכירות ב-38 קולות נגד 10, שהכספים יימסרו במלואם לקיבוץ. ועדת חברים תדון בפניות מיוחדות.
- 7.2.57: העמסת עופות. אינפורמציה משקית. עניין המתפרה.
- 14.2.57: גינות נוי והתפטרות קלאוס. ועדה להכנת השיחות על השיתוף.
- 21.2.57: שחרור עמנואל מו. בריאות.
- 5.3.57: ברכה לח"צ. דיון בתקציב. אברהמק'ה: הריבית מעל 30% והתקציב מעל יכולתנו. מחליטים לעבד התקציב מחדש.
- 12.3.57: הועדה בעניין השילומים. המטעים. ו. בטיחות. לובה ק. לליווי עולים.
- 21.3.57: ערעורים.
- 28.3.57: אושר התקציב. נסיעות לחו"ל. השלמות הועדות. עבודת יואל ר. כאמן.
- 4.4.57: ריהוט חדר האוכל. הקונברסיה. רכישת מדגרה ובניית לול מצודות.
- 9.4.57: להגדיל תקציב ו. תרבות. לבדוק לאחר גמר המאזן.
- 2.5.57: חלוקת חדרי השיכון לפי ותק, פרט לסמק. ילדים חולים. ועדת קשר.
- 3.5.57: דיון על ועדת חינוך.
- 14.5.57: אין סדר יום.
- 17.5.57: דו"ח מועדת חברים.
- 23.5.57: נסיעות לחו"ל. קליטת עולים.
- 28.5.57: קליטת משפחת עולים.
- 11.6.57: קליטת אחיו של נחקה. מטפלת לגן. הכיתות במוסד.
- 15.6.57: הצעות הועדה לענייני שיתוף. השיחות על השיתוף נמשכו בכמה וכמה שיחות: 21.6 - 21.6, 20.7, 27.7, 5.8, 17.8, 31.8 ו-15.9. השיחות היו ערות ולפעמים מתוחות. הדעות היו שונות מאד והן למעשה נסבו גם על מהותו ודרכו של הקיבוץ. אמונתו בו, ייאוש או אכזבה. הדברים הועלו בעלוני הקיבוץ, שנסקרו לעיל, במאמרים, תגובות חברים, תקנון השיתוף שהמזכירות וועדת חברים הציעו, והם משקפים הרוח הכללית ששררה אז בקיבוץ. אך יש לציין, למרות כל חילוקי הדעות, פרצות שונות בחיי השיתוף, מספר עזיבות, הרי הקיבוץ בכללותו היה מלוכד, פעיל בכל שטחי חינוך, אפשר להגיד ששררה אפילו חדות חיים, גאווה על מפעל חינוך, ונאמנות יסודית ואמונה איתנה בדרכנו.
- 25.6.57: ענייני קליטה. מטפלת לגן.
- 2.7.57: פעילים לתנועה. ו. מינויים. המשך הבנייה. אינפורמציה מאברהמק'ה.
- 9.7.57: נהגים. אורי אסף נקבע למורה לכיתות יסוד.

- 16.7.57: נסיעות לחו"ל. קליטת עולים. ערעורים. ענייני חינוך.
- 23.7.57: קייטנה לילדים. קבלת חבר. נסיעות לחו"ל. מטפלת.
- 30.7.57: מזכיר לסניף רחובות. ענייני חינוך ומטפלת.
- 8.8.57: ועדת חדר האוכל החדש. ענייני שיכון. ענייני המוסד.
- 20.8.57: קבלת משפחה. תכנון האמפיתיאטרון. שוב בענייני מטפלת.
- 16.9.57: אושרו ההצעות הארגוניות של ו. מינויים.
- 24.9.57: המשך הדיון בהצעות ו. מינויים.
- 28.9.57: " "
- 5.10.57: קבלת משפחה. הטיוול לאילת. חברות הנוער.
- 8.10.57: המשך בהצעות ו. מינויים. עזיבת טובה.
- 12.10.57: בחירות שנתיות לבעלי התפקידים. מתס, שנבחר כמזכיר, מדבר על רוח הזיכרון שמשרים מספר חברים, על חוסר עורף. לא יקבל שום תפקיד באם לא תחוסל העבודה השכירה. איצל, שנבחר שוב לרכז משק, טוען שקשה לו לקבל התפקיד בגלל הסטליניזם, רחמנא ליצלן, ששורר עדיין אצל מספר חברים.
- 13.10.57: המשך הבחירות השנתיות.
- 14.10, 19.10, 22.10, 29.10 ו-2.11 - המשך הבחירות השנתיות.
- 9.11.57: ערעורים של חברים שונים שנבחרו בבחירות השנתיות. עזיבות מלכה, אריה ודב. הוחלט לקיים שיחה על מצב הקיבוץ.
- 15.11.57: שוב ערעורים.
- 26.11.57: מלווים לבחירות. גינות נוי.
- 4.12.57: דיון בעניין עזיבות בעלי תפקידים מבלי מחליף. קבלת משפחה. עזיבת גליה. ענייני קליטה, כהשקפה עקרונית. בעיית דיר ב' (חזירים) ומלחמת הרבנות ואיומיה נגדנו. הצעה שלא נתקבלה: לשותפות דיר ב' עם משפחת אל-עזי.
- 17.12.57: קליטה מקיבוץ נחשונים שהיו אצלנו כגרעין. הקשיים בבנייה.
- 24.12.57: ענייני מחסן הבגדים. מדריך לבית ניר.
- 31.12.57: בחירת צירים לוועידת המפלגה. שיכון ותיקים. צילומים.
- 58 שיחות קיימו בשנת 1957. הפעם, שלא כמו בפרקים הקודמים של הספר, החלטנו להדגים בתמצית, ראשי הפרקים של כל שיחה ושיחה, למען קבלת מושג כללי במה עסקו השיחות בקיבוץ. כמובן שלא ניתן היה גם למסור דברי החברים באותן השיחות, שהם כמובן העיקר. עלון הקיבוץ מילא, במידה רבה, מחסור זה.

פרק שמיני: העלייה הגדולה ותקוות הקיבוץ, קליטת העולים, הספוטניק הראשון, עבודה**עצמית**

1958

מהתאריכון של אברהמ'ל ברוידא:

14.3.58: הוחלט שחברות מעל גיל 45 עובדות שעה אחת פחות.

מאי-יוני 1958: נטעו פרדס הדורים בכפר מנחם.

3.7.58: פתיחת חדר האוכל החדש הבנוי.

20.12.58: ארבה בשדות כפר מנחם.

במדינה

שנת 1958 היא המשך ישיר משנת 1957. אותם התהליכים אפיינו את שתיהן. מצד אחד, המשך העלייה הגדולה שבאה מפולין, ארצות אירופה וארצות הברית, המשך העליות מארצות ערב, השקעות גדולות וקצב מהיר בהתפתחות המדינה הצעירה, התרחבות גדולה של ההתיישבות והקמת ישובים חדשים לאורך גבולות המדינה ובתוכה, המושבות (כיום כולן כמעט ערים ממש) מתרחבות וגדלות וציבור פועלים גדול מתרכז בהן. הייצור הלאומי עולה בקצב מהיר והמדינה הצעירה מתבססת והולכת. אך, מאידך, המצוקה הכלכלית נמשכת, חוסר מטבע חוץ מכביד מאד, בעיות השיכון לעולים החדשים מחריפות, המצב הביטחוני, גם הוא קשה, נמשך הממשל הצבאי, וההתנתקשויות עם "הפדאיון" (המחבלים בשפתנו כיום) הן לחם חוקינו. העזרה למימון ההשקעות הגדולות, קיומה ובניין המדינה, באה מהתגייסות מרשימה של יהדות הגולה, ובעיקרה מיהדות ארצות הברית, שהקמת המדינה הפיחה בה רוח חיים וגאוה רבה.

מהאירועים הבולטים במדינה בשנה זו:

ינואר-פברואר - הוקמה ממשלה חדשה, תוך קרע עם מפ"ם, בגלל השילומים מגרמניה והיחסים אתה. נוצר קשר עם יישובי הנגב, לאחר שיטפונות וגשמי עז שהתחוללו שם (אגב, גם סערה גדולה בחרובית, המעברה על ידינו). נפתח הכביש לאילת.

מרץ-אפריל - אש בצפון. מצעד אנשי המחתרות. מצעד צה"ל בירושלים.

מאי-יוני - משבר ממשלתי בשאלת "מיהו יהודי". המפד"ל פרשה מהממשלה. המצאת העוזי ע"י רב-סרן עוזיאל גל. מעבדים תוכנית לרכבת תחתית כתל אביב.

יולי-אוגוסט - 66 אסירים ברחו מכלא שאטא. סופרמרקט ראשון בתל אביב. בן גוריון מחלק אות ההגנה לבכירי ומפקדי ההגנה, אך לא כלל את משה שרת, שנפגע מאד. לאחר מחאתו, פרס, סגן שר הביטחון, מתנצל בפניו ומזכה אותו בטכס מיוחד את אות ההגנה.

ספטמבר-אוגוסט - משפט כפר קאסם. עשרות ערבים, בוגרים, נשים וטף, נהרגו ע"י הצבא, ערב מלחמת "קדש", בגלל הפרת העוצר, שכלל לא ידעו עליו, בהיותם בשדה. מאורע שזעזע הישוב. העונשים של בית המשפט היו קלים, ובעיקר על מפקד הפעולה שדמי, איש תנועת העבודה. עד היום מקיימים אזכרות בכפר קאסם לזכר הטבח הזה. תנופה גדולה לבניית שיכונים, 40% ע"י מימון ממשלתי. מתפתחים יחסים דיפלומטיים עם מדינות אפריקה. ראש ממשלת גאנה מקבל מתנה אווירון פייפר.

נובמבר-דצמבר - נזקים כבדים נגרמו ליישובי הצפון מהפגזה קשה ע"י הסורים. פעולות תגמול ופעולות נגד מתקיימות לעתים קרובות. מעצרו של אהרון כהן, מקיבוץ שער העמקים, איש השומר הצעיר, שנחשד ע"י איסר הראל, ראש "המוסד", בקשרים עם סוכן סובייטי. אהרון כהן היה מבכירי מפ"ם, התעניין במיוחד בשאלה הערבית, למד מזרחנות, ואף הוציא כמה ספרים בנושא העולם הערבי ותולדות האיסלם. המעצר עורר סערה גדולה ברחבי התנועה, שהייתה בטוחה בחפותו, האמינה לגרסתו של אהרונצ'יק, שהקשר עם הסובייטים היה לצורך עבודתו המדעית. הוא נשפט למאסר ונכלא בכלא דמון, על סמך חוק ישן בלתי סביר, אך על רקע המתיחות שהייתה קיימת אז בין מפא"י ומפ"ם בעניין היחס לברית המועצות, כשממשלת בן גוריון מהדקת קשריה עם ארצות הברית והמערב, ומתייצבת לצדם ב"מלחמה הקרה" החריפה בין המעצמות. בארצות הברית זכורה היטב "התקופה השחורה" של ציד המכשפות לכל מי שנחשד בהשתייכות או אפילו אהדה לקומוניסטים. ובארץ זכור המקרה שאיסר הראל, ראש המוסד, מתקין מכשיר האזנה בחדרו של מאיר יערי. אהרונצ'יק ישב כמה שנים בבית הסוהר. אך כעבור זמן הכנסת שינתה החוק לפיו נאסר והוא השתחרר.

ובקיבוץ

מ14- עלוני הקיבוץ שיצאו באותה שנה, ו62- שיחות שהתקיימו בה, אפשר ללמוד התהליכים שהקיבוץ חי בהם והמסלולים השונים והמקבילים שהוא עבר באותה שנה. התפתחות והתרחבות רבת ממדים, כמעט בכל השטחים. בנייה רחבה, ואתה שיכוני ותיקים, עד שיכון ותיקים ג'. התרחבות הענפים ונסיעת ענף חדש במטעים, הפרדס, גידול לולי פק, לולי הפיטום, ואיתם כל המערך של הלולים, החל מלולי הרבייה לביצי דגירה, למדגרה הגדולה בעלת שתי קומות, לולי הגידול והפיטום, ועד למשחטה עם תאי הקפאה עמוקה, שהקנו למערך הלולים שלנו שם בכל הארץ.

הגבעה שלנו מתחילה לקבל צורה יפה. החברים מהשיכונים החדשים, ובעיקר משיכוני הוותיקים, התחילו לגדל גינות נוי יפות על יד הבתים, וקלאוס רכז הנוי עם הצוות שלו דואג לטפח הגבעה כולה. כל ט"ו בשבט נוטעים עצים במקומות שונים של הקיבוץ. החורשה, מתנת הקק"ל, שבזמנה השתיל הראשון ניטע יחד עם מנחם

אוסישקין, צומחת וגדלה. בקיבוץ הרגשה כללית של התקדמות, רמת החיים ורווחת החברים עולה, הקיבוץ, בדרך כלל, מלוכד ומסור למשימותיו. מאידך, המצב הכספי קשה ביותר. האשראי לקיום הקיבוץ, ובעיקר להשקעות הגדולות, מצומצם מאד, קשה לקבל הלוואות לזמן ארוך למימון ההשקעות ואנו נאלצים להסתייע בהלוואות לזמן קצר ובריבית גבוהה. באחת השיחות, הבא-כוח שלנו, אברהמק'ה, מוסר שבהלוואות לזמן קצר הוא נאלץ לשלם ריבית של 30%, ובקיבוץ מתהלכת ההלצה, שעד לצהריים אנו עובדים למען הריבית של המשק, ורק לאחר זה לקיומנו. בין ההשקעות הגדולות, גמר חדר האוכל הבנוי והחדש, אליו עברנו בסוף אותה שנה. אך מצוקת השיכון עדיין נמשכת, ובעיקר חסרים בניינים לבתי הילדים, מצב הגורם מרירות רבה ואי-נחת. ישנן גם עזיבות לא מעטות, ביניהן של חברים שמילאו תפקידים חשובים, כגון רכז הבניין משך זמן ממושך ואשתו, וכן עזיבות בחטיבה הצעירה, הבנים וחברת הנוער, שהתחילה לתפוס מקום חשוב בחיי הקיבוץ. בין העוזבים בחטיבה הצעירה, גם כן חברים פעילים מאד, שתלינו בהם תקוות רבות. לזה יש להוסיף פרצות רבות בשיתוף, בעיקר לאחר העברות לשיכונים החדשים, התרבות פעילי חוץ, בקואופרטיב "הנגב" ובמקומות אחרים, בתנועה ומקומות עבודה שונים. לאט לאט חדירת עבודה שכירה, כשחוסר ידיים עובדות בענפים, ובעיקר במשחטה ובשירותים, וגם פה בעיקר במטבח ובתי הילדים הוא חמור מאד. הקיבוץ שלנו היה ידוע בתנועה, כמי ששומר בקנאות על עבודה עצמית, ומתחננו עצמנו בדרכים רבים, כדי להיות נאמנים לעיקרון זה. בעונות הבוערות עבדנו גם תשע שעות ליום, גייסנו פלוגות תנועתיות לעזור לנו, וביניהן הנוער הערבי החלוצי, שתרם לנו הרבה, אך גם עורר בעיות שונות. כאמור, היה נחת רב, אך גם אי-נחת, ביקורת ו"קטורים" לא חסרו. במצב כזה הייתה תמיד באה התביעה "הבה נשוחח על מצב הקיבוץ". המזכירות, שהייתה בשנה זו יחסית "חזקה", עמדה בשער, לחמה על שמירת עקרונות הקיבוץ, האמונה בדרכו ונגד המשרים מצב רווח תבוסתני. והשיחות היו רבות מאד. לפעמים ערב אחרי ערב. ההשתתפות בשיחות הייתה מרבית, לפעמים הגיעה ל-170 משתתפים. בדרך כלל, כמעט בכל השיחות היו משתתפים בין 100-150 חברים והתבטאו, לחליפין, בין 40-50 חברים. הערנות הייתה רבה ולא פעם מתוחה. היו חילוקי דעות גם בעניין הפרצות בחיי השיתוף וגם ביחס לעבודה שכירה. מצב דומה שרר, כנראה, בקיבוצים רבים, והתנועה החליטה על מועצה מיוחדת מוקדשת לענייני חברה. וכרגיל, התקיימו בכל מקום, וגם אצלנו, שיחות לקראת המועצה וגם אחריה. שיחות אלה השתלבו יפה לשיחות על מצב הקיבוץ שהחלטנו עליהן קודם לכן.

את הברור לקראת המועצה פתח אצלנו שלמה רוזן, שהייתה לו, לדבריו, אהדה מיוחדת אלינו, לא במעט בגלל שמירתנו על עבודה עצמית, כשהוא מודאג מאד על התפשטותה במספר קיבוצים. בעניין השיתוף הוא אמר, שביום שנולד רעיון השיתוף באה אתו גם הסטייה ממנו, ויש להיאבק אתה בצורה חברית ונבונה.

המועצה של הקבה"א החליטה גם החלטות מדויקות בענייני שיתוף שהיו דומות מאד לתקנון, לאחר דיונים רבים, שהביאה המזכירות וועדת החברים לשיחות הקיבוץ שהתחלנו לדון כנ"ל. בהמשך שלמה עמד על סכנת

העבודה השכירה לעתידו של הקיבוץ, גם מבחינה חברתית וגם מבחינה כלכלית. בשיחות שלנו, שכאמור, היו ממושכות מאד, השתתף גם חזן. וכרגיל עשה רושם רב ומשכנע. מהפרוטוקולים שקרא, נודע לו שהיו חברים שמתחו ביקורת על הפעילים ואורח חייהם, ולא פסחו גם על חזן ומאיר. הוא סיפר על צניעות חייו ועל עומס עבודתו הרבה ועל מלחמתו יחד עם מאיר ללכד התנועה סביב החלטות המועצה החברתית. בשיחות הרבות על השיתוף בקיבוץ ועל התקנון שהובא לפניו, דנו הרבה לא רק על הפרצות והסידורים הפרטיים של החברים, אלא גם, האם להכיל הצעות התקנון רטרואקטיבית, היינו "להחרים" דברים מהחזרים של החברים, פריטים שלא בהתאם לתקנון. בעיקר יצא הקצף על פטפונים, שחברים מסוימים רכשו עם תקליטים רבים, שלא באמצעות הקיבוץ. דובר, שהחברים הללו צריכים להעמיד לרשות הכלל רכוש זה, וגם לארגן קונצרטים ע"י ועדת התרבות. יש ותבעו אותו דין כלפי מצלמות, ולארגן חוגי צילום. הרבה לא התגשם מתביעות אלה, אך עצם השיחות הרגיעו הרוחות וגם חלק מהדברים התקיימו.

באותה שנה התקיימה גם ועידת המפלגה לבירור וגיבוש מחדש עמדתה לאחר ועידת ה-20 של המפלגה הקומוניסטית בברית המועצות וגילויו של כרוש'וב על משטר האימים של סטלין. וכמובן, גם לפני הועידה וגם לאחריה התקיימו בקיבוץ שיחות בירור על נושאי הועידה. והפעם התברר, שלמרות הסכמה כללית בבעיות היסוד של השקפותינו הפוליטיות והזדהות, פחות או יותר, עם החלטות הועידה, נוצרו "חוגים" לאורך זמן, "ימניים" יותר או "שמאליים" יותר. והיו גם שכפרו בעיקר. יחד עם כל זה, חיי הקיבוץ שטפו באפיקו הרגיל, והייתה פעילות רבה. מקהלה יפה וקבועה, חוג דרמטי, פעולה תרבותית ענפה וקבועה, כל ליל שישי הופעה תרבותית וגם באמצע השבוע. השתתפות הקיבוץ בפעולות הללו הייתה ערה.

תמצית הנושאים בעלונים: מאמרים ותגובות, איך אנו מרגישים בקיבוץ? בעיות רבות בעניין הקליטה של העולים החדשים והשיכונים שנבנו עבורם, ובעיקר העלייה של משפחות ובודדים מפולין, אתם היו בעיות לא קלות. חתונות והאופי הקיבוצי שלהן. דיונים רבים על הנוער הערבי החלוצי. על מצבנו הכלכלי והכספי. בירורים רבים סביב תקציב החברים. ענייני עבודה. בירורים לא מעטים סביב השאלה האם חברינו מהחטיבה הצעירה צריכים לחתום על הארכת השירות בצבא כדי להשיג קצינות. ענייני חינוך ואיוש מטפלות. החוב של המשק ל-1.10.57 הוא 1,795,355 ל"י. הריבית של המשק: 7.4% להלוואות מעל שנה, 11.9% עד שנה.

בוויכוח המשקי, מאמר של חבר בזכות השקעות משקיות וצרכניות - בעיית הבעיות הוא האדם. בענייני החגים וצורתם ובעיקר סדר פסח. עזרה לקיבוצים צעירים. 25 שנה לבואם ארצה של ראשוני הקיבוץ וברכות בעלון למייסדים, ואף הוצאת עלון בדפוס לכבודם. 10 שנים למדינת ישראל כשהיא עוברת כבר את המיליון הראשון של תושביה. תקציב לחבר בשנה זו: 1,825 ל"י. יום העבודה לפי חישובים של הימים ההם: 13.224 ל"י. העלאת רמת החיים בהשוואה לשנים קודמות ב-30%. עולה בכל חריפותה בעיית החברה - האם שינינו משהו בקשר

לשוויון בין החבר והחברה ובעיקר בבעיות העבודה. במחקר שעשה הקבה"א, 80% מהחברות ענו שהן שבעות רצון מעבודתן. בקיץ עוברים לעבוד 9 שעות.

דו"חות מדויקים ומפורטים ע"י המזכיר על החלטות המזכירות ושיחות קיבוץ, וכן תגובתו לאירועים שונים בקיבוץ. החטיבה מוציאה מתוכה את יעקב סלע על שחתם על הארכת השירות הצבאי, לקבלת קצינות, מבלי אישור ודיון בחטיבה. פרס ללול שלנו בתצוגה בעכו. ביקור שגרירות איטליה בלול.

ב-3.7.58- כניסה לחדר האוכל החדש ומסיבה לכבוד האירוע, כשהמזכיר משווה חדר האוכל לסמלו של הקיבוץ וחינו המשותפים. מסיבה ל-15 שנה לבואו של קיבוץ "אלגביש" לכפר מנחם. הקיבוץ עוזר לשביתת פועלי פרידמן בירושלים.

ברכה לשלמה א. כרכז משק חדש. נחום יוצא לפעילות בתנועה החינוכית בארץ.

פניית הקבה"א לשחרר את מתס לריכוז המחלקה הפרסונלית שלו. הקיבוץ מאשר.

עוד בעניין השיחות של שנת 1958

כאמור לעיל היו לנו באותה שנה 62 שיחות והשתתפות החברים בהן יחסית גבוהה. מסרנו לעיל, בעיקר על הנושאים העקרוניים ומצב הרוח הכללי ששרר בקיבוץ, ששיחות אלו שיקפו. מובן, שפרט לנ"ל, התקיימו שיחות רבות בעניינים שוטפים של חיי הקיבוץ. פניות שונות של חברים, כגון חופש, נסיעות לחו"ל, שיכון, ענייני עבודה שתמיד העסיקו שיחות רבות, ערעורים רבים, על החלטות שיחות הקיבוץ בעניין איוש תפקידים, מקומות עבודה, שליחויות בתנועה או הדרכת וליווי קיבוצים צעירים, הקשיים בקליטת העולים החדשים, אינפורמציות פוליטיות ותנועתיות רבות, וכן ממוסדות הקיבוץ ורכזי ענפים וועדות. נוסף לדיונים החברתיים גם דיונים רבים בענייני המשק, תוכנית ההשקעות ותקציב חברים. מספר דיונים בעקבות עזיבות חברים מסוימים.

בספטמבר, אוקטובר ולפעמים זה נמשך גם בנובמבר, השיחות השנתיות (לפי הלוח העברי, היינו שנת תשי"ח) - הבחירות השנתיות, על כל הכרוך בהן, לארגון מערכת הקיבוץ, לאיוש כל התפקידים, הועדות לשנה החדשה.

פרק תשיעי: מאורעות ואדי-סאליב, בעיות קליטת העלייה מעדות המזרח, חזרה ל-9 שעות עבודה, הישגי מפ"ם בבחירות, חתונות הדור הצעיר, משתלמים בלול מאפריקה, 20 שנות "אלגביש", משפט על הקיבוץ במוסד, המשמעת בקיבוץ

1959

מהתאריכון של אברהמ'ל ברוידא:

19.5.59: הוחלט שעובדים, בחזרה, 8 שעות.

17.9.59: חיסול דיר החזירים.

במדינה

שנת 1959 הייתה במדינה שנה של אירועים רבים, ובחלקם רועשים מאד. בפעם הראשונה צפה בכל חריפותה בעיות עדות המזרח, מה שקראו אז על ידי החלק הותיק של היישוב, "ישראל השנייה", ביטוי מתנשא ומעליב, במאורעות "ואדי סאליב", שכונת עוני בחיפה, מיושבת ע"י עולי מרוקו. בעקבות תקרית עם המשטרה פרצו מהומות והפגנות של השכונה, שהתפשטו גם בעיירות נוספות של המדינה, בהן ישבו עדות המזרח בתנאים דומים לאלה של ואדי סאליב. הייתה זו האות הראשונה, ומאז לא ירדה מעל סדר היום של המדינה, ההתפצלות של החברה הישראלית לחלקים עשירים יותר ועניים יותר, שגוון של שוני עדתי, ולא פעם נלווה אליו, מחלקים מסוימים, גם גוון גזעני, והופעת "הפנתרים השחורים", שברעש גדול העלו בעיית הקיפוח, העוני ואפליה של השכבות החלשות בחברה הישראלית. מאידך, הייתה בשנה זו עלייה גדולה מרומניה, עקב התרת כרושצ'וב עליית יהודים מארצות מזרח אירופה, שהביאה להתפתחות והתבססות מהירה יותר של המדינה. לא חסרו גם מה שקראו אז שערוריות. מכירת נשק ישראלי ע"י פרס, לגרמניה, גרמה למהומה גדולה בציבור ולמשבר פוליטי, שבעקבותיו הממשלה של בן גוריון התפטרה והכריזה על בחירות חדשות שהביאה למפא"י ניצחון גדול.

עוד לפני זה התחולל רעש גדול, בעקבות קריאה לגיוס המילואים של הצבא, ע"י קול ישראל, קריאה שהייתה בטעות טכנית, אך גרמה בהלה גדולה בארצות ערב, דבר שגרם לפיטוריהם של שני קצינים גבוהים, שבן גוריון הטיל עליהם האחריות למעשה הכישלון. באותה שנה הופל מטוס אל על ע"י הבולגרים, ונספו 58 נוסעים. צה"ל מקבל מבריטניה 2 צוללות. מתחיל המרדף למצוא את אייכמן ומקום מחבואו.

ובקיבוץ

מתמצית העלונים שיצאו באותה שנה אתה חש דופק החיים של הקיבוץ באותה שנה. העלון מ-12.1.59 פותח מאמרו הראשי בברכה לעולים החדשים, שהסוכנות שלחה אלינו, למענם גם הקימו 3 בתים אצלנו, אך הקשיים לקליטתם היו רבים ומעטים נשארו אצלנו.

רשימה מיוחדת לכבוד ד"ר ציקל, שמלאו לו 50 שנה. ד"ר ציקל, שהיה הרופא שלנו, וגר אתנו כמעט 40 שנה, היה דמות מיוחדת, לא רק כרופא אלא גם כאדם, וספק רב אם נמצא כיום "דגם" כזה של רופא. הוא דאג לבריאותנו יומם ולילה, בא לחזרי החברים החולים ודאג להם ללא הרף, כחבר וכידיד. היה מעורב בענייני הקיבוץ וראינו אותו כחבר נאמן ומסור, אעפ"י שהיה רופא שנשלח אלינו ע"י קופת חולים. היה איש טוב, איש שלום, ובצנעה תרם לא מעט כסף לתנועת השלום. היה רופא מסור גם לערבים שבסביבתנו, ושמו יצא לתהילה בין כל הערבים. השתתף גם בחוג הארכיאולוגי שלנו, ויחד עם חברים בוגרים וצעירים, הלך בשדות לחפש ממצאים למוזיאון שלנו. הרשימה המוקדשת לו מסיימת במלים אלו: "...יודעים אנו, גם יודעים, מה רבה הברכה שאתה מביא עלינו! ורצים אנו כי תדע גם אתה, מה עמוקה ההערכה, החיבה והאמון שכולנו רוחשים לך, חברים, הורים וטף. רק מחצית המאה הראשונה סיימת, וכולנו מאחלים לך, למשפחתך ולעצמנו שתוסיף לחוג עוד יובלות רבים, תוך פעולתך המסורה והמבורכת בקרבנו...". ד"ר ציקל המשיך לחיות אצלנו, גם לאחר שיצא לפנסיה, אך לא חדל להתעניין במצב החברים, ולא פעם הגיש עזרה דחופה בשעת הצורך. ד"ר ציקל נפטר באופן פתאומי בשעת חופשתו בחו"ל ונקבר אצלנו. גם אשתו, אסתר, נקברה כעבור איזה זמן.

לבטים בעניין חגיגת 20 שנה לעלייתנו לכפר מנחם... זלו מציע במקום חגיגה גדולה עם הוצאות רבות, להקדיש הכסף לבניין הספרייה ולחדר קריאה נאות. הלבטים נמשכו עד...למחצית היובל - 25 שנה לבואנו לכפר מנחם, ב-1964 - שנחוג ברוב עם, משך 4 ערבים, ונספר עליו בשעתו.

אימוץ יחידה צבאית. המזכירות החליטה לקבל הצעת המועצה האזורית לאמץ יחידה צבאית של חיילים וחיילות שחונה בסביבה, למטרת ביקורים הדדיים, מסיבות משותפות וכו'. כמבצע התחלתי תוזמן היחידה לביקור בכפר מנחם בט"ו בשבט להשתתף בנטיעות, לסיור במשק ולמסיבת היכרות עם הקיבוץ בהשתתפות נציגים מיישובי האזור, מהמועצה האזורית ומשלטונות הצבא (כדאי לציין שבעקבות שליחת חיילים וחיילות לקיבוץ, באותם הזמנים, באה אלינו קבוצת חיילות, ושתיים מהן נשארו בקיבוץ, ואחת מהן כעבור שנים מילאה תפקידים מרכזיים בקיבוץ).

ברפת. בתשי"ח הסתכמה תנובת החלב ב-5,620 - ליטר ממוצע לפרה בעדר.

ד"ר אשבל, המומחה למטאורולוגיה, כותב שבמשך 113 שנים, עליהן יש לנו רשימות של המשקעים בארץ, לא הייתה שנה, שעד סוף דצמבר לא ירד גשם. כמובן, שחששנו כבר לבצורת. אך הנה, ב-7.1.59, ירד גשם ואתו גשמי ברכה רבים, ופני הפלחים התחילו לחייך.

המשקעים בכפר מנחם: תש"ט - 708 מ"מ, תשי" - 526, תשי"א - 275, תשי"ב - 676, תשי"ג - 364, תשי"ד - 594, תשט"ו - 371, תשט"ז - 677, תשי"ז - 500, תשי"ח - 421. הממוצע משך 10 השנים הללו היה 511.2

מ"מ לשנה.

גם בית כסא הוא מקום חשוב. כל העובר בין המכבסה ושיכון ותיקים ב', לא צריך לטרוח הרבה כדי להבחין בבית כסא, שהרי ריחו נודף למרחקים... (מדובר בבית כסא מעץ העומד על בור חפור שעדיין היה קיים באותה תקופה). בעלון מס' 3 מיום 30.1.59, במאמרו הפותח, קורא המזכיר חיים גולדברג לחברי הקיבוץ להתכונן למערכות הכפולות שתתקיימנה השנה - הבחירות לכנסת והבחירות להסתדרות. בין היתר הוא כותב: "...כולנו חשים שזאת לא תהיה מערכה קלה למפלגתנו. המפלגה טרם התאוששה לגמרי משורת הפילוגים ההרסניים ומהנזק הרב שנגרם בשעתו ע"י מכת השמאלנות שסילפה פרצופה של התנועה בעיני הציבור והחלישה המרץ הבונה והמתגייס בתוך התנועה פנימה. יש גם להצטער שהאוירה הכללית השוררת בארץ אינה מסייעת בידי הכוחות החלוציים המהפכניים. רעיון החלוציות כיום נדחק לקרן זוית, ובמקומו משתלט הקרייריזם עם כל הופעותיו ההרסניות... באווירה זו נעשה מאבקה של מפ"ם קשה לאין ערוך... אך זה מחייב התגייסות כפולה... קיבוצנו ידע תמיד להתייצב במלוא הכוח במערכות הקודמות. חברינו הגיעו להישגים רציניים לרכוש לבבות לחזוננו... אני בטוח שגם הפעם לא נכזיב..."

ביום 27.1.59 כתב מזכיר החברה הצעירה "זית", אהרון פרץ, מכתב רשמי למחלקת החברה של הקבה"א: "לאחר דיון סוער ונוקב, ולאחר ויכוחים, ניגשנו להצבעה, וכך הוחלט: 14 חברים הצביעו להיענות לתביעת הקבה"א, להשלים כפר מנחם. 5 חברים הצביעו נגד, 7 נמנעו, בנימוק שלא יכלו להכריע בין שתי ההצעות". אכן, קבוצת "זית" נשארה בכפר מנחם ונהפכו לחברי קיבוץ לכל דבר.

זלו מגיב נגד הנוהג של חברות לסרוג בזמן פגישה עם מרצה, והפעם בפגישה עם מאיר יערי... "הלא המושג האלמנטרי של סבר פנים ושל דרך ארץ חייב להכריע בנדון..."

דוד עמיר כותב ומסביר למה על הקיבוץ לבנות שיכון ותיקים של קומותיים. המזכירות ממליצה לקבל הצעת דוד ע., ואכן הוקמו 8 דירות של 2 קומות. לאחר זמן התברר שזו הייתה שגיאה. הקיבוץ חזר לבנות שיכונים של קומה אחת.

המזכירות אישרה ימי עיון לחברי הועדה הפוליטית.

בתחרות ארצית של גידולי הסורגום הגענו למקום שני.

משנת 1956 נמצא אצלנו אחד משני האמבולנסים של המועצה האזורית. נהגו יוסף טולדו, אביו של אברהם. בעלון מפורט שירותיו ותועלתו לקיבוץ.

לקראת מועצת החינוך של התנועה והבירורים סביב "הדור השני", כותבת ניבה שור, מקבוצת "לבנה" של המוסד, מאמר בעלון בו היא רואה את בעיית הבעיות באופן הלימודים במוסד ובהכנת הבנים לחיי קיבוץ.

נחום, השליח שלנו לתנועה החינוכית בארץ, כותב על בעיות היסודיות של התנועה. "פרט לאווירה הכללית בארץ, שהיא יותר ויותר קרייריסטית ומתרחקת מחלוציות, קיימות שתי בעיות עיקריות. אחת, יש כבר תנועות נוער, פרט ל"שורה"צ ומחנות העולים, שויתרו על חובת ההגשמה הקיבוצית, והשנייה, שלאחר הויתור על זרם העובדים

בחינוך, בית-הספר הכללי לא מסייע להגשמה קיבוצית, וגם ההורים בעקבות בית-הספר דואגים, מעל לכל, רק ללימודים". ואעפ"י כן טוען נחום, אפשר היה לעשות הרבה יותר, אילו התנועה והקיבוצים היו שולחים יותר שליחים. לדעתו, הסרים לפחות 50 שליחים.

מהחלטות המזכירות יש לציין: אימוץ סניף המפלגה בלוד ודאגת הקיבוץ לו.

בעלון מס' 5 מיום 13.3.59 מתנהל עדיין הוויכוח על בניית שיכון ותיקים ב-2 קומות או קומה אחת. כמה וכמה מאמרים מוקדשים לבעיות העולים החדשים וקליטתם בקיבוצים, בעיה שהעסיקה גם אותנו זמן רב. כמו כן מוקדשים מאמרים לבחירות המתקיימות באותה שנה להסתדרות ולכנסת. הועדה הפוליטית, גם היא מקדישה רשימתה לפעולה זו ולהתגייסותנו לבחירות. תמר מן מוסרת על כנס פועלות גדול של המפלגה בתל אביב בהשתתפות אמה תלמי וחזן.

עלון מס' 6 מיום 9.5.59 פותח מאמרו בקריאה להתגייס ליום הבחירות שיתקיים ב-17 במאי.

רשימה מרגשת של אבא טרוצקי, אביה של ליוזה, כיצד ניצל מהשוואה האיומה בעירו וילנה, חייו בגטו, התחמקותו מהובלת היהודים לגיא ההריגה ביער פונאר, שם נטבחו ונקברו למעלה מ-70 אלף יהודים, נדודיו בניירות מזויפים כנוצרי, מאות קילומטרים ממקום למקום, מחבואיו, רועב ללחם, השתאותו בכפר פולני כנוצרי, לתקופת זמן, עד שהצבא האדום הגיע. הוא חוזר לוילנה, ויהודים אין בה. מתחיל פרק חדש להגיע למחנות הפליטים שפניהם לארץ-ישראל, וגם זה פרק מלא תלאות, לבסוף הוא מגיע באניית מעפילים לחופי הארץ.

אבא טרוצקי היה דמות מיוחדת בנוף קיבוצנו. הוא ניהל במסירות ודייקנות את סניף הדואר שלנו. איש חכם, משכיל ומלא הומור. בקיבוץ אהבו אותו והוא זכה להערכה רבה. כמה מבדיחותיו מספרים עד היום. יהיה זכרו ברוך.

בעלון מס' 7 מיום 22.5.59 המערכת מביעה שביעות רצונה מההישגים של מפ"ם בבחירות ומציינת בהערכה התגייסות הקיבוץ למערכה זו. היא גם תובעת שלא נסתפק בפעולה חד-פעמית, כי אם נתמיד בכך לאורך כל השנה.

מאמרים, רשמים, ברכת סניף לוד על ניצחון מפ"ם בבחירות ותרומתנו הרבה להצלחתם. בגלל יום הבחירות, הקיבוץ מחליט על שבת כיום עבודה רגיל.

ויכוח מחודש בעניין 8 או 9 שעות עבודה במשק. ב-9 במאי הוחלט שבקיץ יעבדו רק 8 שעות.

בעלון מס' 8 מיום 30.5.59 המערכת מברכת את המקהלה המקובצת של הקבה"א השוהה אצלנו זה שבוע ימים. ההנאה מהשירים שהשמיעו אצלנו הייתה גדולה.

חתונות. עם הצטרפות החטיבה הצעירה לקיבוץ, עם הגיעם לפרקם של רבים מהם, הזוגות שנוצרו, והחתונות שמתקיימות. יש להגיד שהחתונה הקיבוצית באותם הימים, הייתה חוויה מיוחדת בקיבוץ. הייתה הרגשה אמיתית שהקיבוץ כולו מחתן בנו ובנותיו. גם הטכס, גם המסיבה כולה, הייתה מקורית ומיוחדת במינה. החופה מענפי

התמר, ספר רישום החתונה על דף הצהרה וחתומה של הזוג הצעיר בתוספת שני עדים, ברכת המזכיר, הופעות אמנותיות, פיליטונים של הרווקים, והסיום המסורתי של הוותיקים בריקוד "השרל"ה", שמחה אמיתית של הורי הזוגות והחברים, השרתה אוירה שאכן מצאנו סגנון משלנו לחתונות בנינו.

עניין המחסור בעובדים במשחטה גורם לקיבוץ "כאב ראש" גדול. התנהל מו"מ ממושך להקים שותפות עם עוד קיבוצים, אך העניין נכשל. לא רוצים להכניס עבודה שכירה. העניין כולו נמסר לדיון במזכירות הקבה"א. עלון מס' 9 מיום 6.6.59 מופיע בעיצוב חדש ע"י משה סעידי.

במזכירות דיונים בעניין המוסד החינוכי שלנו. הוא מתפתח יפה. יש כבר 5 כיתות, כולל כיתה י"ב. הכיתות לא מלאות ורוצים למלא אותן בילדים מעליית הנוער. יש גם מחסור במורים. מחפשים פתרונות לבעיות הנ"ל. במשק: הפרדס מתרחב. נזקי הארבה תוקנו. עוברים לשיטת המטירים בחלקת התפוחים. חלקת המשמש התפתחה יפה. בעבודה, כרגיל, מחסור חריף בעובדים. חידוש רציני - הצלחנו לייצא עופות קפואים לחו"ל. עדיין מתמקחים עם הממשלה על סיוע לייצוא הזה, כנהוג לסייע לכל העוסקים בייצוא.

* ויכוח בין אברהם'ל וועדת המשק האם הבנייה ע"י מחלקת הבנייה של הקבה"א היא יקרה יותר מאשר הבנייה עם סולל-בונה.

* מתקן לשיקוף ביצים, פרי המצאתו של מיירים. הופיע מאמר הערכה ב"במפעל", ביטאון ארגון המייעלים שע"י משרד העבודה.

בעלון מס' 10 מיום 12.6.59, החלטות מזכירות הקיבוץ: נמסר שהסכמנו לקיים קייטנה לילדים מטעם חברות מפ"ם. כמו כן הוחלט להקציב לסניף מפ"ם בלוד 28 ל"י לאחסון הספרים שנתרמו על ידינו.

חם. חם מאד. השרב של הימים האחרונים כבד מאד. מד החום הראה 40.6 מעלות!

בעלון זה נמסר על פעילות תרבותית וחברתית רבה בקיבוץ. חג הביכורים עבר בהצלחה יוצאת מהכלל. בין היתר השתתפו בו אנשי השגרירות האמריקנית, ואנשי השגרירות הפולנית שלא חסכו מלים של התרגשות והערכה למה

ילדי הקיבוץ

שראו.

ערב מוצלח של הקיבוץ סביב הבריכה. הופעת המקהלה שממשיכה לפעול ועוד מופעים ופעולות רבים של ועדת התרבות, שלא נחה למרות הקיץ החם.

בעלון מס' 12 מיום 27.6.59 אנו קוראים מכתב ממזכירות בית אלפא: "אל מזכירות כפר מנחם: ח. י. - חברינו הפלחים (ביניהם הסופר הידוע נתן שחם), שסיימו עבודתם בדרום, נרגשים מאד ומלאי הכרת תודה על הידידות שגיליתם ועל הסיוע שסייעתם, והודות לכך יכלו לעבוד ללא תקלות ובחזווה. מסרו נא רחשי לבנו לכל הנוגעים בדבר: למרכז המטבח והעובדות, לאנשי המוסך והמחסנאי ולכל חברי הקיבוץ כולם! בב"ח, מזכירות בית אלפא".

הקיבוץ הוציא בדפוס, בעברית ואנגלית, דפדפת פרסומים על המצאות הקיבוץ ע"י חבריו. 1. מתקן לשיקוף ביצים במדרגות. 2. מכונת מריטה לעופות בדיסקיות. 3. מכונת מריטה תופיות לעופות.

כשיענק'ל ביקש שהוא רוצה, הארון לילדים שקיבל מועדת חברים לכסות בפורמייקה, ענו לו שבאם יוסיף 35 ל"י מתקציבו יעשו לו זאת. המזכירות החליטה שלא יכול להיות מנהג כזה. ואין זה תואם חיי השיתוף שלנו.

האמן בקיבוץ. יש לנו לא מעט אמנים, וגם סופרים נמנים איתם. בראיון העורך עם משה סעידי מועלות כל הבעיות והיחסים בין האמן והקיבוץ. יש גם ארגון הציירים והפסלים בקבה"א. הבעיה העיקרית, כמובן, היא מעמדו המוכר של האמן בקיבוץ והקצבת ימי עבודה לעיסוקיו. העימותים בין הקיבוץ והאמנים היו לא מעטים. גם הארגון היה מעורב בעימותים אלה. יש לציין שמדובר באמנים אלה שהארגון בחן אותם והכיר בהם כאמנים.

בעלון מס' 14 מיום 11.7.59 מסופר על "מבצע בולבוסים", היינו, הוצאת תפוחי אדמה בעוד מועד, שישווקו לזרעים. היה זה גיוס טוטלי בשבת של הקיבוץ, חברים, המוסד, הגרעין וילדים. היה זה מבצע שהצליח, מה שנקרא אצלנו "ככוח היחד".

גם זליג המורה והמנהל, וגם יגאל מקבוצת י"ב, "לבנה", מספרים על המוסד החינוכי שלנו והסיום של המחזור הראשון של המוסד.

התארגנות הועדה הפוליטית לקראת הבחירות לכנסת. הרכז - זאב פ., תחבורה וגזברות - אריה מ., ריכוז הפעולה בסניף לוד - לובה ותמר, בכפר הריף - צילה ב., בקדרון - משה דומב, ואתו רשקה ואשר, תירוש וגפן - חיים ג. ויעקב פוקס מהח"צ, בחרובית - זלו, יואל ד ונעמי מהח"צ, כפר מרדכי - ישראל ו., טיפול בחברות ביישובים בהם אנו מטפלים - ליזקה. הטיפול בנוער בכפר הריף - יגאל ואילנה מקבוצת "לבנה". הדרכה בגידול עופות ביישובים - יהודה בן-חורין.

בירור פוליטי בקיבוץ, בהשתתפות חבר מרכז המפלגה, יתקיים בקרוב. בשבת ה-17 ביולי תהיה מסיבה שהקיבוץ יארגן בסניף לוד, עם פתיחת הספרייה שהקיבוץ עזר להקמתה.

* נבחרה ועדת מינויים - חונקה, אסתר ס., מאיר ד., מיפה, לידה, כהצעת המזכירות.

בעלון מס' 15 מיום 18.7.59, המערכת פותחת גיליונה בסיפור והערכה למסיבה שנערכה ע"י קבוצת "לפיד", לקיבוץ, בגמר לימודיה במוסד והתגייסותה לצבא, בשם "הו-שבע שנים-כך-שבע שנים...".

אורח מגאנה. פנו אלינו מהמחלקה לקשרי חוץ של משרד החקלאות לארח נציג משרד החקלאות של גאנה ולהכשיר אותו בעבודות מדגרה ומשחטה לתקופה של חודשיים. זהו בחור צעיר, אחיו של שר החקלאות בגאנה, ועליו יהיה להעביר ידיעותיו במולדתו ולהפעילן שם.

בעלון מס' 16 מיום 25.7.59 שיחה חגיגית לקבלת בני "זית" ו"לפיד" כחברים לקיבוץ. התבטאו וברכו מספר חברים וצעירים. נביא כאן שניים מהם.

מהצעירים: אנחנו לא נחזור הנה לאחר שירותנו בצבא, משום שהורינו כאן, אלא מתוך הכרה עמוקה הרבה יותר. מהוותיקים: שרשרת הזהב של תנועתנו, מהי? הרי אין אושרו של הפרט כי אם היותו קשור לחברה ככלל, ואין קיום לחברה בלי הרגשת שליחות, ואין שליחות בלי מאבק, ואין מאבק בלי האדם הלוחם. עתיד הקיבוץ, עתיד כל מפעלנו, תלוי בהצלחת הדור הצעיר וקליטתו בקיבוץ.

בעלון מס' 17 מיום 1.8.59 מסופר בתוכנית שבועית של פעולות ועדת התרבות והקיבוץ. כל יום ויום ישנה פעולה. ערב חידון עם שבח וייס (לימים ח"כ), סרט, ערב מוקדש למערכות מפ"ם והבחירות לכנסת, מסיבה של בני "זית" ו"לפיד", ערב לאינפורמציה משקית, שיחת קיבוץ.

רשימות של משה ל. ויענק'ל על 20 שנות 'אלגביש' ו-22 שנים לעין השופט, שם בילה חלק מהם כגרעין בבואם ארצה.

מלאו אסמינו בר. למרות עצירת הגשם, כמעט עד ינואר, הוא בא אחר כך.

והנה השוואת היבולים בין השנים:

בשנת תשי"ח קצרנו 160 ק"ג שעורה לד' ו-120 ק"ג חיטה.

בשנת תשי"ז " 155 " 144 "

בשנת תשט"ז, שנת בצורת, עכברים ושידפון בחיטה וכל השעורה על זבל ירוק.

בשנת תשט"ו " 63 " 123 "

בשנת תשי"ד " 142 " 218 "

והשנה תשי"ט " 218 " 194 "

אספנו השנה הגורנה 865 טון גרעיני דגן, 360 טון שחת.

עזיבת הקיבוץ ע"י צבי ויונה בן אליעזר ("פליגצו"), אחד החברים הפעילים בקיבוץ ובקואופרטיב "הנגב", עוררה שיחת קיבוץ ערה עד חצות. צבי, מותיקי "אלגביש", היה אמנם "אופוזיציונר" לעמדות קיבוץ רבות, אך פעיל ומעורב בחיינו, ועזיבתו גרמה צער רב לרבים מחבריו הקרובים.

באותה שיחה הודיעו גם על עזיבת הקיבוץ של יששכר ולאח, מהחטיבה הצעירה.

7 סטודנטים הגיעו לעבודה במשק לחודשי החופש שלהם. הגיעו נציגים מכל הפקולטות למדעי הרוח והטבע, ביניהם 3 חברים ערביים ו-21 בנות.

השבוע יצא משלוח גדול של עופות כפר מנחם מחדר ההקפאה לחיפה, ומשם באנייה איטלקית ליוון ולקפריסין. קבוצת "לבנה" מהמוסד בילתה שבוע ימים בקיבוץ להבות חביבה, במחנה עבודה לעזרת הקיבוץ הצעיר במצוקתו. מזכירות הקבוצה פרסמה מכתבה לקיבוץ בעלון על רשמיה והלקח ממחנה עבודה זה.

בעיות השיתוף במוסד. חברי המוסד פרסמו החלטותיהם בעניין השיתוף:

1. מחסן הבגדים של המוסד הוא המקור האחד והיחיד לחפצי לבוש עבור חניכי המוסד.
2. החלטה זו, כוחה יפה כלפי העתיד והעבר כאחד. משמעות הדברים היא שכל חפצי הלבוש שבאו ממקורות אחרים, והם בשימוש, חייבים להימסר למחסן.

בעקבות החלטות אלו התפתחו שיחות כלליות על השיתוף. חלק חברים ניסו להרחיב היריעה גם על דברים אחרים, כגון מצלמות, רדיו וכד'. זה לא נתקבל ע"י החברים. לעומת זאת ההחלטות בעניין הלבוש נתקבלו פה אחד. פורסם גם מאמר של אחד מחברי "לבנה" בעלון בנושא זה.

בעלון מס' 19 מיום 15.8.59 פתיחת העלון מוקדשת ל-20 שנות "אלגביש" ולגרעין "הגודר", אחד הגרעינים הראשונים של הקיבוץ.

עונת הבחירות השנתיות התחילה וועדת מינויים מביאה כבר הצעותיה הארגוניות.

מזכירות סניף מפ"ם בדימונה שולחת לקיבוץ תודה חמה על הקייטנה של ילדי דימונה שאירחנו אצלנו.

לובה ותמר מספרות על פעילות ענפה בסניף לוד. כפי שאמרנו, שלא רק בימי בחירות נפעל, אלא נדאג לסניף גם בכל ימות השנה.

שר האוצר של גאנה ביקר אצלנו, בלוויית מזכירו הפרטי ואיש משרד החוץ שלנו. הוא בילה אצלנו 5 שעות בסיוור במשק, בעיקר בלול, כשיהודה בן-חורין מלווה אותו ומסביר לו. הוא גילה התעניינות רבה והודה לנו מאד. כידוע עובד אצלנו בלול בן אחיו.

חתונה כפולה התקיימה בשבת שעברה לשני בניו של איסמעין אל-עזי, עזמי ונסרי. רבים מחברינו וילדינו השתתפו בשמחה וזכו ליחס ערבי מסורתי וכיבוד כיד המלך. מזל טוב!

בעלון מס' 21 מיום 5.9.59 מספר אבא טרוצקי, זיכרונותיו מלפני 20 שנה, עם פרוץ מלחמת העולם השנייה, על השמדת עמנו ע"י הצורר היטלר, על מה שעבר גם עליו, משווה פרקים מתולדות עמנו ומסיים בתקווה לשלום כפתרון יחידי.

* הוחלט לחסל דיר ב'. להגדיל המדגרה ב-50% מקיבולה הנוכחי.

בעלון מס' 23 מיום 19.9.59 משה דומב כותב פיליטון חביב בעקבות סיפור על הירח שסימו הוא: "...הירח מפנה אלינו רק הפנים. לעולם לא צדו האחורי. וברמזו על יחסי חברים הוא פונה ברוח עליזה: ...למען ילדינו - אנא, חייכו! אל תריבו! לחצו ידיים! ולעצמכם קחו הצלחת מהשמים!".

שיחות הקיבוץ בהצעות הארגוניות של ועדת מינויים נמשכות. באחת השיחות הוחלט לבטל ועדת הקשר וכן לא לבחור הועדה לשיתוף.

הפעילות לקראת הבחירות לכנסת. ביקורי הבית של החברים יכוסו ע"י גיוס מחצית יום עבודה בחודש של כל חברי הקיבוץ. וזה, כמובן, נוסף לתורנויות הרגילות והשוטפות של ועדת העבודה.

בעלון מס' 24 מיום 26.9.59 כתוב: רוח ההתנדבות לא פגה אצלנו. ועדת החינוך מספרת, שמשך חודשיים השתדלה למצוא סידור של אימוץ לשני ילדי חוץ מכיתות היסוד, ולא הצליחה. עתה קיבלו על עצמן, הטיפול בשני ילדים אלה, שתי משפחות, מטופלות בילדים, וללא שיכון ותיקים, נוסף לילד מהמוסד שכל אחת מהן אימצה מקודם. לכן תבורכנה ידיכן, ומעשיכן ישמשו דוגמא ומופת לרבים.

התקיימה ישיבה משותפת של נציגות הקיבוץ (פייטל, שלמה וראובן) עם מזכירות הקבה"א בעניין בעיית המשחטה והצעתנו להפוך אותה למפעל אזורי, תוך הנחה שבמפעל אזורי יכולים גם לעבוד פועלים שכירים. מזכירות הועה"פ החליטה בצורה חד משמעית, שהיא מחייבת שותפות של קיבוצים שתהיה מבוססת אך ורק על עבודה עצמית.

בעלון מס' 25 מיום 3.10.59 כתב העורך על שיחת הקיבוץ שדנה על עזיבת צדוק ויונה את הקיבוץ. הוא מצטער על העזיבה אך מבקר קשות ביטויי החברים בשיחה. הוא שואל האם יש צורך בכל פעם לבעוט בחבר העוזב? אפשר להצטער ולא להצדיק עזיבה, אך חושבני שנכון יותר להיאבק עם החבר, ולהפרד ממנו בצער ובידידות אנושית פשוטה.

בעלון מס' 26 מיום 10.10.59 מתפרסם מפקד האוכלוסייה שלנו לסוף תשי"ט.

האוכלוסייה	חברים	חברות	סך הכל
חברים ומועמדים	123	115	238
חיילים	25	16	41
ילדים			272
הורים			12
נוער ערבי חלוצי			26
זמניים			17
סה"כ רק חברים וחיילים	148	131	279
סה"כ כל האוכלוסייה			606

בעלון מס' 26 מיום 10.10.59 מעיר משה דומב, שכדאי היה לו, לרכז המשק, בנאום החג, לציין שהלול הנותן 70% מהכנסות המשק, מחצית העובדים בו הן חברות. חושבני שראוי לציין עובדה זאת. חושבני שלא אטעה הרבה באם אגיד ש- 40% מהחברות משתתפות בעבודות "מכניסות" של המשק.

בעלון מס' 27 מיום 17.10.59 מעלה יואל דרום בעיית בעלי התפקידים המרכזיים בקיבוץ, המגיעים לאפיסת כוחות בסוף הקדנציה שלהם, וכה מרובים הסירובים לקבל תפקיד מרכזי בקיבוץ. יש לחשוב על כך. מה ניתן לעשות?

המשלחת הממשלתית מארץ צ'אד ביקרה בכפר מנחם. רשימה ארוכה על כך התפרסמה בעל המשמר. יש רק להוסיף שהפגישה עם הילדים הייתה מיוחדת במינה.

בעלון מס' 28 מיום 24.10.59 התפרסמה סטטיסטיקה מעניינת על גיל החברים:

גיל	חברים		חברות		סה"כ	
	מספר	%	מספר	%	מספר	%
24-19	21	17.1	15	13	36	15.1
29-25	5	4	3	2.6	8	3.4
34-30	1	0.9	8	7	9	3.8
39-35	24	19.5	30	26.1	54	22.7
44-40	22	17.9	18	15.7	40	16.8
49-45	44	35.8	39	33.9	83	34.9
54-50	4	3.2	2	1.7	6	2.5
59-55	2	1.6	-	-	2	0.8
סך הכל	123	100.0	115	100.0	238	100.0

בעלון מס' 29 מיום 7.11.59 מכתב חם מסניף מפ"ם בלוד לחברי כפר מנחם על השתתפותם ועזרתם הרבה בבחירות לכנסת ולעירייה.

מספר עלונים מוקדשים ברובם לסיכום הבחירות לכנסת. היו שיחות ברור בסניף לוד בהשתתפות חברים רבים שלנו. כן כמה שיחות דנו באותו נושא, הושמעו דו"חות מפעולות החברים ממקומות שונים וכן מסקנות לעתיד. היו גם חברים שניתחו סיסמאות מפ"ם בבחירות אלה והעלו רעיונות שונים.

אך בעיקרו של דבר, יש לציין המעורבות הרבה והערות של הקיבוץ כולו, וההזדהות עם המאבקים הפוליטיים והציבוריים של המפלגה.

באותו זמן נגמרו גם הבחירות השנתיות שלנו, נגמרו גם הערעורים, כרגיל, כל שנה, והמערכת החדשה, בעלי התפקידים שהתחלפו והועדות החדשות התחילו לפעול כמדי שנה בשנה.

מספרים מעטים מסיכומי עבודה בתשי"ט

האוכלוסייה

242.7	חברים	עובדים ליום:
2.4	הורים	
6.8	גרעין "זית"	
6.8	נוער "	
22.4	נ.ע.ח.	
0.1	ילדי ביה"ס	
26.8	עובדי חוץ	
13.2	ילדי מוסד	
	<u>ילדי חוץ 3.7</u>	
324.9	סך הכל	

	<u>עובדים ליום</u>	<u>פירוט י"ע בפועל: ימי עבודה</u>	<u>%</u>
0.7	2.3	653	עתודות
54.2	176.1	49,086	עבודה בתמורה
19.6	3.6	17,719	שירות לבוגרים
<u>25.5</u>	<u>82.9</u>	<u>23,111</u>	<u>שירות לילדים</u>
100.0	324.9	90,569	סך הכל

שנת העבודה של החבר:

136.8	עבודה בתמורה
63.6	שירות לבוגרים
75.8	שירות לילדים
2.6	עתודות
	ימי שבת 33.8
<u>52.4</u>	<u>שבתות וחגים</u>

סך הכל 365.0

ילדים לחבר 0.95

אורחים: מזכיר הצירות מגאנה הרצה בחדר האוכל, שהיה מלא מפה לפה, על ארצו.

קצין מבורמה שהיה באיילת השחר בא לשהות אצלנו ולהשתלם בלול.

מיופה הכוח של בולגריה ביקר במשק והתלהב למראה עיניו. וכן אורחים רבים שלנו מארצות הברית. מפגש מרגש של הקיבוץ עם גרעין "אלומה". המערכת של העלון מקדישה ברכה וגם "עצה" כיצד לראות הדברים בקיבוץ.

הקיבוץ עומד לדין. כדי לברר בעיות הקיבוץ החליטה קבוצת י"ב, "לבנה", מהמוסד החינוכי שלנו, לקיים הבירור בצורת "משפט" פומבי. הקבוצה התחלקה לשלושה חלקים: קטיגורים, סניגורים, שופטים, ומי שלא באחת הקבוצות יצטרף לשופטים. דני גולדברג מהקבוצה מביא בעלון מס' 33, מיום 12.12.59, פרטים על המשפט הזה, שעורר עניין רב בקבוצה. ההשתתפות הייתה מלאה והבירור תרם לקבוצה הרבה מאד. הופיעו עדים מהקיבוץ ומהחטיבה הצעירה: שושנה ס. בתור אם בקיבוץ, מטעם הקטגוריה, נחום מטעם הסנגוריה על בעיות הצעירים בעיר ובקיבוץ. השופטים שואלים שאלות וגם הקהל יכול לשאול. הופיעו עדים רבים. אברהם ס., משה ס. על האמן בקיבוץ, רוזקה על בעיות הבריאות בקיבוץ ועוד, עדים רבים... לצערנו דני לא מסר על כל מהלך המשפט ועל "גזר הדין". לעומת זאת הוא הביא את "כתב האישום", כפי שהובא ע"י הקטגוריה, ולמרות שאין לנו תשובת הסנגוריה, מעניין כיום, שנת 1997, לקרוא כתב האישום, שחיברו אנשי הקטגוריה, גם אם לא זאת הייתה דעתם האמיתית. דווקא נערי קבוצת "לבנה" היו קבוצה שומרית טובה מאד. מכל הקבוצות במוסד, ממנה נשארו הכי הרבה חברים בקיבוץ. הנה "כתב האישום" מאז:

"א. תפקידו החלוציים והביטחוניים של הקיבוץ, מן העבר, חלפו ועברו. במדינה העברית של היום אין צורך דווקא בקיבוץ למילוי משימות אלה.

ב. אי-הגשמה של עקרונות, כגון שיתוף, עבודה עצמית בלעדית, דמוקרטיה וכו'.

ג. השיתוף בכלל אינו בר ביצוע. במידה שיש מגמה להשיגו, כרוך הדבר בהורדת רמת החיים.

ד. החבר תלוי בקיבוץ. הוא אינו עצמאי, התלות מתבטאת במחסן הבגדים, מטבח, שיכון וכו'.

ה. החינוך בגילים הצעירים פוגע בילדים. חסרה להם האם ויד מסורה.

ו. החינוך המשותף במוסד מוביל לקראת מגמה אחת בלבד, ואינו מאפשר פיתוח כשרונות ונטיות אינדיבידואליות.

הוא פוגע בתלמידים שאינם מסוגלים ללכת עם הזרם הכללי.

ז. ההשכלה אינה גבוהה בגלל חוסר סלקציה. חסרון זה מוריד המתח הלימודי.

ח. הקיבוץ מחנך לחיי טפילות בעבודה.

ט. הקיבוץ מחנך לבזבזנות בכל המצרכים: חשמל, מזון, לבוש וכו'.

י. הקיבוץ אינו מחנך לעצמאות אלא לחיים כעדר.

י"א. הדמוקרטיה מסתאבת והיא אינה יעילה.

י"ב. מילוי תפקידים אינו מביא אתו הנאה חומרית וסיפוק רוחני.

י"ג. קיימת בכלל מנוסה מקבלת תפקידים, בעוד שבחזון יש מאבק לקבלת תפקידים.

י"ד. עקב הבלתי אמצעיות, אין הערכה והוקרה לפעילים. דעת הקהל היא הרסנית ומרפה הידיים.

ט"ו. קיימת חוסר ערבות, אדישות, אצל הדור הצעיר, עקב המסגרת.

ט"ז. האמן אינו מוצא מסגרת מתאימה בקיבוץ. חסר לו עידוד הקיבוץ ואינו יכול להתמסר ולהתפתח ולהגיע לרמה גבוהה.

י"ז. הקיבוץ הוא זרם מסתגר ומצר אופקים.

י"ח. הקיבוץ אינו גומל כגמולם לחברים ותיקים העוזבים במפתיע, ועליהם להתחיל הכל מחדש.

י"ט. החטיבה הצעירה בקיבוץ היא בתרדמה, ללא כל גילוי פעילות.

כ. החברה מהווה בעיה רצינית בקיבוץ, ולא ימצא לה פתרון בצורת החיים כפי שמתיימר להיות הקיבוץ.

כ"א. החברה אינה מוצאת, ברוב המקרים, סיפוק בעבודה.

כ"ב. גוזלים מהאם הדבר היקר לה ביותר - את ילדה.

כ"ג. אין חיים אינדיבידואליים בקיבוץ. אין יוזמה פרטית בחיים הפרטיים.

כ"ד. אין לחבר סיפוק מחייו בקיבוץ.

כ"ה. אין החבר מגיע למשהו, גם לאחר 40 שנות עבודה. עומד הוא על אותה רמה של חבר שזה אך נתקבל לחברות בקיבוץ.

כ"ו. חיי הקיבוץ אין להם כל מטרה ומגמה בלבד של החבר. בעוד שלמגשימים הראשונים היו אידיאלים משלהם, אין לבניהם מטרה מוגדרת ואין להם אל מה לחתור כל עוד הם חיים בקיבוץ.

לאור כל אלה קובעת הקטגוריה, כי מה שנקרא פעם קיבוץ לובש צורה אחרת. הצורה הראשונה של הקיבוץ לא יכולה להתקיים לאורך ימים, וכן גם הצורה של היום. כבר עכשיו רואים רפורמות רבות בחיי הקיבוץ. והשינויים גדלים והולכים ולובשים צורה אחרת. הקטגוריה קובעת, אפוא, ומסיקה מסקנה, שבעוד כמה עשרות שנים הגוף הנקרא כיום קיבוץ ילבש, בהכרח, צורה שונה בתכלית מזו של היום.

ודני מסכם בצורת הערה לחברים: משפט זה בא אך ורק להבהיר לעצמנו, מה שעומד בפנינו, למען שלא נעמוד בפני מציאות זרה, למען נוכל להתווכח ולבסס השקפותינו בוויכוחים המתעוררים בין צעירים מצורות חיים אחרות.

ועל כן אין לראות בקטיגוריים מתנגדים מושבעים, אלא חברים שבאו לעזור לנו למען הצלחתו של המשפט. וללא ספק תרמו בכך תרומה גדולה".

דני, "לבנה"

בזה סיימנו עיקר הנושאים המשמעותיים מחיי הקיבוץ בשנת 1959, שבאו לידי ביטוי בעלוני הקיבוץ של אותה שנה. כמובן, שהיו בעלונים עוד הרבה מאד רשימות, תגובות, דו"חות משיחות קיבוץ, החלטות המזכירות בעניינים שוטפים, בירורים עם חברים, טיפול בבחירת בעלי תפקידים שעזבו תפקידם, וכד'.

שיחות הקיבוץ של שנת 1959

58 שיחות התקיימו משך השנה. שיחות רבות מאד הוקדשו לעניינים שוטפים של חיי הקיבוץ, כגון בחירות שנתיות לבעלי התפקידים וערעורים בלי סוף לאחר מכן. הצעות ארגוניות של ועדת המינויים ושינויים שונים במערכת הארגונית של הקיבוץ. שיחות רבות בענייני עבודה, איוש מקומות עבודה ושוב ערעורים של החברים להחלטות סידור העבודה. קבלת חברים. חופש לחברים ונסיעות לחו"ל, דו"חות מענפים וועדות ואינפורמציות פוליטיות משיבות הועה"פ של הקבה"א או כינוסי המפלגה. דבר משמעותי אחד בנושאים "השוטפים" יש לציין - בעניינים האישיים הנוגעים לחבר, יכולת לערער פעם או במקרים מסוימים אף פעמיים, אך להחלטה הסופית של שיחת הקיבוץ החבר "נכנע", גם בניגוד לרצונו, וקיבל הכרעת הקיבוץ. זכור מקרה או שניים, משך השנים, שהחבר סירב לקבל ההכרעה, ואז נאלץ לעזוב הקיבוץ.

העניינים המשמעותיים והעקרוניים של חיי הקיבוץ, להם הוקדשו שיחות רבות מאד, לפעמים ערב אחרי ערב, שיחות שביטאו "נשמת" הקיבוץ, השקפות ואמונות של החברים והזדהותם עם דרך הקיבוץ, מצאו על פי רוב ביטויים בעלוני הקיבוץ שסקרנו לעיל. כמובן שבעלונים באו לביטוי כל אותם הדברים בצורה כללית יותר, במאמרים ותגובות וגם דו"חות כלליים מהחלטות שיחות הקיבוץ או החלטות המזכירות שהתפרסמו בעלונים. הפרוטוקולים של שיחות הקיבוץ נתנו ביטוי רב-צדדי יותר, דעות שונות, גישות רב-גוניות יותר, ואולי מעניין יותר לקרוא אותם. כמובן, שאין אפשרות טכנית להביא אותם כאן. הם כרוכים בספרים גדולים, לפי שנים, ונמצאים בארכיון הקיבוץ. נציין רק כמה מעיקרי העניינים. שיחות רבות בענייני עבודה שכירה, שהופיעו בלחץ רב, בגלל המשחטה שתבעה עובדים רבים, כשמצוקת חוסר ידיים עובדות במשק הייתה בעיה קבועה, וחיפוש אחרי גרעינים, עזרה ע"י התנועה והמפלגה הייתה מזערה. המשחטה הייתה חלק ממערך גדול של הלול, שהכניס אז בין 60%-70 של הכנסות המשק. היו חברים ששאלו מה ההבדל בין פלוגת עבודה, גרעינים, נוער ערבי חלוצי, ושכירים במשחטה. התשובות והוויכוחים היו סוערים ונרגשים. החברים, מכל קשת הדעות, היו אנשי תנועה נאמנים, והרגישו שכאן אנו נוגעים בשרשי היסודות של קיום הקיבוץ. בדרך כלל הוחלט תמיד נגד עבודה שכירה,

אך לא תמיד הביצוע תאם ההחלטות. החיפושים לפתרונות אחרים נמשכו. לעומת זאת יש לציין הברורים הרבים בשיחות הקיבוץ בעניינים פוליטיים ואידיאולוגיים. פרט לכמה בודדים, הקיבוץ התלכד סביב עמדות התנועה. המעורבות בנעשה במדינה ובארץ הייתה רבה וערה. בשיחות אלו ההשתתפות של החברים הייתה גדולה. ההתגייסות לשתי מערכות בחירות להסתדרות ולכנסת הייתה למופת. הקיבוץ תרם ימי עבודה, נוסף ללוח העבודה הרגיל, שבתות, כסף למען ההצלחה בבחירות, שליחת מזכירים לסניפים. היו אלה הימים היפים של חיי הקיבוץ. סעיף שלא פעם הסעיר הקיבוץ היה דיון על עזיבות חברים בעיקר שהיו אלה חברים שמילאו תפקידים חשובים, כגון עזיבתו של צדוק, אברהם ציטרינו' ואשתו, והתרגשות מיוחדת סביב עזיבתו של צבי בן אליעזר, הנקרא "פליגצו", ואשתו. עזיבתו של צבי, שהיה המנהל של קואופרטיב "הנגב", היה גם קשור עם לא מעט דיונים על עתידו של קואופרטיב זה שאנו יסדנו, ולא יכולנו לקיימו לבד, ובסופו של דבר יצאנו ממנו והשארנו בו רק כמה עובדים.

בין השיחות הרבות היו גם דיונים בענייני קליטת עולים חדשים שזה עתה הגיעו למדינה עם הזרם הגדול של עולים מארצות אירופה המזרחית, רומניה, פולין כד'. הסוכנות בנתה גם אצלנו בניינים מיוחדים לקליטתם, בתנאי שנקלוט אותם. הבעיה הייתה מסובכת, בקיבוץ הייתה דווקא אווירה ורצון לקליטה, אך רוב הנקלטים לא יכלו להסתגל לחיי קיבוץ, גם לא היו מתאימים, ורק מעטים מהם נקלטו.

היו, כמובן, דיונים משקיים רבים. המשק הסתעף. נטענו פרדס, הגדלנו מטעים, לולי פק עם המשחטה, לולי רבייה והמדגרה, כל המערך של הלול גדל מאד, נאלצנו לחסל דיר ב' (הקרב עם הרבנים, ואיום בפסילת החלב שלנו), דיונים על תקציב החברים שהוכתב ע"י הקבה"א, ועפ"י רוב הגדלנו אותו במקצת, ולבסוף יש לציין שיחות לא מעטות בענייני חינוך גיל הנעורים. בנקודה זו יש לציין: בשנים האחרונות התפרסמו ספרים, מאמרים רבים, בעיקר של עוזבי קיבוץ, על החינוך המשותף, ועל "משטר האימים" שמטפלות השליטו על ילדינו. גם לא מעט אמהות שגדלו בחינוך המשותף, אך בינתיים בגרו וחיים כבר בלינה משפחתית, קטרגו על ילדותם. בכל החומר שיש בידנו, עלונים, פרוטוקולים, יומנים, ראיונות, לא מצאנו אסמכתא על כך, פרט לעדות של מספר קטן של צעירים שנזכרו שבילדותם היו מטפלות שמדי פעם לפעם הרביצו להם, בגלל אי-מילוי חובתם שהוטלה עליהם. להפך, מצאנו חומר רב על חדות חיים וילדות מלאת תוכן ועניין.

בזה סיימנו כתיבתנו על שנת 1959. אפשר להגיד ששנה זאת יכולה כבר לייצג קיבוץ "בשל", על כל צדדיו, על החיוב והשלילה שבו. בוגרי הקיבוץ עברו כבר את שנת ה-50 שלהם, מסגרת על כל מרכיביה, חברים, דור שני וחטיבה צעירה, 270 ילדים, וגופים נוספים. משק מסועף על כל ענפיו ובעיותיו המקיים בכבוד את חבריו. עם "דגם" של קיבוץ כזה ישנו, כנראה, הוויכוח כיום בתנועה הקיבוצית.

פרק עשירי: יוסלה, בן גוריון-אדנאואר, כור אטומי, פתיחת הכל-בו, טלפון פנימי, קטיף ראשון של הכותנה, פרטים על משפט הקיבוץ במוסד, בכוח היחד, מרות הקיבוץ, פרס קפלן למיירים

1960

מהתאריכון של אברהמ'ל ברוידא:

8.8.60: פתיחת "הכלבו".

22.10.60: הוחלט על התקנת טלפון פנימי לענפים.

25.10.60: גמר קטיף ראשון של הכותנה.

במדינה

המדינה בראשותו של בן גוריון, ולאחר הניצחון הגדול של מפא"י בבחירות האחרונות, ממשיכה בבנייה ובחיזוק קיומה. גלי העלייה הגדולים וחוסר מימון מספיק להשקעות הגדולות הנדרשות לביצוע משימות רחבות היקף ויקרות, מכבידות מאד על הממשלה. אך ההתפתחות של הארץ לא נפסקת לרגע.

גם לא חסרים אירועים מיוחדים ו"פרשיות" מעניינות. הנה, פרשת חטיפתו של יוסלה שומכר, מסקרנת ומסעירה היישוב. איפה יוסלה? כל אחד שואל. לכאורה סיפור גרוטסקי, סבא לא רוצה להחזיר נכדו לבנו, שהתארח אצלו כילד, מחביא אותו. המשטרה מחפשת אותו בכל פינה בארץ ולא מוצאת אותו, ולבסוף, גם בן גוריון ו"המוסד" מתערבים ומוצאים אותו... בניו-יורק, בעדה החרדית הקיצונית. כאמור סיפור גרוטסקי, אך כבר בשנים אלו התברר כוחם של החרדים הקנאים. אך ישנם דברים יותר חשובים. המתרחשות הביטחונית בצפון עם הסורים מחריפה והולכת. העיתונות מפרסמת שבפעולת תגמול, פשטו ב-31.1.60 כוחות רגלים של צה"ל על הכפר הסורי תאופיק, ששימש הצבא הסורי כבסיס להפגזות ולפשיטות מעבר לגבול. הכפר חלש על הקיבוצים תל קציר, האון ומעגן, שבדרום הגדה המזרחית של הכנרת. חיילינו השתלטו על הכפר ופוצצו יותר מ-50 בתים. הפעולה הצבאית באה בעקבות הפגזה כבדה, לילה קודם לכן, על קיבוץ תל קציר, שבמהלכה נהרג חייל. במבצע הלילי נהרגו 3 מחיילינו ונפצעו 17. אבדות הסורים הגיעו לעשרות הרוגים ופצועים.

בשטח המדיני התקיימה בניו-יורק, מה שנקרא אז, פגישה היסטורית בין בן גוריון וקנצלר גרמניה אדנאואר, שסללה הדרך לנורמליזציה ביחסים בין שתי המדינות, אירוע שעורר מחלוקת חריפה בארץ, כשבן גוריון מסביר שזוהי "גרמניה אחרת". אירוע מסעיר ומרגש אחר התחולל בארץ, כשנודע, שצורר היהודים הנודע, אדולף אייכמן, שניצח על "הפתרון הסופי" של השמדת היהודים, נחטף מארגנטינה, ששם התחבא, במבצע דרמטי, הובא ארצה והועמד לדין ונידון למוות, וגזר הדין בוצע. בן גוריון הכריז על כך ככנסת בהודעה מיוחדת, על תפיסת

"המפלצת" והיא בידינו. משפט אייכמן לא נתפס בארץ כמשפט רגיל נגד פושע, ולו אפילו גדול הפושעים. המשפט, שנמשך זמן רב, והופיעו בו עדים ומסמכים רבים מאד, גולל יריעה רחבה, לפרטי פרטיה, של משטר האימים הנאצי, ודרך הייסורים והעינויים, שלא ניתן לתארם במלואם בשפת אנוש, של השמדת ששת המיליונים היהודים, וניתן לה השם "השואה", השמדת עם ייחודית, שאין לה אח ודוגמה בתולדות האנושות. השמדת יהודים טוטלית, בגלל שהם יהודים. למשפט הייתה השפעה גדולה על כל שכבות הציבור בארץ, והדיו הכו בתדהמה בכל רחבי העולם. השלכותיו על מערכת החינוך, על הדור שנולד בארץ, על ותיקה וצעיריה, היו עמוקות, בעצם הנחילו תודעת "השואה", העמיקה שורשיה וחיידש הוויכוח, האם היישוב בארץ ידע הכל, ובזמן השואה עשה הכל כדי לעזור ולהציל? המלחמה הקרה בין המעצמות הגדולות נמשכת. ישראל פונה מערבה. פרשת "העסק הביש" משנות 1955 מתעוררת מחדש וגוררת אחריה תוצאות ממשלתיות קשות. היא נהפכת ל"פרשת לבון", למשבר במפא"י, להתפטרות בן גוריון, להופעת גוף פוליטי חדש, צעירי מפא"י, בהנהגתם של משה דיין ושמעון פרס, שבהמשכו, יחד עם בן גוריון, פורשים ממפא"י ומקימים מפלגת רפ"י.

יחד עם המתח הביטחוני עם סוריה, קיים גם מצב מתוח עם מצרים. באוקטובר, אותה שנה, התקיים קרב אווירי, בין מטוסי חיל האוויר שלנו לבין מטוסי "מיג" מצרי, שחדר לשמי המדינה. מיג 17 מצרי אחד נפגע והתרסק בשטח מצרים. חיל האוויר שלנו חזר בשלום לבסיסו.

ישראל מודה: אנחנו בונים כור אטומי.

שנת 1960 בקיבוץ

שנת 1960 בקיבוץ לא הייתה שונה בהרבה מהשנה הקודמת לה. אמרנו קיבוץ "בשל", והכוונה הייתה שכל התכונות של קיבוץ, ש-20 שנה בהתיישבות, ועוד 7-8 שנים במושבה, לפני עלייתו על הקרקע, כבר מאחוריו, מציינות קיבוץ מבוגר, יחסית די מבוסס, וכל הבעיות, על החיוב והשלילה שבהן, כבר "התבשל" בהן, ואפשר, אפילו, לדבר על "רוח המקום" ו"המנטליות" שלו. נמשיך לספר תולדותיו והאירועים החשובים שקרו בו, כפי שהם משתקפים מעלוני הקיבוץ, שיחותיו וגם ממקורות נוספים. יחד עם ביסוסו המשקי והכלכלי, פיתוח ענפיו, גידול האוכלוסייה, יצירת הנוף היפה של המקום, מצבו החברתי, עולמו התרבותי והרוחני, נעקוב גם על השינויים שחלים בו, והיו בו לאורך כל הדרך.

מעלוני הקיבוץ

באחד העלונים משנת 1959 מסרנו מפי דני, מקבוצת "לבנה" של המוסד החינוכי שלנו, על "המשפט" שהקבוצה ערכה בנושא "הקיבוץ". המשפט דן בכל שטחי חיי הקיבוץ, הופיעו עדים רבים, צעירים וותיקים, מצד הקטגוריה והסנגוריה.

בעלון ההוא מסרנו כתב האישום של הקטגוריה. בעלון מס' 38 מיום 2.1.60 ממשיך דני לספר על המשפט. נביא מדבריו, נאום הסיכום של הקטגוריה ונאום הסיכום של הסנגוריה, והערכתו, מה למדו מהמשפט (לא הכל, רק קטעים).

נאום הסיכום של הקטגוריה

"...הקיבוץ הנו גוף יוצא דופן. זהו גוף זר הבנוי על משטר קומוניסטי, שפולש לתוך גוף קפיטליסטי, ואינו יכול, בשום אופן, להשתלב בתוכו. קיים כאן מעין ערבוב תחומים. לכן, הקיבוץ הנו גורם שהקדים את ההיסטוריה. המעבר מהמשטר הקפיטליסטי אל הקומוניזם, תוך דילוג על המשטר הסוציאליסטי, הנו מהיר מדי, ופחות מדי שקול. לכן הבסיס של חיי הקיבוץ הנו רעוע ורצוף בעיות לאין ספור. אמנם, ההיסטוריה מראה על התפתחות שמאלה, אולם צריך שיהיה קודם רקע מתאים ומסגרת מקיפה למדי. במידה רבה, אפשר להשוות הקיבוץ לגאון שהקדים ההיסטוריה וסיים חייו על מדורת הכנסייה ככופר באנושות..."

את המשפט סיכם נאום הסנגוריה. היה זה נאום משכנע למדי וערוך בטוב טעם, שהצליח "לתקן" במידה רבה הרושם והאווירה שהשרו נאום הקטגוריה.

קטעים מנאום הסיכום של הסנגוריה

"...הקטגוריה הרימה ידה על היצירה הנפלאה ביותר שעם ישראל הקים בדורות האחרונים, ואולי בכל ההיסטוריה שלו. יצירה המעוררת תימהון, הערכה והתלהבות בכל רחבי העולם, וממלאת לבנו גאווה, שאנחנו משמשים בארצנו הקטנה מקור השראה, והמקור הזה הרי הוא בראש וראשונה היצירה הקיבוצית. כל מי שבא לבקר בארץ מתלהב ממנה. יצירה זו היא הסמל לכל מה שמדובר בארץ על האדם החדש, על המוסר העמוק, על החלוציות, על צורת חיים חדשה. זוהי יצירה נעלה של המין האנושי, שחלם על יושר, צדק ושוויון. נכון, שיש פגמים אצלנו, אולם אין צורת חיים בעולם ללא פגמים. הקטגוריה משתדלת להוכיח כי בגלל פגמים אלה, כביכול, אין זכות קיום לקיבוץ. אולם הסנגוריה תוכיח כי פגמים אלה אינם אלא 'חבלי לידה' של כל יצירה נעלה, התובעת להתגבר על הקשיים ולתקן הפגמים... פגמים אלה הם חולפים. הקיבוץ יתגבר עליהם ויישאר חיוני לעם, לנוער ולמדינה, וישמש דוגמא ומופת לעולם, כיצד לבנות עתידו. כל יצירה נבחנת לפי המטרה שהיא הציגה לעצמה. המטרות שהציב לפניו הקיבוץ אפשר לחלק לשתיים: א. לשמש קו קדמי בתהליך ההתחדשות של העם במולדת, ואם נפרץ קו נפרצה החזית כולה. זהו הפירוש הנכון של המושג חלוציות. ב. לבנות תא שיתופי של חברה, הבנויה על שוויון וצדק, בתקווה שצורה זו תהיה בעתיד כדגם לאנושות כולה, ולהיות חלוץ לגאולת העם והאדם. הקטגוריה לא הצליחה להצביע או לגלות צורת חיים איזה שהיא, בעולם או בארץ, שתהיה בה יותר צדק, יותר שוויון, יותר עזרה הדדית, ביטוח הדדי ויותר ערבות הדדית. ואיפה היא תמצא זאת? בתל אביב, בדיזינגוף או בטיילת?... הקטגוריה חולמת על חיי מלאכים. אולם המציאות שלנו היא מציאות של אנשים חיים, שהאור והצל מלווים אותם ביחד, והם נאבקים להגדלת האור והפחתת הצל... לכל אורך חיינו בדרך הקיבוצית, הוכחנו שאנו ידענו

לתקן, לשנות דברים, והתקדמנו הרבה מאד בכל השטחים, ועוד ידנו נטויה! ליקויים לא מעטים וקשיים רבים נובעים מהעובדה שאנחנו אי בודד של חיים נעלים, בים של שחיתות, ניצול איש את רעהו, ואי-שוויון מוחלט, שכל אחד דואג רק לעצמו..."

מכאן עברה הסנגוריה לסעיפים השונים של כתב האשמה, כשהיא מנסה בשיטתיות לסתור דברי הקטגוריה, ולהוכיח כי "לא היו דברים מעולם..."

"אפשר לציין כעת בביטחון, במידה והיו ספקות כל שהם כלפי הצלחת המשפט, הרי שכולם התבדו, ערכו ותועלתו המרובים נתגלו במלואם. אמנם ברור לנו שבעיות רבות לא הספקנו עדיין לברר, אולם כהתחלה, מילא המשפט, ללא ספק, ייעודו. היתר, נספיק להשלים בהמשך הזמן.

ההכנות למשפט, והמשפט עצמו, גזלו מאתנו זמן יקר והשקענו עבודה מרובה. אך המסקנה היא חד משמעית: היה כדאי! אכן, למדנו להכיר ולהעריך דברים רבים, הידורים רבים יישר המשפט, והבהיר לנו פרטים רבים, שבהצטרפותם יחד הם מהווים היצירה הקיבוצית. לכל אלה שעזרו לנו - תודה רבה! תרמתם לנו תרומה גדולה, והיא תהיה לנו לעזר רב בדרכנו העתידה".

דני גולדברג (ז"ל) מקבוצת "לבנה"

דני גולדברג (גלבוע) ז"ל היה המזכיר הצעיר מדור הבנים שלנו, מזכיר מוצלח, בחור חכם ואיש נוח לכריות, ומקובל הן על הוותיקים והן על הצעירים. היה גם שליח התנועה באנגליה. לאסוננו, נהרג בתאונת דרכים קטלנית, בדרכו למילואים, והאבל היה גדול.

באותו עלון אנו קוראים על התארגנות חדשה של הועדה הפוליטית ותוכנית פעולתה לאחר הבחירות לכנסת. התוכנית מקיפה המשך הפעולה בסניף לוד. לא לאבד הקשר גם לאחר הבחירות, פעולה באזור הקרוב אלינו, ופעולה בין הנוער וקני התנועה. כמו כן ישתתפו חברי הועדה בקורסים הרעיוניים, בגבעת חביבה.

במשק - עצירת גשמים מדאיגה ביותר.

מספרים על המוסד:

	<u>בנים</u>	<u>בנות</u>	<u>סה"כ</u>
ילדי הקיבוץ	48	40	88
עליית הנוער	16	11	27
ילדי חוץ	11	5	16

סה"כ 75 56 131

עניין המשחטה

המשחטה נהפכה למוקד ויכוחים סוערים בנושא העבודה השכירה, לאחר שנכשלו הניסיונות להפוך אותה למפעל אזורי. המצב הפיננסי היה קשה, ולעומת זאת היו הזמנות רבות למשחטה עם רווח סביר. רכז המשק והמזכיר הציעו לתת סמכות למוסדות, נוסף לגיוס מוגבר של הקיבוץ, להיעזר בעבודה שכירה לתקופת זמן קצרה יחסית. הקיבוץ קיבל ההצעה מול התנגדות מיעוט תקיף ולוחם, שטען שאין דבר קבוע יותר מזמני, והתנגד בכל תוקף להכניס עבודה שכירה אצלנו. אכן העבודה השכירה חדרה למשחטה ונמשכה זמן רב. הוויכוחים סביב המשחטה חזרו כל פעם מחדש, המחלוקת הייתה קשה והטרידה הקיבוץ לעתים קרובות, עד שלבסוף, אחרי מספר שנים וניסיונות שונים, החכרנו אותה לאיש חוץ.

ביתר עלוני ינואר 1960 כדאי לציין מספר בעיות: בלה כ. מעלה שוב בעיית העבודה של החברה ומציעה לחפש מפעל מתאים בו יוכלו לעבוד גם בחורות. ואמנם, הייתה זו הדחיפה הראשונה שהקיבוץ התחיל להתעניין בהקמת מפעל תעשייתי נוסף למפעל המתכת. דיונים רבים התקיימו בועדת משק בנושא זה. נקבעו חברים שיטפלו בזה. היו נסיעות לארצות שונות. בדקנו כמה וכמה הצעות שונות. החיפושים עלו לא מעט כסף, אך לצערנו לא יצא מכל הפעילות הרחבה דבר. במקום זה הרחבנו היכולת של הגדלת תפוקת מפעל המתכת והוא, אמנם, נהפך לענף המרכזי במשק ואחוז תרומתו למשק הגדול ביותר.

דליה מעלה בעיית השמירה של המטפלות בבתי הילדים. לדעתה היא לא עונה על צרכי הילדים. חלק ניכר מהם נתקף בפחדים בחושך, חלק בהרגשת אי-ביטחון, והיא מציעה תורנות של שינת הורים בלילה בכל המחלקות. כיום, ספק אם מישהו זוכר שהיו אצלנו במשך זמן רב חוגים רעיוניים וכן השתתפות בחוגים תנועתיים בגבעת חביבה. אך על כל זה מסופר בעלוני ינואר.

בנוסף לכך הוקם "מפעל הספר" שנהפך כבר למסורת מדי שנה בשנה. עד שבוטל... בימינו.

בעלוני פברואר 1960 אנו קוראים על חיינו השוטפים, היום-יומיים, שהעסיקו הקיבוץ בחודש זה, כמו בחודשים אחרים רבים. מרגישים דופק הקיבוץ בכל השטחים, במשק על כל ענפיו, בחברה על כל בעיותיה. במשק - בעיקר לחץ בלתי רגיל בחוסר ידיים עובדות, מצב מתמשך, שהחמיר מאד, עם התפתחותה של המשחטה, וגרר הקיבוץ לויכוחים סוערים בעניין עבודה שכירה. מצב פיננסי קשה. קשיים בהשגת אשראי מתאים להשקעות הרבות. הריבית עולה. באחת השיחות הגזבר מוסר שהריבית עלתה ב-40%, אך יחד עם זה הקיבוץ מתמודד עם כל הקשיים. ישנה הבנה, גיוסים רבים, מצמצמים תקציבים ודוחים השקעות. בשטח החברתי פעילות רבה. חוגי השתלמות, מקהלה פועלת, סרטים בבית ובחוף, הצגות, מרצים ושיחות בכל סעיפי חיינו השוטפים. ויכוח ממושך על יובל ה-20 של הקיבוץ, שנדחה מתאריך לתאריך ומתקציב לתקציב... עד ליובל ה-25, שאכן התקיים ברוב

עם, ועל כך נספר בזמנו. קיים קשר הדוק עם מוסדות התנועה ומפעליה. משתתפים בחוגים בגבעת חביבה, שנהפכה למקום הומה של תורה, חינוך והדרכה בכל שטחי התנועה.

כאמור, מרגישים "דופק" של חיי קיבוץ, לפי התפיסה של הימים ההם.

עלוני ינואר-פברואר 1960, כמו שיחות הקיבוץ, שנספר עליהן להלן, יכולים לשמש, במידה רבה, כמייצגים ומבטאים ההוויה של הקיבוץ בשנה זו, וגם שנים לפניו ואחריה. שנות ה-50, ה-60 וה-70 הן שנים של התגבשות הקיבוץ, המאמין בקיבוץ בדרכו, בטוח בעתידו, גאה בהשתייכותו אליו ולתנועתו, כשכל המערכות הארגוניות והחברתיות פועלות, פחות או יותר, כסדרן. המשק מתבסס ומתפתח, השקעות רבות בייצור וצריכה, רמת החיים עולה כל פעם יותר, פעילות תרבותית וחברתית ענפה מאד, הגבעה עליה מתנוסס כפר מנחם נעשית כל פעם יפה יותר, דשאים רחבים, גינות נוי רבות, נוף מרהיב, הוקם בית ונוצרה הרגשת בית.

בשנים האלו איש בכלל לא העלה על דעתו, שיבואו שנים של משבר כה עמוק של התנועה הקיבוצית, בו אנו נתונים כיום (1997), אם כי, בתולדות התנועה הקיבוצית, היו לא מעט משברים קשים מאד, אך זה לא היה קשור בכפירה בעצם מהותו של הקיבוץ, באורח חייו הבסיסי, באמונה, שבשיתוף, בערבות הדדית, "בכוח היחד", ניתן, גם לפרנס בכבוד חבריו, לנהל משק רווחי וכלכלה מודרנית, וגם לדאוג לרווחתו של הפרט, לחופש הבסיסי שלו, לפיתוח נטיותיו האינדיווידואליות, השתלמותו וסיפוקו האישי. "הפילוסופיה" ששיתוף, שוויון וערבות הדדית מנוגדים, כביכול, ל"טבע האדם", לא הייתה נפוצה בקיבוץ, אם כי היו חברים כאלה, עוד בראשית צעדיו של הקיבוץ, ולכל אורך דרכו, שהביעו דעות כאלו, ורובם, עפ"י רוב, עזבו הקיבוץ. עיינו ב"משפט" קבוצת "לבנה" במוסד, דברי הקטגוריה ונאומי הסיכום שלה, משנת 1959, ותשמעו הדי "הפילוסופיה" הזו, שנערים נחמדים אלה, קלטו ודאי מ"הרחוב" הקיבוצי או אפילו החינוכי. האם לא היו משברים קשים בקיבוץ? האם לא היו בעיות מסובכות ומורכבות? האם לא היו חיי לחץ, התמרמרות החברים, רגעי אכזבה וייאוש? מתיחות ומצב חברתי קשה, כשמכל פינה עולה הדרישה לשיחה חברתית ומצבו של הקיבוץ?

למרות ה"מיתוס" על קולקטיביות רעיונית, האם לא היו ויכוחים קשים ומרים בענייני אידיאולוגיה והשקפת עולם? האם לא הייתה מחלוקת בעניינים שברוח ותרבות? האם לא היו יחסי שנאה, לפעמים, בין חברים? אי-פרגון, ביקורת קטלנית גם כלפי המוסדות, ועדות, בעלי התפקידים וגם כלפי התנועה? אכן היו והיו. עוד איך היו! אך הקיבוץ, כקיבוץ, ידע להתמודד עם קשייו ובעיותיו, לא פעם בדרך הקשה, ידע עפ"י רוב להתגבר, באשר האמונה הבסיסית והעקרונת בדרכו ואורח חייו לא היו בוויכוח כלל. לכל אורך הדרך של חיי הקיבוץ נעשו שינויים בהתאם לתקופה, להתפתחותו, יכולתו, והחלטות התנועה. אך כל השינויים היו בבחינת התקדמות בדרך והצלחתו. הם אף פעם לא עמדו בסתירה לעצם מהותו ועקרונותיו הבסיסיים. למען לשקף חיי הקיבוץ היום-יומיים, נביא רק הנושאים בהם עסקו העלונים ולאחר מכן גם נושאי שיחות הקיבוץ. אין אפשרות טכנית להביא כל המאמרים שנכתבו בעלונים, למרות שהיו מאמרים חשובים שביטאו הלך הרוח של הקיבוץ באותה תקופה,

מאמרי הערכת המצב של הקיבוץ, סקירת אירועים שונים, ביקורת, ותגובות לביקורת, לפעמים התמרמרות קשה על עוול שנעשה לחבר, כפי שהוא הרגיש. כמובן, יש גם אינפורמציות פוליטיות ומשקיות רבות, דו"חות מהענפים וועדות ודפים ללא סוף על הבחירות השנתיות של ועדות ובעלי התפקידים, שועדת המינויים מביאה בהתאם למסורת של כל שנה, ובהתאם למסורת, ערעורים בלי סוף. אך יש לציין, שבסופו של דבר הכל הסתדר, המערכת הארגונית התארגנה, ולא היה עולה על הדעת, שלאחר כל הערעורים חבר לא יקבל מרות הקיבוץ, ברצונו או בניגוד לרצונו. היה זה עיקרון מוסכם על כולם, של קיבוץ באותם הימים. מי שלא קיבל עיקרון המשמעת, לאחר שניתן לחבר כל האפשרויות של הסברה, ערעור ואפילו עוד פעם ערעור, ולא קיבל החלטת שיחת הקיבוץ, לא יכול היה להשתייך אליו. לא היה קיים דבר כזה, שבאם חבר לא רוצה אין מה לעשות. אולי זה אחד הדברים העקרוניים ביותר המבדיל קיבוץ "מהימים ההם" לקיבוץ בימינו.

והנה הנושאים בהם עסקו 64 עלוני הקיבוץ בשנת 1960 (עיקרי הנושאים).

עלוני מרץ ואפריל 1960. בעיית הדיר. קבלת משפחה. ביקורו של הקצין הבורמזי קין-טון שהשתלם אצלנו בלול. קבוצת רימון נכנסת לתנועה ומסיבה לכבוד האירוע. יהודה בן-חורין מקבל מכתבי תודה רבים מארצות אפריקה ואסיה על עזרתו בענייני הלול לשליחים שארצות אלו שלחו אלינו להשתלמות. פורים מוצלח. צחוק רב ועיתון היתולי לכבוד החג. גיוסים מוגברים למשחטה. בשדות בצורת מוחלטת. הספרייה שהתארגנה מונה כבר 10,000 ספרים. על היחסים עם כפר הריף. קפיצת הריבית של האשראי שלנו. קבוצת "לבנה" מוציאה עלון מיוחד להורים. צמצום רציני של גן הירק. מקימים ענף השלחין. קבוצת 'לבנה' יוצאת לשלה"ב, ביקורים ושהות בצורות חיים שונות בארץ. רשמים טובים של הקבוצה ממפעל זה.

ייצוא תוצרת המשחטה ליוון וגרמניה. הקיבוץ מביע בהודעה מיוחדת על צערו ואבלו עם מותו של שמואל גולן ממשמר העמק, אחד האישים הגדולים בשטח החינוך בקיבוץ הארצי וגם בארץ. סדר פסח לפי ההגדה שהוציא הקבה"א. אווירה חגיגית עם אורחים רבים, וכמובן ויכוח, כמו בכל שנה, כמה אורחים מותר להזמין. בעונה זו מתקיימת גם הצעדה ההמונית, שהייתה נהוגה בימים אלה בכל שנה. גם חברינו משתתפים בה. בעיקר אברהם מ'ל ודוד עמיר. הרפת גדולה. הגענו כבר ל-70 חולבות. גם התנובה לפרה עולה. עלונים רבים מלווים בפיליטונים מלאי הומור של משה בלופר (גילינו שזה משה דומב), המגיב בצורה הומוריסטית על אירועים שונים מחיי הקיבוץ. מקימים גם עלון בעל פה. אינפורמציה פוליטית מהתנועה והמפלגה מחברינו במזכירות הקבה"א, מתתיהו, כרכז המחלקה הפרסונלית. על פגישת שכנים של האזור, בה הופיעה המקהלה שלנו, שנתקבלה בתשואות רמות. קונצרט של פורטנו. 1 במאי. יום העצמאות. יום השואה. כל האירועים האלה, רשמים, ביקורת והערכה מוצאים ביטויים בעלונים אלה. עורך העלון המסור הוא יואל דרום. בעלונים אלה אנו גם מוצאים ויכוח על בעיית הפנאי של החבר בעקבות הגיוסים הרבים והתורנויות הרגילות. יש גם ויכוח על דרכנו המשקית, האם המשק איננו מונו-קולטורה, עקב מקומו המרכזי של כל מערך הלול. מחסלים המאפיה שזכתה להערכה רבה. האמנם תחוסל?

עלוני מאי-יוני. חנוכת מגרש כדורגל. שרב גדול ומיתת תרנגולות. חתונות. סמינריונים של חוזרי צבא. ויכוח בעלון בעניין סיפוק בעבודה ותשובת פייטל.

שוב בעניין אופי החתונות שלנו. אזהרה על בזבז במים החסרים לנו. הופעת המקהלה שלנו בשובל, שזכתה לתשבחות רבות. הצגות בקיבוץ. התארגנות חוג דרמטי אצלנו, בהנהלתו של אברהם גרינבוים. חוק המזגרות המגביל כמות האפרוחים לגידול. הכותנה מבטיחה תוצאות טובות. ביקורים רבים מחו"ל, מבולגריה, אורוגוואי ויוון. סמלי בוגרים לקבוצת "לבנה" והתרגשות ההורים במפקד האש לרגלי תל אספי. זלו ומתס מברכים בשם ההורים, הנזכרים "בזמנים ובימים בגולה", כשהם קיבלו אותם. משחק כדורגל בין ותיקים וצעירים. פייטל נוסע לבולגריה בעניין האפרוחים. מתחיל הקשר ההדוק בינינו לבין ארגון הפועלים בארצות הברית "דיסטריקט 65". הם תורמים להקמת מעבדה במוסד החינוכי שלנו. הקשרים עם הארגון הזה התפתחו מאד נעשו לבביים וידידותיים. הנשיא של הארגון וסגנו, שהיה פעם חבר שלנו, היו מבקרים אצלנו לעתים קרובות. התארגן פעם מפגש עם מאה חברים ומשפחותיהם וילדיהם אתנו, והם עזרו לנו להקים הספרייה הגדולה שלנו וכן תרמו רבות להקמת בית הבנים.

בעלוני מופיעות החלטות שיחות הקיבוץ. הנה החלטה על עבודת חברות שמעל גיל 47, שעה אחת פחות. קבלת ילדי המפלגה לקייטנה אצלנו. מפעל שקיימנו כמעט כל שנה. סיור במשחטות בארה"ב. חגיגת ל"ג בעומר עם הילדים. הצעה של המזכירות לבחירת ו. מינויים. אישור נסיעות חברים לחו"ל לביקורי הורים.

עלוני יולי-אוגוסט. פרס קפלן למיירים על המצאותיו השונות במשק. מעבדה לצילום לדוד פרלמוטר, "צלם הקיבוץ", שזכה לפרסים בתערוכות בינלאומיות. על רשיונות נהיגה. טיולים שנתיים של ילדי המוסד. ויכוח על יחס חברים לבעלי תפקידים. ביקורת קשה על בעל תפקיד שברשותו טנדר, אך נוהג באיפה ואיפה להעמיד לרשות ועדה או חברים. טיול בארץ של חברי "דיסטריקט 65". גם טיולי הקיבוץ שהתקיימו מפעם לפעם למקומות שונים בארץ. מתרבות חתונות הצעירים ואיתן ויכוח "עם רב או בלעדיו" וכן על אופי החתונות שחגגו אצלנו ברוב עם ובסגנון מיוחד. עזרה לתינוק בנגבה. נגד בחינות בגרות למסיימי המוסד. תערוכת יואל רוהר. מאמר על מתיחות בעבודה. על הכל-בו וסבון. חופש קיץ ו"פלישת" המוני אורחים. להגביל או לא להגביל? ביקור נציגי ממשלת קנדה. סעיף שנוגע לסקירת השיחות, אך בגלל חשיבותו וראשוניותו העלון מקדיש מאמרים ורשימות לנושא זה, והוא עזיבה ראשונה של הקיבוץ והארץ של אחד הבנים שלנו, שגמר שירותו בצבא ופנה לקיבוץ להשתלמות בארצות הברית. הייתה זו שיחה רצינית מאד, מתוחה, רבת משתתפים. החבר הצעיר הזה הודיע, שבאם השיחה לא תאשר בקשתו, הוא ייסע בכל מקרה, יש לו מימון מהמשפחה בחו"ל והוא לא זקוק לשום עזרה מהקיבוץ. ההודעה הזו קוממה עליו כל החברים. רבים שהשתתפו בשיחה ראו בזה בגידה ועריקה. השיחה, פה אחד, לא אישרה בקשתו. הקיבוץ החליט להוציא מהקיבוץ, והוא עזב הקיבוץ והארץ. כיום, יש לציין, שכעבור שלושים וכמה שנים, הוא חזר ארצה ועוסק בעיר במקצועו שלמד בארצות הברית.

סיכום חיובי של דני גלבווע (ז"ל) בסיום שנת הלימודים על קבוצת "לבנה". דו"ח ממחסן הבגדים. דיון על חצר חדר האוכל שבאותו זמן גגו היה נפתח. גיוסים של הקיבוץ לרכישת ריהוט מתקפל לכל החברים. בכל עלון ועלון נמסרת סקירה מפורטת של ממצאי החוג לארכיאולוגיה בשדותינו. החוג פעיל מאד, כולל הרופא שלנו, ד"ר ציקל, וכמובן בניצוחו המתמיד והמסור של משה ישראל, שזכה להקמת מוזיאון השפלה הידוע, אותו ניהל בהצלחה והוקרת כולם, משך שנים רבות, וזכה גם לפרס על מפעל חייו. מאמר זועק של עורך העלון, יואל דרום, המודיע על התפטרותו מעריכת העלון בגלל אי-מסירת אינפורמציה ממוסדות הקיבוץ. לאחר בירור אתו במזכירות, והודעתה שתעשה הכל כדי לספק אינפורמציה לעלון, יואל חזר לעריכתו. סיום שנת הלימודים היה מלווה במסיבות רבות של הכיתות עם ההורים. ויכוח, האם חוסר תעודת בגרות לא תוריד רמת הלימודים. משתתפים בטכס הבאת עצמותיו של הרצל לארץ. ימי עבודה למשה סעידי האמן. משתלם מגאנה בלול. הפסקת הייצוא של המשחטה. הלחץ בעבודה גדול בגלל חוסר ידיים עובדות. בעיקר במתכת, קטיף, בציר, מסיק, ואעפ"י כן דיון על עזרה לקיבוץ להב.

עלוני ספטמבר-אוקטובר. החטיבה הצעירה בקיבוץ, שהתארגנה כגוף עצמאי, פעילה מאד. לפי בקשתו של יעקב שור, ממנהלי עבודות החוץ של "סולל בונה", אפשר הקיבוץ השתלמותם של נציגי גאנה בלול. דיון על עתיד "הנגב", שהאחריות העיקרית מוטלת עלינו, אך אין בכוחנו הבלעדי לקיימו. השותפים האחרים מקיבוצי האזור לא מספקים עובדים. אחרי שנים של התלבטויות, ויכוחים, התערבות התנועה, לא נמצא פתרון לשותפות הקיבוצים, ו"הנגב" נהפך למפעל עצמאי, עם עבודה שכירה, כשמספר חברי הקיבוצים עובדים בו, בעיקר בניהול. ויכוח "מסורתי" בעניין העישון, כשכל שנה ברוך מציע למחוק סעיף זה מסל הצרכים של החבר, או לתגמל חברים לא מעשנים באותו סכום כמו למעשנים.

טיול ומסיבת הקיבוץ בחוף אשקלון מלווה בשירה אדירה ומצב רוח מרומם.

העלון מצרף קולו לשמחת הישוב עם תפיסת אייכמן, גדול הפושעים הנאציים והמנצח הראשי בהשמדת היהודים בשואה. המשפט עליו, שגולל כל זוועות השואה, ריכז תשומת הלב של הישוב והעולם כולו. מבחינה מסוימת, היה זה גם מפנה בתודעת האנשים בארץ כלפי השואה ושארית הפליטה שהגיעה לארץ. הכנות לקראת הבחירות לכנסת. הידוק הקשרים של הממשלה עם מדינות אפריקה וביקורה המוצלח של גולדה מאיר שם. גם אירועים אחרים הקורים בארץ ובעולם מוצאים ביטויים בעלונינו. סיכום שנת תש"ך. שי החג לכל החברים. טיול החברים לאילת. תנור פיירסייד לכל דירה. הוחלט על השתתפות קבוצת "לבנה" בשיחות הקיבוץ.

התחיל הבירור לקראת מועצת הקבה"א בהשתתפותו של בונים שמיר. מועצה שתהיה מוקדשת לבעיות המשק, המשבר בחקלאות, ונורמות העבודה, והתנגדות מוחלטת לעבודה שכירה. החברים מביעים דעתם, ופיטל מבקר חולשת המוסדות שלנו במאבק נגד מדיניות הממשלה ביחסה לחקלאות ונגד הריבית הגבוהה, וצורת חלוקת הקונברסיה למשקים. דנים בחיסול או הקטנת כמה גידולים במטעים. מקבלים קטפת לכותנה. העזרה לקיבוץ

"להב". דנים על עתיד הדיר. הרצאת ישראל ברזילי על המצב בארץ. הופעת אלמגור. תחרות על ניקוי החצר. על ועדת חברים ובעיותיה. היכול חבר להוסיף כסף לקניית ריהוט נוסף לחדר?

ערב סוכות. גיוס גדול בקטיף ובואם של חיילים לעזרתנו. מאמר חריף נגד עבודה שכירה. יום-הכיפורים. כיצד להתייחס אליו. דעות שונות בעניין. על משק המוסד. אירוח המקהלה המקובצת של הקבה"א. מכתב מלא התפעלות מהקיבוץ לפנחס מאורח מפילדלפיה על ביקורו אצלנו. בעקבות הדיון לקראת המועצה הכלכלית, ולאחריה, מעלים מספר חברים את הסיסמה "עם הפנים לחבר", בטענה שהאיזון בין המשק והחבר התערער בהרבה, לטובת המשק. דליה מציעה לעבור לתקציב אישי בהלבשה. דבורה"ה טוענת לעומתה שזה פירוק הקיבוץ. גם יונה גולן עונה לדליה. במשק - 400 ק"ג לדונם בכותנה. מקבלים הקצבה ממשרד השיכון להכניס שירותים בבתי שאין בהם. הבחירות השנתיות הסתיימו בסדר. חוגגים מסיבת בר-מצווה לקבוצת "נשר".

עלוני נובמבר-דצמבר. ברכה ליורה - גשם רב. על אימוץ קיבוץ להב. שולחים את דוד קרון לסייע בעניין הקשרים עם הערבים וענייני ביטחון. שוב בעניין "הנגב" בהשתתפות שלמה רוזן. נתקבלו החלטות שונות שיאפשרו המשך תפעולו כקואופרטיב קיבוצי. שולחים את נירה לסמינר המוקדש לתרבות בקיבוץ. נחתם חוזה עם מחלקת הבנייה על המשך עבודתה אצלנו. העלון מונה כל סוגי הפעילות של ועדת התרבות - חוגים, מקהלה, חוג דרמטי, מרצים והופעות, ארגון החגים, מסיבות שבת, ארגון החתונות ועוד, ומכנה את השנה: שנת תרבות.

מאמר על התקציב האישי בעקבות מאמרה של יונה גולן ב"השבוע של הקבה"א" וכן ויכוח עם דליה בעניין המחסן והצעתה לתקציב אישי בהלבשה, שיכול להוליך אותנו למושב שיתופי. תגובה על רכילויות בקיבוץ. טיול גדול של קבוצת "לבנה" לנגב, אילת ועין גדי. מאמר מוקדש ל-10 שנים לנפילתו של רינגל ז"ל, כשהוא רק בן שלושים.

בעלון מ-19.11.60 מתפרסם מפקד האוכלוסייה שלנו:

האוכלוסייה	זכר	נקבה	סה"כ
חברים	140	118	{ 258
מועמדים	6	5	{ 11 יחד 269
ילדים	118	112	{ 230
ילדי חוץ	17	7	{ 24
עליית הנוער	16	6	{ 22 יחד 276
זמניים	21	5	26
הורים	6	7	13
סה"כ	324	260	584

פגישה חברית, לבבית, בין הקיבוץ וקיבוץ להב. מקשר לנוער הערבי החלוצי. בשיחת קיבוץ בולק ובונים חוזרים לתבוע את ליובה למחלקת עליית הנוער.

כדוגמה לתוכנית השבוע העלון מוסר: יום א' - לועדות, יום ב' - חוגים, יום ג' - ועדת משק, יום ד' - מקהלה, יום ה' - סרט או הצגה, ליל שבת - פעולת ו. התרבות, מוצאי שבת - שיחת קיבוץ.

אברהם א. נבחר באופן זמני למזכיר. והנה הרשימה של התפקידים והועדות שנבחרו לקראת השנה תשכ"א: מזכיר - אברהם א., רכז משק - חונקה, בא-כוח - פייטל, רכז קניות - ישקה, מנהל חשבונות - ברוך, סדרני עבודה - זליג הלבני וחנקה גלזר, ראש הקן - נחום, מזכיר טכני - משה אסף, מזכיר המוסד - צבי ירוחם, מדריך הח"צ - אברהמק'ה, מחסנאי מטבח - דינה הלבני ואברהמל'ה, מחסן בגדים - נחה, מחסן ילדים - אסתר פ. וטוני, הצרן בית הילדים - אבוש, חצרני הקיבוץ - פנחס ויענקל', מחסנאי הסילו - אברהמק'ה, ספרנים - זלו וגד ק., יו"ר שיחות הקיבוץ - ברל, לידה, ברוך ונחום, מקשר עם הנ.ע.ח. - משה ל. וכאן באה רשימה ארוכה של כל ועדות הקיבוץ. אפשר להגיד שכמעט כל שנה, כ-50% מחברי הקיבוץ היו פעילים בועדות ובתפקידים ראשיים. כמובן, כל שנה לא תמיד אותם החברים, ולכן אפשר להגיד שרוב רובם של חברי הקיבוץ היו פעילים בצורה זו או אחרת. גם העיקרון של רוטציה נשמר אצלנו, אם כי ברחבי התנועה הקיבוצית היה ויכוח על כך, הנמשך עד היום. בעקבות הדיון לחופש שנתי של החברים הובאה ההצעה הבאה: עד גיל 39 - 8 ימים, מגיל 40-44 - 10 ימים, מגיל 45-49 - 12 ימים, מגיל 50 ומעלה - 14 יום.

חברנו משתתפים במסיבת סניף מפ"ם בלוד, שאיתו קשרנו קשר מיוחד, בעקבות מלאת 10 שנים לקיומו של הסניף. מכתב של נעמי מהנח"ל בערבה, שנערי החטיבה הצעירה שלנו נמצאים שם. מסיבת חילוף המשמרות. היה גם ביטוי נאה של תודה והוקרה לאותם בעלי תפקידים, שבכל ימות השנה אנו רק מטרידים אותם בטענות וביקורת לרוב. שמחת החברים לאחר הגשם שחששו שכבר לא יגיע. יהלי וגמן, יחד עם התזמורת הקיבוצית, אצלנו. ברכה לבבית של בלה כ. לתזמורת ומנצחה. דו"ח מפורט של יורם על בעיית השילומים מגרמניה. תרומת דם למען...המולדת. מתקיימים חוגים רעיוניים על הקיבוץ, דרכו ועקרונותיו. הפלחה, למרות החששות, במצב טוב. טוביה הוא הרכז. חוגים יובל דגניה, הקיבוץ הראשון במולדת, בהשתתפות יוסף ברץ, שהביא לנו מתנה, הספר על חצי יובל של "בני קריניצה", שתורגם לעברית ע"י דגניה. קומונה של אנשים משכילים, ואף מהאצולה הרוסית, בסוף המאה ה-19, שהקימו בקרים. ספר שהוציאו לאחר 25 שנה לקיום הקומונה, ספר שהשפיע מאד על רעיונותיהם של אנשי דגניה וגם על אנשי קיבוץ רבים. יוסף ברץ, ממייסדי דגניה, ישב אתנו במסיבה וסיפר לנו על תולדות הקומונה הזאת ועל השפעת הספר.

חגיגות חנוכה. קרן של גיוסי הקיבוץ למען נסיעות לחו"ל לכל חברי הקיבוץ.

מדוע אני אוהב הקיבוץ? זהו שם החיבור שכתבו ילדי "שיבולת" עם סיום הנושא "נקודתנו", שלמדו הקיץ. צפרא כותבת שהיא אוהבת הקיבוץ בגלל שהכל שיתופי ועוד דברים רבים... שושנה בגלל יופיו... אסתר אוהבת בגלל

החופש והנוף, השדות ושטוב לנו פה... ועוד, עלוה לא סובלת העיר, יצחקי י. אוהב הקיבוץ בגלל הטיולים על הגבעות, הענפים, ובכלל טוב בקיבוץ. דברים דומים כותבות רונית, רבקה ומירה. נחום מסיים העלון האחרון של השנה במאמר גדול על חג ההסתדרות, מקומה בעבר, תרומתה להקמת המדינה ומקומה כיום.

שיחות הקיבוץ בשנת 1960

התקיימו 64 שיחות קיבוץ. יש והשיחות היו מאוכלסות בחברים רבים, ויש ובאו יחסית מעטים. באינפורמציות פוליטיות ותנועתיות, חדר האוכל היה מלא. גם ההתעניינות הייתה רבה. גם לאינפורמציות משקיות באים חברים רבים. וכמובן, כשהשיחה דנה בעניינים אישיים, עזיבות שהיו לא מעטות, בעיקר מהחטיבה הצעירה, ההשתתפות רבה. בהחלטות המצב שונה. יש והיו מתקבלות החלטות, וגם החשובות ביותר, ביחסי כוחות קטנים. למשל, בקשר להתרת עבודה שכירה במשחטה, כהצעת המזכירות, ההחלטה למען הצעת המזכירות נתקבלה ברוב של 32 מול 3. אך בעניין הוצאת החבר הצעיר מהקיבוץ, שהחליט לעזוב הקיבוץ והארץ, ולאחר שיחה רבת משתתפים, מתוחה וסוערת, נתקבלה פה אחד. בשנה זאת כמעט כל החלטות שיחות הקיבוץ באו לידי ביטוי בעלוני הקיבוץ ואין טעם לחזור עליהן.

כמובן, קריאת הפרוטוקולים מוסיפה ממד נוסף. מעניינות מאד דברי החברים, דעותיהם והשקפותיהם השונות או הזהות. בפרוטוקולים יש גם אינפורמציה נוספת על אותם הנושאים עליהם מסר העלון, בעיקר בענייני המשק, המצב הכספי, בעיית הריבית הקצוצה, מימון ההשקעות, בעיות רבות בענייני חינוך וכד', אך נסתפק במה שסיפרנו עד כה, ובזה נסיים סקירת שנת 1960.

פרק אחד עשרה: ג'ון קנדי, אדם לחלל, תפיסת אייכמן, האסון הגדול בקיבוץ - נהרגו 7 ילדי "רימון" ונפצעו נוספים, המורכבות בפתרון בעיית המשך חיי הקבוצה, מיומנו של דוד קרון

1961

מהנעשה במדינה ובעולם

בעולם נבחר לנשיא ארצות הברית ג'ון קנדי, הנשיא הצעיר, שחולל מפנה בארצו, בעולם, וידידותי לישראל. נרצח בהתנקשות בשנת 1963. ברית המועצות שלחה אדם לחלל, האסטרונאוט גגרין. ראשון בעולם.

במדינה: מצור נרחב בארגנטינה אחרי הנאצי מנגלה, הרופא המפלצתי, שהיה אחראי, מי להשמדה מיידית בארובות העשן, ומי למוות איטי בעבודות פרך ותנאי גוויעה איטיים, חוסר מזון, הוצאה להורג, מכות ועינויים. נפתח משפט אייכמן, עליו דיווחנו בפרק הקודם. נשפט למוות, וגזר דינו הוצא לפועל. בן גוריון התפטר מראשות הממשלה, על רקע "עסק הביש", לאחר שלא התקבלה דעתו, להקמת ועדה משפטית, בוויכוח המר עם שר הביטחון של אז, פנחס לבון, בעניין מי נתן ההוראה לפעולת חבלה במצרים, שנכשלה, גרמה למאסרים רבים ואף לתלייה של שניים מהמעורבים בפרשה. פרשה זו, שידועה בתולדות המדינה בשם "עסק הביש", עוררה סערה גדולה בארץ. היא נמשכה מספר שנים, הוויכוחים היו מרים, התגלו זיופים וידיעות נוספות על מה שקרה, אך טרם נתגלתה כל האמת. "מי נתן ההוראה", קריאה זו הדהדה כל הזמן. האם שר הביטחון? הרמטכ"ל משה דיין? ואולי בידיעת בן גוריון בעצמו? האמת כולה לא התבהרה עד היום, אך גרמה להיווצרות מחנות יריבים ואף לפילוגה של מפא"י. מה שנקרא אז צעירי מפא"י, בראשותם של דיין ופרס, שעמדו לצדו של בן גוריון, יחד אתו הקימו מפלגה חדשה, מפלגת רפ"י, שלא זכתה להצלחה רבה, ובסופו של דבר חזרה למפא"י. אניית המעפילים הבלתי לגלית "אגוז", ממרוקו, טבעה בדרך לספרד. סערה ותדהמה בארץ, כשנתגלה שיועצו לענייני ביטחון של בן גוריון, ישראל בר, הוא מרגל סובייטי, נשפט ונכלא בכלא שאטה, שם גם נפטר.

הטיל "שביט 2" שוגר. "מיראז'ים" ראשונים הגיעו לארץ. הדתיים דורשים חוק לשמירת השבת וראשיתה של התגברות והשפעת הדתיים, ובסופה, יחד עם החרדים, הקימו כוח דתי גדול, המאיים על דמותה ואופייה הדמוקרטי של המדינה.

סגן הרמטכ"ל, האלוף יצחק רבין, נכנס לתפקידו. רבין, בן 38, נבחר ע"י צבי צור (הרמטכ"ל), שהגדיר אותו כאחד הקצינים המבריקים ביותר בצה"ל.

בחגיגות יום העצמאות, מצעד מפואר של צה"ל בירושלים. רבע מיליון צופים.

מפקד האוכלוסייה הראשון במדינה הצעירה. 2,170,000 נפש בישראל. בן גוריון חוזר משדה בוקר, הקיבוץ בו חי "בגלותו", להיות ראש ממשלה חדשה, בה היה גם יגאל אלון כשר העבודה.

בצעד חסר תקדים בחיי הקיבוץ, החליטה אסיפת חברים בקיבוץ צרעה להעביר כל ילדי הקיבוץ ללינה משפחתית. קיבוצים נוספים הלכו בעקבות צרעה. כידוע, כיום כמעט כל הקיבוצים הנהיגו לינה משפחתית.

בחי הקיבוץ

מהתאריכון של אברהמ'ל ברוידא:

12.7.61: אסון שבעת הילדים.

שנת 1961 תירשם בתולדות כפר מנחם כשנת האסון הגדול בחיי הקיבוץ. עם גמר שנת הלימודים יצאה קבוצת "רימון" של המוסד למחנה השנתי של התנועה. הם נסעו, כרגיל, עם כל ציודם, באוטו משא, שנהג בו יודל, נהג ותיק וזהיר, שזהירותו הייתה לאות ומופת לכל הנהגים. בהגיעם למקום ייעודם, על יד מכמורת, לפני הסיבוב לכביש עפולה, הילדים ירדו מהמשאית, שיודל החנה אותה לצד הכביש, והחלו להוריד ציודם. פתאום הגיחה מונית שבאה מכיוון חדרה ופגעה בילדים, שהיו מפוזרים מאחורי המשאית. הפגיעה הייתה קטלנית. 7 ילדים נהרגו במקום והיו מפוזרים לרוחב הכביש, ויתר הילדים נתקפו בהלם שנמשך זמן רב, ולא כולם יצאו ממנו עד היום. שבעה ילדים צעירים, בני 13-14, שהחלו רק עכשיו לפרוח, כפרחים נפלאים, כיסו באדום הכביש, בדמם של גופותיהם. המשטרה ואזרחים רבים אספו הגופות המתות והובילו אותן לבית החולים הלל יפה בחדרה, לשם הגיעו חיש מהר גם נציגי הקיבוץ, שהספיקו עוד לראות גופות הילדים, והם מזועזעים ובוכים. השמועה על האסון בתאונת דרכים זאת התפשטה בכל הארץ, והכתה בתדהמה תושביה. לא זכורה תאונה כזו.

קשה לתאר מצבם של ההורים בהיודע האסון. אבל כבד וזעזוע עמוק ירד על הקיבוץ. קשה לתאר מה שהתרחש בקיבוץ בימים האלה. ואלה שמות ילדי הקיבוץ וילדי חוץ מקבוצת "רימון" שנספו באסון: אילן, אסתר, בלה, נעמי, שאול, שלמה, תמר. ואלה המשפחות האבלות, שצערם קשה לתאר: איטה ויואל רוהר, אלקה ואברהם מהרשק, רוזה וזליג, שרה ודוד ליאון, טובה ויוחנן, משפחת פפוריש, משפחת קפלן.

המחנכת והמורה של קבוצת "רימון" הייתה תלמה, בת הסופר צבי ארד, לשעבר חבר עין שמר, ואשתו של דוד אלעזר (דדו), הרמטכ"ל בתקופת מלחמת יום-הכיפורים, שגרו 3 שנים בכפר מנחם. ביום השנה לאסון, כשהקיבוץ הוציא ספר הנצחה לזכרם של הילדים ותיאור האסון, מספרת תלמה המורה על כל ילד וילדה שנספו: "אילן - מה נאה אילן זה, מלים אלו נצנצו בלבי מדי ראותי אותו, הוא היה יפה, אותו אילן שכיניו היה 'המכונאי'... אסתר - היא באה מעולם היתמות והעוני. באה אלינו לקיבוץ, אל האחיות והאח שלה, אל קבוצת 'רימון', כדי לבנות מחדש עצמה ולשזור כאן עתידה... בלה - היא הייתה רק ניצן של פרח, אשר בטרם נפתח נסגר פתאום... נעמי - היא הייתה בת האביב, בת לאביב הנצחי הקיים עלי אדמות, חבוי באיזו פינה נסתרת בלב כל איש ואיש, אותו אביב שגשמי זעף ועלפון ימי השרב אינם מעיבים על זהרו, שאינו חולף עם תמורות השנה, שהוא מעין שלהבת התקווה

הנצחית ליפה ולטוב שיבוא. נעמי נולדה בת לאביב שכזה. היופי, אומרים האנשים, הוא מתת אלוהים, אך צריך לדעת לשאתו. נעמי ידעה זאת... שאול - ...לפנינו עמד ילד שקט, ביישן קצת, שמיד קנה הלבבות לאהבה... שקדן היה, ער, והתייחס ברצינות לנעשה בקבוצה... שלמה - צנום, קטן קומה היה בבואו אלינו, ומה נשתנה תוך שנה זו. מיד התבלט בידעותיו, באינטליגנציה שלו, מיד תפס מקום כבוד בחיי הקבוצה... תמר - ...מסבירה פנים לכול, זריזה, יוזמת כל מיני מפעלים ומנהיגה קטנה, מארגנת משחקים, הצגות בתלבושות, והרוח החיה בכול...".

תלמה ארד

אלה הם רק קטעים ממאמרה הגדול של תלמה בחוברת ההנצחה לזכרם של כל הנערים והנערות שהיא לימדה אותם והייתה גם המחנכת שלהם.

הגיעה שעת ההלוויה. בחדר האוכל ניצבו 7 ארונות שחורים, כשעל ידם עומדים ההורים והחברים בוכים ואבלים בשורה עורפית, כשהארונות עמוסים על כתפי החברים שצעדו לכיוון בית הקברות. אחריהם הלכו המונים המונים, מכל קיבוצי הסביבה, סתם אנשים רבים ממקומות שונים, קרובים וידידים מכל חלקי הארץ, משלחת של הקיבוץ הארצי, בראשותו של מאיר יערי, נציגי הממשלה, שגם היא הוציאה הודעה מיוחדת על האסון, ובשמה הספיד יצחק בן אהרון, שהיה אז שר התחבורה, ניחם אותנו, מחה על מגפת תאונות הדרכים, ודיבר על הנעורים שנקטפו בחטף ועל תפקידה הגדול למדינה של תנועות הנוער. בשם הקיבוץ הספיד מתס, שתיאר מגמות המחנה, אליו יצאו הנערים ולא זכו, ועל האבל והיגון הגדול שירד על הקיבוץ.

חזרנו מבית הקברות, מלווים באלפי השתתפויות בצער, מכל חלקי הארץ, אך לפנינו ניצבה טרגדיה חדשה. קבוצת "רימון" נהרסה. 7 הרוגים, היתר בהתקף חזק של הלם, רק בודדים לא נפגעו בצורה קשה. היה מובן שהקבוצה לא תוכל להמשיך ולהתקיים כקבוצה, וניצבה לפני הקיבוץ הבעיה הקשה: מה לעשות? כיצד משקמים אותה? ועדת החינוך, בריכוזו של זליג גייר (ז"ל), לא ידעה מה עושים. התייעצו עם מחלקת החינוך של הקב"א, שגם היא הייתה במבוכה, התייעצו עם ברטה חזן מאנשי החינוך, וגם עם יעקב חזן שהתפנה לעניין וליווה אותו כל הזמן. היו שיחות והתייעצויות רבות גם בקיבוץ, ולבסוף התגבשה הצעה, שיש להוריך מקבוצת "נשר", הקבוצה מעל "רימון" ובשנה מבוגרת יותר, 7 נערים ונערות, לקבוצת "רימון". זליג, המורים והמחנכים הביאו ההצעה הזו ל"נשר". הקבוצה כולה התקוממה נגד ההצעה הזו וסירבו לקבל אותה. בפיהם הטענה, לא די שנפלו 7 קורבנות, אתם רוצים לפגוע נפשית ולפצוע עוד 7 "קורבנות" מהקבוצה שלנו. הקיבוץ שוב במבוכה, בהתרוצצות, בדעות שונות והצעות שונות. אך לא נראתה שום הצעה סבירה, מאותה הצעה שהתגבשה מקודם בכל המוסדות ובהחלטות הקיבוץ. הוחלט לפנות לאחד הנערים מקבוצת "נשר", שהיה מקובל כתלמיד מצטיין ומתבלט, באמונה שבאם ישכנעו אותו ילכו אתו יתר השישה. "הפור" נפל על אברהמל'ה שור, בנם של רייזלה ומתס. כולם ניסו לשכנע אותו, לנער הצעיר הזה, בן ה-13, שתרומתו תהיה נעלה, והוא ימלא תפקיד של הצלה ממש לקבוצה, נחמה

פורתא להורים השכולים והאומללים ולקיבוץ כולו. אברהמל"ה התגונן בכל כוחו שיכול, ראה בפגיעתו בו עוול ואי-צדק.

העיניים של הקיבוץ נישאו להורים שלו, שלבם נקרע לשניים, אך הבינו שאין לקיבוץ שום דרך אחרת, וזוהי החלטה נכונה וצודקת, על כל הצער שבה. מתס, שאברהמל"ה היה מאד קשור אליו, קיבל על עצמו לשכנע בנו. אכן, אברהמל"ה, שהיה נער מבין, רגיש וכבר בעל הכרה מוסרית, "נכנע" בסוף, והסכים לעבור ל"רימון", וכפי שכולם העריכו, 4 מחבריו הקרובים הלכו יחד אתו. שתי בנות, שגם הן היו צריכות להצטרף, התעקשו, ובשום אופן לא הסכימו "לרדת". הקיבוץ החליט להרחיק אותן מהקיבוץ. הן נסעו ללמוד בקיבוץ הצור. כעבור שנה או שנתיים חזרו לקיבוץ. אחת נשארה בקיבוץ ואחת עזבה אותו. כמה מילדי "רימון" שנתקפו בהלם חזרו לאיתנם, ובואם של ילדי "נשר" אכן אפשר לשקם הקבוצה. ילדי "נשר" התקבלו בקבוצה בשמחה רבה, התארגנו פעולות משותפות, נוצרו יחסי ידידות, הקבוצה התלכדה מחדש, ובלטה בהופעותיה היפות בקיבוץ.

בחלוף השנים, אפשר להגיד שהחלטת הקיבוץ הייתה נכונה, על כל הצער והמבוכה שחוללה, ו"הנזק" העיקרי שגרמה היה התגייסותם לצבא של ילדי "נשר" שנה אחת מאוחר יותר, כשהם בוגרים יותר, שהייתה לטובתם, ואברהמל"ה, "המוביל" של המהלך הזה, הגיע אפילו לדרגת סגן אלוף. הוא התחתן עם בת קיבוץ מענית, אילנה, היה מנהל חוץ של בית החרושת "גלעם", ונפטר מדום לב, כשהוא רק בן 43. השאיר אחריו אישה ו-3 ילדים. קבור בקיבוץ מענית. יהיה זכרו ברוך.

הקיבוץ הנציח האסון בספר לזכרם של הילדים, והקדשת גן על יד הספרייה של הקיבוץ, כששבעה ברושים מתנשאים אל על, ניטעו על ידה.

מעלוני הקיבוץ ושיחותיו

בדרך שבארכיון, שעלוני 1961 נמצאים בו, מצאנו עלונים עד חודש יוני וסוף חודש דצמבר. כנראה הפסקת הוצאת העלונים בין שתי התקופות הייתה קשורה במצב של תקופת האסון והאבל, ששררה בקיבוץ. 14 עלונים מצאנו עד יוני 21- עלונים מדצמבר. שיחות קיבוץ היו באותה שנה 46. עורך העלון היה יואל דרום, ואפשר להגיד, שבדרך כלל, העלון גם ביטא, וגם מסר החלטות שיחות הקיבוץ ותגובות בנושאים שונים שהשיחות דנו. הנושאים בהם דנו בשיחות הקיבוץ ובעלונים, אפשר להגיד, היו "רגילים", כמו בשנה הקודמת. מה שנקרא, שנות ה-60 ושנות ה-70, היו בעיני חברי קיבוץ רבים, השנים הטובות שלו. המשק התרחב והתקדם, ושלמה רוזן, באחת השיחות, טען, אפילו, שעלינו לצמצם הייצור, פן נגלוש לעבודה שכירה. ואכן, שוב היו שיחות רבות בענייני המשחטה, שהייתה המקור לעבודה שכירה. הניסיונות להפוך המשחטה למפעל אזורי לא נשאו פרי, והמשחטה המשיכה לפעול כמקודם והטרידה הקיבוץ משך זמן רב, בוויכוחים סוערים על עבודה שכירה, עד, כפי שכבר סיפרנו בפרקים קודמים, החכרנו אותה לגורם חוץ. בענפי השדה מתרחבים ענפי השלחין, ובעיקר הכותנה,

שהולכת ותופסת מקום נכבד בהכנסות המשק. יש הרגשת רווחה וגם רמת החיים עולה, וכן הרגשה שאנו נחשבים בתנועה קיבוץ חזק וטוב. אך היו גם חברים שכתבו בעלון שהתקדמנו מבחינה כלכלית ונסוגנו מבחינה חברתית. הנושאים "הרגילים" בהם עוסק הקיבוץ בשנה זו הם: בעיות קליטת חברים ממקומות שונים, קליטת חברות נוער וחיפוש אחר מדריכים להן. בדרך כלל, קיבוצנו הצטיין בקליטה ועשינו מאמצים רבים למענה. היו גם כישלונות, ואחד מהם הוא פרשת משפחת "יוסף לורן", שהייתה מלווה בתקריות לא נעימות ובירורים קשים אתה, עד ששיחת קיבוץ החליטה להוציאם מהקיבוץ. פרשה אחרת העסיקה הקיבוץ זמן די ממושך, והיא אימוץ הקיבוץ הצעיר "להב", שראשוני חבריו היו גרעין אצלנו. בדרך כלל היינו ידועים כמי שנענה לתביעות הקיבוץ הארצי לפעילים ופעולות אחרות. נענינו גם לתביעה לאמץ קיבוץ "להב", שלחנו לשם פלוגה שלמה, ונוצרו יחסים לבביים בינינו. נערכה גם פגישה משותפת בין שני הקיבוצים. אך היו גם קשיים רבים לגיוס האנשים שיתנדבו למשימת האימוץ. וכרגיל, דיונים רבים בענייני העבודה, חוסר ידיים עובדות, גיוסים רבים, תורנויות ותביעות מהענפים. שיחות רבות הוקדשו לענייני חינוך. המוסד החינוכי שלנו התפתח ונהפך למוסד על כל כיתותיו, כשקבוצת "לבנה" מסיימת מחזור ראשון של המוסד. גם כיתות היסוד והגיל הרך היו ב"תקן" מלא של הימים ההם, ותמיד חסרו או מטפלות או מורים והצורך לשלוח להכשרות והשתלמויות. היו גם בעיות חברתיות. כמו בקיבוץ, גם אצל הילדים הופיעו בעיות השיתוף. מתנות, הלבשה פרטית ובעיקר הציקה בעיית האופניים הפרטיים, שבימים ההם היו כמו הטוסטוסים כיום. לא שיחה אחת הוקדשה לנושא זה וועדת החינוך התמודדה אתו. הייתה זאת שנת בחירות והועדה הפוליטית הייתה פעילה מאד והפעילה הקיבוץ להתגייסות. הוכרז, אפילו, על יום גיוס למען הבחירות. שמרנו על פעילותנו בסניף המפלגה בלוד ובסביבה הקרובה. לא כולם רצו להתגייס לביקורי בית, אך בדרך כלל, חיינו והיינו מעורבים בכל הנעשה בארץ, בתנועה ובמפלגה. תרמו לכך גם ערבים רבים לאינפורמציות פוליטיות מהתנועה והמפלגה, נוסף לאינפורמציות רבות של ועדת המשק, ועדת הבניין, שענייני שיכונני הוותיקים, בנייני הילדים ובנייני המשק עוררו שיחות וויכוחים רבים. בחיינו התחיל לתפוס מקום חשוב הופעת החטיבה הצעירה, בנינו ובוגרי חברות הנוער. למרות עזיבות לא מעטות של צעירים, בעיקר מבוגרי חברות הנוער, החטיבה הצעירה הייתה פעילה ומעורבת בכל ענייני הקיבוץ. ויכוח ער על מסיבת סילבסטר, בימים ההם, תופעה חדשה, ויש בעלון שמישהו כתב על כך כעל נטע זר. כל הועדות פעילות. ועדת חברים דואגת לענייני החופש, ריהוט, עזרת קרובים, נסיעות לחו"ל ועוד עניינים רבים הנוגעים לרווחת החברים, ועדת התרבות מרחיבה פעולותיה, והקיבוץ נהנה גם בבית וגם בחוץ. משה אסף נבחר למזכיר טכני. מתהדקים הקשרים עם ידידינו בארצות הברית ובעיקר עם אנשי "דיסטריקט 65". ויכוח בענייני אמנות בעקבות תערוכת משה סעידי וכן עבודות יואל רוהר, המתנגד החרیف לציור האבסטרקטי. בתנועה הקיבוצית חוגגים 50 שנה לדגניה, הקבוצה הראשונה, ואנו משתתפים בתערוכת "משפחת הקיבוץ". שיר של דוד עמיר על אהבתו לגבעה שלנו. חגיגות ט"ו בשבט. אורי אסף כותב בעלון על ספרות ילדים. נחום מצטרף למזכירות הקיבוץ.

חוגגים ליל סדר פסח עם הגדת הקבה"א. סדר יפה מאד עם המון אורחים המתלהבים ממנו. מפעל שלה"ב של ילדי המוסד המבקרים בצורות חיים שונות. מפעל חינוכי טוב המרחיב אופקי החניכים. אברהמל"ה מ"רימון" כותב בעלון על הביקור אצל הדרוזים בדליית אל כרמל ועל הכנסת האורחים היוצאת מהכלל, שכדאי ללמוד מהם. בוויכוחים בענייני החינוך מאמר בעלון על עודף הפינוק שאנו מעניקים לילדינו. חג העצמאות. חיפושי דרך לביטוי הולם לחג. בר-מצווה לקבוצת "רימון" לפני האסון. כנס מזכירי הקיבוצים עם חזן בענייני הבחירות. מאשרים שליחותו של נחום למחנות הקיץ של התנועה באירופה. טיול הקיבוץ במדבר יהודה מהווה חוויה גדולה. יום השואה, ומאמר של משה דומב בעלון על הנושא, האם כולם מרגישים מה שעבר על עמנו. עצרת 1 במאי אצלנו מכל האזור. הפלחים של בית אלפא נמצאים אצלנו. הם מעבדים שטחים שקיבלו זמנית מהממשלה. היחסים אתם יפים מאד והם יודעים להעריך במכתב מיוחד שנשלח אלינו מהמזכירות שלהם. הדיר יצא מהמשבר בו היה נתון. מתפרסמים מספרים על הישגיו. קבוצת "לבנה" נוסעת לגבעת חביבה לכמה שבועות לקורסים שהתנועה מארגנת ליוצאי צבא. הקיבוץ נפגש עם אדריכל גנים, בעניין גן ההנצחה למות ילדי "רימון". גיוס יגאל סביר לחיל הים. ויכוח בשיחה על תוספת השנים שחיל זה מחייב. נבחרה ועדת הנצחה לאסון "רימון": פייטל, אברהמק'ה, בלה כ., קלאוס, חונקה, מאיר ואביגדור. מתחילות הבחירות השנתיות. בוחרים ועדת מינויים. אנו נאבקים על זכויות מים. מאשרים נסיעת אברהמק'ה לארה"ב בעניין הקמת מכון תערוכת לכל האזור, שיקרא בעתיד "מתמור", ואברהמק'ה עמד בראשו עד למותו. חברי "לבנה", מתקבלים כחברי קיבוץ, עוד בטרם יציאתם לצבא. הבחירות השנתיות, כמה וכמה שיחות ואחריהן שיחות רבות בערעורים. ישיבת הועד הפועל בכפר מנחם והסידורים לאירוה נאה. בעלון, כמעט בכל עלון, אינפורמציה מתמדת ומסורה מהחוג לארכיאולוגיה וידיעת הארץ. דנים להקים מוזיאון באחד המרתפים של בתי שיכון הוותיקים ד'.

מיומנו של דוד קרון על שנות ה-60-

"חזרתי הביתה, ובאופן הכי טבעי שבתי והצטרפתי לצוות העובד במחסן האספקה. אברהמק'ה, שניהל העבודה בהיעדרי, שמח לשובי ולחלק איתי האחריות המשותפת.

חזרתי לעבודה במרץ וברצון כאילו לא נעדרתי ממנה אף יום. לקראת הבחירות בקיבוץ של אותה שנה, העלתה ועדת המינויים הצעה, שאקבל על עצמי תפקיד מרכז המשק. הסכמתי להצעה. הרגשתי עצמי מבוגר ומנוסה מספיק, כדי לנסות ולהתמודד עם התפקיד. נבחרתי לתפקיד, וחונקה, מרכז המשק שעמד לסיים, העביר לי התפקיד בצורה הטובה ביותר האפשרית. השנתיים הבאות, בהן ריכזתי המשק, היו השנים בהן ההזדהות שלי עם הקיבוץ הייתה שלמה, כפי שהייתה, אולי, בימים הרחוקים של העלייה על הקרקע. הייתה זו תקופה, בה ראשוני הבנים של הקיבוץ גמרו שירותם הצבאי והחלו להשתתף באופן פעיל בריכוז ענפי המשק. הם גם היו הראשונים שהעמידו אותי במבחן, בראשית כניסתי לתפקיד. נכנס אלי המרכז הצעיר של ענף הפרדס והודיע לי אולטימטיבית, שבאם

לא יסופק לו עבור הענף אוטו חדש ומיד, יתפטר מריכוז הענף. אמרתי לו, שנדון בעניין בישיבה הקרובה בועדת המשק. אך הוא לא היה מוכן להסתפק בכך ושם לי מפתחות האוטו שלו על שולחני. ראיתי בזה, לא רק מבחן לדמוקרטיה הקיבוצית, אלא גם לי העושה שליחות הקיבוץ לדמוקרטיה זו. הייתה זו סחטנות, פשוטה כמשמעה, ועם זה לא הייתי מוכן להשלים. כמובן, שמחשבות אלו עברו בראשי כבזק, והחלטתי לפתוח המגירה שלי, הכנסתי המפתחות שנזרקו אלי, ואמרתי 'לבעל הדבר' שהוא יכול ללכת. הוא נדהם ונבוך. כנראה לתוצאה כזו לא ציפה... אחר כך הגיעו אלי הדים, שהוא אמר לחבר'ה בני גילו: חבר'ה הוא לא מתלוצץ, הוא לקח המפתחות. בתיווך של מישהו 'החזרת' לו אותם, אבל השיטה הזו של הסחטנות ירדה מהפרק. יותר לא נתקלתי בזה.

קורס למרכזי משק טרם היה קיים, והתורה איך לנהל משק כה מורכב צריך היה ללמוד לבד ובמאבקי יום-יום עם הבעיות. עד מהרה הגעתי למסקנה שהבעיה ב-ה הידיעה בחיינו נעוצה בכך, שאט אט, תוך הזנחה, אנו מוותרים על הדמוקרטיה היום-יומית, ומגדלים בתוכנו, מעין מעמד של מנהלים. משך השנתיים שריכזתי המשק השקעתי הרבה ממרצי, ופעלתי כדי להלחם בתופעה זו, להחזיר הדמוקרטיה לענפים, הווי אומר לעשות עניין ניהול כל ענף לעניין ואחריות של כל עובדי הענף הלוקחים בו חלק. שאפתי, שהבעיות והעניינים יתלבנו בישיבות של העובדים בענף, ורק מהם תובאנה ההמלצות לועדת המשק. גם עניין בחירת רכזי הענפים, ניסיתי להטיל על העובדים. לא תמיד עלו הדברים יפה. היו רכזי ענפים שראו בזה פגיעה במעמדם ובסמכותם, והיו עובדים בענף שנושא זה לא עניין אותם כלל, אבל היו גם כמה הישגים בשטח זה, והוכח ללא צל של ספק, שככל שמעורבותם של עובדי ענף כלשהו רבה יותר, כן גדולה יותר הצלחתו, גם הכלכלית וגם החברתית, של אותו ענף. הקדשתי לנושא זה הרבה מאד מזמני כדי שאוכל להשתתף אישית בישיבות של עובדי הענפים ולהכנת ישיבות ועדת המשק. באותן שנים, היה נהוג, עדיין, שכל אותן ישיבות התקיימו, כעיקרון, לא בשעות העבודה. הייתי, לכן, עסוק רוב ערבי השבוע.

אני זוכר מאותה תקופה כמה מבצעים שנראו תחילה כבלתי אפשריים לביצוע, אך בוצעו בהצלחה רבה. הבעיה הראשונה בה נתקלתי הייתה נטיעת הפרדס הצעיר. בגלל סיבות שונות, השטח המיועד לא הוכן כראוי לנטיעה. מאידך, השתילים הוזמנו ועובדי הענף התלבטו קשות מה לעשות, כי דחיית הנטיעה לשנה נוספת הייתה כרוכה בהפסד כספי ניכר. למרות זאת הם נטו לדחות הנטיעה בשנה. לי הדבר לא נראה. יחד עם ועדת העבודה ריכזנו כוחות עבודה מספיקים וביצענו הנטיעה בזמן, להפתעתם של העובדים עצמם. לרוב האנשים בקיבוץ אין המודעות איזה כוח עצום טמון בתוכם, כשהם מחליטים לרכז המאמץ. דבר דומה היה עם קטיף הפרי. היה לנו באותם הימים מטע של מימש ושלי שזיפים, ועובדי הענף עצמם לא יכלו להתגבר על עבודת הקטיף, והדבר נהפך לבעיה חברתית ולמטרד.

החלטתי לשתף הקיבוץ כולו בפתרון. יום אחד, פשוט 'סגרנו' הקיבוץ, פרט לענפי בעלי החי. כל היתר יצאו לקטוף הפרי. סגרנו המטבח והחברים אכלו בצהרים כריכים. סגרנו בית-הספר והילדים עם המורים הצטרפו

למבצע. במשך אותו יום אחד גמרנו, כמעט, כל קטיף הפרי. המעט שנשאר לא היווה כבר בעיה. היה תענוג לראות מסיבת הקיבוץ, ביום שישי לאחר המבצע, לכבוד המאורע, ועד כמה הקיבוץ כולו היה גאה במה שעשה. כשנתבקשתי לאמור במסיבה מספר מילים, אמרתי בערך, בקצרה, מי אמר שיש משהו שאתם לא יכולים לבצע? אתם צריכים רק לרצות. אכן, יש לציין, כשהתחלתי בתפקיד מצאתי בכפר מנחם מוסר עבודה יוצא מהכלל. העבודה נחשבה, עדיין, לערך עליון, איש לא ניסה לתת למשק פחות מאותן שעות שכל חבר חייב היה לתת. להפך, אנשים רבים נתנו למשק מעל ומעבר למה שהיו חייבים, ובלי כל חשבון. כפר מנחם לא היה קיבוץ מבריק בהצלחות, אבל הוא היה קיבוץ עובד. עברו עוד שנים רבות עד שהנהלה כושלת של המשק הרסה הנכס הגדול הזה.

באותן שנתיים, בהן ריכזתי המשק, קרו דברים רבים שהשפיעו וקבעו עתיד התפתחותו. מכסת המים שלנו הייתה עד אז 650 אלף קוב בסך הכל. עד למלחמת העצמאות היינו משק בעל אופייני, וכאשר בוצעו התוכניות הארציות הראשונות לאספקת מים, לא ידענו בדיוק מה לעשות במים אלה. כל שטח השלחין היה בכפר הריף, ולפניו הפרדס ומטע תפוחי עץ. בטיפול עקשני הגענו להכפלת הקצבת המים, וכדי לקלוט כמות זו תוכנן ובוצע הרישות של ודי-בורשיין. כשניגשנו לבצע רישות השטח, היה עלינו להעביר הצינור הראשי מקו מקורות דרך אדמתו של איסמעיל אל-עזי. פניתי אליו וכמובן הצעתי לו פיצוי על הנזק שיגרם לו. אך הוא לא רצה לקבל פיצוי כלשהו, ואמר לי להעביר הצינור היכן שנוח לנו. רישות השטח וגידול ענף השלחין היוו כעין מהפכה זוטא בתפיסות החקלאיות של המשק. ענף אחד שנשאר ללא צוות, ובריכוז כושל, היה ענף הצאן. ותיקי הענף עזבוהו, כל אחד מסיבה שלו, והענף נשאר במצב עלוב. עם כל כאב הלב שזה גרם לי, לא ראיתי פתרון למצב, והעברתי החלטת הקיבוץ לחסלו, והוא אכן חוסל. אך, אני חושב, התרומה הכי חשובה שתרמתי אז למשק, במלחמתי העיקשת וללא פשרות, נגד העבודה השכירה. הצרה הזאת של עבודה שכירה פשטה במשק כפר מנחם בשתי צורות: הראשונה הייתה הנוער הערבי החלוצי. היה באותם ימים רעיון לקרב לקיבוצים נוער ערבי ולהעניק לו, ע"י העסקתו בקיבוצים, מחשבות על הכנה להקמת מפעלים קואופרטיביים בכפרים מהם באו. בקיצור, ריכוז נוער ערבי, שקראו לו בשם המצלצל 'נוער ערבי חלוצי', ושלחו קבוצות כאלו לקיבוצים. בקבוצה שמצאתיה בכפר מנחם, היו רוב הנערים דרוזים. אך רעיון לחוד ומציאות לחוד. עד מהרה התברר לי, שחבורת נערים אלה הפכו להיות בקיבוץ לחבורה של 'חוטבי עצים ושואבי מים'. איפה שהייתה עבודה לא נעימה, קשה, מלוכלכת וכד', באה הפנייה לסדרן העבודה: שלח לי איזה נער דרוזי. לא ניתנה לנערים אלה שום הכשרה, לא מקצועית ולא חברתית, הייתה זו בסך הכל עבודה שכירה מוסווית.

עוד בטרם נבחרתי למרכז משק, ועודני עובד במחסן האספקה, נתקלתי בבעיה זו באופן מוחשי. באחד מימי שישי בשבוע, יום שהיה מוקדש, מאז ומתמיד, לעשיית ניקיון וסדר במחסן לסיכום השבוע, הזמנתי הצוות לנקות ולסדר השטח שעל יד המחסן. התשובה הייתה: מה פתאום? נזמין איזה נער דרוזי שיעשה זאת. באוזני הייתה זו

ממש אזעקה. הגעתי למסקנה, עוד אז, שיש לחסל התופעה הזו, ומוטב יום אחד קודם. כשקיבלתי על עצמי ריכוז המשק, ניגשתי במרץ ובעקביות לבצע זאת. תוך חודשים מועטים פטרתי הקיבוץ מצרה זו. המוקד השני של עבודה שכירה היה במשחטה. שם עבדו מספר מצומצם של חברים וצוות של פועלים שכירים. נרתמתי לחסל גם מוקד זה. כשסיימתי כהונתי בריכוז המשק היה כל הצוות של עובדי המשחטה חברות וחברים של הקיבוץ, נשארו בו רק 2-3 פועלים שכירים. כעבור זמן מה, כשהצוות הזה של החברים בעבודה קשה לא יכול לעמוד במשימה, הקיבוץ לא התפתה 'לעצות הנכונות' לשוב ולהכניס לשם שכירים, אלא בחר בדרך המכובדת והחכיר המשחטה לאיש מהחוץ.

אחת המסקנות שהסקתי אז, הייתה: באם אתה יודע להצביע לקיבוץ בצורה ברורה על הפער בין עקרונותיו המוצהרים ובין המציאות, מוכן הקיבוץ, בדרך כלל, לצמצם או לסגור הפער, וגם לשלם המחיר. אותה תופעה עצמה חזרה באמצע שנות השבעים, במאבק מי יעשב הכותנה. בניגוד לקטני אמונה, שרצו לסחוב הקיבוץ למצב הבלתי נסבל, שראיס עם ילדים ערבים יעשב הכותנה, הקיבוץ הוכיח שוב ושוב שכאשר החברים זבקים בעיקרון, הם משלמים המחיר. כיום (1980), עישוב הכותנה הוא מבצע שנתי מובן מאליו, אינו מהווה עוד בעיה ואיש אינו מעלה על הדעת שאפשר לעשות אחרת.

לא הכל בחיים טוב ושפיר, וחטאי אני מזכיר היום. בהיותי חקלאי, אני עצמי, ובהערכתי החקלאות כדרך חיים, התייחסתי לתעשייה בקיבוץ, כענף שיסית כוח האדם במשק בעונות החקלאיות השקטות. כך גם התייחסתי לענף המתכת ולא היססתי להוציא משם אנשים לענפי החקלאות בעונות הבערות. יתכן שבמישרין או בעקיפין, גרמתי לכך שהתעשייה בקיבוצנו פיגרה במשך שנים אחרי משקים אחרים.

יתכן ולא ראיתי אז עניין התעשייה בקיבוץ בצורה חיובית יותר. הרי בשנים אלו, תחילת שנות השישים, אפשר היה להקים בכפר מנחם מפעל תעשייה פורח בסיוע מלא של הממשלה. באותם הימים היה עדיין המבחר גדול. אולי, תוך רגשי אשמה תת הכרתית, הלכתי לעבוד בשנים מאוחרות יותר בענף המתכת.

סיימתי השנתיים של ריכוז המשק בסיפוק רב מכל הבחינות. הייתה לי הרגשה טובה, שעשיתי לא רק כמיטב יכולתי, אלא גם בהצלחה. מיד אחרי זה, התנדבתי לעשות תורנות, של חצי שנה, בחדר האוכל. חשבתי שזה רצוי להדגיש מבחינה ציבורית שהכוח הרב המתרכז בידך בריכוז המשק שייך רק לתפקיד ולא לך אישית ולא יגרע ממך מאומה גם אם תשרת חבריך בחדר האוכל.

לאחר תום התורנות, התנדבתי להצטרף לקבוצה של צעירי הקיבוץ לשנת שירות שלישית בקיבוץ צעיר. עניין שנת שירות שלישית הונהג אך זה עתה בתנועה.

הוטל על קיבוצנו לסייע לקיבוץ להבות חביבה. היות והיו קשיים להרכיב הקבוצה, התנדבתי שאולי זה יעודד חברים נוספים. כשהגעתי ללהבות חביבה נוכחתי, שבעצם, בהשוואה לגיל החברים שם, אני איש מבוגר, והם התייחסו אלי כמו בקיבוץ כפר מנחם, התייחסו להורי חברים שחיו אצלנו. בחיך קיבלתי מעמדי זה".

דוד קרון

בעלי התפקידים שנבחרו בסוף שנה זו לקראת שנת תשכ"נ

מזכיר - זליג הלבני, מרכז משק - חונקה, גזבר - איצל, יו"ר שיחת הקיבוץ - ברוך, יעקב סלע, זאב פ., רכז קניות - ישקה, מנהל חשבונות - ברוך, מזכיר טכני - משה א., מחסנאי מטבח - דינה ואברהמ'ה, מחסנאיות בגדים - אסתר א. ורייזלה, מחסן בית הילדים - אסתר פ. וטוני, מחסנאי אספקה לסילו - אברהמ'ה, סדרני עבודה - אברשק'ה ופרדקה, מדריך נ.ע.ח. - משה ל., מדריך ח"צ - נחום, מזכיר מוסד - צבי ירוחם, חצרן - פנחס, חצרן בית הילדים והמוסד - יענק'ל, ספרנים - זלו וגד.

המזכירות - זליג הלבני, חונקה, איצל, צפורה ד., שלמה א., לידה, נחום.

ו. תרבות - זיוה, אברהמ'ה, מאיר ל., אברהם ט., ישראל ג., פרניה, נחום, נעמי, אפרת, ישראל ש.

ו. חגים - נחום, אריק, אברהם גר., משה ס., דורקה, אורי נ.

ו. חינוך - עמירה, שולמית ק., רחל'ה, קלאוס, שלמה א., משה א., אסתר מ.

ו. חברים - שמעון ק., גרישקה, חיים ב., חנה ק., רגינה, מיכל, ראובן מ.

ו. בריאות - רוזקה, שולמית, אטקה, משה ד.

ו. פוליטית - אליעזר, יהודה ר., מאיר ה., חנה כ., חיים ג.

ו. השתלמות - משה י., דורית, עמנואל.

ו. עבודה - חיים ד., חונקה, נורית, פרדקה, אברשק'ה.

ו. קשר לחיילים - קוטי, חיה ס., רחל ק., דן ס., ארלט.

ו. בניין - מאיר ד., דוד עמיר, אברהמ'ל, חונקה, שלמה ש., תמר מן, עומרי.

ו. שיפור המחנה - קלאוס, פנחס, יבל, חונקה, מאיר ד.

ו. קשר - פייבל, דייוו, יהודה ב.ת., שמואל כ.

ו. הלבשה - יונה, חיים י., תמר דיין.

ו. הנעלה - יהודה ה., תמר מן, יוכבד.

ו. מוזיאון - משה י., זלו, אבוש, יעקב ק., ישראל ש.

ו. בדק - חונקה, מאיר ד., נציג ו. חברים.

ו. משק - חונקה, איצל, פייטל, ברוך, זליג ה., תמר מן, חיים ב., אברהמ'ל, ראובן ש., טוביה, יעקב ס., חיים ג.,

אריה מ., ישקה.

ו. ספורט - קלוץ, מאיר אל., יובל, מרקה, נעים, לורה.

ו. בטיחות - יורם נ., יעקב ק., מוטקה.

ו. ביטחון - חיים מ., אריה ל., ראובן ד.

מערכת העלון - נחום, דוד עמיר, זליג הל.

ו. אימוץ להב - הלל, מיפה, יצחק פ., זליג הל.

סיום החלק השלישי - העשור השלישי של תולדות כפר מנחם.